Mārtiņš Vargulis

ORCID 0000-0002-3969-0331

ASV kodolpolitikas rāmējums NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā: Baltijas valstu gadījuma analīze (2014–2024)

Promocijas darbs – disertācija – zinātnes doktora grāda "zinātnes doktors (*Ph. D.*)" iegūšanai

Nozaru grupa – sociālās zinātnes

Nozare – politikas zinātne

Apakšnozare – starptautiskā politika

Promocijas darba vadītājs:

Dr. sc. pol. profesors **Andris Sprūds**,

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Rīga, 2026

Anotācija

Šajā promocijas darbā pētīts Amerikas Savienoto Valstu (ASV) kodolpolitikas rāmējums Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā, īpaši koncentrējoties uz Baltijas valstu gadījumu no 2014. līdz 2024. gadam. Izmaiņas drošības dinamikā starptautiskajā arēnā, īpaši pēc Krievijas aneksijas Krimā 2014. gadā, kas ir iedragājusi ģeopolitisko vidi un mudinājusi NATO sabiedrotos, tostarp ASV, pārvērtēt aizsardzības stratēģijas, ietekmējušas ASV kodolpolitikas rāmējumu. Līdz ar to pētījumā tiek analizēti dominējošie rāmējumi, ko veido ASV kodolpolitikas aģenti dažādās prezidenta administrācijās. Izmantojot rāmēšanas analīzi kā galveno metodoloģisko pieeju, disertācijā izpētīts, kā dažādas ASV administrācijas ir konstruējušas naratīvus par kodolatturēšanu, aizsardzības apņemšanos un uztvertajiem drošības izaicinājumiem, ar kuriem saskaras ASV un (atsevišķi) Baltijas valstis.

Disertācijā izvirzīti vairāki galvenie pētniecības jautājumi: a) Kādi ir galvenie ASV kodolpolitikas rāmējumi? b) Kā ir attīstījies ASV kodolpolitikas rāmējums NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā? c) Kāda ir rāmēto Baltijas valstu drošības izaicinājumu dinamika konstruētās ASV kodolpolitikas kontekstā laika posmā no 2014. līdz 2024. gadam? Caurskatot politikas dokumentus, runas un publiskos paziņojumus no ASV kodolpolitikas aģentiem, pētījums identificē tematiskos elementus, vērtības un pieņēmumus, kas pastāv ASV kodolpolitikas rāmējumos dažādos laika nogriežņos.

Teorētiskais ietvars ir balstīts sinerģijā starp konstruktīvismu un atturēšanas konceptu. Konstruktīvisms ļauj niansēti izprast, kā normas, idejas un identitātes veido kodolpolitiku, kamēr atturēšanas koncepts sniedz analīzes cēloņsakarības, lai analizētu kodolieroču stratēģisko lomu ticamas ASV paplašinātās atturēšanas stiprināšanā. Šī pieeja akcentē, ka ASV kodolpolitika ir ne tikai reakcija uz materiāliem draudiem, bet arī sociāla konstrukcija, ko ietekmē politiskais diskurss un vēsturiskais konteksts. Rezultāti atklāj atšķirības rāmējumā starp administrācijām (2014–2024), atspoguļojot izmaiņas draudu uztverē un stratēģiskajās prioritātēs. Pētījums sniedz analītisku skatījumu uz ASV kodolpolitikas lomu plašākā transatlantiskās drošības sadarbības kontekstā un specifiskajām drošības vajadzībām Baltijas valstīm. Balstoties uz šo sinerģiju, darbā piedāvāts rāmētās ticamības modelis, kas paplašinātās atturēšanas ticamību skaidro kā aizstāvja, aizsargājamā un pretinieka savstarpēju interpretāciju rezultātu. Darba teorētiskā nozīme ir rāmētās ticamības modelis, bet praktiskā - atziņas Baltijas valstu drošības politikas veidotājiem par ASV kodolgarantijas ticamības stiprināšanu.

Atslēgvārdi: ASV kodolpolitika, Baltijas valstu drošība, NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija, Krievijas radītie draudi Baltijas valstīm.

Abstract

Framing of US Nuclear Policy in the Context of NATO's Deterrence and Defence Posture Adaptation: a Case Study of the Baltic States (2014–2024)

This dissertation examines the framework of U.S. nuclear policy within the context of NATO deterrence and defense posture adaptations, focusing specifically on the case of the Baltic States from 2014 to 2024. The study is motivated by the evolving security dynamics in the international arena, particularly following the annexation of Crimea by Russia in 2014, which has reshaped the geopolitical landscape and prompted a reevaluation of defense strategies among NATO allies, including US. The research analyses the dominant framing mechanisms employed by U.S. nuclear policy agents across different presidential administrations. By utilizing framing analysis as the primary methodological approach, the dissertation investigates how various U.S. administrations have constructed narratives around nuclear deterrence, defense commitments, and the perceived security challenges faced by the Baltic States.

The dissertation poses several key research questions: a) What are the main US nuclear policy framing? b) How has the framing of U.S. nuclear policy evolved in the context of NATO's deterrence and defense posture adaptation? c) What is the security dynamic of the Baltic states as framed by U.S. administrations' nuclear policy agents from 2014 to 2024?

The theoretical framework of the study is grounded in the synergy between constructivism and the concept of deterrence. Constructivism enables a nuanced understanding of how norms, ideas, and identities shape nuclear policy, while the deterrence concept provides a lens through which to analyse the strategic role of nuclear weapons in international relations. The findings reveal significant variations in framing across the administrations, reflecting changes in threat perceptions and strategic priorities. The research provides an analytical perspective on the role of U.S. nuclear policy in the broader context of transatlantic security cooperation and the specific security needs of the Baltic States. Building on this synergy, the dissertation proposes a framed credibility model, which explains the credibility of extended deterrence as the outcome of mutual interpretations among the defender, the protégé and the adversary. The study thus offers a theoretical model and practical insights for Baltic security policymakers.

Keywords: US nuclear policy, Baltic States security, NATO deterrence and defence posture adaptation, Russia's posed threats to Baltics.

Satura rādītājs

Anotācija 3

Abstract 4

Satura rādītājs 5

Darbā izmantotie saīsinājumi 7

Ievads 8

1. Konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģija 22
   1.1. Konstruktīvisma teorija un tās piemērošana starptautiskajās attiecībās 22
      1.1.1. Konstruktīvisma ontoloģiskie un epistemioloģiskie uzstādījumi 23
      1.1.2. Konstruktīvisma attīstības dinamika, un kāpēc konvencionālais konstruktīvisms kā darba teorētiskais pamats 26
      1.1.3. Aleksandra Venta konstruktīvisma pamatpostulāti 30
   1.2. Atturēšanas koncepts un tā saistība ar kodolpolitiku 36
      1.2.1. Atturēšanas koncepta vēsturiskā attīstība 37
      1.2.2. Atturēšanas koncepta lietojums "trīs aktoru spēlē" 43
      1.2.3. Rāmētās ticamības modelis: ieguldījums paplašinātās atturēšanas teorijā 46
   1.3. Konstruktīvisma, atturēšanas koncepta un rāmēšanas analīzes sintēze 47
      1.3.1. Rāmēšanas analīzes attīstības dinamika un vieta starptautisko attiecību zinātnē 50
      1.3.2. Rāmēšanas analīzes lietojums starptautisko attiecību pētniecībā 53
      1.3.3. Rāmēšanas analīzes lietojums konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģijā 57
      1.3.4. Rāmēšanas kā analītiskas pieejas soļi: analizēto tekstu kodēšana un rāmējumu operacionalizācija 65

2. Dominējošie ASV kodolpolitikas rāmējumi drošības politikas attīstības kontekstā 73
   2.1. Kodolspēku doktrinālā evolūcija un transformācija 74
   2.2. ASV drošības politikas rāmēšana kopš kodolieroču attīstības 82
   2.3. ASV kodolpolitikas rāmējumi un to kartēšana vēsturiskā perspektīvā 86

3. ASV kodolpolitikas rāmējums NATO atturēšanas adaptācijas kontekstā 93
   3.1. NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija kopš 2014. gadā uzsāktās Krievijas agresijas Ukrainā 96
      3.1.1. NATO adaptācija 2014.–2022. gadā: "nepabeigts Baltijas bizness" 96
      3.1.2. Krievijas agresija 2022. g.: "modinātājzvans" Eiropai (?) 105
   3.2. Kodolieroču loma NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijā 111
      3.2.1. Kodolieroču vēsturiskā nozīme NATO militārajā doktrīnā 112
      3.2.2. Kodolieroču renesanse NATO domāšanā un uzstādījumos 116
   3.3. ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība NATO atturēšanas un aizsardzības stājas pret Krieviju kontekstā 123
      3.3.1. ASV pieeja Krievijas Krimas aneksijas un pieaugošā saspīlējuma Baltijas reģionā kontekstā 124
      3.3.2. ASV drošības politika pēc 2022. gada: globālā policista izaicināšana vairākos starptautiskajos reģionos vienlaicīgi 130
      3.3.3. Krievijas radīto izaicinājumu rāmējums ASV kodolpolitikā 135

4. ASV kodolpolitikas aģentu rāmēto Baltijas valstu drošības izaicinājumu dinamika prezidentu administrāciju nogriežņos (2014–2024) 142
   4.1. Baltijas valstu rāmējums trīs administrāciju laikā 142
      4.1.1. Baltijas valstu rāmējums B. Obamas administrācijas laikā 143
      4.1.2. Baltijas valstu rāmējums D. Trampa administrācijas laikā 146

4.1.3. Baltijas valstu rāmējums Dž. Baidena administrācijas laikā (2021–2024) ... 150
4.1.4. Kodoldimensija trīs administrāciju rāmējumā: kopsavilkums 152
4.2. ASV kodolpolitikas rāmējums Baltijas valstu drošības izaicinājumu kontekstā 153
4.2.1. Baltijas valstu atkarība no ASV paplašinātās atturēšanas 154
4.2.2. ASV kodolpolitikas interpretācija Baltijas drošības perspektīvā 155
4.2.3. ASV kodolpolitikas interpretācijas Baltijas drošības kontekstā: empīriskā analīze 159
Secinājumi 171
Publikāciju, ziņojumu un patentu saraksts par promocijas darba tēmu 183
Literatūras un avotu saraksts 184
Pielikumi 200
1. pielikums 201
2. pielikums 202
3. pielikums 203
4. pielikums 205

Darbā izmantotie saīsinājumi

A2/AD	pieejas liegšana un pieejas noliegšana
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
BSI	Baltijas drošības iniciatīva
CTBT	Visaptverošais kodolizmēģinājumu aizlieguma līgums
EDI	Eiropas atturēšanas iniciatīva
EDSO	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
eFP	NATO paplašinātās kaujas gatavības vienības
IAEA	Starptautiskā atomenerģijas aģentūra
IMET	starptautiskā militārā un izglītības mācīšana
INF	Līgums par vidējas un tuvas darbības kodolieročiem
KDAP	Eiropas Savienības Kopējās drošības un aizsardzības politika
KDLO	Kolektīvās drošības līguma organizācija
ĶTR	Ķīnas Tautas Republika
MAD	abpusēji nodrošinātā iznīcināšana
MI	mākslīgais intelekts
MK	Ministru kabinets
NAC	Ziemeļatlantijas līguma padome
NATO	Ziemeļatlantijas līguma organizācija
NBS	Nacionālie bruņotie spēki
NDP	Nacionālās drošības padome
NPG	NATO kodolplānošanas grupa
NPR	ASV kodolpolitikas stājas pārskats
NPT	Kodolatturēšanas līgums
NRF	NATO ātrās reaģēšanas spēki
NSG	Kodolmateriālu piegādātāju grupa
PSRS	Padomju Sociālistisko Republiku Savienība
SAB	Latvijas Republikas Satversmes aizsardzības birojs
SACEUR	NATO Eiropas spēku virspavēlnieks
SHAPE	Sabiedroto spēku augstākā virspavēlniecība Eiropā
VAK	Valsts aizsardzības koncepcija

Ievads

Kodolieroču loma starptautiskās drošības kontekstā ir neatsverama. Tā veicināja Otrā pasaules kara beigas, noteica Aukstā kara attiecības starp lielvarām, kā arī joprojām ietekmē mūsdienu starptautisko attiecību dinamiku. Kodolieroči ir daļa no mūsdienu starptautisko attiecību kārtības. To izstrāde Otrā pasaules kara laikā iedragāja iepriekš pieņemtās spēka līdzsvara un atturēšanas dogmas. Kodolieroči ienesa jaunus starptautisko attiecību konceptus un mainīja domāšanas veidu, kā valstis raugās uz savu un kopējo starptautisko drošību.

Pēc PSRS sabrukuma un Aukstā kara beigām diskusijas par kodolieroču ietekmi būtiski mazinājās, priekšplānā izvirzot krīzes un mazāku konvencionālu karadarbību regulēšanu. Saspīlējums starp kodollielvarām mazinājās, kas ietekmēja arī, piemēram, NATO operacionālo un spēju attīstības plānošanu, lielāku uzsvaru liekot uz konvencionāliem aspektiem. Kopš Krievijas agresijas pret Ukrainu 2014. gadā NATO atturēšanas un aizsardzības stāja Austrumu flangā ir piedzīvojusi būtiskas transformācijas. Šajās pārmaiņās īpašu nozīmi ieguvusi kodolatturēšana, kas vienlaikus kalpo kā militārs instruments un politisks signāls par alianses apņemšanos kolektīvajai aizsardzībai. Baltijas valstīs šis signāls tiek uztverts īpaši sensitīvi, ņemot vērā reģiona drošības ievainojamību un atkarību no paplašinātās atturēšanas ticamības. Līdz ar to būtisks jautājums ir ne tikai tas, kā ASV kodolpolitika tiek īstenota, bet arī tas, kā tā tiek interpretēta un uztverta sabiedrotajos.

Krievijas agresija Ukrainā 2014. gadā ietekmēja ne tikai lielvaras, bet arī starptautiskās organizācijas, it īpaši NATO. Pēc 2014. gada NATO ir piedzīvojusi nozīmīgas pārmaiņas, ko lielā mērā veicināja tieši drošības bažas Austrumeiropā, ņemot vērā pieaugošo Krievijas agresivitāti reģionā. NATO Baltijas valstīs un Polijā izveidoja vairākas daudznacionālās kaujas grupas, pastiprināja centienus kibernoziedzības un hibrīdkara jomā, izveidojot jaunus centrus un iniciatīvas šo draudu novēršanai un apkarošanai. Vairākas dalībvalstis ir palielinājušas savu aizsardzības budžetu, lai sasniegtu NATO noteikto 2 % no IKP mērķi aizsardzības izdevumiem. Alianse ir veicinājusi savu spēju ātrāk reaģēt uz krīzēm, izveidojot Ātrās reaģēšanas spēkus (*NATO = Response Forces* – NRF) un uzlabojot koordināciju un reaģēšanas laiku. Tā ir stiprinājusi sadarbību ar citām valstīm un starptautiskām organizācijām, lai risinātu plašākus reģionālos un globālos izaicinājumus, kā arī atjaunojusi un pielāgojusi tās militāro doktrīnu, lai stātos pretim mainīgās drošības vides izaicinājumiem. Šīs adaptācijas un maiņas kontekstā alianse ir pārskatījusi un pastiprinājusi savu atturēšanas politiku, pievēršoties gan konvencionālajai, gan kodolatturēšanai. Kodoldraudi ir kā būtisks papildinošs un klātesošs elements alianses doktrīnā un vēstījumu sniegšanā potenciālajiem agresoriem. Tas izpaudies gan tajā, kā NATO rāmē kodolieročus tās atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas

kontekstā, gan arī kādas militārās aktivitātes (mācības, testi) tiek izmantotas, lai akcentētu kodolieroču lomu aliansē.

Šajā promocijas darbā argumentēts, ka ASV kodolpolitikas rāmējums pēc 2014. gada ir būtiski mainījies un šīs pārmaiņas tieši ietekmē NATO atturēšanas ticamības uztveri Baltijas reģionā. Analīze parāda, ka dažādu administrāciju laikā dominējošie rāmējumi ir pārvietojušies no uzsvara uz sabiedroto drošināšanu (*assurance*) uz ticamības stiprināšanu (*credibility*) un eskalācijas kontroles dimensijām. Baltijas valstīs šīs diskursīvās pārmaiņas rezonē īpaši spēcīgi, jo atturēšanas ticamība šeit tiek uztverta kā eksistenciāls drošības jautājums. Tādējādi darbs demonstrē, ka kodolpolitikas rāmējums nav retorisks elements, bet gan nozīmīgs faktors atturēšanas uztveres veidošanā.

Starptautiskie satricinājumi un pārmaiņas pēc Krievijas uzsāktās agresijas Ukrainā 2014. gadā radīja nepieciešamību pārskatīt kodolieroču lomu starptautiskās un nacionālās drošības kontekstā ne tikai NATO, bet arī ASV. Tieši ASV kā vienas no būtiskākajiem spēlētājiem nosakot NATO darba kārtību, ietekmē starptautisko drošību. Pieaugot Krievijas kodolretorikai, pastiprinoties citu valstu centieniem attīstīt vai pilnveidot jau esošo kodolarsenālu, ASV kodolpolitika pielāgojas, mainot uzsvarus un ietekmējot starptautisko domu.

Kodolpolitikas loma un nozīme ASV ārējās un drošības politikā ir pastiprinājusies. Un līdz ar šo adaptāciju tā ir ietekmējusi ne tikai starptautisko drošību kopumā, bet arī bijusi nozīmīga sastāvdaļa diskusijā par Baltijas valstu drošību. Tieši veids, kā ASV rāmē un konstruē kodolieroču vēstījumus, ietekmē Baltijas valstu kopējo atturēšanas un aizsardzības stāju plašākā NATO adaptācijas kontekstā. Veids, kā tiek reaģēts uz Krievijas kodolvēstījumiem, kā arī proaktīva kodolieroču kā neatņemamas sastāvdaļas NATO atturēšanas un aizsardzības stājā komunikācija ietekmē kopējo reģionu drošību.

Arī Baltijas valstis ir izjutušas pieaugošu apdraudējumu pēc Krievijas Krimas aneksijas 2014. gadā. Krievijas agresija pret Ukrainu un tās nepārtrauktā militārā aktivitāte reģionā ir radījusi spriedzi un satraukumu Baltijas valstīs, kuras vēsturiski ir bijušas Krievijas drošības interesēs (it īpaši Vladimira Putina laikā). Baltijas valstu aicinājumi pēc stingrākas NATO atturēšanas un aizsardzības stājas ir ietekmējuši kopējo sabiedroto spēku un spēju klātbūtni reģionā. Akcentējot Krievijas ambiciozo un agresīvo dabu, Baltijas valstis ir stiprinājušas pārliecību sabiedrotos, ka reģionā nepieciešami papildu atturēšanas un aizsardzības elementi. NATO adaptācijas kontekstā, it īpaši Baltijas reģionā, liels uzsvars tiek likts uz vairāku līmeņu apdraudējumiem (konvencionālie, hibrīdie), kas ietekmē operacionālo un spēju plānošanu. Kodolieročiem šo diskusiju un izspēļu kontekstā ir bijusi pieaugoša un nozīmīga loma. Ņemot vērā, ka Krievijas militārajā doktrīnā kodolieroči ir daļa no operacionālās pieejas, stiprinot

Baltijas valstu atturēšanas un aizsardzības stāju, to iekļaušana gan NATO, gan ASV plānošanā un vēstījumu nodošanā ir kļuvusi par neatņemamu sastāvdaļu.

Esošajā mainīgajā starptautiskajā drošības vidē Baltijas valstu drošību ietekmē vairāki izaicinājumi no dažādiem virzieniem un dažādās dimensijās. Ņemot vērā ierobežotos Baltijas valstu resursus, aizsardzības spējas operacionāli militārajās vidēs, kā arī ģeogrāfisko novietojumu, sabiedroto ieguldījums Baltijas valstu drošības veicināšanā (potenciālā agresora atturēšanā) ir viens no galvenajiem priekšnosacījumiem Baltijas valstu spējai stāties pretim pastāvošajiem drošības izaicinājumiem. ASV gan Baltijas valstu neatkarības atgūšanas laikā, gan pēc tās ir bijis viens no galvenajiem atslēgas elementiem Baltijas valstu drošības veicināšanā (veicinot Latvijas, Lietuvas, Igaunijas iestāšanos NATO, ieguldot militāro spēju attīstībā, nosūtot militāros spēkus dažāda mēroga mācībās reģionā utt.). Mainoties starptautiskajai drošības videi un ASV politiskajai elitei, kā arī ASV sadarbībai ar starptautiskajiem aktoriem (galvenokārt Krieviju), ir mainījusies arī Baltijas valstu un ASV sadarbība drošības jomā. Šīs izmaiņas ir vērojamas ASV iesaistes apjomos un veidā, kas ir izpaudies gan ASV finansiālā atbalstā militāro spēju nodrošināšanā Baltijas valstīm, gan militāro spēku nepastāvīgā klātbūtnē reģionā. Pieaugot pastāvošās Krievijas elites agresīvajai retorikai, militāro spēju attīstībai un plašu militāro mācību īstenošanai Baltijas valstu pierobežā, kā arī ņemot vērā īstenoto Krievijas agresiju pret Gruziju 2008. un Ukrainu 2014. gadā, sabiedroto, it īpaši ASV, militārā klātbūtne ir tikusi uzskatīta par vienu no būtiskākajiem drošības un atturēšanas politikas elementiem Baltijas valstīs.

Pēc Krievijas agresijas Ukrainā, plaša mēroga mācību īstenošanas un Krievijas militāro vienību/spēju attīstības Baltijas valstu pierobežā NATO (sabiedroto) spēku klātbūtne alianses austrumu virzienā kļuva par darba kārtības jautājumu, kā rezultātā 2016. gadā NATO Varšavas samitā tika pieņemts lēmums par pastiprinātu ilgtermiņa alianses spēku klātbūtni Baltijas reģionā. Jau diskusijā par potenciālo valstu iesaisti NATO klātbūtnes nodrošināšanā gan Baltijas valstis, gan Polija bija ieinteresētas ASV militāro spēku uzņemšanā savas valsts teritorijā. Apzinoties pastāvošās Krievijas elites pieeju, kurā dominē spēka un varas izpausmes lielvaru cīņā, tieši ASV militārā klātbūtne tikusi uzskatīta par primāru nepieciešamību agresora atturēšanā un valsts aizsardzības nodrošināšanā. Šī uz vēsturiskiem notikumiem balstītā apziņa ir veicinājusi Baltijas valstu ārējās un drošības politikas veidotāju pozīciju, kura, attīstoties notikumiem drošības vidē, nav zaudējusi nozīmi. Ņemot vērā, ka visas trīs Baltijas valstis aizsardzības koncepcijās minējušas, ka sabiedroto iesaiste (galvenokārt militārā klātbūtne) ir priekšnosacījums drošības stiprināšanā, paredzams, ka Baltijas valstu aicinājums pēc ASV pastāvīgās militārās klātbūtnes kļūs arvien aktuālāks.

Nepieciešamības pēc pastiprinātas ASV klātbūtnes Baltijas valstīs kontekstā arī Baltijas valstu ārējās un drošības politikas veidotāju aicinājums pēc stingrākas sabiedroto (tai skaitā ASV) pozīcijas kodolieroču kontekstā gūst arvien lielāku aktualitāti, it īpaši ņemot vērā Krievijas agresīvo retoriku un (taktisko) kodolieroču izvietošanu tuvāk Baltijas valstu robežām (Baltkrievijā). Lai arī šo ieroču "pielietojums" primāri domāts ārpus Baltijas valstīm, to izvietošana vien kopā ar retoriku, kas to pavada, rada apdraudējuma izjūtu, kur, Baltijas valstu ārējās un drošības politikas veidotāju skatījumā, prasa "stingrāku" stāju, it īpaši no būtiskākā sabiedrotā. Turklāt tas ievērojami ietekmē arī to, kā NATO un ASV kā būtiskākajam stratēģiskajam partnerim būtu jāpielāgo militārā doktrīna, tai skaitā, pirmkārt, atturot (iekļaujot kodolpolitikas retoriku), otrkārt, aizstāvot Baltijas valstis pret pretinieku, kas ir kodolvara.

Līdz ar stratēģiskajiem satricinājumiem, ko radīja Krievijas Krimas aneksija, ASV fokuss starptautiskās drošības veicināšanā mainījās, jo īpaši attiecībā uz NATO un Baltijas valstīm. To vēl vairāk pastiprināja Krievijas uzsāktā plaša mēroga militāra karadarbība Ukrainā 2022. gada 24. februārī. ASV fokuss atgriezās Eiropā, apzinoties, ka drošības satricinājumi ietekmē starptautisko sistēmu, ko ASV ir vadījušas pēc Aukstā kara. Krievijas rīcība Ukrainā ir izraisījusi ASV un sabiedroto bažas par atgriešanos pie lielvaru sāncensības, kurā Krievija (īsā un vidējā termiņā) un Ķīna (ilgtermiņā) tiek uzskatītas par galvenajiem izaicinājumiem ASV un to sabiedroto drošībai. Tā rezultātā ASV ir arī oficiāli pārskatījušas savu drošības stratēģiju, lai prioritizētu šos divus potenciālos pretiniekus, nevis terorismu, kā tas bija pēc 2001. gada uzbrukumiem.

Šo lielvaru sāncensības kontekstā, it īpaši reaģējot uz Krievijas radītajiem apdraudējumiem, ASV drošības stratēģijā arvien lielāks akcents tiek likts uz kodolieroču lomu kopējās drošības nodrošināšanā. Lai arī ASV ir palielinājušas savu militāro klātbūtni šajā reģionā un strādājušas kopā ar Latviju, Lietuvu un Igauniju, lai uzlabotu to militāro spēju un sagatavotību, diskusija par kodolieroču izmantošanu, tai skaitā scenārijā, kas iekļautu agresiju pret Baltijas valstīm, ir aktualizējusies. Krievijas agresija Ukrainā ir apliecinājums ASV un to sabiedrotajiem, ka Krievijas pastāvošā politiskā elite ir grūti prognozējama, kas rada vēl lielāku nepieciešamību pēc sagatavotības un preventīvām stratēģijām, tai skaitā kodoldimensijā. Šīs un kopējo izaicinājumu kontekstā ASV redzējums uz starptautisko drošību NATO un Baltijas valstu kontekstā ir mainījies, lai atspoguļotu pieaugošo apdraudējumu no Krievijas un nepieciešamību pastiprināt aizsardzības un atturēšanas pasākumus.

Saspīlējumi un satricinājumi starptautiskajās attiecībās ietekmē valstu drošības politikas rāmējumus. ASV bija novērojama rāmējuma attīstība, jau sākot ar 2014. gada notikumiem, kad Krievija anektēja Krimu, vienlaicīgi tās retorikā izmantojot arvien agresīvākus vēstījumus, tai skaitā kodolretorikā. Kopš 2014. gada ASV ir vairākkārt veikts ASV kodolpolitikas stājas

pārskats (*Nuclear Posture Review – NPR*). Pārskati norāda uz kodolpolitikas rāmējuma attīstības dinamiku, kas ir atbilde uz starptautiskajā sistēmā radītajiem satricinājumiem.

ASV kodolpolitika nav monolīta. Tā veidojas no plaša spektra vērtībām, drošības apsvērumiem, vēsturiskiem naratīviem un starptautiskajām saistībām, kas kopā veido kompleksu un nepieciešamo ietvaru, lai risinātu ar kodoldrošību saistītas problēmas. Līdz ar to šis darbs atklāj, kā ASV kodolpolitikas rāmējums ir attīstījies no 2014. līdz 2024. gadam, ņemot vērā mainīgo ģeopolitisko dinamiku un NATO atturēšanas un aizsardzības stājas (*NATO deterrence and defence posture*) adaptācijas kontekstu. Kā tas iepriekš norādīts, 2014. gads ir atskaites punkts, jo ar Krievijas Krimas aneksiju 2014. gadā, kas vēlāk sekoja ar agresijas palielināšanos Ukrainā, pastiprinājās spriedze starptautiskajā arēnā, kas ir bijis katalizators arī tam, kā ASV skatās uz kodolieročiem, to attīstību, nepieciešamību un nozīmi, stiprinot nacionālās pozīcijas un atbalstot kopējos NATO centienus atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijā Baltijas valstīs. Krievijas radītie satricinājumi ietekmēja ASV politiku, kas izpaudās ārējo un drošības aģentu drošības politikas un kodolpolitikas rāmējumos. Darbā izmantota analīze līdz 2024. gada oktobra beigām, pirms novembra sākumā gaidāmajām prezidenta vēlēšanām ASV.

Šāds laika ietvars tiek pamatots ar to, ka līdz ar jaunām prezidenta vēlēšanām noslēdzas aktīva Dž. Baidena administrācijas rīcībpolitika un rāmējums. Tā kā izvēlētās pētījuma metodes – rāmēšanas analīzes – izejas punkts ir ārējās un drošības politikas aģentu pieņemtie dokumenti un publiski paustais, tad, mainoties administrācijām, potenciāli tiek ietekmēts arī pats rāmējums. Ar 2024. gadu noslēdzas Dž. Baidena administrācijas kodolpolitikas, NATO atturēšanas un aizsardzības adaptācijas un Baltijas valstu drošības izaicinājumu rāmējums. Desmitgade no 2014. līdz 2024. gadam ir piemērota un atbilstoša, jo rada pamatu analīzei par to, vai un kā dažādas administrācijas (līdz ar to mainīgi ārējās un drošības politikas aģenti) rāmē ASV politikas.

Līdz ar to šī darba **mērķis** ir analizēt ASV kodolpolitikas rāmējumu mainīgās NATO atturēšanas un aizsardzības stājas kontekstā, akcentējot Baltijas valstu gadījumu laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam. Pakārtoti izvirzītajam mērķim, darbā tiek akcentēti šādi **darba pamatjautājumi**:

1. Kādi ir dominējošie rāmējumi ASV kodolpolitikas veidošanā?
2. Kāda ir ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam?
3. Kāda ir rāmēto Baltijas valstu drošības apdraudējumu dinamika rāmētās ASV kodolpolitikas kontekstā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam?

Pētījuma problēmjautājumu struktūra veidota, balstoties uz secīgu analītisko loģiku, kas ietver identifikācijas, dinamikas un ietekmes dimensijas. Vispirms tiek identificēti dominējošie ASV kodolpolitikas rāmējumi dažādu administrāciju diskursā, kas ļauj noteikt analīzes konceptuālo pamatu. Otrkārt, tiek analizēta šo rāmējumu dinamika NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā, lai atklātu to transformāciju un savstarpējo mijiedarbību ar mainīgo drošības vidi. Treškārt, pētījums izvērtē rāmējuma ietekmi Baltijas drošības diskursā, īpaši pievēršoties atturēšanas ticamības uztverei reģionā. Šāda struktūra nodrošina konsekventu pāreju no diskursīvās konstrukcijas analīzes uz implikācijām.

Lai sasniegtu darba mērķi un rastu atbildes uz identificētajiem pamatjautājumiem, izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1. Izstrādāt visaptverošu konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģijas teorētisko ietvaru.
2. Identificējot dominējošos ASV kodolpolitikas rāmējumus, analizēt tā ietvarā iekļautās pamatvērtības, drošības apsvērumus un vēsturiskos uzstādījumus.
3. Sniegt izvērtējumu par NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju pēc Krievijas agresijas Ukrainā 2014. gadā.
4. Izpētīt, kā mainījies un attīstījies ASV kodolpolitikas rāmējums un tā izpratne laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam, reaģējot uz Krievijas radītajiem drošības izaicinājumiem.
5. Izvērtēt, kā B. Obamas, D. Trampa un Dž. Baidena administrācijas kodolpolitikas aģenti ir rāmējuši Baltijas valstu drošību.
6. Izmantojot atturēšanas koncepta teorētiskās cēloņsakarības, sniegt atzinumu (secinājumu un rekomendāciju veidā) par ASV kodolpolitikas rāmējuma korelācijām starp NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju, Baltijas valstu nacionālajiem drošību stiprinošiem centieniem un ASV aģentu redzējumu.
7. Analizēt ASV kodolpolitikas rāmējuma interpretāciju un praktisko funkcionēšanu Baltijas drošības kontekstā, identificējot dominējošos naratīvus, uztveres atšķirības un spriedzes punktus starp dažādu līmeņu drošības politikas aģentiem.

Šajā pētījumā tiek izmantota teorētiskā pieeja, kas balstīta konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģijā. Konstruktīvisms ļauj saprast normas, idejas un identitātes lomu kodolpolitikā, kā arī to, kā tas ietekmē starptautisko attiecību dinamiku. Savukārt atturēšanas koncepts sniedz pamatu analīzei par to, kāda ir kodolieroču loma starptautiskajās attiecībās, atturot starptautiskos kodolaktorus no plašākas tiešas militāras konfrontācijas.

Darbs sniedz trīs galvenos teorētiskos pienesumus akadēmiskajām debatēm. Pirmkārt, tas integrē rāmējuma analīzi (izmantojot mākslīgā intelekta rīku) atturēšanas teorijā, parādot,

ka atturēšanas ticamība ir ne tikai materiālu spēju, bet arī diskursīvu konstrukciju rezultāts. Otrkārt, tas konceptualizē paplašinātās atturēšanas uztveri kā dinamisku procesu, kurā rāmējums ietekmē sabiedroto drošības interpretācijas. Treškārt, tas empīriski demonstrē, ka ASV kodolpolitikas diskursīvā evolūcija pēc 2014. gada ir cieši saistīta ar NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju Austrumu flangā. Šos pienesumus teorētiski apkopo darbā piedāvātais rāmētās ticamības modelis.

Atturēšanas koncepts un konstruktīvisms starptautisko attiecību pētniecībā parasti tiek aplūkoti atsevišķi un dažādās teorētiskās paradigmās. Atturēšanas koncepts, kas parasti tiek skaidrots caur reālisma pieeju, ir galvenokārt balstīts uz racionālo pieņēmumu par valsts interešu maksimizāciju un fizisko drošību. Starptautisko attiecību teorijā atturēšana tika plaši izmantota kā svarīgs instruments Aukstā kara laikā, kad divas lielvaras – ASV un PSRS – mēģināja atturēt viena otru no abpusēji iznīcinoša kodoluzbrukuma (*Mutually Assured Destruction – turpmāk tekstā MAD*[1]*)*. Tomēr, neskatoties uz Aukstā kara beigām, atturēšanas koncepts joprojām ir aktuāls mūsdienu starptautisko attiecību pētniecībā, it īpaši attiecībā uz kodolieročiem valstīm un citiem stratēģiskajiem draudiem.

Tas ir pragmatisks un bieži vien militarizēts risinājums, kas balstīts uz ideju par spēku līdzsvaru, kurš mainās atkarībā no konkrētām ģeopolitiskajām un militārajām situācijām. No otras puses, konstruktīvisms starptautisko attiecību pētniecībā ir balstīts uz sociālās realitātes uztveri kā mainīgu un veidojamu procesu, uzskatot, ka starptautiskās sistēmas iezīmes un normas tiek konstruētas un pārkonstruētas caur sociālajām interakcijām. Konstruktīvisms pievērš uzmanību nevis tikai fiziskajai varai, bet arī idejām, normām un identitātēm, kas var ietekmēt valsts rīcību un interešu veidošanos.

Kombinējot atturēšanas konceptu ar konstruktīvisma teoriju, tiek piedāvāts risinājums konstruktīvisma kritikai – cēloņsakarību trūkums teorijas uzstādījumos. Konstruktīvisms tiek kritizēts par to, ka tā ir aprakstoša teorija par to, kā un kādā veidā notiek konstruēšana. Turklāt izejas punkti ir autora izpratne par, viņaprāt, pastāvošām cēloņsakarībām, kas ietekmē aktoru redzējumu. Līdz ar to tā ir subjektīva. Mazinot subjektivitātes risku, konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģija ļauj pētījumu ielikt pētniecības rāmjos, identificējot atturēšanas pieeju cēloņsakarības, kas ir pastāvošas, it īpaši kontekstā ar kodolpolitikas attīstību. Tāpat tas ļauj identificēt, kā ASV kodolpolitikas atturēšanas politikas un stratēģijas tiek izprastas un rāmētas. Tas ļauj skatīties uz atturēšanu ne tikai kā uz militāru stratēģiju, bet arī kā uz sociāli

[1] Doktrīna, kas balstās idejā, ka divi bruņoti pretinieki ar kodolieročiem, iesaistoties karadarbībā, rada apstākļus abpusējai iznīcībai. Ja viena puse uzbrūk, otra puse joprojām spēs atbildēt ar iznīcinošu pretuzbrukumu, neskatoties uz sākotnēji saņemtajiem postījumiem, – garantēta iznīcināšana padarītu pilnīgu kodolieroču izmantošanu abiem pretiniekiem pašnāvīgu.

konstruētu koncepciju, kas ietver normas, vērtības, identitāti un starptautiskās attiecībās pieņemtās uzvedības formas caur ASV kodolpolitikas aģentu perspektīvu.

Šī darba kontekstā tas ļauj analizēt, kā ASV kodolpolitika un tajā iekļautās sociālās idejas un identitātes attiecībā uz kodolatturēšanu ir konstruētas. Respektīvi, konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģija dod jaunas perspektīvas un izpratni par atturēšanas politiku, jo tā var atklāt normu, vērtību un ideju lomu plašākā valsts kodolrāmējumā. Tas arī ļauj pētniekam saprast, kā pastāvošās sociālās struktūras ir saistītas ar konkrētu politikas rāmējumu. Šāda pieeja, kas apvieno abas paradigmas, var dot nozīmīgu ieguldījumu starptautisko attiecību teorijā un praksē, tādējādi to var uzskatīt par zinātnisko novitāti.

Konstruktīvismā tāpat kā jebkurā no lielajām starptautisko attiecību teorijām ir vairākas dimensijas un atzari, ko atbalsta noteikti skolas teorētiķi. Tāpat starptautisko attiecību pētniecībā pastāv vairāki konstruktīvisma iedalījumi. Šī darba kontekstā par pamatu tiek izvēlēts viens no konstruktīvisma pamatlicējiem Aleksandrs Vents (*Alexander Wendt*). Aleksandrs Vents analīzes priekšplānā izvirza aktora (viņa skatījumā, galvenokārt valsts) identitāti, tās konstruēšanos iepretim citiem starptautiskajiem spēlētājiem. Intersubjektivitāte, kas konstruktīvismā ir atskaites punkts identitātes, normu un vērtību veidošanā, A. Venta pieejā veidojas, aktoriem izprotot sevi iepretim citiem.

Starptautisko attiecību dinamika ir atkarīga no dalībvalstu uztveres par savstarpējām attiecībām un starptautiskās sistēmas raksturu. Pretēji citiem konstruktīvistiem, kuri raudzītos, kā izpratne par starptautiskajām normām kodolpolitikā ietekmē ASV rāmējumu, kā NATO pieņemtie principi un ASV redzējums par to nosaka kodolpolitikas rāmējumu, visbeidzot, kā līdzšinējās prakses attiecībās starp Baltijas valstīm un ASV, tā ietekmē ASV kodolpolitikas rāmējumu, A. Venta konstruktīvismā priekšplānā izvirzās kā idejas un intereses starptautiskajās attiecībās. Proti, analizēt ASV kodolpolitikas rāmējumu caur draudu izpratnes konstruēšanas perspektīvu. Priekšplānā izvirzās uzstādījums analizēt, kāds ir redzējums un konstrukcija attiecībā uz NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju un Baltijas valstu drošības izaicinājumiem, un šīs konstrukcijas atspoguļojums ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstības dinamikā.

Aleksandra Venta pieeja ir piemērotāka šī darba pamatjautājumu kontekstā, jo ir ciešākā saskarsmē ar atturēšanas konceptu, kas parādās Aleksandra Venta analīzē. Aleksandrs Vents norāda, ka drošības apsvērumu un atturēšanas izpratnē svarīgi ir, kādu nozīmi mēs piešķiram gan spējām, gan spēkiem. Proti, ir svarīgi, kā aktors konstruē apdraudējumu, kas veicina arī to, kāds būs viņa potenciālais drošības politikas rāmējums.

Starptautisko attiecību pētniecībā atturēšana tiek lietota divās savstarpēji saistītās nozīmēs – kā koncepts un kā teorija. Atturēšanas koncepts apzīmē pamatideju par to, kā viens

aktors var ietekmēt cita aktora izvēli, radot pārliecību, ka agresijas izmaksas pārsniegs tās ieguvumus. Atturēšanas teorija savukārt ir pieņēmumu un cēloņsakarību kopums par to, kādos apstākļos un kādu mehānismu dēļ atturēšana izdodas vai neizdodas – piemēram, kā to ietekmē draudu ticamība, spēju un apņēmības signalizēšana, aktoru racionalitāte un uztvere. Šajā darbā abas nozīmes tiek nošķirtas, bet lietotas papildinoši. Atturēšanas teorija sniedz darbam cēloņsakarību pamatu, īpaši paplašinātās atturēšanas un ticamības izpratnē, savukārt atturēšanas koncepts kalpo kā analītiska kategorija, ar kuras palīdzību tiek identificēti un kodēti ASV kodolpolitikas rāmējumi. Tā kā darbs, sekojot A. Venta konstruktīvismam, primāri analizē nevis atturēšanas politikas efektivitāti, bet to, kā atturēšana tiek interpretēta un rāmēta, darbā tiek lietots apzīmējums "atturēšanas koncepts", savukārt atsauces uz "atturēšanas teoriju" attiecas uz tās pieņēmumiem un cēloņsakarību skaidrojumiem. Kā ASV rāmē kodolpolitiku, kā tiek uztverta atturēšana, kādi draudi tiek uztverti par "nopietniem/būtiskiem", kā vēsturiskā perspektīva ietekmē atturēšanas diskusijas, kādas idejas un politiku strāvojumi ietekmē atturēšanas rāmējumu, kā ASV atturēšanas konstrukts atšķiras no NATO, sabiedroto un pretinieku konstruktiem – šie un līdzīgi jautājumi ir šī darba fokusā. Vienlaikus darbs tiecas dot ieguldījumu arī pašā atturēšanas teorijā, piedāvājot rāmētās ticamības modeli paplašinātās atturēšanas analīzei.

Darba pamatfokusā ir jautājums par to, kā ASV kodolpolitika ir tikusi konstruēta un rāmēta politikas dokumentos un ASV ārējās un drošības politikas aģentu vēstījumos, īpaši Baltijas valstu drošības kontekstā. Visaptverošas atbildes izstrāde uz jautājumu, kādai būtu jābūt ASV kodolpolitikai un kādas konkrētas militārās aktivitātes būtu jāīsteno Baltijas valstīs, pārsniedz šā pētījuma uzdevumus. Vienlaikus izvēlētais pētnieciskais fokuss ļauj nonākt un formulēt autora vērtējumu par Baltijas valstu drošības stiprināšanas priekšnosacījumiem. Darba secinājumos šajā ziņā izcelta sabiedroto militārās klātbūtnes un mācību nozīme atturēšanas ticamības demonstrēšanā, konvencionālo spēju un kodolatturēšanas savstarpējā papildināmība, kā arī eskalācijas pārvaldības nozīme. Lai arī analīze atklāj arī atšķirības ASV un Baltijas valstu amatpersonu interpretācijās par drošības garantiju ticamību, tādējādi norādot uz nepieciešamību savstarpēji saskaņot politiskos vēstījumus un to praktisko militāro nodrošinājumu.

Ņemot vērā intersubjektivitātes nozīmi konstruktīvismā, proti, "sevis" konstruēšanu iepretim "citiem", šajā darbā apzināti tiek izmantota pieeja Latviju, Lietuvu un Igauniju klasificēt kā vienotas Baltijas valstis. Gan sabiedrotie alianses kontekstā, gan arī pretinieks no militārās operācijas perspektīvas aplūko trīs valstis kā vienotu operacionālo teritoriju. Arī NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā runa ir par kopīgiem risinājumiem NATO Austrumu flangā, konkrētāk izdalot reģionus, kā, piemēram, Baltijas

valstis. Arī apstiprinot jaunus reģionālos aizsardzības plānus, Baltijas valstis tiek iekļautas vienotā operacionālā teātrī.

Ņemot vērā teorētisko ietvaru un tā ontoloģiskos un epistemioloģiskos uzstādījumus, darbā izmantota kvalitatīvās pētījuma metodes – rāmēšanas analīze, gadījumu analīze, padziļinātās intervijas. Rāmēšanas analīze kā primārā šajā darbā ir noderīga metode, lai pētītu, kādi ir pastāvošie dominējošie ASV kodolpolitikas rāmējumi, kāda ir rāmējuma attīstības dinamika NATO atturēšanas un aizsardzības stājas kontekstā. Tā palīdz saprast, kā ASV kodolpolitikas aģenti konstruē kodolpolitiku, to analizējot caur "citi" izpratnes perspektīvu (šajā gadījumā Krievijas radītie drošības izaicinājumi). Rāmēšanas analīze palīdz izpētīt pamata (drošības) pieņēmumus, interešu sfēras, akcentus, ietekmes pušu un vēstījumu kartēšanu. Rāmēšanas analīzē ir būtiski pētniecības soļi. Šī darba kontekstā tiek lietota šāda rāmēšanas analīze:

- Rāmējuma definīcija un pielietojums darbā. Šajā darbā rāmējums tiek izprasts kā selektīvs interpretatīvs ietvars, kas strukturē drošības problēmu definēšanu, risinājumu piedāvājumu un attiecīgo politikas instrumentu leģitimāciju. Analītiski rāmējums tiek identificēts, balstoties uz atkārtotu naratīvu struktūru, konceptuālo uzsvaru un politisko signālu konsekvenci oficiālajos dokumentos, līderu runās un stratēģiskās komunikācijas praksē.
- Definēti pētniecības jautājumi. Kādi ir dominējošie rāmējumi ASV kodolpolitikas veidošanā? Kāda ir ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā? Kāda ir rāmēto Baltijas valstu drošības izaicinājumu dinamika rāmētās ASV kodolpolitikas kontekstā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam?
- Identificēti galvenie ASV kodolpolitikas rāmējuma aģenti. ASV prezidents, viceprezidents, valsts sekretārs, aizsardzības sekretārs, prezidenta drošības un ārpolitikas padomnieki Baraka Obamas, Donalda Trampa un Džo Baidena administrācijās.
- Avoti. Tiešas uzrunas, politikas dokumenti, identificēto aģentu preses relīzes un oficiāli paziņojumi, kas saistīti ar darba tematiku.
- Identificēti rāmējumi. To panākt, meklējot atkārtojošus atslēgvārdus, frāzes, metaforas, simbolus un vispārējus stāstus, kas veido jautājuma attēlojumu.
- Izmantotā rāmēšanas analīzes ierīce. *Ivory Mind*,[2] kas ļauj rāmēt, klasificēt, kartēt tekstus un vēstījumus.

[2] https://www.ivorymind.com

- Rāmēšanas elementi. Identificētie rāmējumi iedalīti sastāvdaļās. Identificētas katra rāmējuma pamatidejas, vērtības un pieņēmumi. Ņemti vērā aģentu mērķi, intereses un identitātes, kas var ietekmēt viņu rāmējuma pozicionējumu.
- Rāmējumu salīdzināšana. Salīdzināti un kontrastēti rāmējumi (tai skaitā starp dažādām ASV administrācijām), ko konstruē ASV kodolpolitikas rāmējuma aģenti, kas ļauj izdarīt secinājumus par pastāvošajām atšķirīgajām perspektīvām un identitātēm. Meklējot konverģences un diverģences jomas starp rāmējumiem, kā arī varas dinamikas, kas var ietekmēt noteiktu rāmējumu dominēšanu vai marginalizāciju.
- Secinājumi. Pamatojoties uz analīzi, izdarīt secinājumus par aģentu rāmējumu cēloņsakarībām, tās balstot atturēšanas koncepta pieejā NATO atturēšanas un aizsardzības stājas kontekstā un Baltijas valstu drošības izaicinājumu gadījuma analīzē. Līdz ar to veikti secinājumi par ASV kodolpolitikas identitāšu attīstības dinamiku.

Papildus iepriekš minētajai konstruktīvisma kritikai starp starptautisko attiecību pētniekiem vēl viena slēpjas argumentācijā, ka pētniekam ārpus pētāmā jautājuma diskursa ir grūti (vai pat neiespējami) izprast, kā konkrētā politika tiek konstruēta. Jānorāda, ka šī darba izstrādes procesā darba autors ir uzturējies nepilnu gadu ASV, kur, tiekoties ar drošības veidotājiem un pētniekiem, šķetinājis ASV kodolpolitikas veidošanās procesu, vēsturiskos un pastāvošos naratīvus, pamatjautājumus un uzstādījumus, tai skaitā izprotot NATO adaptācijas procesu un Baltijas valstu lomu kopējā ASV kodolpolitikas attīstībā un scenārijos. Attiecīgi arī veiktas 23 padziļinātās intervijas (pilns saraksts ar intervētajiem atrodams šī darba 3. pielikumā) ar ASV kodolpolitikas lietpratējiem un veidotājiem, kuri praktiski izstrādājuši un bijuši iesaistīti ASV kodolpolitikas stratēģisko dokumentu veidošanā, pozīcijas rāmējumā un attīstībā. Intervējamie izvēlēti pēc šādiem principiem: to profesionālā pieredze, piederība vai sasaiste ar definētajiem kodolpolitikas aģentiem, kā arī viņu ietekme uz ASV kodolpolitikas rāmējumu.

Padziļinātās intevijas ir būtiskas, nevis lai identificētu, kāds ir rāmējums, bet lai stiprinātu autora izpratni par ASV kodolpolitikas aģentu redzējumu, rāmējumā paustajiem aspektiem, klasificētajiem apdraudējumiem. Respektīvi, tas mazina risku nepilnvērtīgi izprast konkrēto sociālo konstruktu, to balstot autora līdzšinējā pārliecībā, ko ietekmējusi gan atrašanās Baltijas valstīs, gan līdzšinējā profesionālā pieredze (Aizsardzības ministrijā un diplomātiskajā dienestā NATO). Intervijas tika būvētas tā, lai rastu atbildes uz to, kā tiek veidots ASV kodolpolitikas rāmējums, kādas ir būtiskākās ietekmes puses, kā tiek klasificēta Krievija un tās radītie izaicinājumi, kā tiek aplūkota NATO atturēšanas un aizsardzības adaptācijas stāja, kāda loma ir ASV kodolpolitikai plašākā nacionālā drošības stratēģijā, kā mainījies ASV

kodolpolitikas konstrukts dažādu ASV administrāciju nogriežņos. Tāpat intervijas redzējuma nostiprināšanai veiktas ar Baltijas valstu drošības politikas veidotājiem.

Daļa intervēto pētījuma dalībnieku ir anonimizēti, bet daļai ir atklāta identitāte. Šāda pieeja izmantota, lai a) gūtu pēc iespējas plašāku ar darba aktualitāti saistītu respondentu iesaisti, b) ņemot vērā jautājuma sensitivitāti, daļa intervējamo izvēlējās palikt anonimizēti, tādējādi spējot sniegt izvērstākas un atklātākas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. Pirms katras intervijas tika gūts apstiprinājums, vai pētījuma dalībnieki piekrīt kļūt par daļu no promocijas darba un vai var tieši atsaukties uz sniegtajām atbildēm. Plašs padziļināto interviju klāsts šī darba kontekstā tiek uzskatīts par papildu pievienoto darba vērtību.

Interakcija ar respondentiem iedalāma divās daļās: 1) padziļināta inervija un 2) strukturētas anketas. Ņemot vērā, ka darba gaitā nostiprinājās nepieciešamība izprast, kāda ir rāmēto Baltijas valstu drošības izaicinājumu dinamika konstruētās ASV kodolpolitikas kontekstā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam, strukturētas anketas ļāva papildināt oficiālā diskursa un tajā esošo rāmēto naratīvu analīzi ar jomas zinātājiem, ekspertiem un pārstāvjiem. Detalizētāks metodoloģiskais ietvars aprakstīts šī darba 4. nodaļā.

Darbā tiek atsevišķi veikta Baltijas valstu gadījuma analīze. Tā ir būtiska, lai izprastu ASV kodolpolitikas rāmējumu gradāciju, proti, kāds ir Baltijas valstu un NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas rāmējums attiecībās. Priekšplānā tiek izvirzīts jautājums, kā tiek rāmēti Baltijas valstu pastāvošie drošības izaicinājumi, ko nosaka Krievijas aktivitātēs un (nepilnvērtīgā) NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija ASV kodolpolitikas aģentu redzējumā. Izprotot rāmējumu, ir iespējams izdarīt secinājumus par Baltijas valstu lomu un vietu plašākā ASV diskursā, cik noturīgs ir Baltijas valstu rāmējums, kā arī cik "satricināms" ir Baltijas valstu rāmējums pret mainīgo drošības vidi. Līdz ar to secinājumu sadaļā tiks piedāvātas arī autora rekomendācijas Baltijas valstu ārējās un drošības politikas aģentiem, ietverot analīzi par Baltijas valstu rāmējumu cēloņsakarībām. Tas var dot papildu izpratni, lai nodrošinātu efektīvu atturēšanu un aizsardzību pret Krievijas potenciālo agresiju, vienlaikus veicinot globālo drošību un stabilitāti.

Šī darba teorētiskā ietvara un izvēlētās metodes kontekstā nepieciešams nošķirt rāmēšanu un konstruēšanu, kā arī skaidrot citus darba nosaukumā lietotos jēdzienus. Ar konstruēšanu tiek saprasts process, kurā starptautiskās drošības realitātei, aktoriem un to savstarpējām attiecībām tiek piešķirta nozīme, balstoties uz politikas veidotāju idejām, identitātēm, priekšstatiem un interpretācijām. Tādējādi netiek apgalvots, ka, piemēram, Baltijas valstis vai pastāvošie drošības draudi paši par sevi ir sociāli konstruēti; sociāli konstruēta ir ASV drošības politikas aģentu izpratne par šo aktoru lomu, nozīmi un vietu starptautiskajā drošības vidē. Savukārt ar rāmēšanu tiek saprasts konkrēts process, ar kura palīdzību šī

konstruētā izpratne tiek strukturēta un komunicēta – noteikti drošības realitātes elementi tiek izcelti, tiem tiek piešķirta konkrēta nozīme un tie tiek sasaistīti ar noteiktiem draudiem, vērtībām un politikas risinājumiem. Šajā procesā veidotais nozīmju un saistību kopums darbā tiek apzīmēts ar jēdzienu "rāmējums". Līdz ar to konstruēšana darbā raksturo plašāku nozīmju un identitāšu veidošanās procesu, savukārt rāmēšana ir analītiski identificējama šīs konstrukcijas izpausme politikas dokumentos, publiskajos paziņojumos un ASV kodolpolitikas aģentu vēstījumos.

Ar atturēšanas un aizsardzības stāju (*deterrence and defence posture*) darbā saprasts NATO politisko nostādņu, militāro spēju, spēku izvietojuma un gatavības kopums, kas nodrošina alianses atturēšanas un aizsardzības uzdevumu īstenošanu. Savukārt adaptācija apzīmē šā kopuma pielāgošanu mainīgajai drošības videi. Jēdziens "stāja" tādējādi aptver gan politisko apņemšanos, gan tās militāro nodrošinājumu, bet "adaptācija" ļauj analizēt to pārmaiņas pētāmajā laikposmā. Šo jēdzienu lietojums saglabā terminoloģisko saikni ar darbā analizētajiem NATO dokumentiem un starptautisko zinātnisko literatūru, vienlaikus nošķirot alianses politisko un militāro pielāgošanos no veida, kā šīs pārmaiņas tiek rāmētas ASV kodolpolitikas vēstījumos.

Šāds terminu atveidojums izvēlēts, lai saglabātu to analītisko nozīmi un nodrošinātu konsekventu lietojumu visā darbā. "Rāmējums" apzīmē interpretācijas veidošanu, izceļot un sasaistot noteiktus realitātes aspektus; tā aizstāšana ar vispārīgāko jēdzienu "ietvars" mazinātu atšķirību starp šo procesu un pētījuma teorētisko vai institucionālo ietvaru. Savukārt "stāja" lietota kā termina *posture* atveidojums, jo tā vienlaikus aptver politisko nostāju un militāro spēju, izvietojuma un gatavības kopumu. Apzīmējumi "nostāja" vai "aizsardzības politika" katrs atsevišķi šo nozīmi pilnībā neatspoguļotu. Turklāt jānorāda, ka arī starp ārējās un drošības politikas lēmumu pieņēmējiem un ekspertiem "stāja" gūst ar vien pieaugošāku profesionālu lietojumu ikdienas saziņā. Visbeidzot jēdziens "adaptācija" darbā lietots pielāgošanās nozīmē, uzsverot savstarpēji saistītas politiskas un militāras pārmaiņas, ar kurām alianse reaģē uz drošības vides izmaiņām. Tā saglabāšana ļauj konsekventi sasaistīt darbā analizēto procesu ar NATO dokumentos un zinātniskajā literatūrā lietoto adaptation. Tādējādi izvēlētais terminu atveidojums nodrošina jēdzienisku precizitāti un salīdzināmību ar analizētajiem avotiem.

Pētījuma teorētiskā nozīme. Darbs sniedz ieguldījumu atturēšanas teorijā un konstruktīvisma pieejā starptautiskajās attiecībās. Pirmkārt, tas apvieno A. Venta konstruktīvismu, atturēšanas koncepta cēloņsakarības un rāmēšanas analīzi vienotā analītiskā ietvarā, tādējādi mazinot konstruktīvismam pārmesto cēloņsakarību trūkumu. Otrkārt, darbā piedāvāts rāmētās ticamības modelis (1.2.3. apakšnodaļa), kas paplašinātās atturēšanas ticamību skaidro kā aizstāvja, aizsargājamā un pretinieka savstarpēju interpretāciju rezultātu un

papildina klasiskās paplašinātās atturēšanas pieejas ar diskursīvo dimensiju. Treškārt, darbs pozicionējams atturēšanas teorijas "ceturtā viļņa" konstruktīvistiskajā atzarā un empīriski parāda, kā atturēšanas ticamība tiek veidota un uzturēta politiskajā komunikācijā.

Pētījuma metodoloģiskā nozīme. Darbā rāmēšanas analīze tiek lietota kodolpolitikas pētniecībā, apvienojot politikas dokumentu un drošības politikas aģentu vēstījumu kodēšanu ar mākslīgā intelekta teksta analīzes rīku un padziļinātām intervijām. Šāda dokumentu un interviju datu triangulācija ļauj nošķirt oficiāli deklarēto rāmējumu no tā interpretācijas praksē, un to var izmantot arī citu valstu drošības politikas pētījumos.

Pētījuma praktiskā nozīme. Darba rezultāti ir izmantojami Latvijas un pārējo Baltijas valstu ārējās un drošības politikas veidotājiem. Pirmkārt, darbs parāda, ka Baltijas valstis ASV kodolpolitikas diskursā tiek nosauktas reti un to drošība ar ASV kodolgarantiju tiek sasaistīta galvenokārt caur NATO saistībām un sabiedroto klātbūtni reģionā; tas nozīmē, ka sabiedroto klātbūtnes saglabāšana un stiprināšana ir arī kodolatturēšanas ticamības jautājums. Otrkārt, darbs atklāj atšķirības ASV un Baltijas valstu amatpersonu interpretācijās par drošības garantiju ticamību, kas norāda uz nepieciešamību saskaņot politiskos vēstījumus un to praktisko militāro nodrošinājumu. Treškārt, darba atziņas var izmantot, gatavojot Baltijas valstu pozīcijas NATO kodolpolitikas diskusijās, tostarp Kodolplānošanas grupā, un stratēģiskajā komunikācijā par atturēšanu.

Pienesums politikas zinātnes starptautiskās politikas apakšnozarei. Darbs papildina starptautiskās politikas pētniecību ar sistemātisku analīzi par to, kā ASV kodolpolitikas rāmējums attīstījās trīs prezidentu administrāciju laikā (2014–2024) un kā tas sasaistās ar NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju un mazo sabiedroto drošību. Tas paplašina izpratni par paplašinātās atturēšanas funkcionēšanu attiecībās starp lielvaru un maziem sabiedrotajiem un piedāvā analītisku ietvaru, ko var piemērot arī citiem gadījumiem, piemēram, ASV drošības garantijām Japānai, Dienvidkorejai vai citiem starptautiskiem aktoriem.

1. Konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģija

1.1. Konstruktīvisma teorija un tās piemērošana starptautiskajās attiecībās

Lai spētu veikt padziļinātu analīzi pētāmajā jautājumā, par šī darba teorētisko pamatu tiks izmantots konstruktīvisms. Konstruktīvisms starptautiskajās attiecībās neparādījās no nekurienes.[3] Tas veido daļu no plašākas sociālo zinātņu intelektuālās kustības, kas aizsākās 20. gs. 80. gados un kas bija atbilde tā laika starptautisko attiecību teoriju trendiem – liberālismam un reālismam.[4] Konstruktīvisms pretēji pozitīvistiem aicina uz kvalitatīvo pētniecību sociālajās zinātnēs. Tas noliedz mēģinājumus starptautiskās attiecības pielīdzināt dabas zinātnēm, kuras iespējams falsificēt ar empīriskiem mērījumiem. Tā vietā konstruktīvisms nenoliedz sabiedrības komplicēto un daudzveidīgo raksturu, bet ļauj analizēt, izmantojot kvalitatīvās metodes, dažādus sociālos novērojumus, neaprobežojoties tikai ar starptautiskajām attiecībām. Konstruktīvisms tiek izmantots par teorētisko bāzi šajā darbā, jo uzsver, ka valstu savstarpējā izpratne ir balstīta ne tikai uz valstu relatīvo un absolūto spēju izvērtējumu, bet iekļauj arī analīzi par līderu skatījumu uz viņu pārstāvēto un citu valstu identitāti.[5] Akceptējot identitātes konstruēšanas lomu starpvalstu attiecībās, rodas pamats veikt ASV ārējās un drošības politikas aģentu skatījuma analīzi attiecībā uz to, kāda ir kodolieroču loma kopējā valsts aizsardzības politikā, jeb konstruktīvisms ļauj izprast, kā Baltijas valstis, NATO adaptācijas process ir rāmēts ASV drošības politikas diskursā. Šī pieeja rada būtisku konceptuālu pamatu drošības diskursīvai analīzei.

Tāpat kā citām teorētiskām skolām, arī konstruktīvismam ir vairāki atzari. Šajā darbā tiek izmantots konstruktīvisms, kas ir izklāstīts primāri Aleksandra Venta (*Alexander Wendt*) darbos. Aleksandrs Vents pretēji citiem konstruktīvisma skolas piekritējiem uzsvaru[6] liek uz identitāti, tomēr vienlaikus nenoliedz arī materiālo faktoru lomu. Aleksandra Venta skatījumā, starptautisko attiecību dinamika ir atkarīga no dalībvalstu uztveres par savstarpējām attiecībām un starptautiskās sistēmas rakstura.[7] A. Vents ir piemērots šī darba kontekstā, jo ASV kodolpolitikas rāmējumu skaidro, analizējot ASV ārējo un drošības aģentu uztveri par valsts drošību, draudiem un attiecībām ar galvenajiem sabiedrotajiem NATO. Tieši A. Venta pieejas izmantošanā tiek stiprināta pārliecība, ka drošības politika tiek veidota ne tikai materiālu

---

3 Nicholas Onuf, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations* (Columbia: University of South Carolina Press, 1989), 13.

4 Daddow, O. 2010. *International Relations Theor*y. Los Angeles, London, New Delhi, etc.: SAGE, 113.

5 *Ibid*., 116.

6 Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), 15.

7 Peter J. Katzenstein, ed., *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics* (New York: Columbia University Press, 1996), 23.

apstākļu ietekmē, bet arī caur interpretīviem ietvariem, kas strukturē draudu uztveri.[8] Pieeja, kas būtiska, analizējot ASV kodolpolitikas rāmējumu.

Būtiskie konstruktīvisma pieejas ontoloģijas pamati tiks aplūkoti šīs nodaļas pirmajā apakšnodaļā, kurā tiks analizēta konstruktīvisma skolas pieejas specifika. Otrajā apakšnodaļā padziļināta uzmanība tiks pievērsta Aleksandra Venta specifiskai pieejai, norādot uz šī atzara būtiskākajām atšķirībām. Visbeidzot trešajā apakšnodaļā tiks veikta sintēze starp konstruktīvismu un šī darba metodi – rāmēšanas analīzi.

1.1.1. Konstruktīvisma ontoloģiskie un epistemioloģiskie uzstādījumi

Neatkarīgi no paveida visiem konstruktīvistiem piemīt vienota ontoloģiskā pieeja, proti, dabiskā pasaule ir radusies no Dieva, bet pasaules vēsturi veido cilvēks. Cilvēki veido valstis, kas arī pieder vēsturei. Valstis un to sistēma ir mākslīga.[9] Konstruktīvisti apgalvo, ka tas, kas sociālajā pasaulē rādās dabisks, uztverts kā realitāte, patiesībā nav dabisks vai uz visiem laikiem iedots, tas ir cilvēku veidots.[10] Respektīvi, jebkurš starptautisko attiecību objekts ir subjekta sociāli konstruēts.[11]

Konstruktīvisma pārstāvji apgalvo, ka cilvēku attiecības, ieskaitot starptautiskās attiecības, sastāv no uzskatiem un idejām. Konstruktīvisti apšauba to, ka ir iespējams noteikt vienu pozīciju, no kuras iespējams "saskatīt" realitāti.[12] No konstruktīvistu filozofijas izriet, ka sociālā pasaule nav neatkarīga, tā nav ārējā realitāte, kuras likumus ir iespējams izpētīt ar zinātniskiem pētījumiem un izskaidrot ar zinātniskajām teorijām. Sociālā un politiskā pasaule nav daļa no dabas. Tajā nepastāv dabiski sabiedrības, politikas vai ekonomikas likumi. Vēsture nav process, kas ir neatkarīgs no cilvēku idejām un uzskatiem.[13] Konstruktīvisti apšauba iespējamību starptautiskās attiecības pētīt ar dabas zinātņu paņēmieniem, jo konstruktīvistu skatījumā socioloģija, ekonomika, politiskā vai vēstures zinātne nevar būt objektīvas zinātnes.[14]

Sociālā pasaule ir cilvēku apziņas pasaule, kas sastāv no idejām, uztverēm, priekšstatiem, valodām, pārrunām, līgumiem, signāliem un izpratnes par cilvēkiem, it sevišķi cilvēku grupām, piemēram, valstīm un nācijām.[15] Sociālā pasaule ir svarīga tiem cilvēkiem,

---

8 Martha Finnemore, *National Interests in International Society* (Ithaca: Cornell University Press, 1996), 17.

9 Jackson, R., and Sorensen, G. 2003. *Introduction to International Relations*: *Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 254.

10 Daddow, O. 2010. *International Relations Theory*. Los Angeles, London, New Delhi, etc.: SAGE, 112.

11 Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), 21–29.

12 *Ibid*., 113.

13 Jackson, R., and Sorensen, G. 2003. *Introduction to International Relations*: *Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 253.

14 Emanuel Adler, Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations* 3, no. 3 (1997): 322–325.

15 Nicholas Onuf, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations* (Columbia: University of South Carolina Press, 1989), 36.

kuri to izveidoja, kuri tajā dzīvo un kuri to izprot.[16] Atslēgas vārdi konstruktīvismā ir "apziņa/prāts" un "konstruēšana". Konstruktīvisti apgalvo, ka starptautiskās attiecības ir prāta konstruētas.[17] Tā ir katra valsts vadītāja interpretācija par attiecību saturu, nacionālajām interesēm, sadarbības nozīmi utt.

Konstruktīvistu skatījumā, arī tādi jēdzieni kā nācija, nacionālisms un nacionālā identitāte ir vietas un laika sociālā konstrukcija. Konstruktīvisms balstās ne tikai uz cilvēku dažādību un veidiem, kā cilvēki piešķir likumīgu statusu to darbībām un regulē to dažādību, bet arī uz veidiem, kā cilvēki vada un sasaista sociālās, ekonomiskās un politiskās attiecības par spīti sociālajām atšķirībām.[18] Konstruktīvisma pamatideja: uz pasaules ir dažādi domājošas funkcionējošas grupas, kas ir pasaules sastāvdaļas un kas spēj darboties, ja spēj saprasties un dalīties savā starpā gan ar informāciju, gan ar materiālām vērtībām.

Konstruktīvisti ir vairāk starp tiem piekritējiem, kas izpēti pielīdzina interpretācijai, nevis izskaidrojumam, kas izriet no to ontoloģiskās un epistemoloģiskās pieejas. Viņi ir skeptiski noskaņoti pret iespējām iegūt neitrālu nostāju izpētes ietvaros. Pieņēmums balstās argumentā, ka "mehānisma" un "procesu" valoda zinātniekiem liek nosliekties redzēt starptautiskās attiecības kā ārišķīgu realitāti, kas var būt izskaidrota, zinot tās sociālos spēkus un likumus.[19] Piemēram, pētot nacionālo drošību, konstruktīvisti uzmanību pievērš kultūras efektiem un ietekmei (noteikumu izvirzīšana) un identificē drošības politiku un darbības.[20] Tāpat, izpētot bruņoto intervenciju, viņi uzmanību pievērš normatīvai un institucionālai kārtībai, kas veicina un kavē, atļauj un aizliedz starptautiskās darbības. Konstruktīvisti uzskata, ka starptautiskās attiecības ir vairāk saistītas. Viņi uzsvaru liek uz kulturāli – institucionāli – normatīviem aspektiem.

Konstruktīvistu sociālā teorija bieži tiek asociēta ar cerību, ka pārmaiņas starptautiskajā arēnā ir viegli sasniedzamas.[21] Pieņēmums tiek pamatots ar konstruktīvisma pieeju, norādot: ja valsts vai sabiedrības izpratne par starptautisko attiecību kārtību mainās, tad mainās to darbības. Vienkāršojot, ja, piemēram, viena starptautiskā aktora draudu klasifikācija un identifikācija nacionālām interesēm mainās, tad mainās tās atbildes reakcija. To pielīdzinot šī darba kontekstam, ja ASV aģentu izpratne par starptautiskajiem drošības apdraudējumiem mainās, tad mainās arī ASV drošības politikas diskurss, tai skaitā, kā tiek konstruēta kodolieroču loma.

---

16 Nicholas Onuf, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations* (Columbia: University of South Carolina Press, 1989), 36.

17 Friedrich Kratochwil, *Rules, Norms, and Decisions* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), 13.

18 *Ibid*., 255.

19 Jackson, R., and Sorensen, G. 2003. *Introduction to International Relations*: *Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 257.

20 Peter J. Katzenstein, ed., *The Culture of National Security* (New York: Columbia University Press, 1996), 5.

21 Alexander Wendt, Anarchy Is What States Make of It. *International Organization* 46, no. 2 (1992): 395.

Konstruktīvisms nereti tiek pielīdzināts ideālismam, kā arī strukturālismam un holismam. Līdzība ar šīm teorētiskajām skolām slēpjas pieejā, kurā konstruktīvisti uzsver, ka ir svarīgi parādīt, kā sociālie fenomeni rodas, jo tas spēj atklāt jaunas iespējas pārmaiņām. Izvirzot priekšplānā idejas, vērtības un normas, konstruktīvisti spēj skaidrot sociālos fenomenus, to rašanās cēloņus un potenciālos attīstības scenārijus. Caur šo analīzi konstruktīvismā veidojas cēloņsakarības.

Konstruktīvisms tāpat argumentē, ka cilvēka intereses ir subjektīvas, tās nav balstītas tikai uz materiālo realitāti, kā, piemēram, marksismā.[22] Konstruktīvismā uzsvars likts uz sociālo ontoloģiju – fundamentālas sabiedriskās būtnes, indivīdi vai valsts nevar būt nošķirti viens no otra normatīvās izpratnes konteksta, kas veido to, kas viņi ir, un veicina iespējamās pieejamības.[23] Respektīvi, cilvēks (indivīds) un sabiedrība ir savstarpēji saistīti, kas viens otru veido un maina. Cilvēks nevar tikt aplūkots/analizēts atrauti no sabiedrības, kurā viņš uzturas, un pretēji – sabiedrība nevar tikt aplūkota, neizprotot sabiedrības pārstāvju (indivīdu) identitāti. Tā iemesla dēļ šajā darbā empīrisko nodaļu apakšnodaļās uzsvars tiek likts uz kopējo pastāvošo diskursu par konkrētiem jautājumiem gan sabiedrībā, gan starp lēmumu pieņēmējiem un politikas aģentiem.

Atšķirībā no reālistiem konstruktīvisti neuzskata, ka visām valstīm piemīt vienotas un nemainīgas intereses. Konstruktīvisms noliedz, ka visu valstu *a priori* intereses ir vara un spēks (tādas teorētiski tās varētu būt), kā to paredz reālisma skolas piekritēji. Konstruktīvistu skatījumā, intereses ir attīstījušās, iemācītas un labotas, laikam ejot, un tās ir sekas pieredzei un pārdomām.[24] Konstruktīvisti aplūko identitātes kā fundamentālas un pierāda, ka intereses ir identitātes izpausme. Nacionālās intereses tādējādi pastāsta daudz par īpašām identitātēm, skaidri formulējot to. Konvencionālā pieeja, kas dominē starptautiskajās attiecībās, parasti pieņem intereses un priekšrocības vairāk, nekā tās mēģina izskaidrot. Konstruktīvisti uzsver, ka starptautiskā sistēma ir vēsturisks radījums, tādēļ tā ir atvērta rekonstrukcijai.

Būtiski šī darba kontekstā norādīt, ka konstruktīvisti oponē neoreālisma pārstāvjiem, kas uzsvaru liek uz individuālajām valstīm un varas sadalījumu, jo tādējādi, konstruktīvisma skatījumā, netiek ietverts socializācijas elements.[25] Nacionālās intereses vispirms ir subjektīvi viedokļi, kas ir izplatīti cilvēku vidū – idejas, priekšstati, pieņēmumi. Šie izplatītie viedokļi izveido un pauž cilvēku intereses un identitātes – veids, kā cilvēki sevi iedomājas attiecībās ar

---

[22] Martha Finnemore, *National Interests in International Society* (Ithaca: Cornell University Press, 1996), 6.

[23] Fierke, K. M. 2007. Constructivism. In *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, edited by T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith, 170. Oxford, New York, etc.: Oxford University Press.

[24] Jackson, R., and Sorensen, G. 2003. *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 255.

[25] Fierke, K. M. 2007. Constructivism. In *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, edited by T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith. Oxford, New York, etc.: Oxford University Press, 169.

citiem. Ja intereses ir aģentu identitātes izpausme, tad ir svarīgi zināt, kā šis aģents tiek aplūkots. Valsts bieži vien tiek aplūkota kā galvenais aģents. Tomēr konstruktīvistiem valsts ir vairāk nekā individualitātes, kas to kontrolē. Tā ir institūcija, normu sistēma, noteikumi un principi, ko organizē vara un autoritāte īpatnējā veidā. Valdošā elite vienmēr cenšas definēt savas intereses saistībā ar nacionālajām interesēm, bet konstruktīvistiem identitāti veido normas. Šīs normas var būt gan formālas, gan neformālas, starptautiskas un iekšpolitiskas.[26] Viņi pilnvaro sociālos un politiskos aģentus sarežģītos veidos. Konstruktīvisma uztverē, indivīdi, kas ir valsts pilnvaroti, ir kā institūcijas.

Šie konstruktīvisma ontoloģiskie un epistemoloģiskie uzstādījumi rada būtisku teorētisko pamatu šā pētījuma pieejai, jo tie ļauj analizēt drošības politiku kā sociāli konstruētu procesu. Šajā darbā tas nozīmē pievērsties tam, kā ASV drošības politikas aģenti diskursīvi konstruē draudus, sabiedrotos un kodolieroču lomu NATO atturēšanas stājā.

1.1.2. Konstruktīvisma attīstības dinamika, un kāpēc konvencionālais konstruktīvisms kā darba teorētiskais pamats

Kā tas tika norādīts iepriekš, konstruktīvisma attīstība starptautisko attiecību teorijā 20. gadsimta 90. gados bija cieši saistīta ar plašākām disciplinārām pārmaiņām pēc Aukstā kara beigām, kad tradicionālās teorētiskās pieejas arvien biežāk izrādījās nepietiekamas jauno politisko procesu skaidrošanai. Šajā kontekstā konstruktīvisms nostiprinājās kā alternatīva pieeja, kas pievērsa uzmanību ideju, identitāšu un sociālo normu lomai starptautiskajā politikā. Tā straujā izplatība bija saistīta ne tikai ar teorētisko elastību un spēju risināt dažādas empīriskas problēmas, bet arī ar metodoloģisko plurālismu, kas ļāva pētniekiem izmantot dažādas analītiskās pieejas. Konstruktīvisma institucionalizācija starptautisko attiecību disciplīnā norisinājās pakāpeniski, kļūstot par nozīmīgu teorētisko virzienu gan pētniecībā, gan akadēmiskajā izglītībā.[27] Līdzīgi arī tās transformācija ietekmējās no pastāvošo starptautisko notikumu ietekmes un to potenciālā skaidrojuma. Konstruktīvisms kā reaģējošs strāvojums arī tās iekšējo debašu un pilnveides kontekstā.

Vienlaikus konstruktīvisma attīstība nebija lineāra, bet gan daudzslāņaina, ko raksturoja paralēla dažādu pieeju veidošanās un savstarpēja ietekme. Līdzās pamatstraumes konstruktīvismam, kas koncentrējās uz normu internalizāciju, identitāšu veidošanos un institucionālajiem procesiem, strauji attīstījās arī alternatīvi virzieni, kas pievērsa uzmanību diskursam, ontoloģiskajai drošībai, praksēm un attiecību struktūrām starptautiskajā politikā. Šī diferenciācija liecina par konstruktīvisma teorētisko dzīvotspēju, jo katrs jaunais pavērsiens

[26] Fierke, K. M. 2007. Constructivism. In *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, edited by T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith. Oxford, New York, etc.: Oxford University Press, 169.

[27] Martha Finnemore and Alexander Wendt, When 'Old' Constructivism Was New: Reflections on Classical Constructivism. *Perspectives on Politics* 22, no. 4 (2024): 1248.

paplašināja izpratni par to, kā sociālās nozīmes veido starptautiskās attiecības.[28] Tajā pašā laikā šī daudzveidība saglabāja kopīgu teorētisko pamatu, proti, uzsvaru uz sociālās realitātes konstruēto raksturu.

Mūsdienās konstruktīvisms ir nostiprinājies kā viens no centrālajiem starptautisko attiecību teorētiskajiem virzieniem, kas spēj analizēt gan strukturālas pārmaiņas starptautiskajā sistēmā, gan konkrētus politiskos procesus. Tā attīstību būtiski ietekmējuši arī globāli politiskie satricinājumi, tostarp drošības krīzes un ekonomiskie šoki, kas aktualizējuši sociālo struktūru, identitāšu un diskursa nozīmi politikas veidošanā. Šajā kontekstā konstruktīvisms piedāvā analītisku ietvaru, kas ļauj sistemātiski analizēt drošības politiku kā sociāli konstruētu procesu, vienlaikus saglabājot teorētisku atvērtību dažādām interpretācijām. Šāda pieeja ir īpaši nozīmīga šā promocijas darba kontekstā, jo tā ļauj analizēt ASV kodolpolitikas diskursu NATO atturēšanas adaptācijas ietvarā kā dinamisku sociālu konstrukciju.

Konstruktīvisms starptautisko attiecību teorijā nav vienots teorētisks virziens, bet gan daudzslāņaina pieeja, kas laika gaitā attīstījusies vairākos atšķirīgos virzienos.[29] Konstruktīvisma attīstība atspoguļo plašākas teorētiskas debates starptautisko attiecību disciplīnā par materiālo un idejisko faktoru attiecībām, kā arī par identitātes, normu un interešu lomu starptautiskās politikas veidošanā.[30] Šajā kontekstā literatūrā bieži tiek izdalīti vismaz divi galvenie virzieni – a) konvencionālais konstruktīvisms, kas lielāku uzmanību pievērš empīriski analizējamām normām, identitātēm un institucionālajiem procesiem, un b) kritiskais konstruktīvisms, kas akcentē diskursīvo praksi un varas attiecību nozīmi starptautiskajā politikā.[31] Pēdējo gadu kontekstā ir parādījies trešais iedalījums – jaunais konstruktīvisms, kas ir jauna pieeja, kura fokusējas uz praksēm, nevis normām vai idejām.[32]

Konstruktīvisma attīstība vienlaikus atklāj pastāvīgas teorētiskas debates par identitātes, normu un diskursa lomu starptautiskās politikas veidošanā.[33] Daļa autoru uzsver konstruktīvisma empīrisko potenciālu, analizējot normu institucionalizāciju, identitāšu veidošanos un socializācijas procesus starptautiskajā sistēmā, savukārt citi akcentē diskursīvo

---

[28] Martha Finnemore and Alexander Wendt, When 'Old' Constructivism Was New: Reflections on Classical Constructivism. *Perspectives on Politics* 22, no. 4 (2024): 1249.

[29] Emanuel Adler, Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations* 3, no. 3 (1997): 321–324.

[30] Ted Hopf, The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security* 23, no. 1 (1998): 173–176.

[31] Jeffrey T. Checkel, The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics* 50, no. 2 (1998): 334–336.

[32] Stefano Guzzini, Constructivism in International Relations. In *International Encyclopedia of Political Science*, ed. Bertrand Badie, Dirk Berg-Schlosser, and Leonardo Morlino (Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2011), https://sk.sagepub.com/ency/edvol/intlpoliticalscience/chpt/constructivism-international-relation

[33] Ted Hopf, The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security* 23, no. 1 (1998): 171–174.

praksi un varas attiecības kā centrālos skaidrojošos elementus.[34] Šīs debates atspoguļo arī atšķirīgas pieejas jautājumam par materiālo un idejisko faktoru attiecībām starptautiskajā politikā, kas kļūst īpaši nozīmīgs drošības studijās.[35]

Autora skatījumā, konstruktīvisms savās iekšējās debatēs atgriezies pie saknēm, noslēdzot apburto loku. Šajā kontekstā vērts norādīt, ka tā dēvētais jaunais jeb konvencionālais konstruktīvisms starptautisko attiecību teorijā izveidojās kā mēģinājums apvienot konstruktīvisma ontoloģiskos pieņēmumus ar sistemātisku empīrisko analīzi.[36] Šī pieeja attīstījās kā alternatīva gan striktam materiālismam, kas dominēja reālisma tradīcijā, gan pārlieku interpretatīvām pieejām, kas koncentrējās uz diskursu bez skaidra empīriskā ietvara.[37] Jaunais konstruktīvisms īpašu uzmanību pievērš normu, identitāšu un interešu veidošanās procesiem, analizējot, kā starptautiskie aktori internalizē normas un kā šie procesi ietekmē politisko uzvedību starptautiskajā sistēmā.[38]

Vienlaikus šī pieeja uzsver socializācijas mehānismus un institucionālos procesus kā galvenos faktorus, kas strukturē starptautisko attiecību dinamiku, pievēršoties tam, kā normas kļūst par politiskās prakses sastāvdaļu. Šajā kontekstā jaunais konstruktīvisms saglabā analītisku līdzsvaru starp idejiskajiem un materiālajiem faktoriem, ļaujot analizēt starptautisko politiku kā procesu, kurā idejas, institūcijas un prakse savstarpēji mijiedarbojas.[39] Šī pieeja izrādījusies īpaši produktīva drošības studijās, jo tā ļauj skaidrot drošības politiku kā sociāli konstruētu procesu, kurā normas un identitātes strukturē draudu uztveri un politikas izvēles.

Kritiskais konstruktīvisms starptautisko attiecību teorijā attīstījās kā reakcija uz konvencionālā konstruktīvisma empīriski orientēto pieeju, pievēršot lielāku uzmanību diskursam, interpretācijai un varas attiecībām starptautiskajā politikā.[40] Šī pieeja uzsver, ka identitātes, intereses un normas nav tikai sociālās realitātes produkti, bet tiek nepārtraukti konstruētas diskursīvajā praksē, kurā nozīmīga loma ir politiskajai valodai un interpretācijai.[41] Kritiskā konstruktīvisma pārstāvji īpašu uzmanību pievērš tam, kā politiskās nozīmes tiek

---

34 Jeffrey T. Checkel, The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics* 50, no. 2 (1998): 334–338.

35 Stefano Guzzini, Constructivism in International Relations. In *International Encyclopedia of Political Science*, ed. Bertrand Badie, Dirk Berg-Schlosser, and Leonardo Morlino (Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2011), https://sk.sagepub.com/ency/edvol/intlpoliticalscience/chpt/constructivism-international-relations.

36 Jeffrey T. Checkel, The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics* 50, no. 2 (1998): 336.

37 Ted Hopf, The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security* 23, no. 1 (1998): 171.

38 Jeffrey T. Checkel, Norms, Institutions, and National Identity in Contemporary Europe. *International Studies Quarterly* 43, no. 1 (1999): 88.

39 Emanuel Adler, Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations* 3, no. 3 (1997): 324.

40 Friedrich Kratochwil, *Rules, Norms, and Decisions* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), 11.

41 Ted Hopf, The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security* 23, no. 1 (1998): 179.

radītas un institucionalizētas, analizējot diskursīvos mehānismus, kas strukturē drošības jautājumu formulēšanu un politikas izvēles.

Vienlaikus kritiskais konstruktīvisms akcentē varas dimensiju, uzsverot, ka diskurss ne tikai atspoguļo sociālo realitāti, bet arī to veido, nostiprinot noteiktas interpretācijas un marginalizējot alternatīvus skatījumus. Šajā kontekstā drošības studijās šī kritiskā konstruktīvisma pieeja ļauj analizēt drošības politiku kā interpretatīvu procesu, kurā draudi tiek definēti caur konkrētām diskursīvām konstrukcijām.

1.1. tabula

Konstruktīvisma iedalījums: jaunais, kritiskais un konvencionālais

Kritērijs	Jaunais konstruktīvisms	Kritiskais konstruktīvisms	Konvencionālais konstruktīvisms
Galvenais fokuss	Normu, identitāšu un interešu veidošanās procesi starptautiskajā sistēmā	Diskurss, interpretācija un varas attiecības	Empīriski analizējama identitāšu, normu un institūciju mijiedarbība
Analītiskā pieeja	Empīriska, socioloģiski orientēta	Interpretatīva, diskursīva	Empīriska, bet teorētiski balansēta
Normu loma	Normas kā uzvedību strukturējošs faktors	Normas kā diskursīvas konstrukcijas	Normas kā sociāli internalizēti regulatori
Identitātes izpratne	Identitāte kā socializācijas rezultāts	Identitāte kā diskursīvs produkts	Identitāte kā intersubjektīvs process
Attieksme pret materiālajiem faktoriem	Atzīst, bet neuzsver	Relativizē	Integrē idejiskos un materiālos faktorus
Piemērotība drošības studijām	Analizē normu un institūciju ietekmi uz drošības politiku	Analizē drošības diskursu un varas mehānismus	Analizē drošības politiku kā sociāli konstruētu praksi
Loma šajā darbā	Teorētiskais konteksts	Analītiska perspektīva	Galvenais teorētiskais pamats

Avots: autora veidota tabula.

Konstruktīvisma attīstības dinamika parāda, ka šī teorētiskā pieeja nav reducējama uz vienotu analītisku modeli, bet ietver vairākas savstarpēji saistītas, taču atšķirīgas interpretācijas par ideju, normu, identitāšu un diskursa lomu starptautiskajā politikā. Jaunais konstruktīvisms piedāvā empīriski orientētu analītisko ietvaru, kas ļauj sistemātiski pētīt normu internalizāciju, identitāšu veidošanos un institucionālos procesus starptautiskajā sistēmā, savukārt kritiskais konstruktīvisms padziļina izpratni par diskursīvās prakses un varas attiecību nozīmi politisko nozīmju konstruēšanā. Abu virzienu savstarpējā mijiedarbība atklāj konstruktīvisma teorētisko potenciālu analizēt drošības politiku kā sociāli konstruētu procesu, kurā draudi, intereses un politikas izvēles tiek veidotas konkrētos vēsturiskos un politiskos kontekstos.

Tomēr šā pētījuma teorētiskajā ietvarā primārais uzsvars tiek likts uz konvencionālo konstruktīvismu, jo tas nodrošina līdzsvarotu analītisko pieeju, kas vienlaikus ļauj ņemt vērā idejiskos, institucionālos un materiālos faktorus drošības politikas analīzē. Šāda pieeja ir īpaši piemērota ASV kodolpolitikas diskursa izpētei, jo tā ļauj analizēt, kā identitātes un intereses tiek konstruētas konkrētos politiskos apstākļos un kā šīs konstrukcijas ietekmē atturēšanas izpratni un politikas formulēšanu NATO ietvaros. Tieši konvencionālais konstruktīvisms analizē drošības politiku kā sociāli konstruētu praksi, šajā gadījumā ASV kodoldrošības politiku. Balstoties konvencionālajā konstruktīvismā, ir iespējams integrēt gan idejiskos, gan materiālos faktorus, kas īpaši būtiski ir, analizējot kodolpolitiku starptautiskajā arēnā. Visbeidzot intersubjektivitātes esamība jeb nostādīšana "mēs" / "jūs" ietvaros ir īpaši izceļama, analizējot ASV drošības uzstādījumus. Šajā kontekstā iedalījums ne tikai attiecībā pret pretiniekiem (galvenokārt Krievija), bet arī cik ļoti "mēs" kontekstā tiek domāta un ietverta arī izpratne par Baltijas valstīm.

1.1.3. Aleksandra Venta konstruktīvisma pamatpostulāti

Lai gan konstruktīvisms 20. gadsimta beigās un 21. gadsimta sākumā ir guvis pieaugošu popularitāti, kā viens no agrākajiem domātājiem šajā jomā joprojām tiek uzskatīts Aleksandrs Vents, kura darbi ir ietekmējuši konstruktīvisma uzskatus par starptautiskajām attiecībām un kurš tiek uzskatīts par konstruktīvisma pamatlicēju. Saskaņā ar Aleksandru Ventu konstruktīvisms ir starptautiskās sistēmas strukturālā teorija, pēc kuras: 1) valstis ir pamata vienības, kad tiek veikta analīze starptautiskajā sistēmā, 2) pamatstruktūra valstu sistēmā ir vairāk subjektīva nekā materiāla, 3) valstu identitātes un intereses ir nozīmīga daļa, kas ir konstruēta ar šīm sociālajām struktūrām.[42] Aleksandra Venta pamatjautājums starptautiskajās sistēmā ir niansēts, proti, struktūras definīcija, kas parasti tiek aptverta kā materiāla vai organizatoriska esamība, bet Aleksandram Ventam tā ir sociālā konstrukcija.[43] Attiecīgi tāpēc jebkura struktūra, Aleksandra Venta skatījumā, sastāv no trim elementiem: materiālie apstākļi, intereses un idejas. Bez idejām nepastāv intereses, bez interesēm nepastāv būtiski materiālie apstākļi, bez materiālajiem apstākļiem nepastāv realitāte.[44] Saskaņā ar Aleksandru Ventu pašpalīdzība un politiskā vara ir institūcijas, nevis būtiskas anarhijas pazīmes. Venta pieeja ir īpaši nozīmīga šā pētījuma kontekstā, jo tā ļauj analizēt ASV drošības politikas diskursu, pievēršoties tam, kā identitātes un interešu konstrukcija strukturē draudu uztveri un politikas izvēles.

---

[42] Wendt, A. 1992. Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization* 46, no. 2: 391–425.

[43] Burchill, S. 2005. *The National Interest in International Relations Theory*. Palgrave Macmillan, 187.

[44] Wendt, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge, New York, etc.: Cambridge University Press, 139.

Aleksandrs Vents atšķirībā no citiem konstruktīvistiem valstisko identitāti balsta uz mijiedarbības jēdzienu starp valstīm. A. Vents atklāj sistēmas īpatnības, tās analizējot sistēmiskā līmenī.[45] Tiek pētīts, kā valstis redz starptautiskās attiecības, viņu pašu loma tajās, iespējamās alternatīvas loma.[46] Savukārt, piemēram, cita konstruktīvista Nikolasa Onufa konstruktīvisms ir sociāli iekšēji vērsts – kā iekšējie faktori ietekmē ārējo vidi, kā aģenti ietekmē noteikumus un sistēmu, attiecības ar citām valstīm. Attiecīgi Aleksandrs Vents ir piemērotāks, analizējot ASV kodolpolitikas rāmējumu, jo tas dod iespēju meklēt pētnieciskas cēloņsakarības, analizējot to caur starptautiskās sistēmas ietekmi uz ASV kodolpolitikas konstrukciju, šajā gadījumā īpašu uzmanību pievēršot tam, kā NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija ietekmē ASV kodolpolitiku un kāda vieta/loma tajā ir Baltijas valstīm. Ar šādu pieeju tiek analizēts, kā ASV raugās uz starptautiskajām attiecībām un kādus pamatprincipus tās izvirza attiecībās ar citiem starptautiskajiem aktoriem. Ņemot par pamatu vairāk sociālā konstruktīvisma uzstādījumus, drīzāk fokuss būtu veltīts tam, lai iedziļinātos ASV drošības politikas identitātē, to skaidrojot caur normatīvajiem un kultūras aspektiem.

No Aleksandra Venta teorētiskajiem uzstādījumiem izriet, ka konstruktīvisms pēc būtības nav teorija, bet gan konceptu un priekšlikumu klāsts konkrētas problēmas risināšanai. Tas ir veids, ar kura palīdzību var veikt pētījumu par jebkurām sociālām attiecībām. Tomēr tas atšķirībā no citām teorētiskām skolām nepiedāvā konkrētus risinājumus, ieteikumus esošās situācijas uzlabošanai, bet gan norāda, kā ir iespējams saistīt jēdzienus, indivīdus un faktorus.

Aleksandra Venta konstruktīvisma pamatā ir uzskats, ka cilvēks ir sociāla būtne, kuras pastāvēšana nav iespējama ārpus sociālajām attiecībām. Līdzīgi kā citi konstruktīvisti, arī A. Vents nonāk pie slēdziena, ka cilvēki vienmēr konstruē un veido sociālo realitāti.[47] Un otrādi, sociālās attiecības konstruē cilvēku pašuztveri, veidojot cilvēku (indivīdu) skatījumu par sociālām attiecībām un indivīda lomu tajā – "cilvēki un sabiedrības konstruē un veido viens otru".[48] Aleksandrs Vents savos teorētiskajos uzstādījumos vēršas pret reālisma uzstādījumu, ka pasaule pastāv neatkarīgi no mums, ka ir kāda "ārējā" objektīvā realitāte. Autors uzskata, ka, konstruktīvisma skatījumā, pasaule ir tā, kā mēs to pieņemam.[49] Definējot prāta konstruēšanas fenomenu, tiek norādīts, ka neviena pasaule nav reālāka par citu. Pasaule ir tāda, kā mēs to

[45] Zehfuss, M. 2001. Constructivisms in International Relations: Wendt, Onuf, and Kratochwil. In *Constructing International Relations: The Next Generation*, edited by K. M. Fierke and K. E. Jørgensen, Armonk, NY: M.E. Sharpe Publications, 58.

[46] Burchill, S. 2005. *The National Interest in International Relations Theory*. Palgrave Macmillan, 188.

[47] Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge, 1.

[48] *Ibid*., 39.

[49] Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge, 37.

vēlamies/redzam.[50] Raugoties no šī darba mērķa perspektīvas, tas nozīmē, ka ASV drošības diskursa aģenti paši konstruē jeb veido savu realitāti attiecībā uz ārējiem starptautiskiem aktoriem, tai skaitā, piemēram, Krieviju, NATO vai Baltijas valstīm. Attiecīgi Krievija ir tāda, kādu to vēlas/redz drošības diskursa aģenti. Vēl vairāk ASV drošības politikas diskursa aģentu konstruēšanu nosaka, piemēram, ASV un Krievijas drošības politikas diskursu aģentu mijiedarbība.

Pretēji citiem konstruktīvistiem, kas akcentē intersubjektīvo nozīmi un sociālās prakses lomu realitātes veidošanā, pievēršoties identitāšu, normu un noteikumu izveidei starptautiskajās attiecībās, A. Vents iekļauj gan sociālā, gan kognitīvā konstruktīvisma elementus.[51] Viņš argumentē, ka sociālās struktūras un aktieru ticības un uztveres savstarpēji veido viens otru, radot "anarhijas struktūru" un sadarbības iespēju. "Anarhija ir tā, ko veido valstis."[52] Anarhija, piemēram, reālisma skatījumā, ir kaut kas dabisks un pirmatnēji dots – tāds, kas nav cilvēku radīts. Aleksandra Venta skatījums ir pretējs, proti, anarhija ir valstu izveidota un tādēļ sociāli konstruēta.[53] Valstīm nav obligāti jādarbojas anarhijas stāvoklī, to ietekmē aģentu izpratne par starpautisko drošības arhitektūru. Lielāka nozīme līdz ar to tiek piešķirta sociālajām struktūrām, argumentējot, ka sociālās struktūras, piemēram, valstu sistēma vai starptautiskās iestādes, veido aktieru identitātes un uzvedību. Tā ir būtiskākā atšķirība A. Venta konstruktīvismā, salīdzinot ar citiem konstruktīvistiem, kuri lielāku uzmanību pievērš indivīdu un kolektīvās darbības lomai starptautisko attiecību veidošanā, apgalvojot, ka indivīdi un valstis aktīvi konstruē un interpretē sociālo pasauli, ietekmējot normas un prakses. Proti, Aleksandrs Vents raugās uz to, kā konstruētā starptautiskā sistēma ietekmē valsts rīcību, ne kā iekšējie konstrukcijas elementi (vērtības, normas, paražas) nosaka konkrētās valsts aktivitātes starptautiskajā arēnā.[54]

Kā tas iepriekš tika norādīts, konstruktīvisms attiecībā uz epistemoloģiskajiem principiem ir izrādījis ārkārtīgi lielu elastību un pieeju spektru. Lai gan vairuma konstruktīvistu attieksme pret pozitīvismu ir negatīva, tomēr šajā kontekstā Aleksandrs Vents uzskata, ka postpozitīvistisko ontoloģiju var apvienot ar pozitīvistisku epistemoloģiju, un nedomā, ka sociālās ontoloģijas problemātika būtu jāpēta tikai ar interpretatīvajām vai citām īpašām

[50] Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge, 38.
[51] Wendt, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge, New York, etc.: Cambridge University Press, 141.
[52] Jackson, R., and Sorensen, G. 2003. *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 258.
[53] Daddow, O. 2010. *International Relations Theory*. Los Angeles, London, New Delhi, etc.: SAGE, 117.
[54] Wendt, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge, New York, etc.: Cambridge University Press, 150.

metodēm. Konvencionālie konstruktīvisti[55] būtībā ir ļoti tuvu racionālistu nometnei un uzskata, ka lietojamas standarta procedūras, kuras ir parastas tradicionālajās pieejās. Radikālā konstruktīvistu daļa (kritiskie konstruktīvisti), nenoliedzot materiālo faktoru lomu, uzskata, ka sociālā mijiedarbība ir daudz nozīmīgāka un sociālās ontoloģijas pētniecībā vismaz daļēji jālieto citas metodes, nekā pētot materiālo ontoloģiju, piemēram, diskursa analīze. Kopumā konstruktīvisti nemēģina izstrādāt īpašas pētniecības metodes, daudzi uzskata, ka metode ir atkarīga no izmantojamās teorijas.

Piemēram, N. Onufa konstruktīvisms ir vairāk interpretatīvs, hermeneitisks raksturs. Viņš izmanto teksta analīzi, vēsturisko izpēti un interpretācijas pamatstruktūras, lai saprastu normu un nozīmju konstrukciju. Runas akts ir pamatatskaites elements pētniecībā. Savukārt A. Vents iekļauj formālas modelēšanas un spēļu teorētiskas analīzes elementus kopā ar kvalitatīvo pētniecības metožu piemērošanu.[56] Viņš cenšas izveidot formālus modeļus, kas attēlo starptautisko attiecību sociālo dinamiku, balstoties uz mijiedarbību starp valstīm, kuras tiek uztvertas kā galvenie starptautiskās sistēmas aktori. Līdz ar to Aleksandra Venta konstruktīvisms ir cieši saistīts ar intersubjektivitātes un sociālās realitātes nozīmi, formulējot šīs idejas tā, lai tās būtu piemērojamas sistemātiskai analīzei un empīriskiem pētījumiem.

Ņemot par pamatu Aleksandra Venta konstruktīvismu un to pielietojot šī darba pamatuzstādījumiem, iespējams identificēt pētījuma atskaites punktus, par pamatu ņemot Aleksandra Venta ontoloģiskos un epistemioloģiskos uzstādījumus:

- Kopīgie uzskati un prakses. A. Venta konstruktīvisms uzsver kopīgo uzskatu un praksu lomu starptautisko attiecību veidošanā. Balstoties šajā uzstādījumā, līdz ar to ir svarīgi analizēt kopīgos uzskatus un prakses NATO sabiedroto vidū, kā arī starp ASV, NATO un Baltijas valstīm attiecībā uz kodolatturēšanu un aizsardzības stāju pieaugošās Krievijas agresijas kontekstā.[57] Aleksandra Venta pieeja ļauj padziļināti pētīt, kā šie kopīgie uzskati un prakses ir attīstījušies laika gaitā un kā tie ir ietekmējuši iesaistīto pušu politiku.
- Identitātes loma. Pievēršot īpašu uzmanību identitātes lomai valstu uzvedības veidošanā, tādēļ šī darba kontekstā tiek apsvērta ASV, NATO un Baltijas valstu identitāte pieaugošo kodolapdraudējumu kontekstā. Fokusā, kā šīs identitātes veido un tiek veidotas caur valstu politiku un rīcību attiecībā uz kodolatturēšanu un aizsardzību.

[55] Apzīmējums, kas nereti tiek attiecināts arī uz Aleksandru Ventu.
[56] Daddow, O. 2010. *International Relations Theory*. Los Angeles, London, New Delhi, etc.: SAGE, 119.
[57] Wendt, A. 1992. Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization* 46, no. 2: 391–425.

- Draudu uztveres veidošana. Iepriekš akcentētais A. Venta redzējums, ka "anarhija ir tā, ko veido valstis", norāda, ka draudu uztvere nav iedzimta anarhijā, bet gan tiek konstruēta caur valstu savstarpējo mijiedarbību. Līdz ar to darbā tiek analizēts, kā ASV un NATO uztver Baltijas valstis, un otrādi, un kā šīs uztveres ietekmē viņu kodolatturēšanas un aizsardzības politiku. Intersubjektivitātes nozīme, izprotot savu identitāti.
- Izmaiņas laika gaitā. Ņemot vērā, ka pētījums aptver desmitgadi, Aleksandrs Vents aicinātu izpētīt, kā šie faktori (kopīgie uzskati, identitātes, draudu uztvere) ir attīstījušies konkrētajā periodā un kā šī attīstība ir ietekmējusi ASV kodolpolitiku NATO atturēšanas un aizsardzības stājas kontekstā Baltijas valstu gadījumā.[58] Attiecīgi tāpēc viens no šī darba apakšuzdevumiem ir izprast ASV konstruētās politikas attīstības dinamiku. Ņemot vērā, ka izvēlētā konstruktīvisma paveids mazāk interesējas par materiālajām spējām (piemēram, kodolieroču vai militāro aliansu esamību) un vairāk par intersubjektīvām nozīmēm un kopīgām izpratnēm, kas balsta šīs materiālās realitātes, darbs koncentrējas uz to, kā iesaistītās puses uztver viena otru un kā tās veido un izprot savu kopīgo realitāti.

Ņemot vērā minēto, A. Venta uzstādījums papildina darba pamatjautājumus, priekšplānā izvirzot trīs savstarpēji saistītus jautājumus:

1. Kā ASV kodolpolitika tiek konstruēta caur ideju apmaiņu, un kā šīs idejas ietekmē ASV uztveri par savu kodolpolitikas lomu?
2. Kā mainījās ASV uztvere par draudiem, ņemot vērā pieaugošo Krievijas agresiju Ukrainā?
3. Kā pieaugošās Krievijas agresijas kontekstā ir mainījusies Baltijas valstu un NATO sabiedroto apdraudējuma uztvere, un kā tas ietekmēja ASV kodolpolitikas aģentu konstruēto redzējumu par nepieciešamību mainīt vai pielāgot ASV kodolpolitiku?

Īpašu uzmanību Aleksandrs Vents savos skaidrojumos piešķīris tieši kodolpolitikas tematikai, skaidrojot konstruktīvisma perspektīvu caur to, kā tiek konstruēta valsts izpratne par starptautisko drošības arhitektūru un apdraudējumiem caur kodolieroču tematiku un perspektīvu. Kā to norāda A. Vents, tad "500 britu kodolgalviņas ir mazāk apdraudošas ASV nekā 5 Ziemeļkorejas".[59] Proti, šajā gadījumā konstruēta izpratne par to, kādus apdraudējumus

[58] Wendt, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 97.

[59] Smit, C. R., and Snidal, D. 2008. The Constructivist Turn in International Relations Theory. In *The Oxford Handbook of International Relations*, edited by C. Reus-Smit and D. Snidal, 300. Oxford: Oxford University Press. Accessed October 7, 2024. https://faculty.wcas.northwestern.edu/ihu355/Home_files/17-Smit-Snidal-c17.pdf.

rada Lielbritānija un kādus apdraudējumus rada Ziemeļkoreja, starp ASV drošības politikas aģentiem ievērojami atšķiras, kas ietekmē arī politiku, kura tiek īstenota.

Tā A. Venta skatījumā ir diezgan vienkāršota izpratne par lietām, proti, "briti ir ASV draugi, kamēr Ziemeļkoreja tāda nav".[60] Lai arī šķistu primitīvs skaidrojums, A. Venta skatījumā, daudz būtiskāk šajā kontekstā ir izprast, ka Lielbritānija nerada apdraudējumu, bet Ziemeļkoreja rada, izprast, kā valsts ārējā un drošības politikā nonāk pie slēdziena par to, kas ir draugs un kas ir ienaidnieks. Kā tiek klasificēti, pamatoti un līdz ar to arī konstruēti šie iedalījumi? Vai, piemēram, Krievija ASV drošības politikas diskursā jebkad ir bijusi klasificēta drīzāk kā draugs, ne drauds tās ārējai un drošības politikai? Un, ja tā, tad kādi ārējie faktori ir veicinājuši šo transformāciju? Venta skatījumā, pamata atskaites punkts kodolieroču draudu izpratnē slēpjas tajā, cik iespējama ir konfrontācija ar konkrēto valsti. Attiecīgi, lai arī Lielbritānijas kodolarsenāls ir ievērojami jaudīgāks nekā Ziemeļkorejas, tomēr iespējamība, ka ASV varētu nonākt militārā konfrontācijā ar Lielbritāniju, ir daudz mazāka, līdz ar to arī konstruētā izpratne par šo ieroču radīto apdraudējumu ir daudz mazāka. Tieši tāpēc A. Venta konstruktīvismā ticībām, ekspektācijām un interpretācijai ir tik liela nozīme, analizējot starptautiskās attiecības. Tas rada teorētisku pamatu atturēšanas analīzei, jo ļauj to skatīt ne tikai kā militāru praksi, bet arī kā sociāli konstruētu procesu, kurā nozīmīga loma ir diskursam un uztverei.

Kā iepriekš norādīts, starptautiskajās attiecībās, A. Venta skatījumā, procesi un izpratne par tiem ir sociāli konstruēti. Tomēr, kā to norāda A. Vents, tad sociālās struktūras nepastāv aktoru galvās vai materiālās spējās, bet gan praksēs. Tā, piemēram, Aukstais karš bija struktūra, kas ietvēra vispārpieņemtas prakses, ko pārvaldīja lielvaras, bet, tiklīdz tās beidza darboties ierastajās praksēs, tā Aukstais karš "izbeidzās".[61] Sociālās struktūras ir reālas un pastāvošas, tās nav tikai sarunas. Līdz ar to, lai analizētu starptautisko attiecību sociālo konstruktu, nepieciešams analizēt, kā savstarpējas mijiedarbības procesi tiek producēti un reproducēti. Tie var būt uz sadarbību un konfliktu vērsti. No tā attiecīgi izriet, kādas ir aktora idejas un intereses, kā arī kādu nozīmi konkrētais aktors piešķir materiālajām vērtībām.[62] Proti, tas automātiski nenozīmē, ka materiālās vērtības *per se* prevalē pār pārējo. Tāpat tas nenozīmē, ka materiālajām vērtībām nav nozīmes. Līdz ar to Venta konstruktīvisma interpretācija šajā darbā kalpo kā

---

[60] Smit, C. R., and Snidal, D. 2008. The Constructivist Turn in International Relations Theory. In *The Oxford Handbook of International Relations*, edited by C. Reus-Smit and D. Snidal, 300. Oxford: Oxford University Press. Accessed October 7, 2024. https://faculty.wcas.northwestern.edu/ihu355/Home_files/17-Smit-Snidal-c17.pdf.

[61] Wendt, A. 1992. Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization* 46(2): 391–425. Accessed October 7, 2024. http://www.drmalikcikk.atw.hu/ wp_readings/ wendt 2.pdf.

[62] *Ibid*., 304.

centrālais teorētiskais ietvars, kas ļauj integrēt konstruktīvisma atziņas ar rāmējuma analīzi, skaidrojot ASV kodolpolitikas diskursu NATO atturēšanas adaptācijas kontekstā.

1.2. Atturēšanas koncepts un tā saistība ar kodolpolitiku

Atturēšana ir stratēģiska pieeja starptautiskajās attiecībās, kuras mērķis ir novērst potenciālo agresiju vai karu, izmantojot bažas par iespējamām sekām, kas var rasties, ja valsts vai grupa uzsāks agresīvas darbības. Atturēšanas pamatā – radīta pārliecība pretiniekā, ka, uzsākot militāro konfrontāciju, potenciālie zaudējumi būs lielāki nekā ieguvumi. Atturēšana balstās uz trim galvenajiem elementiem – bažām par sekām, spēka demonstrēšanu un psiholoģisko faktoru. Šī pieeja darbojas, jo potenciālais agresors, apzinoties nopietnas sekas, biežāk izvēlas atturēties no militārām darbībām.[63] Šo konceptu bieži saista ar kodolpolitiku, īpaši Aukstā kara laikā, kad kodolieroču klātbūtne radīja augstu risku un atturēja valstis no tiešām militārām konfrontācijām. Ņemot vērā pieaugošo atturēšanas nozīmi, kā arī to sasaisti tieši ar kodolieročiem, atturēšanas koncepts pēdējo desmitgažu laikā starptautisko attiecību akadēmiski pētnieciskajās diskusijās ir bijis aktuāls un radījis dažādus koncepta virzienus, uzstādījumus un pieejas. Līdz ar to šīs nodaļas mērķis ir piedāvāt dažādās šķautnes un to sinerģiju ar darba teoriju – Aleksandra Venta konstruktīvismu.

Šī darba kontekstā sinerģija starp konstruktīvismu un atturēšanas konceptu ir būtiska, lai radītu aptverošāku un efektīvāku pieeju, analizējot ASV kodolpolitikas rāmējumu. Izvēlētais konstruktīvisms ieliek rāmjos, identificējot cēloņsakarības līdz ar jautājumiem, kāda ir "ārējā pasaule" un "kā mēs to varam izzināt", atturēšanas koncepts ļauj pētnieciski sašaurināt un identificēt ASV kodolpolitikas mērķus, kas ir būtiski, lai spētu saturiski izprast un iedalīt ar rāmēšanas analīzes palīdzību ASV kodolpolitikas rāmējuma dinamiku un veidus.

Konstruktīvisma un atturēšanas koncepta apvienojums dod iespēju raudzīties uz atturēšanas konceptu no sociālajiem un identitātes aspektiem. Šāda analīzes pieeja ir ilgtermiņā vērsta, sniedz iespēju izdarīt ilgtermiņa secinājumus par konkrētā aktora rīcībām. Ņemot vērā ASV kodolpolitikas rāmējuma ietekmi uz NATO adaptāciju, Krievijas darbībām un Baltijas valstu drošības izvērtējumu, atturēšanas koncepta un konstruktīvisma sinerģija sniedz pievienoto vērtību, izprotot ASV drošības aģentu veidotā kodolpolitikas rāmējuma nozīmi un ietekmi gan uz ASV sabiedrotajiem, gan sāncenšiem. Šī pieeja ļauj attīstīt holistisku skatījumu uz drošības izaicinājumiem un veidot politiku, kas ņem vērā gan reālus, gan subjektīvus faktorus. Turklāt, pēc autora uzskata, kodolpolitiku nevar skatīt atrauti no identitātes un sociālajiem aspektiem, jo, apvienojot sociālos un identitātes aspektus ar stratēģiskām reakcijām

[63] Snyder, G. H. 1981. Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security. *The Journal of Conflict Resolution* 25(4): 623.

uz draudiem, valstis veido ārējās un drošības politikas, kas (ne)veicina stabilitāti mūsdienu sarežģītajā starptautiskajā vidē.

Kodolieroču esamība kāda aktora rīcībā būtiski ietekmē gan to, kā aktors raugās uz starptautisko drošības arhitektūru, kādi ir izaicinājumi un apdraudējumi, gan arī to, kā citi aktori aplūko konkrēto valsti. Lai arī kodolieroči var tikt lietoti preventīviem nolūkiem, to pirmārā funkcija ir atturēšana. Caur atturēšanas perspektīvu vairums valstu būvē kodolieroču nepieciešamības rāmējumu gan iekšpolitiski, gan ārpolitiski. Šajā kontekstā akcentējams un spilgts piemērs ir Mārgaretes Tečeres pieeja, argumentējot, ka "pasaule būtu daudz nedrošāka vieta bez kodolieročiem un ka pasaules drošība un mūsu pārliecība par nākotni ir atkarīga no tā, kā mēs izturamies pret kodolieročiem".[64] Šī tečerisma ideoloģija atspoguļo valstu kopējo rāmējumu, kurā izpaužas kodolieroču nepieciešamība, to skaidrojot ar drošības stiprināšanu. Proti, kodolieroči ir vajadzīgi, lai atturētu.

Šāds pamatojums ir klātesošs arī ASV kodolpolitikas stiprināšanas rāmējumā. Ne tikai ASV, bet arī NATO kodolieroču nepieciešamība tiek skaidrota tieši caur šo prizmu, proti, "kamēr pasaulē pastāvēs kodolieroči, tikmēr NATO paliks par kodolaliansi".[65] Respektīvi, atturēšana kā atskaites punkts gan rāmējuma, gan rīcībpolitikas ieviešanas gadījumā. Līdz ar to šīs apakšnodaļas mērķis ir izprast, kādi ir atturēšanas paveidi, kā arī kā caur konstruktīvisma prizmu tie ir sociāli konstruēti.

1.2.1. Atturēšanas koncepta vēsturiskā attīstība

Kā norādīts iepriekš, atturēšanas konceptu bieži asociē ar kodolpolitiku, īpaši Aukstā kara laikā, kad kodolieroču klātbūtne radīja augstu risku un atturēja valstis no tiešām militārām konfrontācijām. Līdz tam atturēšanas koncepts drīzāk izpaudās kā valstu konvencionālo spēju attīstība. Proti, maksimizējot konvencionālās spējas, rāmējot militāro varenību, lai ietekmētu pretinieka rīcību.

Lai arī atturēšanas koncepts lielā mērā tiek saistīts ar situāciju pēc Otrā pasaules kara, vairāki starptautisko attiecību pētnieki norāda un akcentē pieejas rašanos pirms tam. Zināmākais no tiem Džons Mauers, kurš savā darbā[66] apraksta atturēšanas "izgāšanos" starptautiskajā drošības arhitektūrā pirms Pirmā pasaules kara, kas noveda pie plaša (globāla) konflikta. Pirms Pirmā pasaules kara starptautiskajās attiecībās dominēja spēka līdzsvara konceptualizācija un izpratne, kas iet roku rokā ar atturēšanas apsvērumiem. Proti, spēka

[64] Thatcher, M. 1983. Nuclear Weapons and the Future of World Security. *The New York Times*, November 18.

[65] NATO. 2023. NATO's Nuclear Deterrence Policy and Forces. https://www.nato.int/cps/en/nato-hq/topics_50068.htm#:~:text=The%20fundamental%20purpose%20of%20NATO's,a%20world%20without%20nuclear%20weapons.

[66] Maurer, J. H. 1995. The Outbreak of the First World War: Strategic Planning, Crisis Decision Making, and Deterrence Failure. *Westport*, CT: Praeger.

līdzsvars darbojas tādos apstākļos, kad viena aktoru puse apzinās, ka otra puse var radīt lielākus kopējos zaudējumus nekā ieguvumus.

Lai gan šiem konceptiem bija daudz piekritēju arī starptautisko attiecību pētniecībā, līdz ar Pirmā pasaules kara sākšanos un spēka līdzsvara pieejas neveiksmi tika meklētas citas perspektīvas, kas attīstījās līdz ar reālisma skolas popularitāti. Divas atsevišķas, lai gan saistītas, reālisma skolas pieejas atturēšanas kontekstā, kā to definēja Dž. Gadis, norāda uz "dvīņu spilveniem" – nāvējošie kodolieroči un uzmanīgi pārvaldīts stratēģiskais balanss: strukturālā atturēšanas teorija un lēmumu teorētiskā atturēšanas teorija.[67] Strukturālā atturēšanas teorija koncentrējas uz sistēmas struktūrām un konflikta izmaksu mijiedarbību, lai izskaidrotu kara neesamību Aukstā kara periodā. Savukārt lēmumu teorētiskā atturēšanas teorija pēta to pašu jautājumu izvēles teorētiskajā ietvarā. Kopumā šie divi reālisma teorijas virzieni veido to, ko mēs saucam par klasisko atturēšanas teoriju, kas ir dominējošā paradigmatiskā atturēšanas teorijas formulācija.

Atturēšanas teorijas attīstību literatūrā pieņemts aplūkot vairākos "viļņos". Roberts Džērviss (*Robert Jervis*) izdala trīs viļņus: pirmo, kas veidojās tūlīt pēc Otrā pasaules kara un pievērsās kodolieroču revolūcijas nozīmei (B. Brodijs u. c.); otro, kas 20. gs. 50. un 60. gados, izmantojot spēļu teoriju un racionālās izvēles loģiku, formulēja klasiskās atturēšanas teorijas pamatus (T. Šellings, G. Snaiders, H. Kāns u. c.); un trešo, kas 70. gados klasiskos pieņēmumus pārbaudīja empīriski un gadījumu analīzēs atklāja to ierobežojumus (A. Džordžs un R. Smouks).[68] Šī viļņa turpinājumā izvērsās racionālās atturēšanas teorijas kritika, kas uzsvēra uztveres, kognitīvo ierobežojumu un iekšpolitisko faktoru nozīmi (R. N. Lebovs un Dž. G. Steina).[69] Pēc Aukstā kara beigām Džefrijs Knopfs (*Jeffrey Knopf*) identificē ceturto vilni, kurā uzmanība pārvirzās uz asimetriskiem draudiem, nevalstiskiem aktoriem un atturēšanu ārpus kodoldimensijas.[70] Amirs Lupovici (*Amir Lupovici*) ceturto vilni sasaista ar konstruktīvisma pieeju, argumentējot, ka atturēšanas analīzē jāiekļauj identitātes, normas un idejas, kas nosaka, kā atturēšanas draudi tiek formulēti un uztverti.[71] Tieši šajā konstruktīvistiskajā ceturtā viļņa atzarā pozicionējams arī šis darbs. Līdzīgu ievirzi kodolpolitikas pētniecībā demonstrē Ņinas Tannenvaldes (*Nina Tannenwald*) darbi par "kodoltabu", kas parāda, ka kodolieroču

[67] Gaddis, J. L. 1986. The Long Peace: Elements of Stability in the Postwar International System. *International Security* 10(4): 101.

[68] Jervis, R. 1979. Deterrence Theory Revisited. *World Politics* 31(2): 289–324; George, A. L., and Smoke, R. 1974. *Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice*. New York: Columbia University Press.

[69] Lebow, R. N., and Stein, J. G. 1989. Rational Deterrence Theory: I Think, Therefore I Deter. *World Politics* 41(2): 208–224.

[70] Knopf, J. W. 2010. The Fourth Wave in Deterrence Research. *Contemporary Security Policy* 31(1): 1–33.

[71] Lupovici, A. 2010. The Emerging Fourth Wave of Deterrence Theory – Toward a New Research Agenda. *International Studies Quarterly* 54(3): 705–732.

nelietošanu nevar pilnībā izskaidrot ar materiālo atturēšanu vien un tajā nozīmīga loma ir normām.[72]

Atturēšanas koncepta attīstība starptautiskajās attiecībās galvenokārt ir turpinājusi balstīties uz stratēģijām, ko valstis izmanto, lai novērstu nevēlamu rīcību, īpaši militāru agresiju, ko veicina bailes par nopietnām sekām. Līdz ar to ir iespējams iedalīt būtiskākos atturēšanas koncepta elementus:

- Bažas par sekām: atturēšana darbojas pēc uzskata: ja potenciālais agresors uzsāks uzbrukumu, viņam būs jāsaskaras ar nopietnām sekām (piemēram, militārām atbildēm vai ekonomiskām sankcijām).
- Spēka demonstrēšana: lai efektīvi atturētu, valstij ir jābūt spējai demonstrēt savu militāro spēku un gatavību reaģēt uz agresiju.
- Psiholoģiskais faktors: atturēšana paļaujas ne tikai uz fizisku spēku, bet arī uz psiholoģisko ietekmi, kas attiecas uz potenciālo agresoru.[73]

Runājot par atturēšanu, it īpaši šī darba kontekstā, kad rāmējumam (līdz ar to izvēlētai valodai un komunicētajai rīcībpolitikai) ir īpaša nozīme, būtiski izprast vairākus savstarpēji saistītus konceptus:

- Tiešā un paplašinātā atturēšana: tiešā atturēšana attiecas uz centieniem novērst uzbrukumu, kas ir tuvu, kamēr paplašinātā atturēšana ir vērsta uz sabiedroto aizsardzību un agresoru atturēšanu no uzbrukumiem citām valstīm, bieži caur aliansēm, piemēram, ASV kodoldrošības garantija NATO valstīm.
- Uzticamība: lai atturēšana būtu efektīva, draudiem jābūt ticamiem. Valstij jādemonstrē gan spēja, gan griba sekot līdzi saviem draudiem. Uzticamību var ietekmēt iepriekšējā uzvedība, militārās spējas un politiskā apņēmība. Tieši uzticamības stiprināšana un akcentēšana ir būtiska sastāvdaļa kodolpolitikas rāmējuma kontekstā.
- Uztveres un maldi: atturēšana lielā mērā ir atkarīga no pretinieka uztveres. Nepareizas izpratnes par nodomiem, spējām vai apņēmību var novest pie kļūdainas aprēķināšanas, kas apdraud atturēšanas efektivitāti. Tāpēc valstīm ir jāspēj efektīvi sazināties par saviem nodomiem un spējām, lai mazinātu nepareizu izpratņu risku.[74]
- Abpusēji nodrošinātā iznīcināšana (*MAD – Mutually Assured Destruction*): šī doktrīna radās Aukstā kara laikā, kad gan ASV, gan Padomju Savienība uzturēja

[72] Tannenwald, N. 1999. The Nuclear Taboo: The United States and the Normative Basis of Nuclear Non-Use. *International Organization* 53(3): 433–468.

[73] Snyder, Glenn H. 1981. Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security. *The Journal of Conflict Resolution,* 25, nr. 4: 623.

[74] Jervis, R. 1976. *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press, 58–70.

lielus kodolieroču arsenālus, lai atturētu viena otru. Pēc *MAD* koncepcijas: ja viena puse uzsāks kodoluzbrukumu, otra atbildēs ar vienlīdzīgu vai lielāku spēku, radot pilnīgu iznīcināšanu abām pusēm. Tas kalpo kā spēcīgs atturēšanas līdzeklis pret kodolkonfliktu.

Atturēšana starptautisko attiecību pētniecībā pēdējā laikā tiek iedalīta divos veidos: atturēšana ar noliegumu (*deterrence by denial*) un atturēšana ar sodīšanu (*deterrence by punishment*). Tas ir Glena Heralda Snaidera (*Glenn Herald Snyder*) formulējums (1959. g.).[75]Atturēšana, izmantojot noliegumu, ir vērsta uz to, lai novērstu agresoru panākt savus mērķus, stiprinot aizsardzības un ofensīvās spējas. Šī pieeja koncentrējas uz to, lai padarītu uzbrukumus mazāk veiksmīgus vai ideālā gadījumā vispār iespējamus. Galvenie aspekti ietver:

- aizsardzības pasākumus: valstis stiprina savas militārās aizsardzības spējas, piemēram, izveidojot raķešu aizsardzības sistēmas, nostiprinot robežas un uzlabojot izlūkošanas iespējas. Piemēram, NATO uzlabotā priekšlaicīgā klātbūtne Austrumeiropā ilustrē atturēšanu ar noliegumu, jo šīs politikas mērķis ir nodrošināt dalībvalstis un atturēt potenciālos agresorus, demonstrējot ticamu aizsardzības pozīciju;
- noturību: valstis attīsta sabiedrības noturību pret potenciālu agresiju, iekļaujot ekonomiskās, kiberaizsardzības un psiholoģiskās aizsardzības pasākumus. Nodrošinot, ka valsts spēj izturēt un atgūties no uzbrukumiem, tiek samazināta agresoru pārliecība, ka viņu rīcība dos pozitīvus rezultātus. Respektīvi, noturībspējas stiprināšana, piemēram, Latvijā ir spēcīgs atturēšanas elements Krievijas agresīvām darbībām reģionā, jo sabiedrības vēlme un spēja aizsargāt valsti ir tik spēcīgi konstruēta, ka tā kalpo par atturēšanas elementu.

Atturēšana ar sodīšanu meklē, kā atturēt nevēlamas rīcības, draudot ar nopietnām sekām par agresiju. Šajā pieejā ietilpst:

- atbildes draudi: valstis skaidri izsaka draudus par būtiskām militārām atbildēm vai citām soda sankcijām, ja notiek agresija. Tas var ietvert konvencionālas militāras reakcijas, ekonomiskās sankcijas vai politisku izolāciju. Nereti šādā pieejā tiek identificētas sarkanās līnijas;
- kodolatturēšana: atturēšana ar sodu ir neatņemama sastāvdaļa kodolvēstījumu kontekstā – proti, kodoldrošības kontekstā drauds ar kodolatbildi kalpo kā spēcīgs

[75] Snyder, G. H. 1959. *Deterrence by Denial and Punishment*. Princeton: Princeton University Centre of International Studies, 38.

atturēšanas rīks. Pieeja slēpjas argumentācijā, ka potenciālās postošās sekas no kodolreakcijas ir tik augstas, ka tas attur agresorus no pirmā uzbrukuma.

Abu šo stratēģiju fundamentālā atšķirība ir tāda, ka atturēšana ar sodīšanu pieļauj kādu teritoriju zaudēšanu, agresoram uzsākot karadarbību, savukārt atturēšana ar noliegumu tiecas attīstīt tādu aizsardzības spēju un stājas pilnveidošanu, kas noliedz jebkādas potenciālas karadarbības uzsākšanos *per se*.[76] Jānorāda gan, ka starp abiem konceptiem ir diezgan trausla līnija. Proti, nereti valstis rāmē atturēšanas politika tā, lai norādītu, ka konflikta gadījumā agresors tiks sodīts šādos veidos (nav runa tikai par militāru atbildi). Līdz ar to "sodīšanas" elements ir neatņemama daļa, tai skaitā "atturēšanas ar noliegumu" pieejas kontekstā.

Atturēšanas koncepts saskaras ar vairākiem izaicinājumiem, kas apgrūtina tradicionālo pieeju efektivitāti. Viens no galvenajiem izaicinājumiem ir asimetriskā karadarbība, kur nevalstiskie aktori un asimetriski draudi var apgrūtināt tradicionālās atturēšanas stratēģijas. Šie aktori, piemēram, teroristu grupas vai citi nelieli, bet agresīvi spēki, var nebūt atturēti ar konvencionālām militārām reakcijām, kas nozīmē, ka valstīm ir nepieciešams izstrādāt jaunas pieejas, lai tiktu galā ar šīm jaunajām realitātēm. Vēl viens būtisks izaicinājums ir tehnoloģiskie sasniegumi, kas maina atturēšanas dinamiku. Tehnoloģiju attīstība, piemēram, kiberspējas un raķešu aizsardzības sistēmas, sarežģī atturēšanas stratēģiju izstrādi, jo valstīm ir jāpielāgo savas pieejas, ņemot vērā šos jaunos instrumentus un iespējas.[77] Visbeidzot, mainīgās ģeopolitiskās ainavas, piemēram, jaunu varu pieaugums un alianses maiņa, var ietekmēt tradicionālo atturēšanas stratēģiju efektivitāti. Valstīm pastāvīgi jānovērtē sava atturēšanas politika un jāpielāgo, ņemot vērā mainīgo starptautisko dinamiku, lai nodrošinātu savu drošību un aizsardzību.

Asimetriskā karadarbība problemātiku, kas gūst arvien lielākus izaicinājumus katras valsts drošības un aizsardzības politikas izstrādē, akcentē arī šī darba kontekstā. Proti, kodolpolitikas rāmējums ne vienmēr nozīmē atbildi pretinieka kodoldarbībām. Tā var būt pozīcija, kas saistīta ar pieaugošo konvencionālo spēju attīstību. Līdz ar to šī darba empīriskajā daļā liela uzmanība tiks pievērsta tam, kā ASV rāmē kodolpolitiku, atbildot ne tikai uz Krievijas radītajiem kodoldraudiem (vēstījumiem un darbībām), bet arī vērojot kopējo Krievijas militāro attīstību. Tas ir komplekss un holistisks piegājiens, ko ne vienmēr ir iespējams atdalīt, tomēr, ņemot vērā konstruktīvismā pausto sociāli konstruēto pasauli un atturēšanas koncepta dažādās šķautnes, teorētiskajā ietvarā netiek ierobežotas, bet gan, tieši otrādi, akcentētas dažādās potenciālās rāmējuma šķautnes.

---

[76] Milevskis, L. 2019. *Rietumu Austrumi: mūsdienu Baltijas aizsardzība no stratēģiskā viedokļa*. Rīga: Apgāds "Jumava", 146.

[77] Hoffman, B. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press, 120.

Atsevišķa nozīme atturēšanas teorijas attīstībā piešķirama arī tā dēvētajai perfektās atturēšanas pieejai, kas piedāvā sistemātiskāku skatījumu uz atturēšanas mehānismiem, balstoties racionālās izvēles loģikā. Nosaukums "perfektā" atturēšana ir maldīgs, jo nepastāv perfektas atturēšanas – tā kopumā ir pārliecība un ticība, kas raidīta pretinieka virzienā, lai pārliecinātu, ka tā ieguvumi būs ievērojami mazāki nekā zaudējumi. Ticība un pārliecība nav mērāma, turklāt tās falsificējamība var tikt apgāzta jebkurā pretinieka izdarīta pārkāpuma rezultātā. Perfektās atturēšanas teorijā uzsvērts, ka atturēšanas efektivitāti nosaka ne tikai militārās spējas, bet arī pretinieka uztvere par šo spēju ticamību, lietojamību un politisko gribu tās izmantot.[78]

Perfektā atturēšana tiek analizēta kā stratēģisks mijiedarbības process, kurā būtiska loma ir signālu skaidrībai, reputācijai un lēmumu pieņēmēju uztverei par risku un izmaksām.[79] Vienlaikus perfektās atturēšanas pieeja saglabā izteikti racionālistisku skatījumu, kas ierobežoti pievēršas diskursīvajiem mehānismiem, caur kuriem atturēšanas signāli tiek formulēti un interpretēti dažādos politiskos kontekstos. Perfektās atturēšanas racionālistiskais ietvars ierobežoti pievēršas diskursīvajiem un sociālajiem procesiem, caur kuriem šie signāli tiek formulēti un interpretēti dažādos politiskos kontekstos.[80]

1.2. tabula

Trīs atturēšanas konceptu salīdzinājums

Kritērijs	**Atturēšana ar noliegšanu (*Deterrence by Denial*)**	**Atturēšana ar sodīšanu (*Deterrence by Punishment*)**	**Perfektā atturēšana (*Perfect Deterrence*)**
Pamatideja	Padarīt agresiju neefektīvu vai neiespējamu	Padarīt agresiju pārāk dārgu	Panākt, ka pretinieks racionāli atsakās no agresijas
Mehānisms	Aizsardzības spējas, noturība, militārā klātbūtne	Draudi ar smagām sekām pēc uzbrukuma	Stratēģiska mijiedarbība un uztveres vadība
Fokuss	Spēju demonstrācija	Draudu ticamība	Racionāla kalkulācija un uztvere
Uztveres loma	Sekundāra	Nozīmīga	Centrāla
Signālu veids	Militārie un institucionālie	Politiskie un militārie draudi	Stratēģiski un interpretatīvi
Attiecības ar racionalitāti	Ierobežota	Augsta	Ļoti augsta
Stiprās puses	Stabilitāte, prevencija	Spēcīga atturošā ietekme	Analītiska precizitāte
Ierobežojumi	Dārga, ne vienmēr pietiekama	Eskalācijas risks	Nepietiekami analizē diskursu

Avots: autora veidota tabula.

[78] Frank C. Zagare and D. Marc Kilgour, *Perfect Deterrence* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 2.
[79] *Ibid*., 19.
[80] Patrick M. Morgan, *Deterrence Now* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 64.

Šajā ziņā konstruktīvisma pieeja ļauj paplašināt atturēšanas teorētisko izpratni, analizējot, kā identitātes, normas un politiskā valoda strukturē draudu uztveri un atturēšanas ticamības interpretāciju. Līdz ar to perfektās atturēšanas pieeja šajā darbā kalpo kā svarīgs analītisks atskaites punkts, lai veiktu sinerģiju ar konstruktīvisma skolas ontoloģiskajiem un epistemioloģiskajiem uzstādījumiem. Sinerģija ļauj skaidrāk identificēt konstruktīvistiskās pieejas pievienoto vērtību atturēšanas analīzē, fokusējoties ne tikai uz perfektās atturēšanas, bet arī atturēšanas ar noliegumu un atturēšanas ar sodīšanu iespējamību tā galvenā iemesla dēļ, ka šādi uzstādījumi ir klātesoši gan NATO, gan dalībvalstu militārajās doktrīnās un doktrinālajā domāšanā.

Vēl vairāk šajā aspektā konstruktīvisma pieeja, īpaši rāmējuma analīze, ļauj papildināt atturēšanas teorētisko izpratni, pievēršoties tam, kā politiskā valoda strukturē draudu interpretāciju un atturēšanas ticamības uztveri sabiedroto vidū. Līdz ar to visu trīs atturēšanas pieeju izmantošana šajā darbā ir kā būtisks analītiskais atskaites punkts, kas ļauj labāk izprast atturēšanas uztveres dimensiju, vienlaikus parādot tās ierobežojumus diskursīvās analīzes kontekstā.

1.2.2. Atturēšanas koncepta lietojums "trīs aktoru spēlē"

Atturēšana klasiski attiecas uz diviem aktoriem. Lai arī šī darba kontekstā primāri tiek skatīts ASV kodolpolitikas rāmējums pēc uzsāktās Krievijas agresijas Ukrainā, kam paspilgtināti Krievijas militārās doktrīnas un kodolpolitikas akcenti, tomēr trešais darba pamatjautājums[81] izvirza ambīciju meklēt saskarsmes punktus ASV rāmējumā starp kodolpolitikas vēstījumiem un risinot Baltijas valstu drošības izaicinājumus. Šajā kontekstā "spēlē ienāk" trešais spēlētājs, kas no rāmējumu perspektīvas maina uzstādījumus un teorētisko diskusiju.

Lai gan tiešā atturēšana attiecas uz divām valstīm, starptautisko attiecību pētniecībā paplašinātā atturēšana, kas ietver vismaz trīs aktorus, ir analizēta no vairāku teorētiķu perspektīvas. Piemēram, Sjūzena Vernere (*Suzanne Werner*) izklāsta pamata loģiku paplašinātajā atturēšanā: "Uzbrucējam jāizlemj, vai uzbrukt mērķim, kurš pēc tam tad lemj, vai atbildēt. Pēc tam, kad ir novērotas gan uzbrucēja, gan (oponenta) mērķa darbības, trešajai pusei jāizlemj, vai nākt mērķim palīgā, ja mērķim ir tiešām uzbrukts."[82] Tādējādi, lai gan Vernere skaidri uzsver mērķa klātbūtni un izvēles (kā to dara arī citi), mērķa loma stratēģiskajā aprēķinā parasti tiek ignorēta.

---

[81] Kā Baltijas valstu drošības izaicinājumi un NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija pēc Krievijas Krimas aneksijas 2014. g. ietekmē ASV kodolpolitikas rāmējumu?

[82] Werner, S. 2000. The Effect of Domestic Politics on the Credibility of Deterrent Threats. *Journal of Conflict Resolution* 44(5): 721.

Šī ir būtiska premisa pētījuma kontekstā. Respektīvi, ASV kodolpolitikas rāmējums būtu jāskata caur šo daudzdimensionālo kalkulāciju. Pirmkārt, veicot noteiktas kodolaktivitātes (galviņu pieaugums, retorika, paaugstināta spēku gatavība u. c.), ASV pieņem vai, tieši pretēji, izslēdz, ka Baltijas valstis spēj darboties automātiski, reaģējot vai nereaģējot uz Krievijas agresiju. Šajā kontekstā pat svarīgāk ir izpratne, vai Krievija pieņem, ka, uzbrūkot Baltijas valstīm, ASV un arī NATO reakcija ir automātiska, kas zināmā mērā iekļauj iesaistītās puses kodoleskalācijas iespējamībā.

Lai risinātu šo problemātiku un spētu piedāvāt cēloņsakarības, starptautisko attiecību teorētiskajās debatēs ir meklēti risinājumi, kā sasaistīt trīs vai vairāk spēlētājus atturēšanas konceptā. Piemēram, F. Zagārs un M. Kilgours to risina, izmantojot trīspusēju krīzes spēli, kas koncentrējas uz "protežē" potenciālu pārgrupēties ar uzticamāku partneri, ja "aizstāvis" neatbalsta viņu pēc agresijas uzsākšanas. Šī ir paplašinātās atturēšanas dilemma, kurā "aizstāvim" ir konfliktējošas intereses nodrošināt pietiekami stipru apņemšanos, lai atbalstītu "protežē" un atturētu agresorsu, bet ne tādā pakāpē, kas mudinātu "protežē" rīkoties bezatbildīgi.[83] Šī darba kontekstā tas lielā mērā saskan ar ASV kodolpolitikas rāmējumu attiecībā gan uz NATO un tās atturēšanas un aizsardzības stāju, gan Baltijas valstīm atsevišķi. Lai arī sabiedrotajiem, tai skaitā Latvijai, Lietuvai un Igaunijai, ir izpratne, ka tās ir daļa no kodolalianses, tomēr gan rīcībpolitikā, gan vēstījumos kodolieroču lietojums no ASV, Lielbritānijas un Francijas ir autonoms lēmums. Abstrahējoties no politiskās diskusijas, vai konflikta gadījumā alianses kodolvalstis automātiski iesaistītos karā pret agresoru, nevienai no NATO dalībvalstīm nevar būt absolūta pārliecība, ka notiks automātiskas rīcības. Tā arī ir bijusi apzināta ASV pieeja laika gaitā, lai mudinātu attīstīt nacionālās un (Eiropas) sabiedroto spēju stāties pretim jebkāda veida agresijai.

Šīs teorētiskās diskusijas kontekstā akcentējama ir S. Kvakenbuša (*Stephen Quackenbush*) pieeja, kas papildina konceptu, lai iekļautu visu trīs dalībnieku stratēģiskās mijiedarbības paplašinātajā atturēšanā. Viņš izstrādā trīspusēju paplašināto atturēšanas spēli, kas ir formāls modelis. Šis modelis ir pirmais, kas skaidri modelē paplašinātās un tiešās atturēšanas vienlaicīgu veikšanu. Turklāt visu trīs spēlētāju iekļaušana analīzē ļauj izpētīt citas problēmas, piemēram, alianses uzticamību.[84] Šajā pieejā tiek norādīts, ka potenciālie agresori neizslēdz iespējamību uzbrukt uzticamu alianses dalībnieku locekļiem (kā, piemēram, NATO). Turklāt atturēšana, visticamāk, būs veiksmīga tādā gadījumā, kad "aizstāvis" un "protežē" kara iespējamību vērtē pēc iespējas augstāk. Arī šajā pieejā svarīga ir agresora kalkulācija. Ja tiek

[83] Zagare, F. C., and Kilgour, D. M. 1993. The Optimal Strategy for Deterring War: An Analysis of the Deterrent Value of Threats. *International Security* 18(3): 59.

[84] Quackenbush, S. L. 2006. Not Only Whether but Whom: Three-Party Extended Deterrence. *Journal of Conflict Resolution* 50(4): 562–583.

pieņemts, ka "aizstāvis" iesaistīsies karadarbībā, tad agresora rīcībai vajadzētu tikt vērstai pret "aizstāvi", lai savukārt atturētu citus alianses locekļus iesaistīties karadarbībā.

Vairāku aktoru iesaistes kontekstā Dens Reiters (*Dan Reiter*) un Pols Posts (*Paul Poast*) sniedzis konceptualizētu ietvaru, velkot paralēles ar NATO pieņemtajām doktrīnām, radot apstākļus un priekšnosacījumus, kad tiek pilnveidota un stiprināta vispārējā alianses atturēšanas un aizsardzības stāja. Teorētiķi argumentē, ka, līderiem uzņemoties publiskas saistības aizsargāt sabiedrotos, izvietojot paplašinātās atturēšanas spēku elementus (kā, piemēram, NATO paplašinātās kaujas gatavības vienības Austrumu flangā), tajā pašā laikā nespējot vienības aizpildīt ar praktiskām un pilna spektra spējām, šādā gadījumā pilnvērtīga atturēšana var nebūt pilnvērtīga, jo to spēju ticamība no agresora puses tiek apšaubīta.[85] Lai arī pati spēku nosūtīšana ir vēstījuma elements potenciālajam agresoram, ir būtiski, kā šīs darbības tiek "rāmētas" publiskajā un oficiālajā diskursā. Attiecīgi rāmējums var piešķirt nopietnību vai radīt šaubas par nosūtīto spēku spējām un nodomiem (tai skaitā iesaistīties konfliktā no pirmās agresijas minūtes).

Šajā diskusijā būtiska ir arī atturēšanas teorētiķu diskusija par to, vai aktoru izpratne par potenciālo zaudējumu pārsvaru pār ieguvumiem, uzsākot karadarbību, ir leģitīms atskaites punkts. Ričards Neda Lebovs (*Richard Ned Lebow*) norāda: "Kari retos gadījumos uzsākas, kad viena puse tic, ka tai ir militārā priekšrocība. [..] Tie uzsākas, kad līderi kļūst pārliecināti, ka spēks ir nepieciešams, lai sasniegtu nozīmīgus mērķus."[86] Respektīvi, ne vienmēr pārliecība par gūtajiem zaudējumiem militāri var būt vienīgais atturēšanas elements. Šajā kontekstā ir jāskata gan militārie, gan politiskie un ekonomiskie ieguvumi. Šajā brīdī kalkulācija kļūst par spekulatīvu abu aktoru skatījumā. Vēl jo vairāk raugoties no sociālās konstrukcijas perspektīvas. Tas spilgti pierādās arī Krievijas agresijas Ukrainā kontekstā, kad intereses, identitāte un idejas būtiski atšķiras starp agresorvalsti un rietumiem. Sociāli konstruētā pārliecība, ka ekonomiskās sankcijas, izslēgšana no vairākiem starptautiskiem formātiem, kā arī pausts kolektīvs atbalsts Ukrainai būs pietiekošs elements, lai atturētu un apturētu uzsākto karadarbību. Praksē tas tomēr neizrādījās patiesi.

Atturēšanas diskusiju kontekstā līdz ar to būtiska ir racionalitātes izpratne starp iesaistītajām pusēm. Jau iepriekš norādītā tečerisma filozofiskais piegājiens – pasaule kodollaikmetā ir daudz drošāka vieta – neiztur kritiku, ja pieņem, ka konfliktā potenciāli iesaistīto valstu līderi nav racionālas būtnes. Šo problemātiku akcentējis arī Patriks Morgans (*Patrick Morgan*), kurš norāda uz "berzi" atturēšanas kontekstā. Respektīvi, atturēšanas

[85] Reiter, D., and Poast, P. 2021. *The Truth About Tripwires: Why Small Force Deployments Do Not Deter Aggression*. http://dx.doi.org/10.26153/tsw/13989

[86] Lebow, R. N. 1982. Misconceptions in American Strategic Assessment. *Political Science Quarterly*, 196–197.

stratēģija būs veiksmīga vienīgi tādā gadījumā, ja valstu līderi būs racionāli savā kalkulācijā par to, ar kādiem zaudējumiem nāksies saskarties agresijas gadījumā, salīdzinot ar ieguvumiem un iespējām.[87] Autors uzsver, lai gan stratēģiskā atriebība var būt racionāla tikai ekstremālos apstākļos, atturēšanu praktizējošie lēmumu pieņēmēji nonāk pie tā dēvētās racionālās iracionalitātes. Tas nozīmē, lai arī lēmumu pieņēmēji cenšas pieņemt loģiskus un pamatotus lēmumus, viņi var saskarties ar situācijām, kurās pieņemto lēmumu racionalitāte tiek apšaubīta.[88]

Kodolieroču atturēšanas stratēģija, kas balstās uz ideju, ka valstis atturēsies no uzbrukuma, ja uzbrukuma rezultāts varētu būt postošs un radīt "visaptverošu iznīcību", kļūst sarežģīta, jo draudi var kļūt iracionāli. Šāda iracionalitāte rodas visaptverošās nenoteiktības dēļ, kas saistīta ar kodolieroču spēku un to lietošanas sekām. Pat ja valsts apzinās, ka kodolieroču lietošana var novest pie katastrofālām sekām, lēmumu pieņemšana šādās situācijās ir tik sarežģīta, ka lēmumu pieņēmēji var pieņemt lēmumus, kas ir pretēji racionālai izvēlei. Šajā kontekstā ir svarīgi saprast, ka lēmumu pieņemšanas process starptautiskajās attiecībās ir daudzslāņains un sarežģīts. Pat mēģinājumi rīkoties racionāli var novest pie lēmumiem, kas šķiet iracionāli, īpaši attiecībā uz draudiem, kas saistīti ar kodolieroču izmantošanu. Līdz ar to, ņemot vērā šo zināmā mērā "apburto loku", P. Morgans lieto definīciju "atturēšanas nāve",[89] norādot, ka it īpaši kodolatturēšanas kontekstā atturēšana būs efektīva, ja visas iesaistītās puses būs racionālas būtnes. Tieši tāpēc šī darba empīriskajā daļā uzmanība tiek pievērsta gan tam, kā ASV "racionalizē" (sociāli konstruē) potenciālo agresorvalsti, gan arī tam, kāda ir izpratne par pretinieka nodomiem un potenciālajām agresijas darbībām noteiktu scenāriju kontekstā.

1.2.3. Rāmētās ticamības modelis: ieguldījums paplašinātās atturēšanas teorijā

Iepriekš aplūkotās paplašinātās atturēšanas pieejas (S. Kvakenbušs, F. Zagārs un M. Kilgours, D. Reiters un P. Posts) ticamību skaidro galvenokārt ar aizstāvja spējām, interesēm un apņēmību, savukārt perfektās atturēšanas pieeja - ar racionālu aktoru kalkulāciju. Šajās pieejās ticamība tiek uzlūkota kā lielums, kas izsecināms no aktoru preferencēm un resursiem, bet mazāka uzmanība tiek pievērsta tam, kā ticamība tiek veidota un uzturēta politiskajā komunikācijā. Balstoties uz A. Venta konstruktīvismu un rāmēšanas analīzi, autors piedāvā rāmētās ticamības (*framed credibility*) modeli, kas paplašinātās atturēšanas ticamību skaidro kā trīs aktoru – aizstāvja, aizsargājamā un pretinieka – savstarpēju interpretāciju rezultātu. Modelis

[87] Morgan, P. M. 1977. *Deterrence: A Conceptual Analysis*. (SAGE Library of Social Research), 303.
[88] *Ibid*., 304.
[89] Morgan, P. M. 1977. *Deterrence: A Conceptual Analysis*. (SAGE Library of Social Research), 304.

neaizstāj klasiskos ticamības nosacījumus (spējas un apņēmību), bet papildina tos ar diskursīvo dimensiju. Tas balstās uz trim pieņēmumiem.

Pirmkārt, saskaņotības pieņēmums: paplašinātās atturēšanas ticamība ir augstāka, ja aizstāvja kodolpolitikas rāmējums ir saskaņots ar tā konvencionālajiem signāliem – spēku klātbūtni, mācībām un infrastruktūru – un šie signāli tiek publiski sasaistīti vienotā vēstījumā. Pretrunas starp politisko retoriku un praktisko militāro nodrošinājumu mazina ticamību pat tad, ja materiālās spējas nemainās.

Otrkārt, interpretācijas plaisas pieņēmums: aizsargājamā valsts nav pasīvs atturēšanas objekts, bet aktīvs tās interpretētājs. Ja aizstāvja rāmējums un aizsargājamās valsts interpretācija atšķiras, veidojas ticamības plaisa, ko aizsargājamā valsts cenšas mazināt, pieprasot papildu materiālus un simboliskus apliecinājumus, piemēram, pastāvīgu klātbūtni vai skaidrākas politiskās saistības.

Treškārt, rāmējuma enkura pieņēmums: ja reģions aizstāvja kodoldiskursā parādās netieši, vispārīgā kodolgarantija ar konkrēto reģionu tiek sasaistīta caur konvencionālo klātbūtni un alianses institucionālajām saistībām, kas darbojas kā rāmējuma enkurs. Šādā gadījumā konvencionālās un kodolatturēšanas nošķirums kļūst nosacīts – konvencionālā klātbūtne kļūst par kodolgarantijas ticamības nesēju.

Modelis kalpo kā analītisks atskaites punkts darba 3. un 4. nodaļā, kur ASV kodolpolitikas rāmējums tiek salīdzināts ar NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju un Baltijas valstu amatpersonu interpretācijām. Darba secinājumos tiek izvērtēts, kādā mērā empīriskā analīze apstiprina šos pieņēmumus. Tādējādi darbs ne tikai lieto atturēšanas konceptu kā analītisku kategoriju, bet arī piedāvā konstruktīvistiski pamatotu atturēšanas teorijas paplašinājumu paplašinātās atturēšanas kontekstā.

1.3. Konstruktīvisma, atturēšanas koncepta un rāmēšanas analīzes sintēze

Konstruktīvisms noliedz kvantitatīvo metožu izmantošanu starptautiskajās attiecībās, uzmanību pievēršot kvalitatīvo metožu lietojumam. Rāmēšanas analīze kā metode starptautiskajās attiecībās, no konstruktīvistu skatījuma, tiek akceptēta, jo tā pievērš uzmanību, kā konkrētās idejas, intereses un normas tiek konstruētas. Konstruktīvisti savos uzskatos atšķiras no pozitīvisma. Viņi norāda, ka politisko aktoru idejas, uzskati un priekšstati ir iesaistīti starptautiskajā sistēmā. Konstruktīvisti iedziļinās pētāmajā objektā, lai izprastu starptautisko aktoru attiecības. Konflikti konstruktīvistu uztverē ir rezultāts, ko rada nesaskaņas, strīdi vai vienkārša nesaprašanās politisko aktoru vidū. Konflikts pirmām kārtām un galvenokārt ir gribu vai ideju konflikts.

Pētot nacionālo drošību, konstruktīvisti uzmanību pievērš kultūras efektiem un ietekmei, kā arī identificē drošības politiku un darbības. Izpētot bruņoto intervenci, viņi uzmanību pievērš normatīvai un institucionālai kārtībai, kas veicina un kavē, atļauj un aizliedz starptautiskās darbības. Tajā pašā laikā konstruktīvisti nesniedz pietiekamu telpu cēloņu un iemeslu izpētei. Piemēram, pētot kādu konfliktu, konstruktīvisti liek lielāku uzsvaru uz to, kā konkrētās valsts identitāte un pašuztvere ir ietekmējusi karadarbības uzsākšanu, nevis, piemēram, aplūko konkrēti šīs valsts pilsoņu aizstāvības "nozīmi". Proti, pašuztveres un identitātes jēdzieni ir tādi, kas sniedz interpretāciju, tomēr tie nesniedz skaidrojumu. Lai spētu izskaidrot, kādas ir iespējamās izmaiņas valsts identitātē, ir nepieciešams konstruktīvistu skatījumu par normu un uzskatu lomu saistīt ar rāmēšanas analīzes pamatpostulātiem. Šādu aspektu sakausējums sniedz telpu kā interpretācijai, tā arī skaidrojumiem. Teorētiskās bāzes savienošana ar rāmēšanas analīzes metodoloģiju sniedz iespēju atbildēt uz jautājumiem "kā" un "kāpēc".

Konstruktīvistu skatījums rada situāciju, kurā ir grūti vai pat neiespējami paredzēt to, kā starptautiskā sistēma attīstīsies nākotnē. Proti, konstruktīvisms teorijā sasniedz tādu līmeni, kas ir grūti praksē realizējams, jo konstruktīvisms pirmām kārtām un galvenokārt darbojas kā "prāta konstrukts". Tāpēc, lai teorētiskā bāze veiksmīgāk darbotos un tā būtu pielāgota realitātei, lietojot konstruktīvisma pamatpostulātus, tiek izvirzīta rāmēšanas analīze. Ņemot vērā, ka indivīda un sabiedrības veidošana jeb konstruēšana ir savstarpēji saistīti un atkarīgi pasākumi, kas rada tādu kā apburto loku, rodas jautājums, kas ir konstruktīvisma pētniecības/analīzes atskaites punkts. Konstruktīvistu atbilde: "Konstruktīvisms sākas ar darbiem. Izdarītiem darbiem, veiktiem aktiem, izrunātiem vārdiem – šie ir fakti konstruktīvisma skatījumā."[90] Tie ir fakti, kas tiek definēti un interpretēti jeb analizēti no pētnieka puses. Konstruktīvisma piekritēji pētniecībā uzmanību pievērš runāšanas un izteikto vārdu fiksēšanai, jo darbības veikšana ir fakta konstatācija komunikācijas ietvaros.

Konstruētas netiek tikai valstis, arī citas sociālās vienības ir konstruētas. Konstruktīvismā pastāv ietvari, kas tiek noteikti, runājot par kādu starptautisko aktoru, aprakstot caur valodu un attiecīgi iegrožojot to šajā aprakstā.[91] Tas nozīmē, ja mainās veids, kādā sabiedrība caur valodu konstruē valsti, mainās arī šīs valsts reakcija uz notikumiem starptautiskajā sabiedrībā. Attiecīgi komunikācijas epistemoloģija veicina to, ka valstis, kas pēc būtības ir līdzīgas, tomēr nevar tikt aplūkotas kā absolūti vienādas – un tieši šajā aspektā atklājas rāmēšanas analīzes nozīmība. Tieši

[90] Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge, 36.

[91] Zehfuss, M. 2001. Constructivisms in International Relations: Wendt, Onuf, and Kratochwil. In *Constructing International Relations: The Next Generation*, edited by K. M. Fierke and K. E. Jørgensen. Armonk, NY: M.E. Sharpe Publications..

šī konstruktīvisma uzstādījuma dēļ – valstu sākotnējās dažādības pieņemšana uz epistemoloģiskās bāzes, konstruktīvisms ir piemērojams ASV kodolpolitikas rāmējuma analīzē un īpaši šī darba problemātikas pētniecībā, jo nepiemēro vienu mērauklu/noteikumus, kas bieži vien ir kādas Rietumu pasaules definēta, visai analīzei, bet gan konstruē noteikumus analīzes gaitā, lai to pēc tam piemērotu pašam analizējamam objektam. Proti, konstruktīvisma teorētiskais uzstādījums neierobežo pētījumu, bet gan rada iespējas analizēt ASV, sabiedroto, "aizstāvju" un pretinieku uztveres, identitātes un pozicionēšanās jautājumus.

Ņemot vērā konstruktīvisma uzstādījumu, ka lietas pastāv tik ilgi, kamēr tās tiek nosauktas par tām,[92] rāmēšanas analīzes loma ir analizēt un izprast šo izteikto viedokļu nozīmi un izmaiņas, ja tās ir notikušas. Tādējādi valodai konstruktīvismā un rāmēšanas analīzē ir nozīmīga loma. Šī jautājuma sakarā jāmin Ludvigs Jozefs Johans Vitgenšteins (*Ludwig Josef Johann Wittgenstein*), kurš uzmanību pievērš valodas lietojumam un tās ietekmei uz pētāmo objektu. Pēc Vitgenšteina domām, valoda dod mums pietiekamu distanci starp pasauli, ko mēs reprezentējam, un pasauli, kāda tā patiesībā ir, iekļaujot mūsu lomu tajā ar valodas palīdzību.[93] Valoda ir daļa no aktivitātes vai dzīves forma – attēlojot valodu, var tikt attēlota dzīves forma.

Teorijas un metodes sintēzi nosaka analizējamo aģentu definīcija. Konstruktīvisma skatījumā indivīdi ir aģenti – neatkarīgi, uz mērķi orientēti, attapīgi. Tomēr tajā pašā laikā viņi ir morālie aģenti. Viņi izlemj, ko viņiem vajadzētu darīt, kā arī viņi reflektē uz to, ko viņiem darīt.[94] Tieši tāpat kā valstis, arī sociālie aģenti konstruktīvismā netiek klasificēti kā tādi, kuriem piemīt vienādas intereses, identitāte un uztvere, kas nosaka to vienādās darbības. Lai gan konstruktīvismā pastāv uzstādījums, ka cilvēki vienmēr darbojas politiski,[95] tas automātiski nenozīmē, ka visi šie cilvēki cīnās par varu un raugās no spēka un līdzsvara (reālisma uzstādījums) prizmas. Tā tas var būt, tomēr tā nav dabiska, pirmatnēja situācija. Rāmēšanas analīze ļauj saprast šos motīvus, izprotot rāmjus un to efektus, kas tiek izmantoti, lai pamatotu pieņemtā ārējās un drošības politikas lēmumu.

Ņemot vērā, ka konstruktīvistu ir vairāk starp tiem teorētiķiem, kas izpēti pielīdzina interpretācijai, nevis skaidrojumam, tas kalpo par priekšnosacījumu papildu teorijas iesaistei noteiktās analīzes veikšanā un veicina nepieciešamību papildināt teorijas bagāžu ar metodi, kas veicina pētījuma objektivitātes un kvalitātes pakāpi. Šī pakāpe tiks veicināta, konstruktīvismu sintezējot ar rāmēšanas analīzi. Šīs sintēzes pamatā ir kopīgie konstruktīvisma un rāmēšanas

---

92 Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge, 38.

93 Philosophy Institute. 2024. Foundations of Language Game Theory: Wittgenstein's Picture Theory. https://philosophy.institute/wittgenstein-picture-theory

94 Zehfuss, M. 2001. Constructivisms in International Relations: Wendt, Onuf, and Kratochwil. In *Constructing International Relations: The Next Generation*, edited by K. M. Fierke and K. E. Jørgensen. Armonk, NY: M.E. Sharpe Publications, 69.

95 *Ibid*., 228.

analīzes ontoloģiskie un epistemoloģiskie uzstādījumi, kas ir nākamo divu apakšnodaļu analīzes pamatā.

1.3.1. Rāmēšanas analīzes attīstības dinamika un vieta starptautisko attiecību zinātnē

Rāmēšanas analīze ļauj izpētīt, kā komunikācijā tiek veidota nozīme, izceļot noteiktus uztvertās realitātes aspektus un sasaistot tos ar problēmas definīciju, tās cēloņu skaidrojumu, vērtējumu un iespējamiem risinājumiem. Roberts Entmans (Robert M. Entman) rāmējumus identificē četros komunikācijas procesa elementos: komunikatorā, tekstā, informācijas saņēmējā un kultūrā. Šāda pieeja ļauj analizēt gan politikas veidotāju vēstījumos ietvertos rāmējumus, gan to interpretāciju plašākā sociālajā kontekstā[96]. Rāmēšanas analīze noskaidro nozīmes veidošanas gaitu komunikācijā un dažādu aktoru mijiedarbību nozīmes radīšanā: publiskās pārvaldes elite, ziņu mediji un auditorija. Atsevišķa parādība metodes kontekstā tiek saukta par rāmi, ietvaru.[97] Rāmēšana ir, iespējams, viena no vismazāk piemērotajām analīzes metodēm starptautisko attiecību pētniecībā un modelēšanā, vēl vairāk, ja to sasaista kopā ar atturēšanas konceptu. Arī akadēmiskajā petniecībā nav daudz literatūras par to, kā rāmēšanas anaīze varētu tikt izmantota šāda veidu pētījumos. Amos Tverskijs un Deivids Kahnemans (*Amos Tversky*, *David Kahneman*) skaidro, ka ir iespējams rāmēt jebkuru konkrētu lēmumu daudzkārtīgi un dažādi.[98] Proti, neatkarīgi no pētījuma fokusa katrai pieņemtajai politikai, kas ir apstiprināta un īstenota, ir klātesošs "komunikācijas akts", kas var izpausties gan caur paustiem vēstījumiem, gan īstenotām darbībām, kam arī ir nozīme. Starptautiskajās attiecībās un ārpolitikā ir daudz piemēru, kuros indivīdi, grupas, organizācijas un institūcijas cenšas rāmēt savas politikas un/vai citu nodomus un rīcību. No prezidenta Ronalda Reigana atsaucēm uz Padomju Savienību kā "ļauno impēriju" līdz arābu un Izraēlas līderu savstarpējām apsūdzībām par turpināto intifadu, līdz bijušā prezidenta Džordža V. Buša norādēm uz Sadamu Huseinu kā "Hitleru". Rāmēšana ir neatņemama daļa starptautiskajās attiecībās un ārējās un drošības politikas diskursa pētniecībā. Tā nosaka robežas, ieliek rāmjos un ļauj ne tikai izdarīt secinājumus par sociāli konstruētām komunikācijām, bet arī saprast konkrētā rāmja ietekmi. Tā Deborā Frišs (*Deborah Frisch*) izmanto terminu "rāmēšanas efekti", atsaucoties uz eksperimentālajiem atklājumiem, kas liecina, ka indivīdi bieži reaģē atšķirīgi uz dažādām tā paša lēmuma problēmas aprakstu versijām.[99] Pētnieka rīcībā ir gūtās informācijas un efektu analīzes secinājumu un rekomendāciju veikšana.

---

[96] Entman, R. M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Journal of Communication, 43(4), 51–58, šeit 52–53. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

[98] Tversky, A., and Kahneman, D. 1986. Rational Choice and the Framing of Decisions. *Journal of Business* 59: 254.

[99] Frisch, D. 1993. Reasons for Framing Effects. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 54: 400.

Alekss Mints (*Alex* Mintz) un Stīvens Reds (*Steven B. Redd*) savā darbā *Framing Effects in International Relations* izceļ vairākus rāmēšanas veidus:

1. Tematiskā un novērtējošā rāmēšana: nosaka, vai fokuss ir uz problēmas saturu vai tās novērtējumu.
2. Veiksmīga un neveiksmīga rāmēšana: pēta, kā rāmējums var ietekmēt lēmumu pieņemšanu un to, vai tas sasniedz vēlamo efektu.
3. Produktīva un kontraproduktīva rāmēšana: apskata, vai rāmēšana veicina vai kavē konstruktīvas politiskās diskusijas.
4. Mērķtiecīga, strukturāla un interaktīva rāmēšana: nosaka, kā rāmēšana ietekmē lēmumu pieņēmēju mijiedarbību un struktūru.[100]

Šie rāmēšanas veidi sniedz ieskatu par to, kā politiskās komunikācijas stratēģijas var ietekmēt starptautisko attiecību dinamiku. Autori, pamatojot visus veidus, izmanto vairākas gadījuma analīzes. Spilgta veidu izpausme var tikt novērota, analizējot, kā ASV politikā tika rāmēts Sadams Huseins, pamatojot ASV intervenci Irākā. Rāmējums, ko galvenokārt veidoja ASV prezidents Bušs, tika būvēts uz tā, ka Huseins (personīgi) ir ļaunuma iemiesojums, tika veidotas viņa un Hitlera asociatīvās līdzības. Šāda salīdzināšana ne tikai ietekmēja sabiedrības un lēmumu pieņēmēju uztveri par Huseinu, bet arī radīja emocionālu reakciju, kas atbalstīja militāras darbības pret Irāku.[101] Šāda rāmēšana ir bieži izmantota tehnika, kas var ietekmēt, kā tiek uztverti starptautiskie konflikti un kā tiek pieņemti lēmumi attiecībā uz ārpolitiku. Rāmēšana var radīt spēcīgus ideoloģiskus naratīvus, kas mobilizē sabiedrību un veicina noteiktu politisko rīcību, pat ja šie rāmējumi ne vienmēr atbilst reālajai situācijai.

Politiskie līderi bieži izmanto informāciju un retoriku, lai ietekmētu lēmumu pieņēmējus (tādas grupas kā sabiedrotie, pretinieki, sabiedrība, mediji, vēlētāji u. c.) un mudinātu viņus pieņemt noteiktas darbības, izmantojot politisko un komunikācijas manipulāciju.

Izmantojot rāmēšanas analīzi, pētniekam ir jāspēj izprast lēmumu pieņemšanas procesu, kurā tiek identificētas ietekmes puses. Ne vienmēr ārpolitikas lēmums tiek pieņemts tādēļ, ka tā ir bijusi atbildīgā lēmuma pieņēmēja sākotnējā prerogatīva. Nereti to lielā mērā ietekmē lēmuma pieņēmēja padomnieki. Padomnieku ietekme var mainīt lēmumu pieņemšanu un politikas rāmēšanu. Piemēram, Henrijs Kisindžers kā būtiska ietekmes puse ASV administrācijas lēmumu pieņemšanas procesā bieži izmantoja dažādus rāmējumus, lai iegūtu atbalstu no Pentagona, īpaši attiecībā uz ieroču kontroles sarunām. Savukārt Ciriuss Venss (*Cyrus Vance*) un Zbignjevs Brežinskis (*Zbigniew Brzezinski*), izmantojot savus rāmējumus, nespēja izstrādāt saskaņotu politiku, kas noveda pie grūtībām pieņemt konsekventus

[100] Mintz, A., and Redd, S. B. 2003. Framing Effects in International Relations. *Synthese* 135(2): 199.
[101] *Ibid.*, 204.

lēmumus.[102] Rāmēšanas efekti ir būtiski, lai izprastu, kā politikas lēmumi tiek veidoti un kā rāmējums var ietekmēt valsts iekšējo un ārējo politiku, īpaši sarežģītās situācijās, piemēram, ASV un Irānas ķīlnieku krīzē.

Rāmēšanas analīzes loma konstruktīvisma un atturēšanas koncepcijas sinerģijā ir būtiska arī no draudu uztveres perspektīvas. Rāmēšanas analīze ļauj identificēt un noteikt to, kā katrs spēlētājs uztver draudu ticamību. Starptautisko attiecību kontekstā ticami draudi parasti tiek uzskatīti par draudiem, kas ir ticami no vēstījumu perspektīvas.[103] Tomēr draudi var tikt uztverti kā ticami tikai tad, ja to izpilde ir racionāla,[104] tādēļ tikai racionāli draudi tiek uzskatīti par ticamiem.[105] Proti, ja ticami draudi ir draudi, kuru izpilde ir racionāla, tad pieņēmums, ka konflikts ir visneizdevīgākais iznākums, ir līdzvērtīgs pieņēmumam, ka visi atturēšanas draudi ir bez ticamības. Tieši rāmēšanas analīze spēlē svarīgu lomu šī uzstādījuma atrisināšanā, jo tā palīdz izprast, kā dažādas interpretācijas un konteksti ietekmē valstu un aktoru uzvedību starptautiskajās attiecībās. Rāmējums ne tikai nosaka, kā tiek pasniegti draudi un iespējamie konflikti, bet arī ietekmē, kā dalībnieki reaģē uz šiem draudiem un kādas stratēģijas izvēlas, lai nodrošinātu savu drošību.

Piemēram, ja kāda valsts rāmē konfliktu kā pastāvīgu draudu savas nacionālās drošības izpratnē, tā var attiecīgi pielāgot savas atturēšanas stratēģijas, lai tās būtu vērstas uz ilgtermiņa stabilitāti. Rāmēšana ļauj valsts līderiem identificēt un prioritizēt konkrētus draudus, kas, viņuprāt, ir visbūtiskākie, un attiecīgi veidot atbilstošu politiku. Turklāt rāmēšanas analīze palīdz identificēt arī valsts vai grupas iekšējos un ārējos faktorus, kas var ietekmēt draudu uztveri. Tas ietver, piemēram, vēsturiskās pieredzes, kultūras faktorus un iekšpolitisko situāciju, kas var ietekmēt, kā draudi tiek uztverti un interpretēti. Ja draudi tiek rāmēti kā uzbrukums vērtībām vai identitātei, valsts var reaģēt ar daudz lielāku apņēmību, pat ja militārie līdzekļi ir ierobežoti.

Visbeidzot, rāmēšanas analīze palīdz izprast, kā veidot komunikāciju un diplomātiju, lai mazinātu spriedzi un novērstu konfliktus. Sakarā ar to, ka rāmēšana ietekmē ne tikai draudu uztveri, bet arī pašu valstu uzvedību, tās analīze ir būtiska, lai izstrādātu efektīvas stratēģijas atturēšanai un sadarbībai, kas var novērst nevēlamus konfliktus un veicināt stabilitāti starptautiskajā vidē. Tādējādi rāmēšanas analīze kalpo kā tilts starp konstruktīvisma un atturēšanas koncepciju, sniedzot dziļāku izpratni par to, kā valstu uzvedību ietekmē ne tikai objektīvi draudi, bet arī subjektīvi ar tiem saistītās interpretācijas.

---

[102] Mintz, A., and Redd, S. B. 2003. Framing Effects in International Relations. *Synthese* 135(2): 208.
[103] Smoke, R. 1987. The Challenge of Peace: A Defense of Strategy for the 1980s. Washington, D.C.: *Brookings Institution Press*, 93.
[104] Betts, R. K. 1987. The New Threat: The Politics of Military Strategy. *Foreign Affairs* 66(6): 12.
[105] Lebow, R. N. 1981. Between Peace and War: The Nature of International Crisis. *Baltimore*: Johns Hopkins University Press, 15.

1.3.2. Rāmēšanas analīzes lietojums starptautisko attiecību pētniecībā

Rāmēšanas analīze starptautisko attiecību pētniecībā tiek lietota, lai izprastu, kā dažādi dalībnieki – valstis, politiskie līderi, starptautiskās organizācijas un mediji – interpretē un prezentē starptautiskos notikumus un politiku. Šī analīze palīdz saprast, kā tiek veidoti un strukturēti politiskie naratīvi, kas var ietekmēt sabiedrisko domu, lēmumu pieņēmējus un starptautiskās sistēmas attīstību. Rāmēšanas analīze tiek izmantota, lai izprastu, kā valdības rāmē savas ārpolitikas iniciatīvas. Tas ietver veidu, kā tiek formulētas ārpolitikas problēmas, lai gūtu sabiedrības atbalstu vai politisko leģitimitāti.[106] Piemēram, starptautiskās militārās intervences bieži tiek ierāmētas kā humānā palīdzība, cilvēktiesību aizstāvība vai terorisma apkarošana, lai attaisnotu šādu rīcību. Šajā kontekstā spilgts piemērs ir ASV intervence Irākā 2003. gadā, kas sākotnēji tika rāmēta kā "karš pret terorismu" un "masu iznīcināšanas ieroču neitralizācija", lai leģitimētu militāro darbību.

Rāmēšanas analīze palīdz saprast, kā starptautiskie konflikti tiek pasniegti dažādos kontekstos un kā šie rāmējumi ietekmē starptautiskās sabiedrības reakcijas. Pētījumi fokusējas uz to, kā konflikta dalībnieki un ārējie novērotāji definē konfliktus, piemēram, kā cīņu par neatkarību vai kā teroristisku aktivitāti, kas var radīt atšķirīgas atbildes no starptautiskās sabiedrības. Šajā kontekstā varētu norādīt Krievijas politiskā režīma īstenoto rāmējumu attiecībā uz Krimas aneksiju 2014. gadā caur vēsturiskā taisnīguma atjaunošanas un tautas pašnoteikšanās tiesību prizmu. Turpretī rietumu sabiedroto rāmējums iekļauj vēstījumu, kas Krievijas aktivitātes traktē kā agresīvu starptautisko tiesību pārkāpumu. Tajā pašā laikā konkrētāk drošības politikas kontekstā rāmēšanas analīze palīdz izprast, kā valdības vai starptautiskās organizācijas interpretē un prezentē draudus. Tas ietekmē ne tikai politiku, bet arī sabiedrības uztveri un starptautisko organizāciju rīcību.[107] Šajā jomā pētījumi fokusējas uz to, kā, piemēram, kodolieroču vai migrācijas jautājumi tiek pasniegti kā drošības apdraudējumi. NATO stratēģiskās adaptācijas kontekstā kodolatturēšanas politikas rāmējums pēc Krimas aneksijas un saistībā ar Krievijas agresīvajām darbībām Austrumeiropā tiek pasniegts kā nepieciešamība aizsargāt Eiropas drošību.

Rāmējumu nozīme komunikācijā veidojas teksta, informācijas saņēmēja un kultūras konteksta mijiedarbībā. Publiskie komunikatori, izceļot noteiktus jautājuma aspektus, var veicināt konkrētu interpretāciju, tomēr tekstā identificēta rāmējuma klātbūtne pati par sevi negarantē atbilstošu ietekmi uz auditorijas uztveri.[108] Lai spētu iesaistīties padziļinātā diskusijā

---

[106] Entman, R. M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4): 52.

[107] Goffman, E. 1974. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Harvard University Press, 14.

[108] Entman, R. M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Journal of Communication, 43(4), 51–58, šeit 52–53. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

un skaidrojumā par rāmēšanas analīzes kā metodes lietojumu, ir svarīgi definēt, ar ko šajā darbā tiek izprasts rāmis. Rāmis, autora skatījumā, ir noteikta objekta identitāte, politika, komunikācija par to, kā arī šo savstarpējo aspektu saistība. Ņemot vērā, ka identitāte pastāv konkrētā rāmī, tā nevar tikt skatīta atrauti no konkrēta diskursa. Respektīvi, ārpolitika nevar tikt atdalīta no identitātes. Ārpolitika, kurā kāda valsts piekopj konkrētu valsts politiku, ir konkrētās identitātes, kas ir iemantota kādā diskursā, spogulis.

Aplūkojot konkrētu diskursa lomu, jautājuma centrā, visdrīzāk, būs uzstādījums "kā", nevis "kāpēc". Proti, jautājums ir par to, kā valsts veido atbildes uz problēmām, ko tās manto, un kā politiķi veicina atbalstu politikai, ko tie veic. Rāmēšanas analīze nav politikas analīze, tā pēta, kā tiek reaģēts uz dažādiem ārpolitiskiem un iekšpolitiskiem kairinājumiem. Rāmis ietver ne tikai idejas, bet arī materiālus faktorus. Atbilde uz izvirzītajiem jautājumiem tiek meklēta lokālajos tekstos, valodā, kurā ir noteikta ticību, uzskatu, vērtību, ideju u. c. ietekmes.

Lai izskaidrotu specifisko rāmēšanas analīzes pieeju, ir nepieciešams to aplūkot plašākā ontoloģiskā un epistemoloģiskā uzstādījumā, ko akcentē rāmēšanas analītiķi. Skaidrojot rāmēšanas analīzes skatījumu uz starptautiskajām attiecībām, ārpolitikai vajag stāstu par problēmjautājumiem, uz ko tā mēģina attiekties: nevar būt intervence bez apraksta par darbības vietu, kur tā notiek, vai par cilvēkiem, kuri tiek iesaistīti konfliktā.[109] Ārpolitika tiek leģitimizēta pēc nepieciešamības – pēc nacionālām interesēm, aizstāvot cilvēktiesības, atsaucoties uz identitātēm, kas vienlaikus tiek formulētas un reproducētas, formulējot ārpolitiku. Respektīvi, jebkāda veida politikai ir nepieciešama identitāte, bet identitātes nepastāv kā objektīvs atspulgs tam, kas cilvēki vai vietas patiesībā ir, bet drīzāk nepārtraukti izdiskutēti, pārveidoti un izteikti subjekti un objekti.

Kā to norāda Roberts Entmens (*Robert Mathew Entman*), tad "rāmēšana pēc būtības ir atlase un nozīmīgums. Rāmēt nozīmē atlasīt kādus uztvertās īstenības aspektus un padarīt tos nozīmīgākus tekstā ar nolūku veicināt kādu īpašu problēmas definīciju, cēlonības interpretāciju, morālo novērtējumu un/vai ieteikumu aprakstītās lietas izpratnei".[110] Lietojot rāmēšanas analīzi starptautisko attiecību pētniecībā, jānorāda, ka oficiālajā ārpolitikā, ko deklarē valstu vadītāji un ārlietu ministri, ir noteikta formālā autoritāte, tādēļ tā tradicionāli ir bijusi galvenais subjekts ārpolitikas analīzē. Rāmēšanas analīze nenoliedz šo pieeju, bet gan aicina ārpolitiku novietot plašākā diskursīvā telpā. Piemēram, Lēne Hansena (*Lene Hansen*) apgalvo, ka var pastāvēt vairāki konkurējoši diskursi, ko veido opozīcijas spēki vai plašsaziņas līdzekļi, tādējādi konsensus parasti tiek panākts, mobilizējot identitātes ar vēstures palīdzību.[111] Tas nozīmē, ka

[109] Hansen, L. 2006. *Security as Practice*. Routledge, 6.
[110] Entman, R. M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4): 52.
[111] Hansen, L. 2006. *Security as practice*, Routledge, 9.

vienas valsts teritorijā var pastāvēt vairākas grupas jeb aģenti, kuriem viedoklis par citu starptautisko aktoru var būtiski atšķirties. Katrs no tiem var konstruēt personīgo rāmi, un tam var būt atsevišķi rāmēšanas efekti.

Ir neiespējami definēt identitāti kā mainīgo, kas ir atšķirīgs no ārpolitikas, vai arī izmērīt tā vērtību sāncensībā ar ne-diskursīviem materiāliem faktoriem. Ārpolitika un identitāte ir divi savstarpēji saistīti faktori. Rāmēšanas analīzes pamatā ir uzstādījums, ka valstis ģenerē atbildes problēmām, ar kurām tās sastopas, un ka politiķi iegūst atbalstu to darbībām. Politika ir atkarīga no draudu, valsts, drošības, problēmas, krīzes reprezentācijas, ko tā mēģina risināt. Ārpolitikai vajag izskaidrot nozīmi situācijai un konstruēt objektus apkārt tai, un, darot to, tā artikulē specifiskas nacionālās, reģionālās un institucionālās "savējā" (*self*) identitātes.[112] Šis apgalvojums liek secināt, ka konkrētas valsts noteiktu aģentu rāmējums sāk izpausties vai spilgtāk izpaužas gadījumos, kad ārpolitikai vajag reaģēt. Kad ārpolitikai vajag reaģēt, konkrētās ārpolitikas veidotājiem jeb aģentiem ir jāsniedz skaidrojums sabiedrībai, jo tā to pieprasa. Attiecīgi rāmēšanas analīze "pieslēdzas" brīdī, kad šis skaidrojums tiek sniegts. Rāmēšanas analītiķi pēta šī skaidrojuma specifiku, saturu un simbolus tajā. Tas pastiprina nepieciešamību šajā darbā par atskaites punktu (laika ietvaru) izvēlēties Krievijas radītos apdraudējumus gan Eiropas drošības, gan plašākā starptautiskās drošības arhitektūras kontekstā. Proti, tieši Krievija ir bijusi "kairinātājs" tam, kāpēc ASV ir pilnveidojušas savu ASV kodolpolitiku un līdz ar to arī tās rāmējumu.

Rāmēšanas analīzes epistemoloģijas un metodoloģijas fokuss ir uz uzrakstīto vai izteikto valodu, bet ne vienmēr valodai jābūt verbālai. Indivīdiem neverbālā valoda var būt zīmju vai ķermeņa valoda laikā, kad kolektīviem, piemēram, valstīm, "ķermeņa valoda" var būt karaspēka pārvietošana vai veiktas militārās darbības. Tas nozīmē, ka valstis kā politiskie kolektīvi ir verbālas vienības. Valstis komunicē plaši gan iekšpolitiski, gan ārpolitiski, atstājot tikai nedaudz ārpolitiskās darbības, kas ir pilnībā neverbālas. Lai arī teksti, valoda ir primārais atskaites punkts rāmēšanas analīzē, konteksts ir būtisks. Proti, lai pilnībā izprastu rāmēšanas efektus, ir jāspēj saprast konkrētā rāmējuma vietu un lomu attiecīgajā laika nogrieznī un diskursā.

Politiskie diskursi tiek aplūkoti kā tādi, kas pakļaujas īpašai problēmas un subjektivitātes konstrukcijai, tomēr jāatzīmē, ka caur diskursiem šīs problēmas un subjektivitāte tiek vispirms konstruēta.[113] Jāatzīmē, ka, pētot kādas politikas rāmējumu, tas netiek uzskatīts kā vienlīdzīgs idejas konceptam, jo var ietvert kā materiālos, tā arī idejiskos faktorus.

[112] van Dijk, T. A. 1998. Critical Discourse Analysis. Second draft, January. In D. Tannen, D. Schiffrin, and H. Hamilton (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis*. http://mark.degrassi.ca/papers/ma/discourse-analysis/dis6.htm

[113] Hansen, L. 2006. *Security as Practice*. Routledge, 17.

Piemēram, tanks nav tikai metāla materiāls, bet arī kara vai miera nodrošinājuma objekts, kura materiālā vai sociālā konstrukcija ir situēta abstrakta nacionālās drošības diskursa ietvaros (valstīm vajadzētu apbruņoties, lai aizstāvētu savas intereses) vai specifiskas valsts pozīcijā. Piemēram, Latvija bija okupēta no PSRS puses, un šobrīd nav pamata domāt, ka Krievija kā PSRS mantiniece ir mainījusi nodomus attiecībā uz Latviju. Vai arī, ka Krievija pastāvīgi mēģina mazināt ASV ietekmi citos pasaules reģionos, nav pamata domāt, ka Eiropā tas kaut kā būtiski atšķirtos.

Poststrukturālisma piekritēji, pie kuriem tiek pieskaitīti arī rāmēšanas analītiķi, apgalvo, ka caur valodas konstrukciju lietām – objektiem, subjektiem, valstīm, cilvēkiem un materiālajām struktūrām – tiek piešķirta nozīme un noteikta identitāte. Nav objektīvas vai "patiesās nozīmes" valodas izpausmei, uz kuru kāds varētu atsaukties. Lai spētu saprast valodu kā sociālu, nav pareizi to aplūkot kā kāda indivīda privātu īpašumu, bet gan kā kolektīvu kodu un konvenciju sēriju, ko katrs indivīds izmanto, lai būtu saprotams. Rāmēšanas analīzes piekritēji nenoliedz iespējamību, ka valstu vadītāji piekopj citādu politiku, nekā to ir iepriekš deklarējuši verbālā veidā. Politiķi bieži vien nespēj izpildīt tos solījumus, ko pirms tam dažādu veidu formātos ir pauduši un proklamējuši. Tāpat kā vairums iekšpolitisko lēmumu pieņemšana, arī ārpolitisko lēmumu pieņemšana nav publisks process. Lai spētu pilnvērtīgi identificēt un izprast pastāvošo diskursu, rāmēšanas analīzē uzmanību pievērš arī klasificētiem dokumentiem vai slēgtām sēdēm, lai gan bieži vien pieeja šāda veida dokumentiem un sēdēm ir ierobežota.

Raugoties no poststrukturālisma viedokļa, pastāv vairāki veidi, kā valstis konstruē savu identitāti. Vēsturiski valsts līderi ir mēģinājuši veikt identitātes konstruēšana uz atšķirīgā "cita" bāzes, norādot uz pretējām vērtībām, lietām un nepieņemamiem aspektiem, kas pastāv abu starptautisko aktoru vidū. Piemēram, Deivida Kempbela (*David Campbell*) skatījumā, valsts ir spiestas artikulēt draudus un radikālus "citus" (*others*), lai konstruētu savu identitāti, tādēļ valstis konstruē "citos" atšķirīgo no "sev" (*self*) piemītošā.[114] Vēsturiski politiskie līderi ir leģitimizējuši savu drošības politiku, konstruējot citas valstis, imigrantus, homoseksuāļus, komunistus utt. kā "citus", kuri apdraud drošību. Izteikta šāda veida identitātes konstruēšana tika izplatīta Aukstā kara laikā, kad divas pretējās nometnes būvēja un pamatoja ārpolitiskos procesus un darbības uz "cita" rēķina. Otrkārt, valstis var veidot/konstruēt identitāti attiecībā pret sevi. Viens no šādiem piemēriem ir arī Baltijas valstis, kas pēc PSRS sabrukuma diskursa priekšplānā izvirzīja uzstādījumu kā Rietumiem piederošu nāciju, kura netaisnīgu vēsturisku

[114] Campbell, D. 1998. *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Rev. ed. Minneapolis: University of Minnesota Press, 68.

apstākļu dēļ tika pakļauta PSRS vadībai.[115] Tāpat arī Skandināvu piekoptā neitralitātes identitāte Aukstā kara laikā ir veidota no personīgās uztveres par pareizu lietu kārtību, nevis veidojot identitāti uz atšķirīgo/pretējo citu identitāti.

Nākamais loģiskais jautājums šīs metodes ietvaros ir saistīts ar aģentiem, kuri veido noteikta rāmējuma formu un saturu. Kā tas tika minēts ievadā, tad šajā darbā ar drošības politikas veidotājiem jeb aģentiem tiek izprastas ievēlētas un ieceltas militāras vai civilas amatpersonas, kurām pēc to ieņemamā amata ir saistība ar ASV drošības politiku. Proti, amatpersonas, kurām ir ietekme uz kodolrīcībpolitiku. Kaut arī politiķi reti padziļināti izprot visus jautājumus, kas viņiem tiek uzdoti, tādēļ bieži paļaujas uz saviem padomniekiem, plašsaziņas līdzekļu viedokļiem un nenoteiktas sabiedrības nostāju, lai veidotu reprezentatīvu struktūru politikai, kas tiks akceptēta, šie politiķi jebkurā gadījumā tiek identificēti kā drošības diskursa aģenti. Pirmkārt, politiķis ir leģitīms sniegt vērtējumu, reprezentējot sabiedrības viedokli, otrkārt, viņu ir leģitimizējuši plašsaziņas līdzekļi, kas aģenta viedokli atspoguļos publiski, visbeidzot, citi starptautiskie aktori šos izteikumus uztvers par atskaites punktu kopējās valsts pozīcijā. Rāmējums ir analītisks veidojums, nevis empīrisks objekts, caur kuru identitātes un politikas veidošana un sasaiste var tikt pētīta.

Rāmējums var tikt analizēts, izmantojot tekstus, neatkarīgi no tā, vai tie ir izrunāti vai uzrakstīti. Tekstam ar rāmēšanas analīzi kā pētniecības metodi tiek piešķirta visaugstākā nozīme. Lai teksti varētu tikt pamatoti un adekvāti izvēlēti, tiem, pēc Lēnes Hansenas, ir jāizpilda trīs kritēriji: 1) tiem jāspēj skaidri formulēt identitātes un politikas konstrukciju, 2) tos ir iespējams plaši iegūt/ar tiem iepazīties visā pasaulē, 3) tie tiek pausti no formālas politiskās autoritātes.[116] Attiecīgi tāpēc, balstoties uz šiem kritērijiem, šī darba ietvaros par tekstiem tiks izvēlēti tiešie, nevis plašsaziņas līdzekļos interpretētie, izteikumi, kas izpaužas aģentu intervijās, runās un rakstos.

1.3.3. Rāmēšanas analīzes lietojums konstruktīvisma un atturēšanas koncepta sinerģijā

Rāmēšanas analīzes praktiskā lietošana darbā palīdzēs saprast, kā ASV ārējās un drošības politikas aģenti veido kodolpolitikas rāmējumu NATO atturēšanas un aizsardzības kontekstā, īpaši Baltijas valstu drošības problēmu ietvarā. Šajā apakšnodaļā izklāstīts detalizētāks apraksts metodes lietošanā, veidojot sinerģiju ar analizētajiem teorētiskajiem uzstādījumiem:

[115] Hansen, L. 2006. *Security as Practice*. Routledge, 17.
[116] Hansen, L. 2006. *Security as Practice*. Routledge, 85.

Pirmkārt, darbā tiek izvirzīti vairāki rāmēšanas analīzes principi:

- Identificēti dominējošie rāmējumi: tiek analizēti teksti, lai noteiktu, kādi galvenie rāmējumi tiek izmantoti ASV kodolpolitikas diskursā. Tas ietver drošības rāmējumus (piemēram, Krievijas draudu vai stratēģiskās atturēšanas svarīgumu), vēsturiskos naratīvus (piemēram, kodolieroču lomu Aukstā kara atturēšanā) vai starptautisko saistību rāmējumus (piemēram, ASV saistības pret NATO un Baltijas valstīm).
- Identificēta rāmējuma dinamika: veicot analīzi no 2014. līdz 2024. gadam, uzmanība tiek pievērsta tam, kā šie rāmējumi mainās atbilstoši ģeopolitiskajai dinamikai. Tiek pievērsta uzmanību atšķirībām ASV kodolpolitikas rāmējumā pēc Krievijas Krimas aneksijas Ukrainā (2014. gadā) un kara eskalācijas 2022. gadā.
- Rāmējuma efektivitātes analīze dažādās auditorijās: tiek pētīts, kā dažādas auditorijas (ASV sabiedrība, Baltijas valstu politiskā elite, NATO sabiedrotie) uztver ASV kodolpolitikas rāmējumu. Piemēram, kā ASV kodolatturēšanas politika tiek pasniegta kā līdzeklis, kas garantē Baltijas valstu drošību, un vai tas rada vienprātību starptautiskā arēnā.

Lietojot rāmēšanas analīzi starptautisko attiecību pētījumos, īpaša uzmanība jāpievērš tam, ko tieši analizēt rāmējumu izpētes procesā. Tas ietver vairākus aspektus, kas palīdz atklāt, kā rāmējums veido uztveri un reakciju uz konkrētu jautājumu. Rāmēšanas analīze sākas ar jautājuma definēšanu – kā problēma tiek pasniegta vai "ierāmēta". Analīze fokusējas uz to, kādi jautājuma aspekti tiek izcelti un kādi tiek ignorēti.[117] Roberts Entmans (*Robert Entman*) apraksta rāmēšanu kā procesu, kurā noteikti notikumi vai jautājumi tiek "izcelti", lai veidotu izpratni un risinājumu. Viņš norāda, ka rāmēšana būtībā ir "problēmas definēšana, cēloņu noteikšana, morālā vērtējuma sniegšana un risinājuma priekšlikums".[118] Proti, šī darba kontekstā – atbildes uz jautājumu, kas, ASV drošības politikas aģentu skatījumā, ir valsts drošības centrālie izaicinājumi. Te būtiski izprast, kādi notikumi vai jautājumi tiek "izcelti" no ASV drošības aģentu perspektīvas, kāda ir problēmas definēšana, cēloņu noteikšana, morālā vērtējuma sniegšana un risinājumu priekšlikumi.

Starptautisko attiecību pētniecības rāmēšanas analīzē svarīgi ir pievērst uzmanību tam, kā dažādi starptautiskie aktori tiek prezentēti un kādu lomu tie ieņem rāmējumā. Piemēram, ASV bieži tiek rāmētas kā globālās drošības garants, savukārt Baltijas valstis – kā neaizsargāti NATO sabiedrotie. Šāda rāmējuma analīze ļauj saprast ne tikai šo aktoru lomas starptautiskajā sistēmā, bet arī to, kā šīs lomas veido un nostiprina uzticēšanos, solidaritāti vai pat izraisa

[117] Entman, R. M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4): 51.
[118] *Ibid*., 52.

konfliktus starp valstīm un organizācijām. Rāmējums atspoguļo starptautiskos naratīvus, kas savukārt ietekmē starptautisko attiecību dinamiku. Svarīgs aspekts rāmēšanas analīzē ir arī cēloņsakarību izveide. Būtiski ir izpētīt, kā tiek formulēts problēmas cēlonis un kas tiek uzskatīts par atbildīgo. Piemēram, Krievijas agresija var tikt rāmēta kā galvenais drauds Baltijas valstu drošībai, un ASV atturēšanas politika var tikt uzskatīta par nepieciešamo atbildi šim draudam. Šī cēloņsakarību noteikšana ietekmē sabiedrības un politikas veidotāju reakciju uz starptautiskajiem notikumiem, piedāvājot konkrētus risinājumus problēmu novēršanai.

Kā tika norādīts iepriekš, analizējot rāmējumus, īpaša uzmanība jāpievērš valodai un simbolikai, kas tiek izmantota problēmas atspoguļošanā. Drošības diskursos bieži tiek lietoti termini "apdraudējums", "aizsardzība" un "agresors", kas uzreiz ietekmē auditorijas emocionālo uztveri un veido attieksmi pret notiekošo. Valodas izvēle nav nejauša – tā ir veidota tā, lai mobilizētu konkrētu reakciju vai atbalstu. Pētījumos, kā to norādījuši Viljams Gamsons (*Gamson William*) un Andrē Modigliani (*Andre Modigliani*), valodai ir izšķiroša loma "kultūras rāmējumu" veidošanā, kas savukārt ietekmē sabiedrības uzskatus par politiskajiem un starptautiskajiem jautājumiem.[119] Līdz ar to šī darba empīriskajā nodaļā tiek rāmēti aģentu teksti, tos klasificējot un sadalot vēstījumu daļās.

Rāmēšanas analīzē ir jāizpēta arī tas, kas tiek izcelts un kas ignorēts. Daži jautājumi tiek izcelti kā īpaši svarīgi, kamēr citi marginalizēti vai pilnībā izlaisti. Piemēram, atturēšanas politikas diskursā var tikt izcelti militārie risinājumi, bet diplomātiskie risinājumi var palikt otrajā plānā. Šāda prioritāšu noteikšana ne tikai ietekmē sabiedrības izpratni par problēmu, bet arī veido politikas veidotāju lēmumus un to, kādi risinājumi tiek uzskatīti par pieņemamiem. Turklāt rāmējumos bieži tiek ietverts normatīvais saturs un morālie vērtējumi. Tas nozīmē, ka aktoru rīcība tiek vērtēta morālā kontekstā. Piemēram, kodolieroču izmantošana atturēšanā var tikt attaisnota kā globāls drošības nodrošināšanas instruments, bet to var arī uzskatīt par amorālu risinājumu, kas rada draudus cilvēcei. Šādi morālie vērtējumi var ietekmēt politisko atbalstu vai pretestību attiecīgajai politikai. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, rāmēšanas analīze šajā pētījumā tiek izmantota kā sistemātisks instruments, kas ļauj identificēt ne tikai dominējošos diskursīvos uzsvarus, bet arī marginalizētos vai nepietiekami artikulētos politikas aspektus. Šāda pieeja nodrošina iespēju analizēt, kā konkrēti rāmējumi strukturē problēmu izpratni, nosaka politisko prioritāšu hierarhiju un ietekmē pieņemamo politikas risinājumu robežas. Rāmēšanas analīze kalpo kā metodoloģisks ietvars, kas ļauj integrēt diskursīvo, normatīvo un kontekstuālo dimensiju atturēšanas politikas izpētē. Šo analītisko pieeju konkretizē 1.3. tabulā ietvertais rāmēšanas analīzes aspektu lietojums pētījumā.

[119] Gamson, W. A., and Modigliani, A. 1989. Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology* 95(1): 17.

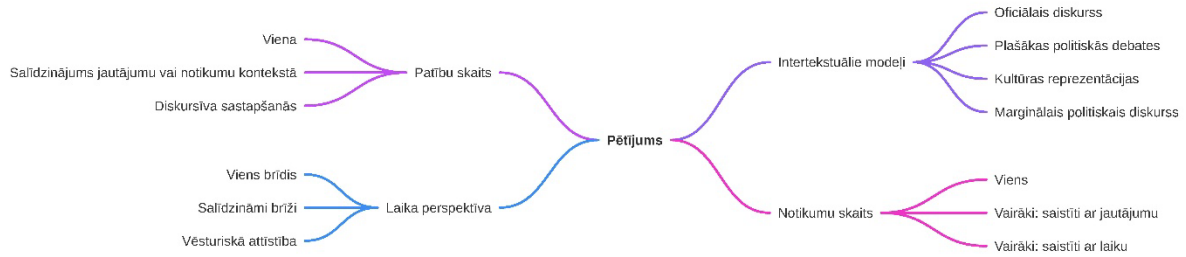
1.3. tabula

Rāmēšanas analīzes aspektu lietojums pētījumā

Aspekts	Apraksts
Vēsturiskie naratīvi	Vēsturisko piemēru (it īpaši Aukstā kara) izmantošana atturēšanas politikas attaisnošanā
Saistības	ASV saistību pret NATO un Baltijas valstīm rāmēšana ģeopolitiskās spriedzes kontekstā
Lingvistikas un retorikas analīze	Valodas un simbolikas izmantošana politiskajās runās un dokumentos
Kontrasti starp rāmējumiem	Atšķirības starp ASV iekšējo un starptautisko diskursu par kodolpolitiku
Kvalitatīvā analīze	Tekstu kodēšana pēc rāmējuma kategorijām (“drošības draudi”, “agresors”, “apdraudējums” u. c.)
Dinamikas analīze	Salīdzinājums starp dažādiem laikposmiem un dalībniekiem
Kontekstualizācija	Saistība starp rāmējumiem un ģeopolitisko kontekstu (Krievijas aktivitātes, NATO reakcijas)

Avots: autora veidota tabula.

Analītiķe Lēne Hansena savā darbā *Security as a Practice*” ir radījusi modeli, kuru izmantojot ir iespējams lietot rāmējumu pētniecībā (skat. 1.1. attēlu).

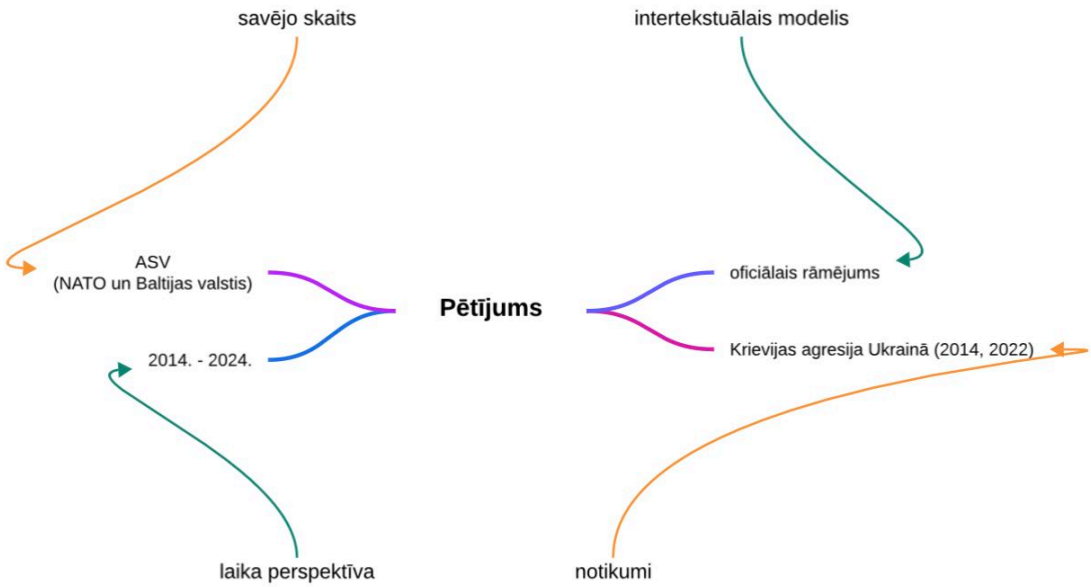
1.1. attēls. **Lēnes Hansenas izstrādāts analīzes pētniecības modelis**

Avots: Lene Hansen. 2006. Security as Practice, Routledge, 75

Lēnes Hansenas modelis ietver četrus savstarpēji saistītus aspektus: “Savējā” skaitu (*Number of selves*), laika perspektīvu (*Temporal perspective*), intertekstuālos modeļus (*Intertextual models*) un notikumu skaitu (*Number of events*). Proti, vai darbā tiks izmantots viens pētījuma subjekts vai vairāki, otrkārt, kāda veida rāmējums tiks pētīts (oficiālais, politiskais vai neoficiālais, kultūras vai arī marginālais politiskais), treškārt, kāds ir pētījuma laika rāmis – viens notikums, salīdzinošie momenti vai arī vēsturiskā attīstība, visbeidzot, cik daudz un pēc kāda principa tiks izvēlēti notikumi, kas tiks pētīti šajā darbā.[120] Šie aspekti ļauj sistemātiski analizēt, kā drošības aktori konstruē identitātes, interpretē draudus un strukturē

[120] Hansen, L. 2006. *Security as Practice*, Routledge, 75.

politiskos naratīvus dažādos kontekstos. Modelis īpaši nozīmīgs rāmēšanas analīzē, jo tas nodrošina iespēju analizēt gan dominējošos diskursus, gan alternatīvos vai marginalizētos rāmējumus, kas var ietekmēt politisko lēmumu pieņemšanas procesus.[121]

1.2. attēls. **Darbā izmantotais analīzes pētniecības lietojuma modelis**

Avots: autora izveidots attēls

Ņemot par pamatu izstrādāto pētniecības modeli, šī darba ietvaros radīts atsevišķs modelis, kas iezīmē, kā praktiski tiks lietota rāmēšanas analīze šajā darbā. Kā tas atspoguļots 1.2. attēlā, par šī darba pētījuma subjektu tiek ņemtas Amerikas Savienotās Valstis. Tomēr "savējo" skaits šī darba kontekstā ir plašāks termins, jo iekļauj gan NATO kopumā, gan Baltijas valstis atsevišķi. Attiecīgi par intertekstuālo modeli tiek izvēlēts oficiālais rāmējums. Tomēr, kā tas ir vairākkārt akcentēts arī iepriekš, tad oficiālo rāmējumu nevar skatīt atrauti no citiem intertekstuālajiem modeļiem. Tādēļ šajā darbā tiks aplūkota mijiedarbība starp oficiālo rāmējumu un publisko/neoficiālo, kā arī marginālo. Tas izpaužas drīzāk kā konteksta analīze, proti, norādot, kas ir aktuālie strāvojumi un vai ir iespējams rast sinerģiju starp oficiālo rāmējumu un publiskajā telpā pastāvošajām idejām, kas gūst atbalstu plašākā auditorijā. Respektīvi, vai oficiālie ASV drošības politikas aģenti aizgūst sabiedrībā pastāvošos uzstādījumus, to identificējot caur šo aģentu paustajiem tekstiem un runām, meklējot tajos atsauces uz publiskā telpā pieejamiem vēstījumiem.[122]

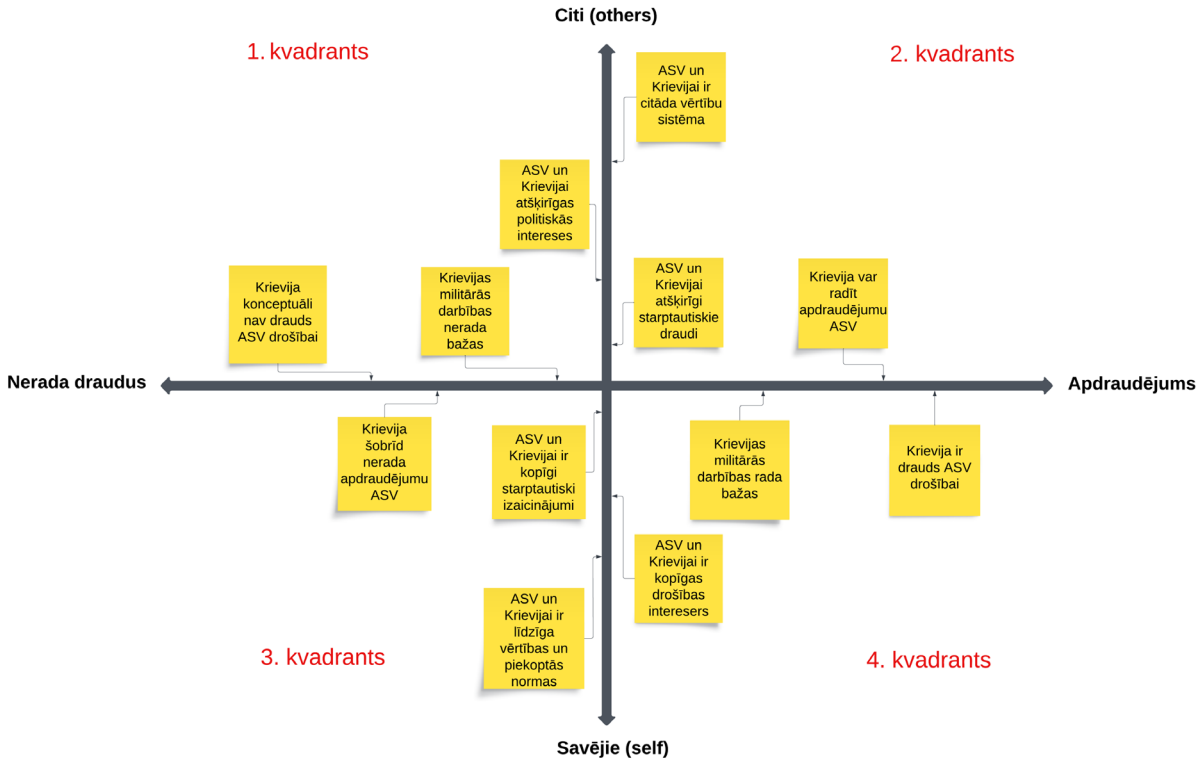
[121] David A. Snow and Robert D. Benford, Master Frames and Cycles of Protest. In *Frontiers in Social Movement Theory*, ed. Aldon Morris and Carol McClurg Mueller (New Haven: Yale University Press, 1992), 138.

[122] Robert M. Entman, Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993): 55.

Kā tas norādīts iepriekš, rāmēšanas analīzē izmantota laika perspektīva 2004.–2024. gads. Tomēr, lai izprastu saturiski konkrētu rāmju ietvaru, rāmēšanas analīzes gadījumā būtiski ir izprast arī vēsturisko attīstības dinamiku par konkrētiem jautājumiem. Vēsturiskā konteksta iekļaušana paredz aplūkot, kā ASV kodolpolitikas attīstība ir aizsākusies (pēc Otrā pasaules kara), idejas un pieeja Aukstā kara laikā, transformācija, sabrūkot PSRS, paustie naratīvi, pieaugot citām kodolvarām (it īpaši Ķīna), visbeidzot atbildes uz Krievijas radītajiem izaicinājumiem pēc uzsāktās agresijas Ukrainā.

Rāmēšanas analīzē izmantotie gadījumi tiek izvēlēti pēc jautājuma būtības (*related by issue*) un pēc laika rāmja (*related by time*) – no 2014. līdz 2024. gadam. Respektīvi, tiek izvēlēti tie gadījumi, kas, pirmkārt, izraisa diskusijas ASV drošības politikas veidotājos/aģentos, no kurām var izdarīt secinājumus par to pozīciju, otrkārt, šiem notikumiem ir jābūt saistītiem ar ASV drošības politiku, treškārt, diskusijām par konkrēto gadījumu ir jābūt publiski pieejamām, lai šī darba autors varētu piekļūt pētāmās informācijas avotiem. Tāpat par šī darba šaurāku pētniecības pamatu tiek izvēlēta konkrēta analīzes struktūra, kas ir atspoguļota 1.3. un 1.4. attēlā. Izmantojot šīs shēmas, katrs no izvēlētajiem gadījumiem tiks analizēts, izprotot, kā ASV drošības politikas aģenti ir konstruējuši Krieviju, kā arī kāda ir bijusi NATO draudu (ne)identificēšanā un kāda ir Baltijas valstu vieta un loma tajā.

1.3. attēls, kas ir saistīts ar darbā izvirzīto mērķi, ļauj izprast Krievijas identitāti ASV drošības politikas rāmējumā. Tas ļauj grafiski attēlot, vai Krievija ir tikusi rāmēta kā "cits" (*other*) – atšķirīgas un citādas vērtības, normas un uztvere, ir priekšnosacījums atšķirīgai starptautisko draudu klasifikācijai – vai kā "savējais" (*self*) – līdzīgs ar vienādu uztveri par ticību, vērtībām un normām (*X* ass), kas ir priekšnosacījums savstarpējai militārai sadarbībai. Lai izprastu rāmi un tā efektus, nepietiek tikai ar cita identificēšanu. Ir svarīgi izprast, vai otra aktora identitāte ir priekšnosacījums sadarbībai vai, tieši pretēji, tā izslēdz sadarbības iespējas un/vai rada apdraudējumu valstu starpā (*Y* ass). Attiecīgi Krievijas novietojums uz *Y* ass ļaus izprast, vai ASV ārējās un drošības politikas aģentu izpratne par Krieviju veicina to, ka tā tiek identificēta kā drauds ASV vai tieši pretēji Krievija netiek klasificēta kā apdraudējums ASV un sabiedrotajiem.

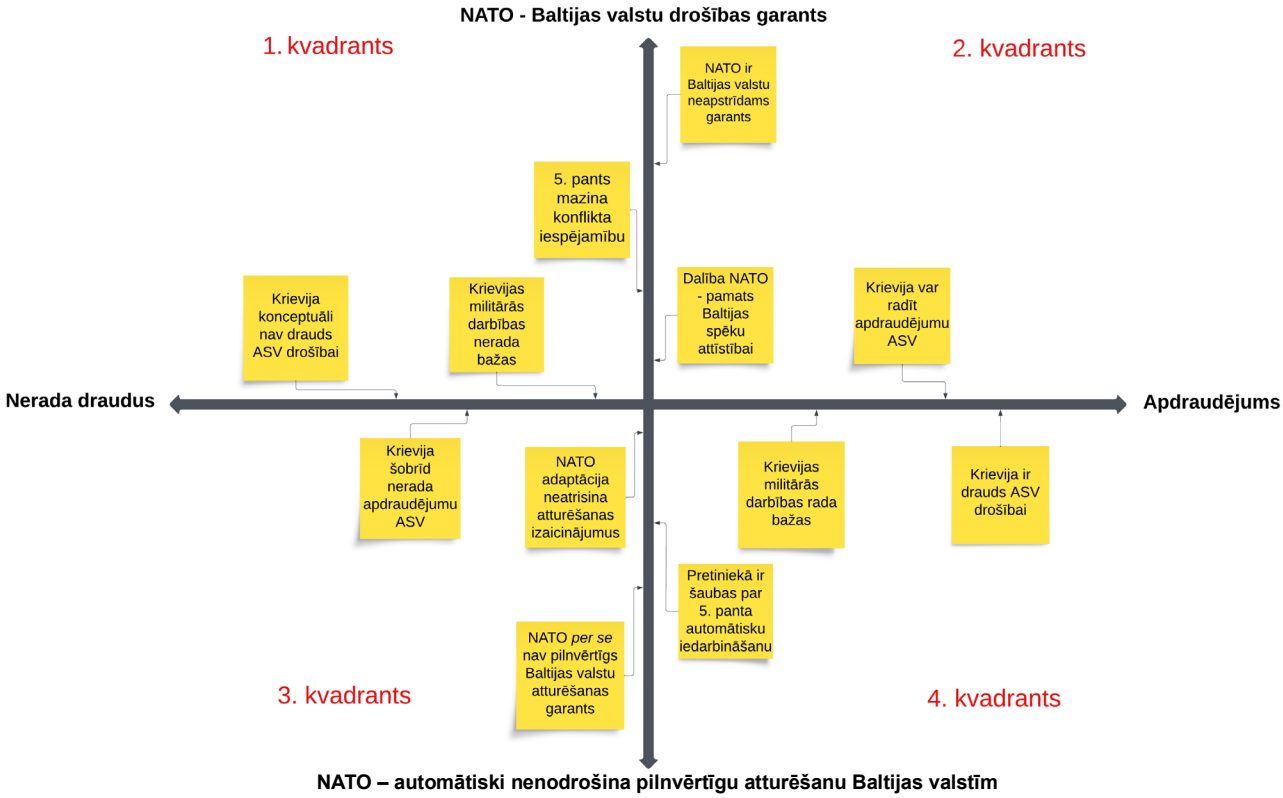
1.3. attēls. **Krievijas rāmēšana ASV drošības politikā**

Avots: autora izveidots attēls[123]

Rāmis, ko veido drošības aģenti, tiks novietots katrā no kvadrantiem. Katrs no kvadrantiem iezīmē specifisku rāmējumu – 1. kvadrants paredz, ka Krievija tiek identificēta uz "cita" bāzes kā valsts, kurai piemīt citāda vērtību, normu un noteikumu sistēma. Drošības diskusijās valda uzskats, ka ASV ir pretēja pieeja par lietu kārtību un darbībām. Tomēr, neskatoties uz citādo vērtību sistēmu un starptautisko draudu klasificēšanu, Krievija 1. kvadrantā tiek asociēta kā tāds starptautisks aktors, kas nerada apdraudējumu ASV un to sabiedrotajiem. Savukārt 2. kvadrantā atšķirībā no 1. kvadranta joprojām Krievija tiek identificēta uz "cita" bāzes, bet šajā gadījumā Krievijas darbības jau tiek izprastas kā apdraudējums ASV drošības interesēm, kur atkal apdraudējuma līmeņa uztverei ir vairākas pakāpes, kas šajā darbā tiks analizētas un noteiktas. Savukārt 3. un 4. kvadrantā Krievija jau tiek identificēta uz "savējais" bāzes. Proti, Krievijas un ASV attiecībās drošības aģenti atrod kopīgas iezīmes vērtību, normu un noteikumu sistēmā, kas veido valstu kopējās intereses.

[123] Šajā un 1.4. attēlā izmantotais vēstījumu izvietojums ir autora izstrādāts analītisks klasifikators. Analizētajos tekstos identificētie un atkārtotie vēstījumi tika autora interpretācijas rezultātā klasificēti pēc divām attēlā norādītajām dimensijām un izvietoti attiecīgajos kvadrantos. Vēstījumu pozīcija atspoguļo to relatīvo saturisko ievirzi attiecībā pret abām asīm, nevis kvantitatīvi aprēķinātu vērtību vai, piemēram, kāda mākslīgā intelekta automātiski noteiktu pozīciju. Kalpo kā domu raisoša vizualizācija par to, kā var tikt klasificēti draudi, integrējot to kopā ar konstruktīvismā raksturīgo sevis interpretēšanu pret citiem.

Atšķirība tikai tāda, ka 3. kvadrantā Krievijas militārās darbības netiek aplūkotas kā apdraudējums ASV un to sabiedrotajiem, bet 4. tiek. Rāmēšanas analīze ļaus noteikt, kurš no kvadrantiem dominē ASV drošības politikas aģentu pieejā un vai varbūt ir viena nemainīga ASV drošības rāmja atrašanās plašākā teorētiskā uzstādījumā.

1.4. attēls. **Krievijas rāmēšana ASV drošības politikā, iekļaujot NATO**

Avots: autora izveidots attēls

Savukārt 1.4. attēls paver plašāku diskusiju ap/par Krieviju ASV drošības politikas diskursā, iezīmējot saikni starp Krieviju kā apdraudējumu/nerada draudus ASV un NATO lomu šajā kontekstā. Šis attēls iezīmē korelāciju starp Krieviju kā apdraudējumu/nerada draudus ASV un NATO lomu tajā. Proti, vai, Krieviju identificējot par draudu, ASV drošības politikas rāmējumā aģenti atsaucas uz NATO kā drošības garantiem (1. kvadrants) vai, tieši pretēji, Krievija tiek identificēta kā drauds, jo NATO tiek aplūkoti kā tādi starptautiskie aktori, kas, piemēram, nepilnvērtīgi attīstot aizsardzības spējas, "nesniedz atbildes uz tiem izaicinājumiem", ar ko sastopas Baltijas valstis reģionā. Tāpat analīze paver telpu interpretācijai, ka apdraudējums var rasties arī tajā gadījumā, ja uzsāktā NATO atturēšanas un aizsardzības stājas transformācija ir solis pareizā virzienā (ievērojami stiprinot gan spējas, gan spēkus) un kalpo kā ASV drošību veicinošs faktors (2. kvadrants), tāpat netiek izslēgts, ka Krievija šo neasociē kā pietiekamu atturēšanas līdzekli, jo Krievijas izpratne par NATO un tās kodolatturēšanu nav pietiekami ticami aspekti Krievijas militārajā kalkulācijā, kas šajā

gadījumā tiek pamatots un ko var novērot attiecīgi ASV drošības politikas aģentu paustajos apgalvojumos un pieņemtajos oficiālajos rīcībpolitikas dokumentos (4. kvadrants). Šī analīze pētījumā ļauj saprast, kur ASV drošības aģenti novieto savu pozīciju. Proti, vai tā ir tāda, kur ASV kodolrāmējuma izmaiņa ir ietekmēta no uzsāktās NATO adaptācijas procesa – vai tā, ASV drošības aģentu skatījumā, ir pietiekama vai, tieši pretēji, nedod atbildes uz izaicinājumiem, kā rezultātā tiek mainīta un pielāgota arī ASV kodolpolitika.

1.3.4. Rāmēšanas kā analītiskas pieejas soļi:[124] analizēto tekstu kodēšana un rāmējumu operacionalizācija

Lai nodrošinātu rāmēšanas analīzes sistemātiskumu, salīdzināmību un secinājumu izsekojamību, promocijas darbā analizēto dokumentu, publisko paziņojumu, runu un interviju materiāla analīze tika strukturēta vairākos savstarpēji saistītos rāmēšanas posmos. Rāmēšanas mērķis bija sistemātiski pāriet no individuālām teksta vienībām un tajās identificētajiem jēdzieniem uz plašākām tematiskām kategorijām. Tādējādi rāmējums netika identificēts tikai pēc atsevišķu atslēgvārdu sastopamības vai to lietošanas biežuma, bet gan pēc atkārtotas un savstarpēji saistītas nozīmju struktūras, kas definē drošības problēmu, raksturo iesaistītos aktorus, nosaka vērtējumu un norāda uz iespējamo vai vēlamo politikas reakciju.

Par analīzes vienību tika izmantota semantiski pabeigta teksta vienība – teikums vai vairāku savstarpēji saistītu teikumu fragments –, kurā identificējams konkrēts vēstījums par draudu, drošības problēmu, aktoru, atturēšanas instrumentu, politikas mērķi vai iespējamo reakciju. Dokumentu analīzē[125] analīzes vienības tika skatītas to sākotnējā kontekstā, saglabājot informāciju par avota veidu, autoru, institucionālo piederību, prezidenta administrāciju un laika periodu. Interviju materiālā papildus tika ņemta vērā respondenta profesionālā un institucionālā piederība.

- Pirmajā kodēšanas posmā tekstā tika identificēti jēdzieni, formulējumi, argumentācijas struktūras, vērtējumi un naratīvi, kuri atkārtojas. Īpaša uzmanība tika pievērsta tam, kā tekstā: 1) tiek definēta problēma vai drauds; 2) tiek raksturots drauda avots, sabiedrotais vai cits nozīmīgs aktors; 3) tiek formulētas intereses, normas un vērtības; 4) tiek piedāvāta vai leģitimēta noteikta politikas vai militārā reakcija; 5) tiek raksturota atturēšanas ticamība, eskalācija un iespējamās sekas.

[124] Vizuāls un informatīvs attēlojums redzams 4. pielikumā.

[125] Pirms tekstu kodēšanas tika veikta analizējamo dokumentu atlase pēc iepriekš definētiem kritērijiem. Analīzes korpusā tika iekļauti pētījuma periodā publicētie ASV stratēģiskie un kodolpolitikas dokumenti, kā arī identificēto ASV drošības politikas aģentu publiskie vēstījumi – runas, preses relīzes un oficiālie paziņojumi –, kas bija saistīti ar pētījuma tematiku. Dokumentu sākotnējā atlase tika veikta, izmantojot iepriekš definētus tematiskos atslēgvārdus un to kombinācijas, pēc tam pārbaudot identificēto dokumentu saturisko atbilstību pētījuma jautājumiem. Detalizēta dokumentu atlases procedūra, izmantotie atslēgvārdi, avotu grupas un analizētā korpusa veidošanas principi izklāstīti promocijas darba 4.1. empīriskajā nodaļā.

- Otrajā posmā sākotnējie kodi tika grupēti plašākās tematiskajās kategorijās atbilstoši to semantiskajai līdzībai un funkcijai analizētajā tekstā. Piemēram, tādi kodi kā "Krievija kā drauds", "Krievijas kodolspējas" un "Krievijas agresīva rīcība" tika apvienoti draudu uztveres kategorijā; savukārt tādi kodi kā "NATO 5. pants", "ASV saistības pret sabiedrotajiem" un "kodollietussarga ticamība" – paplašinātās atturēšanas un sabiedroto drošināšanas kategorijā. Kategorijas tika izmantotas kā starpposms starp individuāliem teksta elementiem un plašāku rāmējumu identificēšanu.
- Trešajā posmā tika analizēta kategoriju savstarpējā saistība. Par rāmējumu tika uzskatīta vairāku savstarpēji saistītu tematisko kategoriju atkārtota kombinācija, kas veido relatīvi stabilu problēmas interpretācijas struktūru. Rāmējumam bija jāietver ne tikai problēmas vai drauda nosaukšana, bet arī interpretācija par iesaistīto aktoru lomām, vērtējums par situāciju un tieši vai netieši formulēta vēlamā politiskā reakcija. Līdz ar to viens izolēts izteikums vai atslēgvārda pieminējums pats par sevi netika uzskatīts par pietiekamu pamatu rāmējuma identificēšanai.
- Ceturtajā posmā identificētie rāmējumi tika salīdzināti starp dažādiem avotiem, politikas aģentiem un prezidenta administrācijām. Salīdzinājumā tika analizēta gan rāmējumu kontinuitāte, gan to pārmaiņas, kā arī konkrētu elementu dominēšana vai marginalizēšana. Šāda pieeja ļāva identificēt ne tikai to, kāds rāmējums konkrētajā periodā pastāv, bet arī to, kā tas transformējas, mainoties starptautiskās drošības videi un ASV administrāciju politiskajiem uzstādījumiem.

1.4. tabula

Rāmējumu identificēšanas loģika – līmeņi un jautājumi

Analīzes līmenis	Analītiskais jautājums	Koda piemērs	Tematiskā kategorija	Iespējamais rāmējums
Problēmas definēšana	Kas tiek definēts kā drauds vai drošības problēma?	Krievijas militārais drauds; kodolieroču izmantošanas risks	Draudu uztvere	Atturēšana pret lielvaru draudiem
Aktora raksturojums	Kā tiek raksturots pretinieks, sabiedrotais vai pats ASV aktors?	Krievija kā agresors; Baltijas valstis kā uzticami sabiedrotie	Aktoru identitāte un loma	Draudu/sabiedroto solidaritātes rāmējums
Drošības garantijas	Kā tiek interpretētas ASV un NATO saistības?	NATO 5. pants; ASV drošības garantijas; kodollietussargs	Sabiedroto drošināšana un ticamība	Paplašinātās atturēšanas rāmējums

1.4. tabulas turpinājums

Analīzes līmenis	Analītiskais jautājums	Koda piemērs	Tematiskā kategorija	Iespējamais rāmējums
Kodolieroču funkcija	Kāda nozīme tiek piešķirta kodolieročiem?	Stratēģiskā stabilitāte; kodolatturēšana; otrā trieciena spēja	Kodolieroču loma	Stratēģiskās atturēšanas rāmējums
Politikas reakcija	Kāda rīcība tiek uzskatīta par nepieciešamu vai leģitīmu?	Militārās klātbūtnes palielināšana; modernizācija; spēju attīstība	Atturēšanas instrumenti	Atturēšanas ticamības rāmējums
Eskalācija	Kā tiek interpretēts konflikta un eskalācijas risks?	*First strike*; katastrofālas sekas; eskalācijas kontrole	Eskalācijas pārvaldība	Eskalācijas kontroles rāmējums
Normas un vērtības	Ar kādām vērtībām tiek pamatota politika?	Demokrātija; starptautiskā kārtība; suverenitāte	Normatīvais pamatojums	Starptautisko normu un vērtību rāmējums
Baltijas dimensija	Kā Baltijas valstis tiek ievietotas plašākajā drošības konstrukcijā?	Austrumu flangs; frontes līnija	Baltijas valstu drošības loma	Paplašinātās atturēšanas / sabiedroto solidaritātes rāmējums

Tabula ilustrē kodēšanas analītisko loģiku, nevis veido slēgtu kodu sarakstu. Viena un tā pati teksta vienība varēja ietvert vairākus kodus, ja tajā vienlaikus tika definēts drauds, raksturots aktors un formulēta politikas reakcija. Tāpat viens kods varēja būt nozīmīgs vairāku rāmējumu kontekstā. Tādēļ rāmējumu identificēšanā izšķiroša nebija tikai atsevišķu kodu sastopamība, bet gan to savstarpējā kombinācija, atkārtošanās un konteksts. Piemēram, ja analizētajā tekstā Krievija tiek raksturota kā pieaugošs militārs un kodoldrauds, vienlaikus tiek uzsvērta NATO 5. panta saistību nepārprotamība un nepieciešamība saglabāt ticamas ASV kodolspējas, šāds teksts tiek kodēts vismaz trijos līmeņos – draudu uztvere, sabiedroto drošināšana un kodolatturēšanas ticamība. Šo kategoriju atkārtota un konsekventa kombinācija vairākos avotos savukārt veido pamatu plašāka paplašinātās atturēšanas rāmējuma identificēšanai. Tādējādi analītiskā secība promocijas darbā ir: a) teksta vienība, b) sākotnējais kods, c) tematiskā kategorija, d) kategoriju savstarpējā struktūra, e) rāmējums, f) rāmējumu salīdzinājums laikā un starp administrācijām.

Lai pastiprinātu autora analīzi un veiktos secinājumus, kodu atkārtošanās (kvantitatīvais uzskaitījums) pastiprināja rāmējuma esenci. Tāpēc 3. un 4. nodaļā tiek piedāvāts arī kvantitatīvs kodu un atslēgvārdu uzskaitījums, kas tiek papildināts ar mākslīgā intelekta rāmēšanas analīzes rīku. Tādēļ *Ivory Mind* šajā analīzes procesā tika izmantots kā tekstu sistematizēšanas un analīzes palīgrīks. Ar tā palīdzību tika apstrādāts analizējamais dokumentu korpuss, identificētas atkārtojošās tekstuālās vienības un jēdzienu sakarības, grupēti semantiski saistīti

elementi un veikta to salīdzināšana starp dokumentiem un laika periodiem. Jānorāda, ka rīka ģenerētā klasifikācija netika automātiski pielīdzināta rāmējumam. Rīka identificētās sakarības tika pārbaudītas sākotnējā avota kontekstā un interpretētas atbilstoši promocijas darbā definētajam teorētiskajam ietvaram. Līdz ar to galīgā tematisko kategoriju veidošana, to savstarpējo attiecību interpretācija un rāmējumu identificēšana bija autora analītisks lēmums.

Darbs ar *Ivory Mind* tika organizēts secīgi, virzoties no vispārīgākiem jautājumiem uz konkrētu rāmējumu pārbaudi. Vispirms rīkā tika augšupielādētas analizējamo avotu grupas, saglabājot to dalījumu pēc dokumentu veida, laika perioda un attiecīgās ASV prezidenta administrācijas. Analīze netika sākta ar uzdevumu identificēt iepriekš autora noteiktus rāmējumus, bet ar plašākiem jautājumiem par tekstā dominējošajām tēmām, draudiem, aktoriem, vērtībām un piedāvātajiem politikas risinājumiem. Tas tika darīts, lai pēc iespējas mazinātu risku, ka analīzes rezultāts jau sākotnēji tiek pakārtots autora teorētiskajām gaidām.

Pirmajā analīzes posmā, ievadot atlasītos dokumentus, *Ivory Mind* tika uzdoti izzinoši jautājumi, piemēram: *Kādas drošības problēmas šajos dokumentos tiek identificētas visbiežāk? Kādi aktori dokumentos tiek raksturoti kā draudi? Kādas funkcijas tekstos tiek piešķirtas kodolieročiem? Kādas vērtības un intereses tiek izmantotas ASV drošības un kodolpolitikas pamatošanai? Kādi risinājumi tiek piedāvāti identificēto drošības problēmu novēršanai? Kādi argumenti dokumentos atkārtojas?* Šī posma mērķis bija iegūt sākotnējo tematisko kartējumu, nevis identificēt galīgos rāmējumus.

Otrajā posmā tika izmantoti strukturējoši un salīdzinoši jautājumi. Piemēram: *Kā Krievija tiek raksturota analizētajos dokumentos? Kā tiek pamatota kodolatturēšanas nepieciešamība? Kā tiek raksturotas ASV saistības pret NATO sabiedrotajiem? Kā mainās Krievijas radītā drauda raksturojums starp B. Obamas, D. Trampa un Dž. Baidena administrācijām? Kā atšķiras kodolieroču funkcijas raksturojums dažādu administrāciju dokumentos? Kā pēc 2014. un 2022. gada mainās atturēšanas un sabiedroto drošināšanas argumentācija?* Šajā posmā tika pārbaudīta sākotnēji identificēto tematisko kategoriju atkārtošanās un dinamika laikā.

Trešajā posmā tika uzdoti rāmējumu pārbaudes jautājumi, kuros *Ivory Mind* tika lūgts ne tikai identificēt noteiktu tēmu, bet arī parādīt tekstuālo pamatojumu tās interpretācijai. Piemēram: *Kuros dokumentos Krievija tiek rāmēta kā tiešs drauds ASV vai NATO drošībai? Norādi konkrētus teksta fragmentus, kas pamato šo secinājumu. Kuros dokumentos kodolieroči tiek pamatoti kā atturēšanas un stratēģiskās stabilitātes instruments? Kādi teksta fragmenti ļauj secināt, ka tiek uzsvērta paplašinātās atturēšanas ticamība? Kā Baltijas valstis tiek raksturotas ASV drošības politikas aģentu vēstījumos, un ar kādiem plašākiem drošības jautājumiem tās*

tiek saistītas? Šādi jautājumi ļāva saistīt rīka piedāvāto tematisko klasifikāciju ar konkrētām teksta vienībām.

Ceturtajā posmā tika izmantoti arī negatīvas pārbaudes jautājumi, kuru mērķis bija meklēt informāciju, kas neatbilst sākotnēji identificētajam rāmējumam. Piemēram: *Kādi teksta fragmenti neatbilst secinājumam, ka Krievija tiek konsekventi rāmēta kā galvenais drauds? Vai dokumentos sastopamas alternatīvas kodolieroču lomas interpretācijas? Kuros dokumentos NATO sabiedroto drošināšana nav centrālais arguments? Vai starp analizētajiem dokumentiem pastāv savstarpēji pretrunīgi vēstījumi?* Šāda pieeja tika izmantota, lai mazinātu apstiprinājuma kļūdas risku un pārbaudītu, vai identificētais rāmējums nav radies tikai selektīvas teksta interpretācijas rezultātā.

Mākslīgā intelekta (MI) izmantošana kvalitatīvā teksta analīzē rada vairākus metodoloģiskus ierobežojumus. Pirmkārt, MI nav neitrāls analīzes instruments. Tā darbību ietekmē izmantotā modeļa apmācības dati, tajos ietvertie diskursi un iespējamie aizspriedumi, kā arī modeļa tehniskā uzbūve. Konstruktīvisma valodā – arī MI rīki dzīvo savā konstruētā pasaulē. Tādējādi MI ģenerētā interpretācija pati par sevi atrodas noteiktā informatīvā un diskursīvā telpā un var reproducēt tajā dominējošās interpretācijas. Tas ir īpaši būtiski promocijas darba kontekstā, jo tiek analizēti politiski un normatīvi piesātināti jēdzieni – draudi, atturēšana, sabiedrotie, kodolieroču loma un starptautiskā drošība.

Otrkārt, MI rezultātu ietekmē uzdotā jautājuma formulējums. Jautājums, kurā jau ietverts pieņēmums par konkrēta rāmējuma pastāvēšanu, var veicināt šā rāmējuma identificēšanu arī tad, ja analizētajā materiālā tas nav dominējošs. Tādēļ analīze tika sākta ar atvērtiem un eksploratīviem jautājumiem un tikai pēc sākotnējās tematiskās kartēšanas pāriets pie konkrētu rāmējumu pārbaudes. Viena analītiskā secinājuma pārbaudei jautājumi tika formulēti no vairākām perspektīvām, tostarp meklējot arī sākotnējam pieņēmumam pretrunā esošus tekstuālos pierādījumus.

Treškārt, MI var pārmērīgi vispārināt atsevišķus tekstu elementus, nepietiekami ņemt vērā politisko, institucionālo vai vēsturisko kontekstu vai piešķirt semantiski līdzīgiem formulējumiem vienādu nozīmi. Promocijas darbā šis risks tika mazināts, rīka identificētos elementus pārbaudot sākotnējā dokumentā. Īpaša uzmanība tika pievērsta tam, kurš aģents konkrēto vēstījumu paudis, kādā institucionālā un politiskā kontekstā, kurā laika periodā un kādai auditorijai tas ticis adresēts.

Ceturtkārt, ģeneratīvā MI sistēmām piemīt risks ģenerēt nepamatotas sakarības vai interpretācijas. Tādēļ *Ivory Mind* atbildes netika izmantotas kā patstāvīgs avots un no rīka ģenerētā teksta netika atvasināti empīriski secinājumi bez to pārbaudes sākotnējā avotā. Analīzē

tika izmantotas tikai tās MI identificētās sakarības, kurām autors varēja atrast tekstuālu pamatojumu analizētajā dokumentu vai interviju korpusā.

Piektkārt, jāņem vērā pētnieka paša interpretācijas ietekme. Arī tad, ja MI tiek izmantots tikai kā palīgrīks, pētnieks nosaka analizējamo avotu kopumu, formulē jautājumus, izvēlas analītiski nozīmīgās atbildes un interpretē identificētos kodus. Tādēļ MI izmantošana neatceļ kvalitatīvai pētniecībai raksturīgo pētnieka subjektivitātes problēmu. Šajā pētījumā tā tika mazināta, izmantojot vienotu kodēšanas loģiku visam analizējamajam korpusam, salīdzinot vairākus avotu veidus un administrācijas, kā arī dokumentu analīzē iegūtos secinājumus konfrontējot ar interviju materiālu.

Līdz ar to *Ivory Mind* izmantošana promocijas darbā nav interpretējama kā pētnieka analītiskās funkcijas deleģēšana mākslīgajam intelektam. Var norādīt, ka rīks pilda analīzes asistenta funkciju – orientēties apjomīgā tekstu korpusā, identificēt potenciāli nozīmīgas sakarības un sistematizēt materiālu. Savukārt avotu atlase, kodēšanas kritēriju definēšana, rezultātu validācija un rāmējumu galīgā interpretācija paliek autora kompetencē. Šāda kodēšanas procedūra tika piemērota gan politikas dokumentiem, gan ASV kodolpolitikas aģentu publiskajiem vēstījumiem. Tas nodrošina vienotu analītisko loģiku visā empīriskajā pētījumā un ļauj salīdzināt oficiālajā ASV politikas diskursā identificētos rāmējumus ar oficiālajos dokumentos pausto.

Interviju transkriptu kodēšanai tika izmantota tā pati analītiskā loģika, tomēr sākotnējo tematisko kategoriju veidošanā tika ņemta vērā arī interviju struktūra un iepriekš definētie jautājumu bloki: Baltijas valstu drošības izaicinājumu uztvere, paplašinātās atturēšanas ticamība, kodoldimensijas loma reģionālajos scenārijos, NATO kodolpolitikas mehānismi un iespējamās ASV kodolpolitikas attīstības trajektorijas. Vienlaikus analīze netika ierobežota tikai ar šīm kategorijām – tika ņemti vērā arī argumenti un interpretācijas, kas atkārtojās un parādījās respondentu atbildēs ārpus sākotnēji noteiktajiem jautājumu blokiem.

***

Šajā darbā konstruktīvisms tiek izmantots kā teorētiskais pamats, jo tas pievērš uzmanību jautājumiem, ko citas teorijas neaptver. Konstruktīvisma ontoloģiskā pieeja uzsver, ka valstis un to īpašības nepastāv neatkarīgi no cilvēku izpratnes un interpretācijām. Valstu identitāte un rīcība nav apriori noteiktas, bet tiek veidotas, balstoties uz politisko līderu interpretācijām par citiem starptautiskajiem aktoriem. Šis konstruktīvisma aspekts padara to par piemērotu šī darba teorētisko ietvaru, jo tas ļauj analizēt Baltijas valstu vietu ASV kodolpolitikas drošības diskursā, īpaši pēc Krievijas agresijas Ukrainā. Darbā tiek pieņemts, ka ASV drošības politikas lēmumu pieņēmēji veido uztveri par Baltijas valstīm un citiem

starptautiskajiem aktoriem, šādi ietekmējot arī ASV kodolpolitikas un NATO atturēšanas politikas formulēšanu.

Konstruktīvisms ietver vairākus virzienus, bet šī darba teorētiskajā ietvarā tiek izmantots Aleksandra Venta konstruktīvisms, kas akcentē sociālās realitātes un kopīgo uzskatu lomu valstu uzvedības veidošanā. Viņa teiciens "anarhija ir tas, ko valstis no tās izveido" norāda, ka anarhija pati par sevi nenosaka draudu uztveri vai rīcību; to veido valstu interpretācijas, kas balstītas sociālajos un vēsturiskajos faktoros. Venta pieeja ir īpaši piemērota šajā kontekstā, jo tā uzsver, kā idejas un kopīgās intereses veido ASV kodolpolitikas rāmējumu, draudu novērtējumu un attieksmi pret NATO un Baltijas valstīm. Citu konstruktīvistu pieejas vairāk akcentētu, kā starptautiskās normas ietekmē kodolpolitikas rāmējumu, taču šī darba uzmanības centrā ir Venta uzsvars uz starptautisko notikumu un to radīto drošības izaicinājumu ietekmi uz sociāli konstruētām ASV drošības politikām.

Atturēšanas koncepcija ir būtiska stratēģiska pieeja starptautiskajās attiecībās, kas kalpo, lai atturētu potenciālos agresorus, izmantojot ticamus draudus un paredzamās sekas. Šī darba analīze atklāj, lai arī kodolieroču atturēšanas stratēģijas izskatās racionālas, to efektivitāti bieži apdraud draudi un situācijas, kas veicina plašu nenoteiktību. Šajā kontekstā atturēšanas īstenošana kļūst sarežģītāka, un lēmumu pieņēmēji var nonākt pie secinājumiem, kas neatbilst loģiskajai racionālajai domāšanai.

Rāmēšanas analīze šajā kontekstā ir nozīmīgs pētniecības un militāro aprēķinu instruments, jo tā palīdz izprast draudu uztveri un agresora nodomus. Tādēļ svarīgi ir analizēt, kā dalībvalstis uztver draudus un kā šī uztvere ietekmē stratēģiskos lēmumus. Rāmēšanas analīze ļauj atklāt, kā katras valsts lēmumu pieņēmēji uztver potenciālos draudus un kā tas ietekmē to rīcību, ņemot vērā sociālos un identitātes aspektus. Rāmēšanas analīze ir noderīgs metodoloģisks instruments, kas palīdz izprast, kā konstruktīvismā uzsvērtās idejas un identitātes tiek veidotas un uzturētas starptautiskajā politikā. Šī analīze ļauj pētniekiem detalizēti pētīt, kā valstu politiskie līderi un starptautiskās organizācijas rāmē komunikāciju par konkrētiem notikumiem, draudiem vai problēmām. Izmantojot rāmēšanas analīzi, iespējams noteikt, kuri starptautisko jautājumu aspekti tiek īpaši izcelti un kuri – ignorēti, tādējādi radot noteiktu sabiedrisko un starptautisko uztveri. Šis metodoloģiskais instruments ir nozīmīgs, jo tas ļauj saprast, kāpēc noteiktas politikas tiek akceptētas, bet citas noraidītas.

Apvienojot konstruktīvismu ar rāmēšanas analīzi, ir iespējams izskaidrot valstu reakciju uz draudiem un to, kā tās konstruē savu identitāti un attiecības ar citiem starptautiskajiem aktoriem. Šī pieeja arī ļauj sekot identitāšu pārmaiņām laika gaitā, kas ir īpaši svarīgi, analizējot ASV kodolpolitikas attīstību NATO atturēšanas un aizsardzības pielāgošanas kontekstā. Kodolpolitika ir joma, kurā valstu identitātes un rāmējumi bieži nosaka stratēģiskos lēmumus

un reakcijas. Kopš Krievijas īstenotās Krimas aneksijas 2014. gadā un tās agresijas pret Ukrainu 2022. gadā ASV kodolpolitikas diskurss ir būtiski mainījies un NATO atturēšanas un aizsardzības pielāgošana ir kļuvusi par nozīmīgu ASV drošības stratēģijas daļu. Šī pieeja palīdz izprast, ka izmaiņas ASV kodolpolitikā ir balstītas ne tikai uz objektīviem militāriem draudiem, bet arī uz to, kā ASV un to sabiedrotie uztver Krievijas draudus un kā tie tiek veidoti idejiskajā un politiskajā diskursā. Rāmēšanas analīze ļauj izpētīt, kā ASV kodolatturēšanas politika tiek uztverta dažādās starptautiskajās auditorijās, piemēram, Baltijas valstīs, un vai tā tiek uzskatīta par pietiekamu reģionālās drošības nodrošināšanai.

Konstruktīvisma un rāmēšanas analīzes apvienojums nodrošina teorētisko un metodoloģisko ietvaru, kas palīdz izprast ne vien valstu ārpolitikas veidošanas procesu, bet arī to, kā politiskie līderi uztur sabiedrisko atbalstu savai drošības politikai. Šis integrētais modelis ir īpaši noderīgs, analizējot kodolpolitikas un drošības stratēģijas, jo tas atklāj, kā līderi veido savu valstu lomu starptautiskajā sistēmā un kā rāmējumi ietekmē lēmumu pieņemšanas procesus un starptautiskās attiecības.

2. Dominējošie ASV kodolpolitikas rāmējumi drošības politikas attīstības kontekstā

ASV pēc Aukstā kara beigām pamatoti tika uzskatītas par hegemonu uz pasaules ģeopolitiskās skatuves. Stiprinot pozīcijas vairākos pasaules reģionos, tas ļāva noteikt toni un veicināt sadarbību ar vairākiem nozīmīgiem spēlētājiem. Šīs politikas kontekstā arī Baltijas valstu vēsturiskā attīstība būtu citāda, ja ASV redzējums par Baltijas valstīm un to pilnvērtīgu piederību "rietumu pasaulei" nebūtu klātesošs. Tieši ASV pozīcija, ka Baltijas valstis ir daļa no rietumu pasaules, veicināja to iestāšanos NATO. Šī vēsturiskā identitāte un izpratne par ASV vietu starptautiskajās attiecībās ir viens no būtiskajiem pīlāriem, uz kura tiek balstīta gan plašāka ASV drošības stratēģija, gan kodolpolitikas rāmējums. Tā arī nosaka, cik daudz ASV iesaistās konkrētu reģionu (piemēram, Baltijas valstīs) drošības pastiprināšanā.

Kodolieroču loma ASV drošības politikā ir bijis viens no centrālajiem pīlāriem kopš to attīstīšanas brīža. Kodolieroču attīstība ne tikai ietekmējusi nacionālo drošību, bet lielā mērā noteikusi arī plašākas sāncensības pozīcijas starp lielvarām starptautiskajās attiecībās. Tieši veids, kā dažādas ASV administrācijas ir rāmējušas kodolieroču lomu, ietekmējis to, kā kodolieroči tiek uztverti plašākā starptautiskajā sabiedrībā, tai skaitā no pretinieku perspektīvas.

Dažādos vēsturiskos posmos kodolieroču vēstījumi un uzstādījumi ir atšķirušies. Atšķirušies ir arī to attīstīšanas mērķi un potenciālie lietošanas reģioni. ASV kodolpolitikas rāmējums ir veidots ap vairākiem galvenajiem elementiem, kas laika gaitā ir pielāgoti, lai atbildētu uz mainīgajiem starptautiskajiem draudiem un nodrošinātu efektīvu atturēšanu. Atturēšanas mērķis un rāmējums ir dominējis ASV uzstādījumos, kas ietver kodolieroču nepieciešamību kā līdzekli, lai novērstu jebkādu potenciālu uzbrukumu. Un šī mērķa sasniegšanā tiek izvirzīta nepieciešamība gan pēc stratēģisko, gan taktisko kodolieroču stiprināšanas, kuri ir izvietoti tā, lai garantētu spēju reaģēt uz dažādu līmeņu draudiem.[126] Respektīvi, ASV kodolpolitikas rāmējums caur to, kādi ir pastāvošie kodoldraudi pasaulē.

ASV kodolpolitikas rāmējums ir cieši saistīts ar valsts drošības doktrīnām un tās pielāgošanos globālajām izmaiņām. Pēc Aukstā kara kodolieroču nozīme tika pakāpeniski mazināta, taču kodolieroču attīstība tādās valstīs kā Ziemeļkoreja, Irāna 21. gadsimta sākumā, kā arī Krievijas agresija 2014. gadā (kontekstā ar pieaugošo kodolretoriku) un 2022. gada pilna mēroga iebrukums Ukrainā lika atjaunot kodolieroču lomu kā būtisku elementu ASV stratēģijā.[127] To vēl vairāk pastiprinājusi Ķīnas pieeja, stiprinot savu kodolarsenālu. Šobrīd apstiprinātās drošības stratēģijas norāda uz ambīciju attīstīt tādu kodolatturēšanu, lai efektīvi

[126] Freedman, Lawrence. 2003. *The Evolution of Nuclear Strategy*. New York: Palgrave Macmillan, 11.
[127] Perry, W. J., and Collina, T. Z. The Button: The New Nuclear Arms Race and Presidential Power from Truman to Trump. *Foreign Affairs*. https://www.foreignaffairs.com/the-button

reaģētu uz diviem galvenajiem stratēģiskajiem konkurentiem – Krieviju un Ķīnu – paralēli (vienlaicīgi). Pozīcija, kurā ASV līdz šim nav pastāvējušas. Proti, radot apstākļus un atturēšanas stāju, kas vienlaikus atturētu divus potenciālos kodoldraudus. Kodolieroču rāmējums kopējā ASV drošības politikā pēdējā desmitgadē ir nostiprinājies kā viens no centrālajiem pīlāriem.

Lai izprastu dominējošos ASV kodolpolitikas rāmējumus, nepieciešams tos analizēt plašākā vēsturiskā un doktrinālā kontekstā. Šāda pieeja ļauj ne tikai identificēt diskursīvās kontinuitātes un pārmaiņas, bet arī skaidrot, kā konkrētie rāmējumi veidojušies noteiktos stratēģiskos un institucionālos apstākļos. Līdz ar to šajā nodaļā vispirms tiek analizēta doktrinālā evolūcija un kodolspēku transformācija, pēc tam aplūkota ASV drošības politikas rāmēšana kopš kodolieroču attīstības un tikai pēc tam identificēti dominējošie rāmējumi un to nozīme atturēšanas diskursā. Nodaļa nepretendē uz izsmeļošu ASV kodolpolitikas vēstures izklāstu - tās mērķis ir identificēt tos doktrinālos un vēsturiskos pavērsienus, kas veidojuši darbā analizētos dominējošos rāmējumus, tostarp uzbrukuma un aizsardzības spēju attiecību stratēģiskās stabilitātes izpratnē.

2.1. Kodolspēku doktrinālā evolūcija un transformācija

Lai izprastu ASV kodolspēku doktrinālo evolūciju, nepieciešams kodolieročus analizēt plašākā starptautisko attiecību kontekstā, ņemot vērā to attīstības posmus, stratēģisko nozīmi un ietekmi uz globālās drošības arhitektūru. Kopš Otrā pasaules kara beigām kodolieroči ir veidojuši vienu no centrālajiem starptautiskās sistēmas strukturālajiem elementiem, ietekmējot gan lielvalstu attiecības, gan drošības politikas konceptuālo attīstību. Kodolieroču attīstība notikusi vairākos savstarpēji saistītos posmos, kas atspoguļo gan tehnoloģiskās pārmaiņas, gan dominējošo stratēģisko domāšanu dažādos laikposmos.

20. gadsimta sākumā starptautiskā sistēma piedzīvoja straujas zinātniskas un tehnoloģiskas pārmaiņas, kas būtiski ietekmēja arī militārās domas attīstību. Zinātniskā uzmanība arvien vairāk tika pievērsta matērijas iekšējai struktūrai, īpaši pēc radioaktīvo elementu – polonija un rādija – atklāšanas, kas iezīmēja būtisku pagrieziena punktu atomfizikas attīstībā. Šajā laikā nostiprinājās atomteorija un kvantu mehānika, kas ļāva skaidrot matērijas pamatstruktūras un vienlaikus aktualizēja jautājumu par atomā ietvertās enerģijas potenciālu.

Jaunie zinātniskie atklājumi radīja būtiskus izaicinājumus klasiskajai fizikai, jo mikrolīmeņa procesi vairs pilnībā neatbilda tradicionālajām teorētiskajām pieejām. Līdz ar to 20. gadsimta pirmajā pusē notika būtiska teorētiskā transformācija, kurā nozīmīgu ieguldījumu sniedza tādi zinātnieki kā Alberts Einšteins, Nīls Bors, Verners Heizenbergs un Ervins Šrēdingers. Šo pētījumu rezultātā kļuva skaidrs, ka atoms satur ievērojamu enerģijas potenciālu,

kas līdz tam nebija praktiski izmantots, tādējādi aktualizējot jautājumu par šīs enerģijas kontrolēšanu un lietošanu.[128]

Būtisks pagrieziena punkts bija 1938. gadā, kad vācu fiziķi Oto Hāns un Frics Štrasmans atklāja kodolšķelšanos, kas pavēra iespējas praktiskai atomenerģijas izmantošanai militāros nolūkos. Šis atklājums uzreiz izraisīja interesi par kodolieroču izstrādi, un nacistiskajā Vācijā tika uzsākts tā dēvētais Urāna projekts. Lai gan vācu pētnieki izveidoja vienu no pirmajiem kodolreaktoriem, projekts neattīstījās pietiekami efektīvi un nenoveda pie kodolieroča izstrādes. Tomēr šie notikumi būtiski veicināja kodolbruņošanās sacensības sākumu un iezīmēja priekšnoteikumus Manhetenas projekta uzsākšanai. 1943. gadā britu atbalstīti norvēģu sabotieri iznīcināja smagā ūdens ražotni Norvēģijā, kas bija būtisks elements Vācijas kodolreaktora attīstībā. Šis uzbrukums kopā ar ierobežotiem finanšu un materiālajiem resursiem būtiski kavēja nacistiskās Vācijas kodolprogrammas attīstību, un projekts galu galā tika pārtraukts.[129] Lai gan Trešais reihs bija nonācis relatīvi tuvu kodolieroča izstrādei, tas nespēja realizēt šo mērķi, kas būtiski ietekmēja kara iznākumu un turpmāko starptautisko drošības vidi.

Amerikas Savienotajās Valstīs jau 1939. gadā Alberts Einšteins pēc emigrējušo fiziķu Leo Szilārda, Jevgēņija Vīgnera un Edvarda Tellera iniciatīvas nosūtīja vēstuli prezidentam Franklinam Delano Rūzveltam, kurā brīdināja par Vācijas progresu atomieroču izstrādē un aicināja uzsākt līdzīgu programmu ASV. Rūzvelta administrācija nekavējoties uzsāka pētniecības darbu, nodrošinot ievērojamu finansējumu un mobilizējot vadošos zinātniekus. Pēc Japānas uzbrukuma Pērlhārborai un ASV iesaistes Otrajā pasaules karā atomieroču izstrāde kļuva par vienu no prioritārajiem militārajiem projektiem. Manhetenas projektā tika iesaistīti vadošie zinātnieki no dažādām Amerikas Savienoto Valstu universitātēm un pētniecības institūtiem, kuru darbs būtiski ietekmēja turpmāko starptautisko drošības arhitektūru. 1945. gada 16. jūlijā Ņūmeksikā tika veikts pirmais kodolieroča izmēģinājums (*Trinity*),[130] kas iezīmēja jauna laikmeta sākumu starptautiskajās attiecībās. Šis notikums simbolizēja pāreju no teorētiskas iespējamības uz praktisku militāru realitāti, radot fundamentāli jaunus jautājumus par kara raksturu, tehnoloģisko kontroli un politisko atbildību. Tas iezīmēja arī jaunu uztveres un starptautiskās konstrukcijas laikmetu, proti, kā starptautiskie aktori rāmē viens otru, kāds ir draudu līmenis.

Neilgi pēc izmēģinājuma Amerikas Savienotās Valstis pirmo un līdz šim vienīgo reizi vēsturē lietoja kodolieročus kaujas apstākļos, bombardējot Japānas pilsētas Hirosimu un

---

[128] Richard Rhodes. 1986. *The Making of the Atomic Bomb*. New York: Simon & Schuster, 286.

[129] Kobiljon Javlon Sultonovich et al. The History of the Creation of Nuclear Weapons, the Scale of Losses Caused by the Use of Nuclear Weapons in an Armed Conflict Between Nuclear-Weapon Countries, as Well as Between India and Pakistan. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology (IJIERT)* 12, no. 6 (2025): 28–39, https://doi.org/10.26662/ijīert.v12i6. 29.

[130] *Ibid*., 30.

Nagasaki. Šie notikumi būtiski ietekmēja turpmāko starptautisko drošības vidi, aktualizējot debates par kodolieroču lietošanas militārajiem, politiskajiem un morālajiem aspektiem. Vienlaikus kodolieroču lietošana paātrināja kara beigas Klusā okeāna reģionā un nostiprināja ASV stratēģisko pārākumu pēckara periodā. Hirosimas un Nagasaki bombardēšana kļuva par nozīmīgu pagrieziena punktu, kas definēja kodolieroču turpmāko uztveri starptautiskajās attiecībās.[131] No vienas puses, tie tika interpretēti kā izšķirošs militārs instruments, no otras – kā eksistenciāls drauds cilvēcei. Šī ambivalence būtiski ietekmēja atturēšanas teorijas attīstību un noteica kodolieroču centrālo lomu Aukstā kara stratēģiskajā domāšanā. Attiecīgi Manhetenas projekts ne tikai nodrošināja ASV tehnoloģisko pārākumu kara beigās, bet arī iezīmēja jauna laikmeta sākumu starptautiskajās attiecībās, kur kodolieroči kļuva par centrālu globālās drošības struktūras elementu un noteica turpmāko atturēšanas politikas attīstību.

Pirmajā posmā, kas saistīts ar Manhetenas projektu un tūlītēju pēckara periodu, kodolieroči tika uztverti kā revolucionārs militārs instruments un politiskās varas simbols,[132] kas nodrošināja ASV stratēģisko pārākumu. Aukstā kara laikā kodolieroču nozīme transformējās, kļūstot par atturēšanas politikas centrālo elementu un veidojot savstarpēji garantētās iznīcināšanas (MAD) loģiku, kas strukturēja ASV un PSRS attiecības. Šajā periodā kodolspēku attīstība tika cieši saistīta ar doktrinālām debatēm par eskalācijas kontroli, ticamu atturēšanu un militārās stabilitātes uzturēšanu.[133]

Aukstā kara laikā viens no nozīmīgākajiem pagrieziena punktiem kodolieroču attīstībā bija Kubas raķešu krīze 1962. gadā, kas spilgti atklāja kodoleskalācijas riskus un atturēšanas mehānismu ierobežojumus. Krīze parādīja, ka kodolieroču izmantošanas iespēja nav tikai teorētisks scenārijs, bet reāls politisks instruments, kas var novest pie globālas katastrofas. Vienlaikus tā uzsvēra uztveres, komunikācijas un krīžu vadības nozīmi, demonstrējot, cik būtiski ir precīzi signāli un kontroles mehānismi kodolkonfrontācijas situācijās.[134] Kubas krīze arī aktualizēja nepieciešamību pēc institucionāliem stabilitātes mehānismiem, tostarp tiešās komunikācijas kanāliem starp lielvarām un bruņojuma kontroles iniciatīvām, kas vēlāk kļuva par būtiskiem Aukstā kara atturēšanas arhitektūras elementiem.

No rāmēšanas analīzes un konstruktīvisma sinerģijas perspektīvas Kubas raķešu krīze ir īpaši nozīmīga, jo tā spilgti parāda, kā drošības draudi tiek konstruēti caur diskursīviem procesiem un politisko interpretāciju. Krīzes laikā gan ASV, gan Padomju Savienības līderi

[131] Kobiljon Javlon Sultonovich et al. The History of the Creation of Nuclear Weapons, the Scale of Losses Caused by the Use of Nuclear Weapons in an Armed Conflict Between Nuclear-Weapon Countries, as Well as Between India and Pakistan. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology (IJIERT)* 12, no. 6 (2025): 28–39, https://doi.org/10.26662/ijīert.v12i6. 31.

[132] Richard Rhodes, *The Making of the Atomic Bomb* (New York: Simon & Schuster, 1986), 687.

[133] Lawrence Freedman, *The Evolution of Nuclear Strategy*, 3rd ed. (London: Palgrave Macmillan, 2003), 11.

[134] Zahid Mammadov, The Cuban Missile Crisis. *Journal of Advance Research in Social Science and Humanities* 11, no. 1 (2025): 22–23, https://doi.org/10.61841/cite1528

aktīvi izmantoja retoriku, kas strukturēja notikumu izpratni, definēja pretinieka nodomus un noteica pieņemamās rīcības robežas. Šajā kontekstā rāmējums ne tikai atspoguļoja stratēģisko realitāti, bet arī to veidoja, ietekmējot lēmumu pieņēmēju uztveri par eskalācijas riskiem un atturēšanas ticamību.[135] No šī darba teorētiskās perspektīvas Kubas krīze demonstrē, ka atturēšana nav reducējama uz materiālajiem faktoriem vien, bet ietver arī identitāšu, normu un politiskās valodas nozīmi drošības politikas konstruēšanā. Identitātes jautājums it īpaši Aukstā kara kontekstā spēlēja instrumentālu lomu.

Kodolieroču sacensība Aukstā kara laikā pakāpeniski ieguva globālu dimensiju, pārsniedzot sākotnējo ASV un Padomju Savienības duālo konkurenci. Apvienotā Karaliste uzsāka kodolieroču pētniecību jau 20. gadsimta 40. gados, cieši sadarbojoties ar Amerikas Savienotajām Valstīm Manhetenas projekta ietvaros. Tomēr pēc Otrā pasaules kara pieņemtie ierobežojumi ASV likumdošanā būtiski samazināja šo sadarbību, mudinot Londonu attīstīt patstāvīgu kodolprogrammu.[136] Lielbritānija savu pirmo kodolizmēģinājumu veica 1952. gadā, bet 50. gadu gaitā kodolizmēģinājumu intensitāte pieauga, vienlaikus radot arvien lielākas bažas par radioaktīvā piesārņojuma sekām.

Līdzīga dinamika bija vērojama arī citās valstīs. Francija savu pirmo kodol-izmēģinājumu veica 1960. gadā, savukārt Ķīna pievienojās kodolvalstu lokam 1964. gadā. Šo procesu rezultātā 20. gadsimta 60. gadu vidū starptautiskajā sistēmā jau bija izveidojies daudzpolārs kodolatturēšanas konteksts, kurā vairākas valstis attīstīja neatkarīgas stratēģijas.[137] Kodolizmēģinājumu intensifikācija izraisīja plašas starptautiskas debates par to sekām, veicinot pilsoniskās sabiedrības mobilizāciju un radot priekšnoteikumus starptautiskajiem regulējuma mehānismiem, tostarp 1963. gada Daļējam kodolizmēģinājumu aizlieguma līgumam.

Vienlaikus kodolieroču izplatība turpinājās arī ārpus lielvaru loka. Izraēlas kodolprogramma, kas attīstījās ciešā sadarbībā ar Franciju, balstījās uz apzināti uzturētu stratēģisko nenoteiktību jeb "kodolnecaurspīdīgumu", kas ļāva saglabāt atturēšanas efektu, vienlaikus izvairoties no tiešas starptautiskas konfrontācijas. Šī pieeja atspoguļo plašāku tendenci, kurā valstis izmanto dažādus rāmējumus, lai leģitimizētu savas kodolambīcijas, vienlaikus pielāgojoties starptautiskās sistēmas normatīvajiem ierobežojumiem.[138]

Pēc Aukstā kara kodolieroču loma starptautiskajā sistēmā kļuva daudzslāņaināka, jo līdzās atturēšanai pieauga neizplatīšanas, krīžu vadības un reģionālās stabilitātes

[135] Robert M. Entman, Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993): 53.
[136] Matthew Jones, *After Hiroshima: The United States, Race, and Nuclear Weapons in Asia, 1945–1965* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 163.
[137] Richard Rhodes, *Dark Sun: The Making of the Hydrogen Bomb* (New York: Simon & Schuster, 1995), 473.
[138] Avner Cohen, *Israel and the Bomb* (New York: Columbia University Press, 1998), 215.

dimensijas.[139] 21. gadsimtā kodolpolitika piedzīvo jaunu aktualizāciju, ko nosaka lielvaru konkurences atjaunošanās, Krievijas agresīvā politika un Ķīnas militārās spējas pieaugums. Šajā kontekstā kodolieroči saglabā centrālu lomu starptautisko attiecību struktūrā, vienlaikus kļūstot par diskursīvu instrumentu, ar kura palīdzību tiek konstruēti draudi, sabiedroto attiecības un atturēšanas ticamība. Šāds skatījums ļauj analizēt kodolpolitikas evolūciju ne tikai kā militāru transformāciju, bet arī kā idejisku un diskursīvu procesu, kas veido dominējošos drošības rāmējumus.

Līdzīgi kā Aukstā kara apstākļos, arī šobrīd jebkurš lēmums attīstīt kodolieročus ietver sarežģītu risku un ieguvumu līdzsvaru. Valstis, kas cenšas iegūt kodolieročus, bieži saskaras ar tehnoloģiju ierobežojumiem, starptautiskām sankcijām un diplomātisku izolāciju, kuru mērķis ir ierobežot to kodolambīcijas.[140] Papildus šiem instrumentiem starptautiskā sabiedrība var izmantot arī politisko spiedienu vai pat militāras intervences draudus, lai novērstu vai apturētu kodolprogrammu attīstību.[141] Tādējādi kodolieroču attīstība var radīt virkni negatīvu seku, kas ietekmē valsts starptautisko reputāciju, drošības vidi un ekonomisko stabilitāti. Vienlaikus kodolieroču iegūšana vai pat šādas intereses demonstrēšana var nodrošināt būtiskas politiskas priekšrocības. Daudzām valstīm kodolarsenāls kalpo kā statusa simbols un instruments starptautisko sarunu pozīciju stiprināšanai, palielinot to diplomātisko ietekmi un drošību atturēšanas mehānismu ietvaros.[142] Daļa valstu īsteno tā dēvēto hedžēšanas stratēģiju, proti, uztur tehnoloģiskās un institucionālās spējas attīstīt kodolieročus, neuzsākot to pilna mēroga izstrādi. Šāda pieeja ļauj izmantot latentā kodolpotenciāla politiskās priekšrocības, vienlaikus izvairoties no pilnvērtīgas kodolieroču attīstības radītajām izmaksām un starptautiskā spiediena.[143]

Kodolneizplatīšanas režīms (*Nuclear Non-Proliferation Treaty – NPT*) kopš Aukstā kara beigām ir kļuvis par vienu no centrālajiem starptautiskās drošības arhitektūras elementiem, kura mērķis ir ierobežot kodolieroču izplatību, vienlaikus saglabājot stabilitāti starptautiskajā sistēmā.[144] Tā institucionālais pamats balstās galvenokārt uz 1968. gada Kodolieroču

---

[139] Vipin Narang, *Nuclear Strategy in the Modern Era: Regional Powers and International Conflict* (Princeton: Princeton University Press, 2014), 14.

[140] Itty Abraham, *The Making of the Indian Atomic Bomb: Science, Secrecy and the Postcolonial State* (London: Zed Books, 1998), 210–214; Ethan B. Kapstein. Sanctions and Nuclear Proliferation. *International Security* 17, no. 2 (1992): 1379.

[141] Emanuel Adler and Vincent Pouliot, eds., *International Practices* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 45–47; Etel Solingen, *Nuclear Logics: Contrasting Paths in East Asia and the Middle East* (Princeton: Princeton University Press, 2007), 73.

[142] Scott D. Sagan. Why Do States Build Nuclear Weapons? Three Models in Search of a Bomb. *International Security* 21, no. 3 (1996/97): 64.

[143] Ariel E. Levite. Never Say Never Again: Nuclear Reversal Revisited. *International Security* 27, no. 3 (2002/03): 59–88; Vipin Narang, *Nuclear Strategy in the Modern Era* (Princeton: Princeton University Press, 2014), 40.

[144] Mohamed I. Shaker, *The Nuclear Non-Proliferation Treaty: Origin and Implementation, 1959–1979* (London: Oceana Publications, 1980), 25–31; William Potter, *The Nuclear Suppliers Group and the Future of Nuclear Nonproliferation* (London: Routledge, 2017), 3.

neizplatīšanas līgumu (NPT), kas institucionalizēja kompromisu starp kodolieroču valstīm un valstīm bez kodolieročiem, apvienojot neizplatīšanas, atbruņošanās un miermīlīgas kodolenerģijas izmantošanas principus. Papildus NPT režīms balstās arī uz reģionālajām iniciatīvām, piemēram, kodolieročiem brīvajām zonām, eksporta kontroles mehānismiem, tostarp *Nuclear Suppliers Group*, kā arī verifikācijas sistēmām, kas ietver Starptautiskās atomenerģijas aģentūras (IAEA) uzraudzību un Visaptverošā kodolizmēģinājumu aizlieguma līguma (CTBT) monitoringa infrastruktūru.[145] Šie mehānismi kopumā veido daudzslāņainu institucionālu sistēmu, kuras mērķis ir samazināt proliferācijas riskus un stiprināt normatīvo atturēšanu starptautiskajā vidē.

Tomēr, neskatoties uz relatīvi attīstītu institucionālo struktūru, neizplatīšanas režīms saskaras ar būtiskiem izaicinājumiem, kas ierobežo tā efektivitāti. Pirmkārt, pastāv strukturāla spriedze starp neizplatīšanas normām un lielvaru drošības interesēm, kas bieži vien izpaužas selektīvā normu interpretācijā un nevienlīdzīgā to piemērošanā. Otrkārt, tehnoloģiju attīstība, latentā kodolpotenciāla stratēģijas un "hedžēšanas" pieeja ļauj valstīm saglabāt kodolspējas bez formālas normu pārkāpšanas. Treškārt, politiskā realitāte bieži pārspēj institucionālos mehānismus, ko ilustrē Irānas kodolprogrammas gadījums, kur diplomātiskie risinājumi un sankciju režīmi ir izrādījušies nestabili un pakļauti lielvaru politiskajām svārstībām.[146] Līdz ar to neizplatīšanas režīms funkcionē drīzāk kā nepilnīgs pārvaldības instruments nekā pilnībā efektīvs regulatīvs mehānisms, kas nozīmē, ka proliferācijas dinamika turpina būt cieši saistīta ar starptautiskās politikas rāmējumiem, drošības uztverēm un stratēģisko komunikāciju.

Stratēģisko bruņojumu samazināšanas līgumi (*START*) iezīmē vienu no būtiskākajiem posmiem ASV un Krievijas attiecībās pēc Aukstā kara, atspoguļojot pāreju no konfrontācijas uz institucionāli regulētu stratēģisko stabilitāti. Sākot ar *START I* (1991), kas paredzēja ievērojamu stratēģisko kodolieroču samazinājumu, un turpinot ar vēlākajiem līgumiem, tostarp *New START* (2010), šie mehānismi kalpoja kā centrāls instruments uzticības veidošanā un eskalācijas risku mazināšanā starp abām lielvarām.[147] *START* režīms vienlaikus veidoja normatīvu ietvaru, kurā stratēģiskā stabilitāte tika definēta caur pārredzamību, verifikāciju un savstarpēju ierobežojumu loģiku.

---

[145] Sverre Lodgaard, *Nuclear Disarmament and Non-Proliferation: Towards a Nuclear-Weapon-Free World?* (London: Routledge, 2011), 64–71; National Research Council, *The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty: Technical Issues for the United States* (Washington, DC: National Academies Press, 2012), 46.

[146] Mark Fitzpatrick, *Iran's Nuclear Crisis: Avoiding Worst-Case Outcomes* (London: Routledge, 2008), 112–118; Kelsey Davenport. 2023. The Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) at a Glance. Arms Control Association.

[147] Steven Pifer, *The Eagle and the Trident: U.S.–Ukraine Relations in Turbulent Times* (Washington, DC: Brookings Institution Press, 2017), 36.

No rāmēšanas analīzes perspektīvas *START* līgumi ieņem īpašu vietu ASV un Krievijas drošības diskursā, jo tie tika interpretēti atšķirīgi dažādos politiskajos kontekstos. ASV politiskajā retorikā *START* bieži tika rāmēts kā instruments stratēģiskās stabilitātes uzturēšanai un kodolieroču risku samazināšanai, savukārt Krievijas diskursā tas nereti tika interpretēts kā mehānisms stratēģiskās paritātes saglabāšanai ar Vašingtonu.[148] Pēc 2014. gada attiecību saasināšanās *START* arvien biežāk tika rāmēts kā pēdējais funkcionējošais stabilitātes elements ASV un Krievijas attiecībās, vienlaikus atspoguļojot plašāku diskursīvu transformāciju, kurā sadarbības naratīvi pakāpeniski tika aizstāti ar konkurences un savstarpēju aizdomu rāmējumiem. Šāda dinamika spilgti demonstrē, kā bruņojuma kontroles mehānismi funkcionē ne tikai kā tehniski regulējumi, bet arī kā politiski un diskursīvi konstruēti stabilitātes simboli starptautiskajā sistēmā.

2026. gada 5. februārī *New START* pastāvošais termiņš beidzās, abām pusēm, ASV un Krievijai, nepagarinot to. Arī Ķīna nevēlējās iesaistīties šajās diskusijās. *START* režīma vājināšanās un iespējamā izzušana būtiski palielina stratēģiskās nestabilitātes riskus starptautiskajā sistēmā, jo tas likvidē vienu no pēdējiem funkcionējošajiem institucionālajiem mehānismiem, kas regulē ASV un Krievijas kodolattiecības. Bez juridiski saistošiem ierobežojumiem un verifikācijas procedūrām pieaug ne tikai kvantitatīvas bruņošanās iespējas, bet arī nenoteiktība attiecībā uz pretinieka nodomiem un spēju attīstību, kas savukārt palielina kļūdainas interpretācijas, eskalācijas un nejauša konflikta risku. Turklāt *START* neesamība mazina pārredzamību un savstarpējo uzticību, vienlaikus stimulējot plašāku kodolkonkurenci starp lielvarām un radot papildu spiedienu uz citām kodolvalstīm paplašināt savus arsenālus. Šādā kontekstā bruņojuma kontroles mehānismu izzušana ne tikai destabilizē ASV un Krievijas attiecības, bet arī negatīvi ietekmē globālās drošības arhitektūru kopumā.[149]

START režīma vājināšanās un plašāka bruņojuma kontroles mehānismu erozija iezīmē arī plašāku tendenci starptautiskajā drošības vidē – pakāpenisku atgriešanos pie kodolatturēšanas kā centrālā drošības nodrošināšanas instrumenta. Pieaugot ģeopolitiskajai spriedzei un samazinoties uzticībai starp lielvarām, arvien vairāk valstu savas drošības stratēģijas rāmē caur atturēšanas loģiku, uzsverot gan kodolspēju nozīmi, gan to politiski simbolisko vērtību. Šī dinamika atspoguļo ne tikai strukturālas izmaiņas starptautiskajā sistēmā, bet arī diskursīvu transformāciju, kurā atturēšana tiek rāmēta kā efektīvākais veids stratēģiskās stabilitātes nodrošināšanai.[150] Rezultātā mūsdienu drošības diskursā arvien biežāk parādās

[148] Amy F. Woolf, *The New START Treaty: Central Limits and Key Provisions* (Washington, DC: Congressional Research Service, 2022).
[149] Klaus Moegling. End of the New START Treaty: Major Powers Evade Control over Their Nuclear Weapons. February 2026, ResearchGate preprint.
[150] Bruno Tertrais. France's Nuclear Deterrence Strategy and European Security. *Survival* 63, no. 4 (2021): 11.

naratīvi, kas atgādina Aukstā kara perioda loģiku, vienlaikus pielāgojot to jaunajiem tehnoloģiskajiem un politiskajiem apstākļiem.

Šī tendence īpaši skaidri izpaužas Eiropas drošības diskursā. Francija pēdējos gados arvien aktīvāk uzsver kodolatturēšanas centrālo lomu savā stratēģiskajā domāšanā, tostarp aktualizējot debates par tās kodoldoktrīnas pielāgošanu mainīgajai drošības videi un iespējamo Eiropas dimensijas stiprināšanu atturēšanas politikā. Savukārt Polija jau ilgāku laiku apsver dažādus veidus, kā stiprināt savu atturēšanas kapacitāti, tostarp piedaloties NATO *nuclear sharing* diskusijās un attīstot infrastruktūru, kas ļautu integrēties plašākā alianses atturēšanas arhitektūrā.[151] Šie piemēri kopumā ilustrē plašāku starptautiskās drošības transformāciju, kurā arvien vairāk valstu rāmē savas drošības prioritātes caur kodolatturēšanas prizmu, signalizējot par pakāpenisku atgriešanos pie konkurences loģikas un faktisku jaunas kodolsāncensības veidošanos.

ASV kodolpolitikas doktrinālo evolūciju nevar pilnvērtīgi izprast, aplūkojot tikai uzbrukuma spējas- kodolgalviņas un to nesējus. Līdzās stratēģiskajai triādei ASV kodolpolitikā nozīmīga ir bijusi arī stratēģiskās aizsardzības dimensija, kā piemēram, agrīnās brīdināšanas radari, ballistisko raķešu pārtvērējraķetes un ar tiem saistītā pretraķešu aizsardzības arhitektūra. Tieši uzbrukuma un aizsardzības spēju attiecība ir viens no centrālajiem stratēģiskās stabilitātes jautājumiem, ap kuru veidojušies gan ASV, gan PSRS (un vēlāk Krievijas) rāmējumi. 1972. gada Pretraķešu aizsardzības sistēmu ierobežošanas līgums (*Anti Ballistice Missiles Agreement - ABM*) institucionalizēja loģiku, ka abpusēja ievainojamība ir stabilitātes priekšnosacījums: ierobežojot aizsardzību, puses saglabāja viena otras atbildes trieciena ticamību un līdz ar to MAD loģiku.

Šo loģiku apšaubīja prezidenta R. Reigana 1983. gada 23. marta paziņojums par Stratēģiskās aizsardzības iniciatīvu (*Strategic Defense Initiative – SDI*, "Zvaigžņu kari"). Reigans SDI rāmēja kā morālu alternatīvu atturēšanai ar atriebības draudiem, aicinot padarīt kodolieročus "bezspēcīgus un novecojušus" (*impotent and obsolete*).[152] No rāmēšanas analīzes perspektīvas tas ir būtisks pavērsiens: aizsardzība tika pasniegta nevis kā atturēšanas papildinājums, bet kā tās pārvarēšana, savukārt PSRS to interpretēja kā mēģinājumu iegūt pirmā trieciena priekšrocību. Lai gan SDI netika īstenota iecerētajā apjomā, tā iezīmēja rāmējumu, kurā pretraķešu aizsardzība ASV diskursā kļūst par tehnoloģiskā pārākuma un drošības simbolu.

---

[151] Łukasz Kulesa. Poland and Nuclear Sharing: Opportunities and Risks. *European Leadership Network*, 2022.

[152] Reagan, R. 1983. Address to the Nation on Defense and National Security. 23 March. The American Presidency Project. Available: https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-nation-defense-and-national-security

Otrs pavērsiens bija ASV izstāšanās no ABM līguma. Prezidents Dž. V. Bušs par to paziņoja 2001. gada 13. decembrī, un izstāšanās stājās spēkā 2002. gada 13. jūnijā. Lēmums tika pamatots ar nepieciešamību aizsargāties pret teroristu un "negodīgo valstu" (*rogue states*) raķešu uzbrukumiem.[153] Tādējādi pretraķešu aizsardzība tika rāmēta kā atbilde uz jauniem, ierobežota apjoma draudiem, nevis kā vērsta pret Krieviju. Pēc izstāšanās ASV 2004. gadā sāka izvietot sauszemes pārtveršanas sistēmu (*Ground-based Midcourse Defense*) Aļaskā un Kalifornijā, kā arī modernizēja agrīnās brīdināšanas radarus. Krievija šo soli konsekventi rāmēja kā stratēģiskās stabilitātes graušanu. V. Putins 2018. gada 1. marta uzrunā Federālajai sapulcei jauno stratēģisko ieroču sistēmu attīstību tieši pamatoja ar ASV izstāšanos no ABM līguma.[154]

Eiropas un Baltijas reģiona kontekstā šī dimensija ieguva tiešu nozīmi. Dž. V. Buša administrācijas plāni izvietot pārtvērējraķetes Polijā un radaru Čehijā izraisīja Krievijas pretreakciju: 2008. gada 5. novembrī D. Medvedevs paziņoja par iespējamu raķešu kompleksu "Iskander" izvietošanu Kaļiņingradas apgabalā.[155] B. Obamas administrācija 2009. gadā šos plānus aizstāja ar Eiropas fāzēto adaptīvo pieeju (*EPAA*), kas kļuva par NATO pretraķešu aizsardzības pamatu. To veido radars Kurečikā (Turcija), Aegis iznīcinātāji Rotā (Spānija), kā arī Aegis Ashore bāzes Deveselu (Rumānija, darbojas kopš 2016. gada) un Redzikovo (Polija, misijas gatavībā kopš 2024. gada).[156] ASV un NATO šo sistēmu rāmē kā vērstu pret ballistisko raķešu draudiem ārpus eiroatlantiskās telpas un tādu, kas neapdraud Krievijas stratēģisko atturēšanu. Savukārt Krievija to rāmē kā alianses militārās infrastruktūras virzīšanos uz austrumiem. Šī rāmējumu sadursme ir būtiska darba turpmākajai analīzei. Tā parāda, ka pretraķešu aizsardzība ASV kodolpolitikā funkcionē kā atturēšanas ar noliegumu elements, kas papildina, nevis aizstāj kodolatturēšanu. Vienlaikus tā kļūst par vienu no Krievijas pretrāmējuma avotiem Baltijas reģiona drošības kontekstā.

2.2. ASV drošības politikas rāmēšana kopš kodolieroču attīstības

ASV kodolpolitikas rāmējums ir daļa no plašāka ASV drošības politikas diskursa. Kodolpolitikas loma un vieta militārajā doktrīnā laika gaitā ir transformējusies, tomēr tā ir

[153] The White House. 2001. President Discusses National Missile Defense. 13 December. Available: https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/12/20011213-4.html

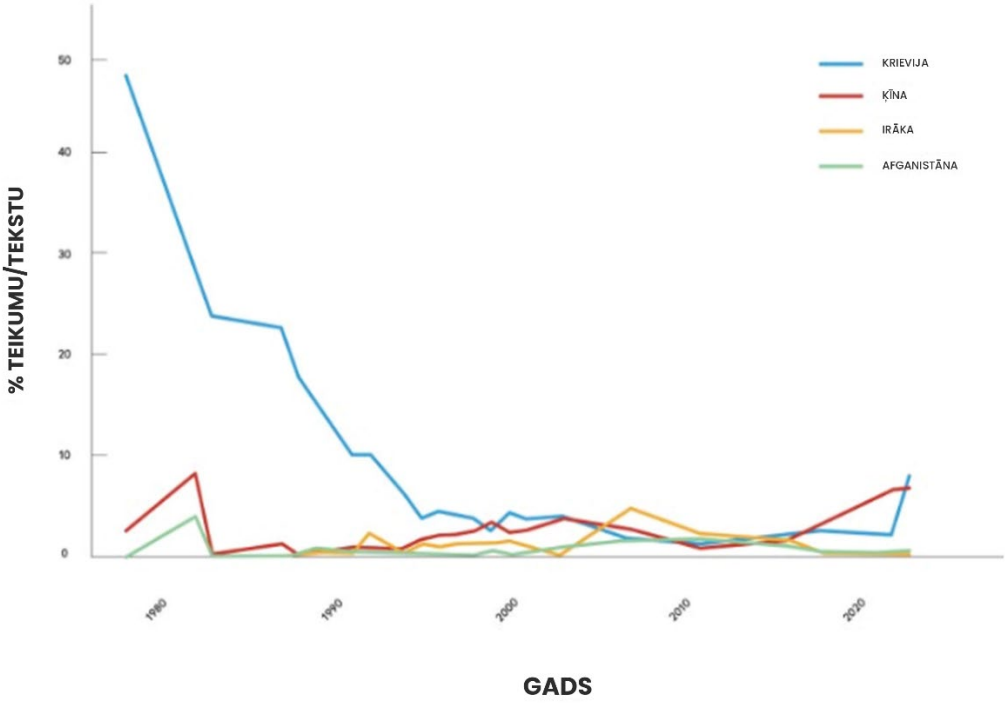
[154] President of Russia. 2018. Presidential Address to the Federal Assembly. 1 March. Available: https://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/russia/2018/russia-180301-kremlin01.htm

[155] RIA Novosti. 2008. Russia to deploy Iskander missiles near Polish border – Medvedev. 5 November. Available: https://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/russia/2008/russia-081105-rianovosti06.htm

[156] NATO. 2016. Key missile defence site declared operational. 12 May. Available: https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2016/05/12/key-missile-defence-site-declared-operational; NATO Allied Air Command. 2024. NATO missile defence base in Poland now mission ready. 11 July. Available: https://ac.nato.int/archive/2024/AegisAshore_POL_ready

neatņemama kopējās drošības stratēģijas sastāvdaļa. To var pamatoti uzskatīt par gravitācijas centru kopējā drošības izpratnē un militāro doktrīnu attīstībā.[157]

Kopš 1986. gada ASV Kongress pieprasa katrai ASV administrācijai izstrādāt nacionālo drošības stratēģiju.[158] Drošības stratēģija, pirmkārt, dod ieskatu, kā konkrētā administrācija raugās uz starptautisko vidi, kādi ir apdraudējumi un sadarbības nepieciešamība ar sabiedrotajiem, otrkārt, sūta signālu gan partneriem, gan pretiniekiem. Katra administrācijas pieņemtā stratēģija skaidro, pārstāv un popularizē administrācijas ārpolitikas mērķus un intereses Kongresam, Amerikas sabiedrībai un dažādām starptautiskajām auditorijām. Stratēģijas mērķis ir arī ietekmēt nacionālās drošības birokrātiju, kas nereti var izvirzīt citus mērķus, ārpus tiem, ko nosaka politiskā prezidenta administrācija.[159] Lai gan prezidenti var neievērot savas nacionālās drošības stratēģijas, ja kādi vārdi un teksti oficiālajā dokumentācijā ir nozīmīgi, tad tieši šajās nacionālajās drošības stratēģijās ietvertie rāmējumi tādi ir.

2.1. attēls. **Kvantitatīvais vārdu uzskaitījums ASV nacionālajās drošības stratēģijās (1977–2022)**

Avots: John J. Chin, Kiron Skinner, Clay Yoo (2023)

Detalizēts (kvantitatīvs) valstu uzskaitījums atrodams 1. pielikumā

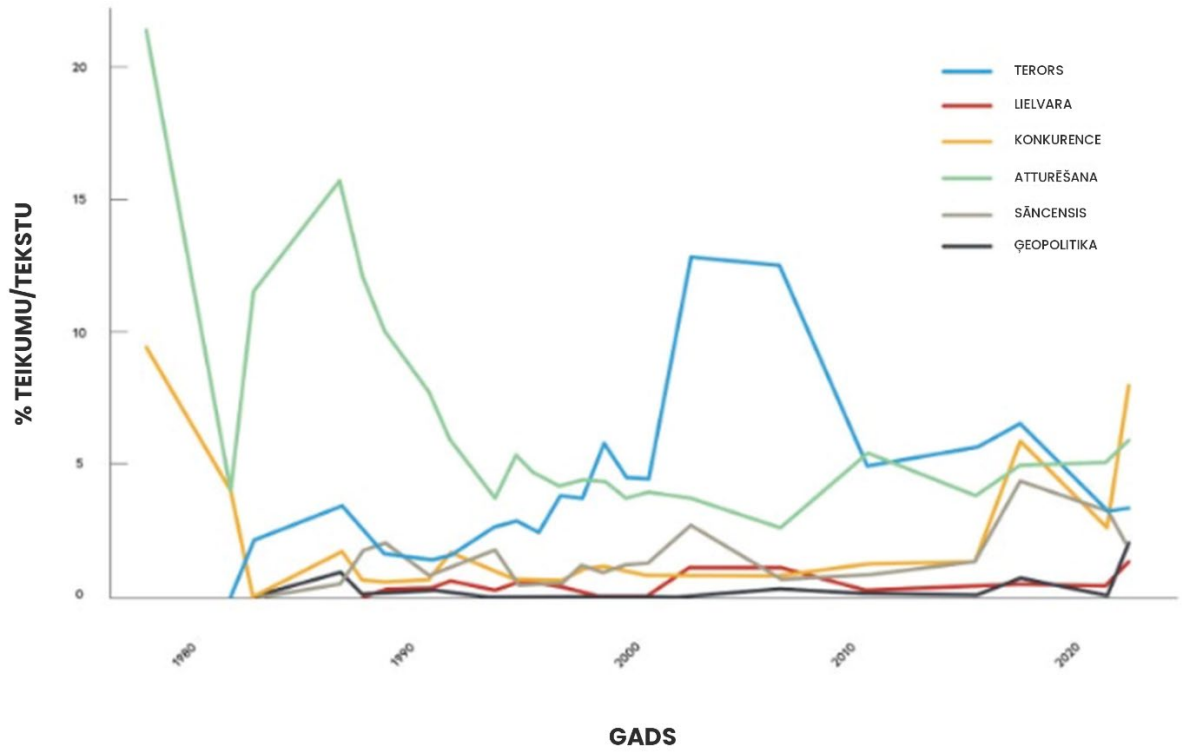
[157] Jervis, R. 1989. The Meaning of the Nuclear Revolution: Statecraft and the Prospect of Armageddon. Ithaca: Cornell University Press, 21.

[158] Juridiskās prasības attiecībā uz nacionālās drošības stratēģiju ir noteiktas ASV Kodeksa 50. sadaļā, §3043. Pilnu tekstu un likumdošanas vēsturi var atrast https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2021-title50/USCODE-2021-title50-chap44-subchapI-sec3043/summary

[159] Stolberg, A. G. 2012. How Nation-States Craft National Security Strategy Documents. Strategic Studies Institute, *U.S. Army War College*. https://www.jstor.org/stable/resrep11525, 71.

Nacionālās drošības stratēģijas akcentus var identificēt pēc kvantitatīvā valstu uzskaitījuma dokumentos, kas lielā mērā nosaka arī to, kas konkrētajai admnistrācijai ir bijis būtisks un aktuāls. Kā norādīts 2.1. attēlā, kopš 20. gadsimta 80. gadiem līdz Aukstā kara beigām nacionālajā drošības stratēģijā saprotamu iemeslu dēļ figurē PSRS (Krievijas) dominance. 21. gadsimta sākumā vienlīdz aktuāli kļūst izaicinājumi Irākā un Afganistānā (2001. gada notikumi un sekojošās ASV militārās darbības reģionā). Līdz beidzot jau ar Donalda Trampa administrācijas nākšanu pie varas līdz pat 2022. gadam (līdz šim pēdējā apstiprinātā ASV nacionālā drošības stratēģija) priekšplānā izvirzās Ķīnas un Krievijas radītie izaicinājumi. Zīmīgi, ka Ķīna līdz 2022. gadam pat ir bijusi līdera pozīcijās, kas ir bijis klātesoši gan B. Obamas, gan it īpaši D. Trampa administrācijas laikā. 2022. gada 24. februārī uzsākta Krievijas pilna mēroga karadarbība Ukrainā "atgrieza" Krieviju starp vienu no būtiskākajiem apdraudējumiem, tādējādi atkal liekot ASV fokusu uz Eiropas drošību.

Ne tikai valstu prioritizācija ir mainījusies ASV drošības politikas diskursā, arī temati un uzstādījumi ir ievērojami atšķirušies. Kā tas atspoguļots 2.2. attēlā, ASV drošības stratēģijās ir figurējuši vairāki akcenti, mainoties no lielvaru sāncensības uz atturēšanu un terorisma ierobežošanu. Aukstā kara periodā drošības stratēģijas galvenokārt bijušas par atturēšanu un neiesaistīšanos tiešā militārā konfrontācijā. Jau šā gadsimta sākumā ne tikai militārās darbības, bet arī stratēģiskais uzstādījums ASV drošības politikā ir bijis saistīts ar terorisma apkarošanu.

2.2. attēls. **Rāmējums: terorisms vs. lielvaru sāncensība ASV drošības stratēģijās (1977–2022)**

Avots: John J. Chin, Kiron Skinner, Clay Yoo (2023)

Tas parādās jau pirms 2001. gada terorisma uzbrukumiem ASV. Piemēram, Bila Klintona 2000. gada Nacionālās drošības stratēģijā vārds *Taliban* ir visvairāk pieminēts (septiņas reizes), turklāt identificēts kā "nopietns drauds".[160] Pēc 11. septembra notikumiem 2002.[161] un 2006. gada Nacionālās drošības stratēģijās terorisms tiek paaugstināts kā galvenais drošības drauds. 2002. gada Nacionālās drošības stratēģija identificē *Taliban* un *al-Qaeda* kā "civilizācijas ienaidniekus".[162] 2010. gadā pamazām priekšplānā atkal sāk izvirzīties atturēšana, sāncensība kontekstā ar lielvaru cīņām.[163] To lielā mērā ietekmē ne tikai Krievijas darbības, bet arī pieaugošā Ķīnas ambīcija gan reģionāli, gan starptautiskajā arēnā globāli.

Neatkarīgi no tā, ka lielai daļai ASV prezidentu stratēģijas ietver iepriekšējās administrācijas politikas maiņu, it īpaši tas ir raksturīgi šī darba laika periodā, ko veicinājis D. Trampa redzējums par ASV lomu viņa konstruētajā starptautiskajā drošības vidē, izmantojot rāmēšanas analīzes pieeju, pētot stratēģijas kopš 1987. gada, kad likums paredzēja stratēģijas publiskās daļas pieejamību plašākai auditorijai, ir iespējams iezīmēt kopējos ASV ārpolitiskos uzstādījumus, kas ir nemainīgi viscaur laika periodam, kā arī identificēt atšķirības starp dažādām administrācijām. Kopš 1987. gada ir publicētas 18 nacionālās drošības stratēģijas.[164] Šīs sadaļas pētniecības un analīzes kontekstā tiek izmantota *Ivory Mind*[165] teksta datu analīzes ierīce, kas ar mākslīgā intelekta palīdzību ļauj noteikt dokumentos atspoguļoto tekstu vārdu rāmējumus gan kvantitatīvā, gan kvalitatīvā atspoguļojumā, kā arī tos grupēt pēc prioritārajiem tematiem, caurskatot un augšupielādējot visas pieejamās stratēģijas.

Ārpus identificētajiem terorisma un globālās sāncensības pretnostatījumiem ir iespējams identificēt divus citus plašākus tematiskos bloku rāmējumus:

a) ekonomiskās drošības rāmējums. Agrīnie dokumenti fokusējas uz militārajām un politiskajām stratēģijām, kam ekonomiskie faktori ir sekundāri. Vēlāk, īpaši 90. gadu beigās un 2000. gados, novērojams, ka pieaug izpratne par ekonomiskās stabilitātes un globalizācijas nozīmi, atzīstot, ka savstarpējā atkarība ietekmē nacionālo drošību. Tas ietekmē arī to, kā tiek raksturoti pretinieki un potenciālie sadarbības partneri,

[160] The White House. 2000. A National Security Strategy for a New Century. *The White House*. https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss2000.pdf

[161] The White House. 2022. Biden-Harris Administration's National Security Strategy. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf

[162] The White House. 2006. The National Security Strategy of the United States of America. *The White House*. https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss2006.pdf

[163] Šajā kontekstā arī jāmin Krievijas pieņemtā Nacionālā militārā doktrīna, kas pirmo reizi kopš Aukstā kara beigām norādīja, ka Krievija, jūtot apdraudējumu tās nacionālajām drošības interesēm, var izšķirties pieņemt lēmumu par preventīvu kodoltriecienu ārpus valsts teritorijas.

[164] Pieejamas: Historical Office, *National Security Strategy*, https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/ Pēdējā, Dž. Baidena administrācijas apstiprinātā, pieejama: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf

[165] Pieejams: ivorymind.com

ekonomikai kļūstot par neatņemamu sastāvdaļu ASV ekspansijas nodrošināšanā. Šajā kontekstā arī tādu valstu kā Krievijas rāmēšana līdz ar to tiek "pieslīpēta", meklējot saskarsmes punktus abu valstu attiecībās.[166]

b) globalizācijas, demokrātijas un cilvēktiesību rāmējums. Agrīnās stratēģijas uzsvēra ideoloģisko cīņu pret komunismu un demokrātijas veicināšanu kā pretsparu totalitārajiem režīmiem. Vēlāk, īpaši 90. gadu beigās un turpmāk, parādījās niansētāka pieeja, kas atzina demokrātijas veicināšanas nozīmi, vienlaikus nodrošinot ekonomisko izaugsmi un stabilitāti un ņemot vērā vietējās pārvaldības un kultūras faktorus.[167]

2.3. ASV kodolpolitikas rāmējumi un to kartēšana vēsturiskā perspektīvā

ASV kodolpolitikas rāmējumu veicina vairāki elementi: vērtības un normas, identitāte, kas izriet no drošības apsvērumiem, ko konstruē ASV kodolpolitikas aģenti. Šie elementi kalpo par pamatprincipiem, kas nosaka kodolieroču lomu ASV plašākā drošības stratēģijā. Kodolpolitikas rāmēšanu iespējams kartēt galvenokārt pēc diviem savstarpēji saistītiem klasifikatoriem: a) drošības apsvērumu izpratne (tai skaitā pastāvošie un pieaugošie kodoldraudi nacionālās drošības kontekstā), b) kodolpolitikas vēsturiskā dimensija – līdz šim pastāvošie uzstādījumi, rāmējot kodolpolitiku, tādējādi akcentējot, kas ir sekmīgs vai tieši pretēji – politikas rāmējums, kas nav sasniedzis politikā noteiktos mērķus. Kodolpolitikas vēsturiskā dimensijā rāmējums galvenokārt tiek īstenots, to pamatojot ar atturēšanas kā atskaites punkta argumentāciju: 1. atturēšana pret lielvarām, 2. paplašinātā atturēšana (NATO kontekstā), 3. atturēšana pret pieaugošajiem nekonvencionālajiem draudiem, ko rada ne-valstiski aktori. Līdz ar to ir iespējams identificēt vairākus drošības apsvērumus, kas ir bijuši klātesoši ASV drošības politikā kopš Otrā pasaules kara pēc kodolieroču attīstības:

- Atturēšana pret lielvaru draudiem. Kodolieroču esamība tiek pamatota ar lielvaru radītajiem izaicinājumiem. Vēsturiski PSRS, šobrīd Krievija un Ķīna. Šīs debates kontekstā tiek akcentēta nepieciešamība pēc ASV stratēģiskās triādes – sauszemes raķetes, kodolzemūdenes un stratēģiskie bumbvedēji – stiprināšanas, nodrošinot iespēju uzbrukt no vairākiem virzieniem, kas apgrūtina pretinieka pirmā trieciena panākumus.[168] Attīstot un stiprinot stratēģisko triādi, ASV kodolpolitikas rāmētāji tādējādi akcentē iespēju nodrošināt stabilitāti un atturēt pretiniekus no jebkāda mēģinājuma sākt kodolkaru.

[166] Norādīts gan 2000., 2002., gan 2006. gada nacionālās drošības stratēģijās.
[167] Aktuāli nacionālās drošības stratēģijās laika posmā no 1992. līdz 1999. g.
[168] Roberts, B. 2016. *The Case for U.S. Nuclear Weapons in the 21st Century*. Stanford: Stanford University Press, 47.

- Paplašinātā atturēšana un sabiedroto aizsardzība. Savstarpēji saistīts ar lielvaru radītajiem izaicinājumiem, bet kas iekļauj arī sabiedroto izaicinājumus drošības kontekstā un arī kodolatturēšanas stiprināšanā. ASV aģentu paustajā izpaužas arī kā atsevišķs rāmējums, nesaistot to ar lielvaru radītajiem izaicinājumiem (NATO kontekstā laika posmā līdz 2014. g. dominējošie terorisma radītie izaicinājumi). Tāpat, kā tas tika noteikts iepriekš, ASV kodolpolitika ietver paplašināto atturēšanu, kas nozīmē, ka ASV aizsargā ne tikai savu teritoriju, bet arī sabiedrotos, īpaši NATO dalībvalstis. Šī atturēšana nodrošina sabiedrotajiem drošības garantijas, kas stiprina ASV alianses un veicina to noturību pret ārējiem draudiem. Kodolieroču dalīšana (*nuclear sharing*) ļauj ne-kodolieroču NATO valstīm piedalīties kodolieroču plānošanā un sagatavošanā, stiprinot sabiedroto uzticību atturēšanas politikai. Tieši kodolieroču lietussargs ir bijis viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc vairākas valstis Aukstā kara laikā un pēc tam ir pievienojušās vai izteikušas vēlmi kļūt par pilntiesīgu alianses dalībvalsti. Kodolieroči, kas izvietoti Eiropas valstīs (piemēram, Vācijā, Itālijā, Beļģijā un Nīderlandē), palīdz nodrošināt ASV kodolatturēšanas spēju, jo tie simbolizē Amerikas apņemšanos aizsargāt Eiropu.[169] Šī politika ir ne tikai militāra, bet arī politiska, jo tā demonstrē ASV gatavību izmantot kodolieročus, ja tas būs nepieciešams, lai aizsargātu NATO dalībvalstis. Paplašinātās atturēšanas un sabiedroto aizsardzības kodolpolitikas rāmējums jāskata kopā arī ar ASV konvencionālajām darbībām un to rāmējumu. Tas ASV aģentu uztverē ir kompleksi vienots un savstarpēji saistīts aspekts.[170] Proti, papildus kodolieroču dalīšanai ASV turpina izvietot savus konvencionālos spēkus Eiropā, īpaši NATO Austrumu flangā, lai atturētu Krieviju no iespējamiem uzbrukumiem Baltijas valstīm un citām Austrumeiropas valstīm. NATO Austrumu flangs ir īpaši svarīgs, jo tas ir vistuvāk Krievijai un tieši pakļauts tās agresijai. ASV ir ieviesušas pastiprinātas militārās mācības, palielinājušas spēku rotāciju un izvietojušas pastiprinātas militārās sistēmas, lai atbalstītu NATO sabiedrotos šajā reģionā. Līdz ar šīm konvencionālajām darbībām NATO un daudzpusējo militāro mācību kontekstā ASV diskusijās ar sabiedrotajiem[171] arvien aktīvāk aicina uz kopējās alianses kodolpolitikas sinerģiju ar konvencionālajiem spēkiem, kas izpaužas arī alianses kopējās kodolmācībās un

[169] Kristensen, H. M., and Norris, R. S. 2018. US Nuclear Forces, 2018. *Bulletin of the Atomic Scientists* 74(2): 125.
[170] Intervija Nr. 1 ar *Brad Roberts*. [8.10.2024.]
[171] Intervija Nr. 2 ar *William Alberque*. [3.10.2024.]

kara izspēļu simulācijās.[172] Tas tiek darīts, lai novērstu jebkādu pārpratumu no Krievijas puses par NATO spēju aizsargāt savas dalībvalstis.[173]

- Atbilde uz jauniem draudiem un kodolieroču modernizācija. ASV kodolpolitika ir pielāgota, lai reaģētu uz jauniem draudiem. Vairāku valstu kodolretorikas pastiprināšanās un kodolspēku attīstība ir likusi ASV arī palielināt ieguldījumus kodolieroču modernizācijā. Triādes modernizācija, ieskaitot jaunu zemūdeņu un sauszemes raķešu izstrādi, nodrošina ASV spēju uzturēt atturēšanas kapacitāti ilgtermiņā. Tāpat kodolieroču sasaiste ar konvencionālajiem spēkiem, kas ir bijusi arvien pieaugošāka pieeja vairāku aktoru darbībās, ietekmē to, kā ASV raugās uz kodolieroču lomu un vietu militārās doktrīnas kontekstā. Proti, plānojot potenciālu konfrontāciju ar kodolaktoru, jāņem vērā, ka šī konfrontācija iekļauj arī kodoleskalācijas iespējamību. Vēl vairāk, ja potenciālais pretinieks savā taktikā un stratēģijā izvēlas "eskalēt, lai de-eskalētu"[174] pieeju.

ASV kodolpolitikas rāmējuma kontekstā īpaša uzmanība jāpievērš vēsturiskajiem naratīviem, kas ir bijuši klātesoši ASV drošības politikas diskursā dažādos laika nogriežņos. Lielā mērā izpratne par to, kādi rāmējumi ir bijuši sekmīgi un kādi nav, ietekmē to, uz kā pamata ASV ārējās un drošības politikas aģenti būvē jaunus rāmējumus. Tāpat vēsturiskie naratīvi veido būtisku daļu no ASV kodolpolitikas rāmējuma, jo tie ietekmē gan stratēģiskās izvēles, gan sabiedrības un politiskās elites attieksmi pret kodolieročiem. Tie kalpo par pamatu tam, kā pretinieki aplūko ASV redzējumu. Respektīvi, Krievijas (it īpaši Vladimira Putina režīma) redzējums par ASV pieeju Aukstajā karā, attīstot kodolieročus, nosaka lielā mērā arī Krievijas aģentu militāro kalkulāciju šobrīd. Tieši kontekstā ar kodolieročiem vēsturiskajām izpratnēm un naratīviem ir īpaša loma. Laika nogriežņi un galvenie vēsturiskie naratīvi, kas ietekmējuši ASV kodolpolitikas rāmējumu arī šobrīd:

- Aukstā kara mantojums – MAD rāmējums. Aukstā kara laikā ASV kodolpolitika balstījās doktrīnā, kas bija orientēta uz masveida atriebības draudiem un spēju dot izšķirošu triecienu Padomju Savienībai.[175] Tas nostiprināja uzskatu, ka kodolieroči ir vienīgais drošais veids, kā novērst lielu valstu konfliktu. MAD sistēma, kas tika izprasta abās pusēs Atlantijas okeānam, novērsa tiešu militāru konfrontāciju starp divpolārajā sistēmā pastāvošajām lielvarām. Lai arī ar taktisko kodolieroču attīstību

[172] NATO SHAPE. 2024. Nuclear Deterrence Exercise Steadfast Noon Concludes. *NATO Supreme Headquarters Allied Powers Europe*. https://shape.nato.int/news-archive/2024/nuclear-deterrence-exercise-steadfast-noon-concludes

[173] Intervija Nr. 7 ar *Steven Andreasen*. [18.04.2022.]

[174] Acton, J. M. 2018. Escalation through Entanglement: How the Vulnerability of Command-and-Control Systems Raises the Risks of an Inadvertent Nuclear War. *International Security* 43(1): 58.

[175] Gaddis, J. L. 2005. *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War*. Oxford: Oxford University Press, 85.

MAD sistēmas nozīme tiek apstrīdēta,[176] šis mantojums turpina ietekmēt ASV kodolpolitiku, liekot saglabāt kodoltriādi un uzturēt militāro pārsvaru pār galvenajiem pretiniekiem.[177] Šīs debates kontekstā pirmā trieciena (*first strike*) kalkulācija ir saglabājusies par būtisku elementu. Proti, it īpaši MAD sistēmā lielais nezināmais slēpjas iesaistīto pušu izpratnē par to, vai un kā pretinieks redz drošības apdraudējumu, kādi potenciālie soļi tiek aplūkoti un varētu tikt īstenoti. Abas puses vēlas izslēgt iespējamību, ka konfrontācija varētu novest pie ieroču izmantošanas, bet, ja tas tomēr ir neizbēgami, pirmajam triecienam un iniciatīvai būs liela nozīme veiksmīgas karadarbības tālākai attīstībai. Kodolatturēšanas un kodolieroču lietošanas dilemma.

- Pēckara kodolatbruņošanās centieni – abpusējā izdevīguma (*win-win*) rāmējums. Pēc Aukstā kara beigām līdz 2014. gadam ASV un citu valstu kodolatbruņošanās centieni bija balstīti uz naratīviem, kas uzsvēra vērtības un identitāti kā globālus drošības un miera pamatprincipus. Šajā kontekstā jāmin, ka liela loma bija tieši tajā, kā B. Obamas administrācija redzēja un rāmēja starptautisko arēnu un līdz ar to ASV lomu/vietu tajā. Priekšplānā izvirzījās Vudro Vilsona (*Woodrow Wilson*) ideālisma principi par tādu starptautisko sistēmu, kurā ir iespēja gūt abpusēju labumu (*win-win*) visām iesaistītajām pusēm.[178] Kodolatbruņošanās veicināja pārliecība, ka globāla sadarbība, diplomātija un ieroču kontroles nolīgumi var palīdzēt samazināt kodolieroču lomu starptautiskajā politikā un novērst potenciālus konfliktus. Šajā posmā dominēja uzskats, ka kodolieroču samazināšana stiprina starptautisko drošību, un tika uzskatīts, ka, ierobežojot šo ieroču izplatību, iespējams veidot uzticību starp galvenajām lielvarām.[179] Piemēram, 1991. un 1993. gadā noslēgtie *START*[180] un *START II* līgumi starp ASV un Krieviju ievērojami samazināja stratēģisko kodolgalviņu skaitu, uzsverot savstarpējās uzticības nozīmi. Tāpat arī *New START* līgums,[181] kas tika parakstīts 2010. gadā, balstījās uz abpusēju vēlmi saglabāt kodolieroču kontroli kā identitātes sastāvdaļu starptautiskajā politikā. Šajā periodā tika veidoti arī nolīgumi, kas fokusējās uz kodolieroču izmēģinājumu ierobežošanu un to izplatības novēršanu, piemēram, Kodolizmēģinājumu pilnīga aizlieguma līgums (*The Comprehensive Nuclear-Test-Ban*

[176] Pastāv iespējamība, ka kāda no kodolvalstīm (tās aģentu skatījumā) var izmantot taktiskos kodolieročus, tādējādi neradot plašāku kodoleskalāciju un potenciālu abpusēju iznīcību, jo atšķirībā no stratēģiskajiem kodolieročiem taktisko kodolieroču radītais zaudējums ir ievērojami mazāks.
[177] Intervija Nr. 17 ar *Robert M. Soofer*. [8.10.2024.]
[178] Intervija Nr. 12 ar ASV aizsardzības departamenta (Pentagona) pārstāvi. [21.02.2024.]
[179] Freedman, L. 2003. *The Evolution of Nuclear Strategy*. New York: Palgrave Macmillan, 17.
[180] U.S. Department of State. New START. U.S. Department of State. https://www.state.gov/new-start/
[181] Federation of American Scientists. *Strategic Arms Reduction Treaty (START I) Text*. Federation of American Scientists. https://nuke.fas.org/control/start1/text/index.html

Treaty – CTBT[182]), kas tika atvērts parakstīšanai 1996. gadā. Pastāvēja cerība, ka šo vērtību un principu ievērošana stiprinās pasaules kārtību un mazinās globālo spriedzi, izmantojot kopēju drošības identitāti. Pēckara kodolatbruņošanās naratīvi un to īstenotie nolīgumi atspoguļoja ilgtermiņa mērķi nodrošināt pasauli, kas balstās uz kopīgām vērtībām un samazinātu atkarību no kodolieročiem, lai novērstu kodolkonflikta riskus. Pārliecība, kas dominēja arī ASV kodolpolitikas aģentu skatījumā.

- Paplašinātā atturēšana "post-2014" – kodollietussarga rāmējums – papildus konvencionālajām spējām stiprinot kodoldimensiju. Kopš 2014. gada Krievijas agresijas Ukrainā kodolieroču nozīme ASV stratēģijā ir pieaugusi.[183] Krievijas draudi par kodolieroču izmantošanu un kodolspēku modernizācija ir veicinājuši kodolieroču renesansi ASV paplašinātās atturēšanas politikā, padarot tos par svarīgu līdzekli atturēšanai, kā arī reaģēšanai uz jauniem draudiem. Krievijas uzsāktās agresijas Ukrainā starptautiskā drošības arhitektūra transformējās, zūdot caurskatāmībai un uzticamībai. Tā iedragāja iepriekš pastāvošus konvencionālās atturēšanas principus un bruņojuma kontroles režīmus. 2024. gadā praktiski vairs nepastāvēja neviens bruņojuma kontroles režīms, kas veicinātu ticamību un mazinātu eskalāciju starp dažādiem aktoriem. Abas no pusēm ir izstājušās no vairākiem iepriekš pastāvošiem bruņojuma kontroles mehānismiem: a) Atvērto debesu līgums (*Open Skies Treaty*),[184] b) Vīnes dokuments (*Vienna Document*),[185] c) Līgums par vidējā un tuvā darbības rādiusa raķešu likvidāciju (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty – INF*).[186] Atteikšanās vai darbības pārtraukšana katrā no šiem bruņojuma kontroles mehānismiem ilustrē gan saspīlējumu starp iesaistītajām pusēm, gan darbība pati par sevi ir rāmējums, sūtot signālu par neuzticību un transparences trūkumu.[187] Respektīvi, pastiprinājusies konvencionālā spēku attīstības sāncensība, kurā jaunu dimensiju iegūst kodolieroči. Ņemot vērā sāncensības pieaugumu, ASV kodolpolitika tiek rāmēta kā līdzeklis, ar kura palīdzību

[182] *The Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty. Text of the Treaty*. https://www.ctbto.org/our-mission/the-treaty

[183] Sokov, N. 2014. Why Russia Calls a Limited Nuclear Strike 'De-escalation'. *Bulletin of the Atomic Scientists*, March 13.

[184] Arms Control Association. The Open Skies Treaty at a Glance. Arms Control Association. https://www.armscontrol.org/factsheets/openskies#:~:text=Signed%20March%2024%2C%201992%2C%20the,on%20military%20forces%20and%20activities

[185] OSCE. 2011. Vienna Document 2011 on Confidence- and Security-Building Measures. Organization for Security and Co-operation in Europe. https://www.osce.org/files/f/documents/a/4/86597.pdf

[186] U.S. Department of State. Treaty on Open Skies. *U.S. Department of State*. https://2009-2017.state.gov/t/avc/trty/102360.htm

[187] Gan ASV, gan Krievija ir vairākkārt apvainojusi otru pusi par to, ka valstis a) attīsta militāros spēkus un sistēmas, kas ir pretrunā ar vienošanos, b) nedalās ar ticamu un pareizu informāciju, tādējādi pārkāpjot līgumu vienošanās mērķi.

stiprināt NATO un citu sabiedroto vienotību.[188] Papildinošs un būtisks elements konvencionālajai spēku un spēju attīstībai. Tāpēc kodolieroču dalīšana Eiropas sabiedroto valstīs palīdz uzturēt alianses kohēziju un sniedz drošības garantijas, kas ir īpaši nozīmīgas reģionos, kas ir pakļauti Krievijas draudiem, piemēram, Baltijas valstīs. Tāpat tas stiprina ASV kā globālā līdera rāmējumu un aktora gatavību nodrošināt sabiedroto drošību.

***

ASV nacionālās drošības stratēģijas rāmējumi ir attīstījušies laika gaitā, iekļaujot kodolpolitiku kā neatņemamu daļu no kopējās drošības stratēģijas. Kopš 20. gadsimta 80. gadiem līdz Aukstā kara beigām nacionālajā drošības stratēģijā dominēja PSRS, bet 2000. gadu sākumā aktuāli kļuva izaicinājumi Irākā un Afganistānā. Donalda Trampa administrācijas laikā līdz 2022. gadam izvirzījās Ķīnas un Krievijas radītie izaicinājumi, un pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī Krievija atkal kļuva par būtisku apdraudējumu, liekot ASV koncentrēties uz Eiropas drošību. Pētot ASV drošības politikas diskursu, ir redzams, ka temati un uzstādījumi ir ievērojami mainījušies. Aukstā kara laikā dominēja atturēšana, savukārt 2000. gadu sākumā terorisms kļuva par galveno drošības izaicinājumu. 2010. gadā atkal izvirzījās atturēšana un lielvaru cīņas, ko ietekmēja Krievijas un Ķīnas ambīcijas.

2.1. tabula

ASV kodolpolitikas rāmējums (apraksts un izpausme)

Kodolpolitikas rāmējums	Apraksts	Izpausme
1. Atturēšana pret lielvaru draudiem	Kodolieroču izmantošana, lai atbildētu uz lielvaru (PSRS, Krievija, Ķīna) radītiem izaicinājumiem	MAD mantojums, "pirmā trieciena" aprēķins
2. Paplašinātā atturēšana	ASV aizsargā ne tikai savu teritoriju, bet arī sabiedrotos, īpaši NATO dalībvalstis	Stratēģiskā "kodolieroču dalīšanās" ar aliansi
3. Atbilde uz jauniem draudiem	Kodolpolitikā iekļauta modernizācija, reaģējot uz jauniem kodolspēku izaicinājumiem un modernizāciju	Kodolatbruņošanās centieni, sankcijas pret aktoriem.
4. Abpusējais izdevīgums	*Win-win* meklējumi ar lielvarām (Krievija, Ķīna)	*START* un *New START* līgumi
5. Konvencionālās dimensijas stiprināšana	Kodolieroču nozīmes pieaugums pēc Krievijas agresijas Ukrainā, kodolieroču kā atturēšanas līdzekļa izmantošana	Taktisko un stratēģisko kodolieroču attīstība, mazinoties bruņojuma kontrolei

Avots: autora veidota tabula.

[188] Intervija Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi. [18.04.2024.]

ASV kodolpolitika ir sarežģīts un dinamiskas sistēmas rezultāts, kas atspoguļo vēsturiskos naratīvus un mūsdienu drošības izaicinājumus. Kodolieroču loma ir izšķiroša attiecībā uz ASV stratēģisko interešu nodrošināšanu, sabiedroto aizsardzību un stabilitātes uzturēšanu globālajā vidē. Izaicinājumi, ar kuriem ASV saskaras, prasa pastāvīgu pielāgošanos un stratēģisku domāšanu, lai saglabātu kodolieroču lomu kā drošības garantiju. ASV kodolpolitikas rāmējums balstās uz vairākiem galvenajiem principiem, tostarp atturēšanu pret lielvaru draudiem, kur kodolieroču esamība tiek pamatota ar izaicinājumiem no Krievijas un Ķīnas puses. Stratēģiskā triāde, kas ietver sauszemes raķetes, kodolzemūdenes un stratēģiskos bumbvedējus, kalpo, lai nodrošinātu ASV spēju reaģēt uz potenciāliem uzbrukumiem un saglabāt stabilitāti. Paplašinātā atturēšana ir būtiska, jo tā nodrošina ASV aizsardzību ne tikai savā teritorijā, bet arī sabiedrotajiem, īpaši NATO valstīm, tādējādi stiprinot alianses un drošības garantijas.

Vēsturiskie naratīvi kā Aukstā kara mantojums un pēckara kodolatbruņošanās centieni ir veidojuši ASV kodolpolitikas rāmējumu. Aukstā kara laikā attiecības tika veidotas ap MAD doktrīnu, kas kalpoja, lai novērstu tiešu militāru konfliktu starp lielvarām. Pēckara kodolatbruņošanās rāmēšana balstījās idejā, ka kodolieroču samazināšana var veicināt starptautisko drošību un uzticību, kas bija redzama līgumos, piemēram, *START* un *New START*. Tomēr Krievijas agresija Ukrainā kopš 2014. gada ir mainījusi drošības arhitektūru, radot jaunas neskaidrības un stratēģiskos izaicinājumus. Līdz ar to atgriežot ASV kodolpolitikas rāmējumā paplašināto kodolatturēšanu alianses drošības stiprināšanas kontekstā, kā arī konvencionālās un kodolpolitikas sinerģijas akcentēšanā.

3. ASV kodolpolitikas rāmējums NATO atturēšanas adaptācijas kontekstā

Šīs nodaļas mērķis ir analizēt, kā NATO atturēšanas adaptācija pēc Krievijas agresijas Ukrainā tiek rāmēta Amerikas Savienoto Valstu kodolpolitikas diskursā. Atšķirībā no iepriekšējām nodaļām, kurās analizēta kodolatturēšanas attīstība plašākā starptautisko attiecību kontekstā, šī nodaļa koncentrējas uz NATO dimensiju kā būtisku ASV paplašinātās atturēšanas (*extended deterrence*) ietvara elementu. Tādējādi nodaļas centrālais uzdevums nav sniegt vispārīgu NATO transformācijas pārskatu, bet gan izprast, kā NATO atturēšanas adaptācija tiek interpretēta, konceptualizēta un politiski konstruēta ASV drošības politikas diskursā. Analītiski nodaļa balstās rāmēšanas pieejā, pievēršoties tam, kā ASV politikas dokumentos, drošības stratēģijās un kodolstājas pārskatos tiek definēta NATO loma atturēšanas politikā, kā tiek rāmēti draudi un sabiedrotie un kā šie rāmējumi ir mainījušies pēc 2014. un īpaši pēc 2022. gada. Šāda pieeja ļauj identificēt ne tikai politikas saturu, bet arī dominējošās interpretācijas loģiku, kas strukturē ASV pieeju NATO kodolatturēšanas jautājumos.

Reaģējot uz Krievijas agresiju pret Ukrainu, kas sākās ar Krimas aneksiju 2014. gadā un kulminēja ar 2022. gada pilna mēroga iebrukumu, alianse ir būtiski stiprinājusi tās atturēšanas un aizsardzības stāju. Ir piedzīvota lielākā transformācija NATO pēc 2001. gada terorismu uzbrukumiem ASV, kad tajā laikā priekšplānā izvirzījās viens no trim alianses pīlāriem – krīžu regulēšana (*crisis management*). Zināmā mērā līdz ar Krievijas darbībām NATO ir atgriezusies pie pamatpīlāra – kolektīvās aizsardzības (*collective defence*).[189] No spēku un spēju attīstības, lai būtu sekmīgi operācijās "ārpus teritorijās" uz pašmāju kapacitātes stiprināšanu. Tas ir ietekmējis ne tikai NATO kā alianses, bet katras dalībvalsts atsevišķi pielāgošanos un transformāciju.

Šajā transformācijā ir identificējušies vairāki kritiskie trūkumi, nepilnības un ievainojamības, ko izgaismo gan potenciālā operacionālā darbība, kas varētu tikt vērsta pret NATO, ņemot par piemēru Ukrainā notiekošo, gan arī sabiedroto spēja un kapacitāte apgādāt Ukrainu ar nepieciešamo militāro ekipējumu. Identificēto trūkumu kontekstā un vēl vairāk nodrošinot Ukrainu ar nepieciešamajām militārajām sistēmām, ir izkristalizējies dalījums starp ASV un Eiropas sabiedroto spējām. Diskusijas ASV par to, cik "Eiropa ir spējīga reaģēt uz šādiem apdraudējumiem" bez ASV,[190] kā arī strāvojumi Eiropas iekšienē par to, kā ASV iekšpolitiskie procesi, administrācijas maiņas un apņemšanās būt klātesošiem no pirmās konflikta minūtes, ietekmē kopējo Eiropas drošību. Ne vienmēr šīs diskusijas abās pusēs Atlantijas okeānam ir veicinājušas kopējus un solidārus naratīvus, it īpaši D. Trampa

[189] NATO. 2022. Collective Defence – Article 5. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm

[190] Sten Rynning, *NATO: From Cold War to Ukraine, a History of the World's Most Powerful Alliance* (New Haven: Yale University Press, 2024), 244.

administrācijas laikā.[191] Šī iekšējā diskusija tajā pašā laikā ir bijis stimuls gan Eiropas stratēģiskās autonomijas virzīšanā, gan arī ASV drošības stratēģijas slīpēšanā, tai skaitā jautājumos, kas skar kodoldimensiju. Tieši šī iemesla dēļ ir svarīgi padziļināti aplūkot un analizēt, kā NATO piekopusi atturēšanas un aizsardzības adaptāciju, to analizējot no ASV redzējuma par šīs adaptācijas ticamību, iztrūkumiem, kas tiek rāmēta ASV ārējā un drošības politikā, tai skaitā kontekstā ar nodrošināto kodollietussargu.

Krievijas rīcība ir izraisīja fundamentālas pārmaiņas Eiropas drošības arhitektūrā, kur NATO loma kļuvusi vēl izšķirošāka, lai saglabātu stabilitāti un aizsargātu tās dalībvalstis, īpaši Baltijas valstis, kuras atrodas Krievijas kaimiņos. Veids, kā NATO ir reaģējusi kopš Krievijas agresijas jau 2014. gadā, ir stiprinājis (vai licis apšaubīt) drošības stāvokli Baltijas valstīs. Kopš 2014. līdz 2022. gadam darbības un kopējā NATO transformācija aizsākās, tomēr tā, Baltijas ārējās un drošības politikas valstu skatījumā, nebija pietiekama. 2022. gada notikumi kalpoja par vēl izteiktāku modinātājzvanu gan Rietumeiropas sabiedroto, gan arī ASV drošības politikas aģentu skatījumā.

Kopumā var apgalvot, ka Krievijas agresija ir radikāli mainījusi uztveri par draudiem Eiropā. Iepriekš pieņemtas dogmas un ticība, ka uz savstarpējā izdevīguma bāzes veidotas (galvenokārt ekonomiskās) attiecības pēc Aukstā kara beigām stiprina abpusējo ieinteresētību drošības veicināšanā, izrādījās aplams stratēģisks redzējums. Iedragāta uzticamība, kas atspoguļo izaicinājumus ilgtermiņā. Apzinoties domāšanas veidnes maiņu, aliansei tas ir pieprasījis dinamisku un pielāgojamu (uzticamu) atbildi.[192] NATO ir bijusi spiesta reaģēt ne tikai uz konvencionāliem draudiem, bet arī uz hibrīdkaru, kiberdraudiem, kodoldraudiem un ekonomiskām destabilizācijas metodēm.

Šīs adaptācijas kontekstā Baltijas valstis – Latvija, Lietuva un Igaunija – kopš 2014. gada ir atradušās ārkārtīgi sarežģītā ģeopolitiskā situācijā. Izprotot, ka Kremlī ir pastāvoša revizionistikas politikas ambīcija, Baltijas valstis jau kopš 2014. gada ir adresējušas iztrūkumus, kas ir klātesoši reģionā un kas, pirmkārt, rada plaisas atturēšanas stājā un pozīcijā, otrkārt, ja atturēšana izgāžas, tad radītu būtiskus zaudējumus, valstīm aizsargājoties. Baltijas valstis vēsturiski ir bijušas jūtīgas pret Krievijas ietekmi, ņemot vērā to ģeogrāfisko tuvumu un vēsturisko pieredzi. Līdz ar to 2014. gadā aizsāktā NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija ir bijusi būtiska Baltijas valstu drošībai, valstīm vēl vairāk integrējoties NATO militārajās struktūrās, līdz ar to padarot atturēšanu efektīvāku.

---

[191] Sten Rynning, *NATO: From Cold War to Ukraine, a History of the World's Most Powerful Alliance* (New Haven: Yale University Press, 2024), 228–236; Kori Schake. America vs the West: Can the Liberal World Order Be Preserved? *Foreign Affairs* 96, no. 3 (2017): 26.

[192] Robert M. Entman, Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993): 52.

Kodolieroču loma, kas pēc Aukstā kara bija šķietami mazinājusies, šīs kopējās alianses adaptācijas kontekstā atkal kļūst par centrālu diskusiju jautājumu gan nacionāli ASV, gan līdz ar to arī NATO stratēģijā. Krievijas agresīvā rīcība un kodolieroču izmantošanas retorika ir atdzīvinājusi kodolieroču atturēšanas koncepciju kā neatņemamu daļu no NATO aizsardzības politikas. To veicinājusi nepieciešamība, ņemot vērā Krievijas kodolretoriku un kodolspēku attīstību, kas ir bijusi daļa no Krievijas politikas, it īpaši kopš 2014. g., to pastiprinot vēl izteiktāk 2022. gadā aizsāktā pilna mēroga karadarbībā Ukrainā. Stratēģisko naratīvu un pretnostatījumu kontekstā kodolieroči tiek uztverti ne tikai kā spēka balansēšanas instruments, bet arī kā politisks līdzeklis, kas dod signālu par Rietumu apņēmību aizsargāt savas teritorijas un saglabāt mieru Eiropā. Tas arī radījis diskusijas[193] par kodolieroču izvietošanu un modernizācijas plāniem, kas ir būtiski, lai uzturētu efektīvu atturēšanas stratēģiju.

Krievijas agresija Ukrainā ir kļuvusi arī par pārbaudījumu NATO vienotībai. Atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija ir ne tikai tehnisks militārs process, bet arī politiski sarežģīts uzdevums, kas prasa saskaņotu politiku starp alianses dalībvalstīm. Dažādu valstu drošības intereses un pieeja atturēšanai var atšķirties. Tas ir būtisks jautājums, jo NATO vienotība ir kritisks faktors, kas nosaka tās efektivitāti globālajā drošības arhitektūrā. Līdz ar to šī izpēte ir ne tikai svarīga, lai saprastu NATO reakciju uz konkrētiem drošības izaicinājumiem, bet arī sniedz plašāku skatījumu uz to, kā alianse attīsta un uztur starptautiskās drošības sistēmas stabilitāti, kur ASV ir būtiska loma.

Respektīvi, ASV vēsturiski ir spēlējušas centrālo lomu NATO kodolpolitikas veidošanā. Līdz ar to viens no šīs nodaļas mērķiem ir izprast, kā ASV kodolpolitika ir tikusi rāmēta no 2014. līdz 2024. gadam NATO kopējās stratēģijas un alianses spējas reaģēt uz Krievijas draudiem kontekstā. Un otrādi, vai NATO (ne)piemērotā atturēšanas un aizsardzības stāja izpaužas ASV ārējās un drošības politikas rāmējumā. Respektīvi, vai, piemēram, tas, ka Eiropa ilgu laiku nav spējusi pietiekami ieguldīties aizsardzībā, ka pastāv plaisas kopējā stājā, kas veicina "apetīti" Kremlī to notestēt, var tikt identificēts arī ASV kodolpolitikas rāmējumā. Starp ASV kodolieroču doktrīnas maiņu, piemēram, diskusijas par elastīgāku kodolieroču izmantošanu vai "zema sliekšņa" kodolieroču attīstību, un NATO atturēšanas politiku ir pastāvoša saikne un korelācija, ko pauž kodolpolitikas aģenti.

[193] Gera, V. 2022. Poland Says It's in Talks with US about Hosting Nuclear Weapons under NATO Program. *AP News*. https://apnews.com/article/poland-nuclear-weapons-nato-russia-ukraine-d92c508d6ff53683a25f1bc62d256f86

3.1. NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija kopš 2014. gadā uzsāktās Krievijas agresijas Ukrainā

Spēja pielāgoties nenoteiktajiem un pastāvīgi mainīgajiem starptautiskās drošības vides apstākļiem ir bijis priekšnoteikums NATO panākumiem un attīstībai. Kopš NATO dibināšanas 1949. gadā alianse ir piedzīvojusi vairākus iekšējus un ārējus satricinājumus, kas ietekmējuši NATO turpmāko attīstību un pastāvēšanu. Alianse ir spējusi pielāgoties un rast risinājumus vairākiem drošības izaicinājumiem. Viens no būtiskākajiem ārējiem izaicinājumiem un satricinājumiem, kas ievērojami ietekmēja NATO adaptācijas procesu, bija Krievijas Krimas aneksija 2014. gadā, kas bija būtisks signāls gan aliansei, gan katram sabiedrotajam atsevišķi. Taisnības labad gan jānorāda, ka "modinātājzvana" ietekme uz visus sabiedroto "piecelšanos no ilgstošas snaudas" nebija proporcionāla un vienmērīga. Tas izpaudās tajā, kā to uztvēra gan sabiedrības, gan politiskās elites pārstāvji, kuri atbildēja par dalībvalstu ārējo un drošības politiku. Līdz ar to adaptācija pēc 2014. gada Krievijas nelikumīgās Krimas aneksijas sāka vairākus drošību stiprinošos procesus Baltijas valstīs, bet ne tādā apmērā, kā to uztvēra par nepieciešamību Baltijas pārstāvji,[194] kuriem notikumi Ukrainā jau 2014. gadā bija apliecinājums piesardzības politikai, kas vairāk vai mazāk bija klātesoša Baltijas valstu ārējā un drošības politikā pēc neatkarības atgūšanas.

Vienlaikus NATO adaptācija aktualizēja arī kodoldimensiju, kas pēc Aukstā kara bija zaudējusi centrālo vietu alianses diskursā. Pieaugot spriedzei ar Krieviju, NATO arvien aktīvāk izmantoja kodolsignalizēšanu, militārās mācības un politisko retoriku, lai demonstrētu atturēšanas ticamību.[195] Šī dinamika atspoguļo plašāku tendenci, kurā kodolatturēšana tiek rāmēta kā būtisks kolektīvās aizsardzības elements, īpaši Austrumu flanga drošības kontekstā.[196]

3.1.1. NATO adaptācija 2014.–2022. gadā: "nepabeigts Baltijas bizness"

Uzsāktā adaptācija norādīja uz būtiskiem trūkumiem un vājībām alianses uztverē, pieejā un rīcībā. Lai arī vēl nepilnvērtīgi, tomēr, adresējot šos trūkumus, kopš 2014. gada aliansē aizsākās jauns posms, kas ietekmēja ne tikai militāro spēku izvietošanu, dalībvalstu apņemšanos ieguldīt nepieciešamos naudas līdzekļus valsts aizsardzībā, savstarpējās savietojamības stiprināšanu, bet kopumā norādīja uz nepieciešamību pēc jaunas militārās doktrīnas (domāšanas) izmaiņām. Lai arī līdz pat 2022. gadam, kad Krievija uzsāka pilna mēroga karadarbību Ukrainā, starp sabiedrotajiem joprojām pastāvēja pretrunas, kā definēt

[194] Intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi Latvijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.]

[195] Claudia Major and Christian Mölling, NATO's Strategic Adaptation after Russia's War against Ukraine. *Survival* 64, no. 4 (2022): 11–18.

[196] Sten Rynning, *NATO: From Cold War to Ukraine, a History of the World's Most Powerful Alliance* (New Haven: Yale University Press, 2024), 250.

Krieviju (drauda un naratīva klasifikācijas pakāpe), 2014. gada aktivitātes ietekmēja sabiedroto uztveri, kas ir pamats pirmām kārtām spēku izvietošanai NATO Austrumu flangā. Pieeja un domāšanas veids, kas nebija iespējams un ko sabiedrotie noliedza kopš Baltijas valstu iestāšanās NATO 2004. gadā.

Līdz ar diskusijām par sabiedroto spēku izvietošanu Austrumu flangā aizsākās "jauns laikmets" alianses uztverē un draudu adresēšanā. Tāds, kas ir tuvāks un pieņemamāks arī Baltijas valstīm. Jānorāda gan, ka šīs debates kontekstā ASV pozīcija nav bijusi viennozīmīgi vērtēta, it īpaši no Baltijas reģiona valstīm, aicinot (un tā arī pilnvērtīgi nesagaidot) ASV pilnvērtīgu (vēlams, pastāvīgu) klātbūtni reģionā.

Kā kaimiņi un frontes valstis Igaunija, Latvija un Lietuva bijušas starp visaktīvākajiem un skaļākajiem virzītājiem 2014. gadā uzsāktajā alianses adaptācijas procesā, aicinot citus sabiedrotos ievērojami stiprināt alianses spēju risināt Krievijas agresīvās pieejas radītos izaicinājumus.[197] Ar sabiedroto atbalstu reģionā tika īstenoti vairāki svarīgi drošību stiprinoši pasākumi, reģiona pozīcijas iepretim Krievijas radītajiem apdraudējumiem. Daudzi drošību veicinošie pasākumi tika īstenoti gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, kas ietekmējis spēku samērus reģionālā līmenī. NATO samits Velsā aizsāka vairāku vēsturisku alianses lēmumu pieņemšanas procesu. Būtiskākie no tiem:

1. Pirmkārt, NATO samitā Velsā 2014. gadā sabiedrotie apņēmās[198] ieguldīt vismaz 2 % no IKP aizsardzībai. Jānorāda, ka 2014. gadā ir tikai pieci sabiedrotie, kuri pilnvērtīgi pilda šo apņemšanos.[199] Nespēja ilgtermiņā ieguldīt nepieciešamos līdzekļus ietekmēs kopējo adaptācijas procesu, kas būs novērojams un paspilgtināsies it īpaši tajā brīdī, kad sabiedrotie sāks sniegt palīdzību Ukrainai tās cīņā pret Krievijas agresiju.
2. Otrkārt, NATO samitā Varšavā 2016. gadā tika pieņemts vēsturisks lēmums par sabiedroto spēku izvietošanu Baltijas valstīs un Polijā.[200] Tika izveidotas paplašinātās kaujas gatavības vienības. Būtisks atskaites punkts sabiedroto domāšanas un pieejas maiņā.
3. Treškārt, NATO aizsākās procesi, kas saistīti ar alianses reaģēšanas laiku. Tika virzītas vairākas iniciatīvas. Viena no šādām ietvēra 2018. gada jūnijā panākto NATO aizsardzības ministru vienošanos, lai aizsargātu aliansi un tās sabiedroto valstis pret pieaugošiem draudiem no Krievijas, kā arī stiprinātu kaujas gatavību, atvieglojot

[197] Intervija Nr. 2 ar *William Alberque*. [3.10.2024.]
[198] NATO. 2014. Wales Summit Declaration. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm
[199] Al Jazeera. 2024. How Much Does Each NATO Country Spend in 2024? *Al Jazeera News*. https://www.aljazeera.com/news/2024/7/11/how-much-does-each-nato-country-spend-in-2024#:~:text=In%202014%2C%20NATO%20allies%20in,their%20collective%20GDP%2C%20to%20defence
[200] NATO. 2016. Warsaw Summit Communiqué. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

karavīru pārvietošanos pa Eiropu ārkārtas situācijās. Lēmums paredzēja pastiprināt NATO stāju, izvietojot 30 kaujas bataljonus, 30 aviācijas eskadronus un 30 kara kuģu 30 dienu laikā.[201] Lai arī, no Baltijas valstu perspektīvas raugoties, spējas nepietiekamā apmērā un pārāk ilgā laikā, tomēr diskusija par kopējo reaģēšanas laiku tika uzsākta, kas turpmāk ietekmēja aizsardzības un operacionālo plānu (tai skaitā Baltijas valstīm) pielāgošanu pastāvošā drauda kontekstā. "Laika" izaicinājums un debate lielā mērā tika virzīta un vadīta no bijušā ASV aizsardzības sekretāra Dž. Matisa (*Jim Mattis*) puses, kurš, izprotot ievainojamības Baltijas scenārijā un līdz ar to Krievijas priekšrocības, priekšplānā izvirzīja noteikta lieluma spēkus noteikta laika gatavībā.[202] Šī pozīcija D. Trampa administrācijas laikā bija ļoti gaidīta un pozitīvi uztverta Baltijas valstu diplomātu un ārējās un drošības politikas veidotāju vidū. Tas identificēja to, ka ASV apzinās iztrūkumus, kas ir pastāvējuši jau ilgāku laika posmu NATO spēju un spēku attīstības plānos.[203] Tas arī ilustrēja, ka ASV apņemas zināmā mērā "aizpildīt" ielāpus pastāvošajiem caurumiem NATO atturēšanas un aizsardzības stājā.

4. Ceturtkārt, Baltijas valstīs nacionāli tika īstenoti vairāki drošību stiprinoši pasākumi sadarbībā ar sabiedrotajiem, lai veicinātu atturēšanas politiku. Baltijas valstīs tika novērots lielākais aizsardzības izdevumu pieaugums kopš to neatkarības atgūšanas (piemēram, Latvijā kopš 2014. gada aizsardzības budžets ir pieaudzis par 5,6 reizēm[204]). Tas ir nodrošinājis finansiālo bāzi Nacionālo bruņoto spēku (NBS) attīstībai un stiprināšanai un radījis iespēju ciešāk sadarboties ar sabiedrotajiem, stiprinot nacionālās aizsardzības spējas un piedaloties misijās un operācijās ārpus valsts robežām. Baltijas valstis kopš 2014. gada līdz ar to ir spējušas ne tikai būt alianses drošības pasākumu patērētājas, bet arī ieguldītājas, pildot saistības, kas noteiktas NATO dibināšanas līguma 3. pantā.

Kopš 2014. līdz 2022. gadam alianses priekšplānā tika izvirzīti divi būtiskākie jautājumi, uz kuriem sabiedrotie gan NATO, gan nacionālajā līmenī ir mēģinājuši rast atbildi: 1) kolektīvās aizsardzības stiprināšana un atturēšanas spējas palielināšana pret Krievijas agresiju un 2) uzticamības un pārredzamības veicināšana reģionā. Šajā kontekstā tika pieņemti vairāki lēmumi, kas ietekmēja reģiona drošību, tai skaitā spēju radīt NATO uzmanības zonu reģionā, kas nodrošina augstu gatavību, kā arī pastiprinātu sabiedroto klātbūtni Baltijas valstīs

[201] NATO. 2018. NATO Readiness Initiative. *NATO*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_06/20180608_1806-NATO-Readiness-Initiative_en.pdf

[202] LaGrone, S. 2018. Mattis Says NATO's Four Thirties Force Structure Shows Political Strength. *USNI News*. https://news.usni.org/2018/08/30/mattis-says-natos-four-thirties-force-structure-shows-political-strength

[203] Intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi Latvijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.]

[204] Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2024. Budžeta Infografika (2024). *Aizsardzības ministrija*. https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/Budžeta%20infografika%20%282024%29.jpg

un Polijā, lai uzlabotu iespējas reaģēt uz ārkārtējiem notikumiem. Tāpat tika panāktas vienošanās, ka šīs pastiprinātās klātbūtnes ne tikai palielinās reģiona drošību, bet arī nodrošinās plašu un integrētu pieeju reģiona aizsardzībai. Šie lēmumi sniedza skaidru signālu, ka Baltijas drošība ir būtisks NATO prioritātes elements. Tāpat tie veicināja sabiedroto gatavības un reaģēšanas spējas stiprināšanu reģionā.

Pastiprinātās NATO militārās spējas un reaģēšanas iespējas nodrošina uzticamības un drošības izjūtu Baltijas valstu iedzīvotājiem, kā arī attur vai kalpo par atturēšanas elementu agresoram no jebkāda veida karadarbības Latvijā, Lietuvā vai Igaunijā. Piemēram, 2017. gadā veiktajā aptaujā pierādās, ka par apmēram 50 % bija pieaudzis to sabiedrības pārstāvju skaits, kuri uzskatīja, ka drošības situācija bija uzlabojusies salīdzinājumā ar 2015. gadu.[205] Tajā pašā laikā, no otras puses, pastiprināta sabiedroto klātbūtne reģionā veicināja agresīvas retorikas un stiprinātas militārās infrastruktūras Baltijas valstu pierobežā, ko mērķtiecīgi īstenoja Krievija tās Rietumu kara apgabalā. Drošības dilemmas izpausmes praksē. Respektīvi, palielinoties NATO klātbūtnei Baltijas reģionā, Krievijas spiediens un draudi laika periodā pēc 2014. gada kļuva izteiktāki un aktīvāki arī Baltijas valstu pierobežā. Tas radīja pastiprinātu militarizāciju un neparedzamu drošības situāciju reģionā, palielinot riskus, ko pirmām kārtām un galvenokārt veicināja neuzticamība un atklātības trūkums starp Krieviju un alianses sabiedrotajiem.

Pretnostatījums, kas izpaudās kā militārā sāncensība (plaša mēroga militārās mācības, spēku piesviešana u. c.), radīja saspīlējumus arī stratēģiskā līmenī. Tas ietekmēja to, kā Krievija rāmē ASV, un otrādi, kāds ir ASV ārējo un drošības politikas veidotāju rāmējums attiecībā uz Krieviju.

Šajā laikā arī aizsākās posms, ko varētu definēt kā "bruņojuma kontroles beigu sākums". Aukstā kara laikā un pēc tā beigām starp lielvarām (ASV un PSRS, vēlāk ASV un Krieviju) tika noslēgti vairāki starptautiskie regulējumi, kas bija vērsti uz bruņojuma kontroles režīma izveidi. Proti, vienošanās par vairākiem uzticamību un caurskatāmību veicinošiem pasākumiem, kas rada vismaz kādu pārliecību otrajā pusē par nodomiem un militārajām darbībām, lai mazinātu saspīlējuma riskus. Šajā kontekstā akcentējami:

- Vīnes dokuments[206] – daļa no EDSO (Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas) pasākumiem, kas vērsti uz militārās caurskatāmības un uzticības veicināšanu Eiropā. Šis dokuments tika pieņemts kā daļa no sarunām par konvencionālo bruņojuma kontroli un paredz dažādus uzticības un drošības stiprināšanas pasākumus

[205] Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Veikta iedzīvotāju aptauja par aktuāliem aizsardzības jautājumiem. *Aizsardzības ministrija*. https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/veikta-iedzivotaju-aptauja-par-aktualiem-aizsardzibas-jautajumiem

[206] OSCE. 1992. Vienna Document 1992 of the Negotiations on Confidence- and Security-Building Measures. *OSCE*. https://www.osce.org/fsc/86597

(*Confidence and Security Building Measures – CSBMs*), lai palielinātu stabilitāti, samazinātu neskaidrību un novērstu konfliktus starp valstīm.

- Atvērto debesu līgums[207] – (*Open Skies Treaty*) daudzpusējs starptautisks līgums, kas tika parakstīts 1992. gadā un stājās spēkā 2002. gadā. Līguma mērķis ir veicināt caurspīdīgumu un uzticību starp valstīm, ļaujot tām veikt savstarpējas novērošanas lidojumus virs citas dalībvalsts teritorijas. Novērošanas lidojumu laikā ir atļauts izmantot noteiktas iekārtas, piemēram, fotokameras un sensoru, lai iegūtu informāciju par militārām aktivitātēm, kas varētu radīt drošības bažas.
- INF[208] (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*) jeb Līgums par vidēja un tuvā darbības rādiusa raķešu likvidāciju bija vēsturisks divpusējs līgums, ko 1987. gada 8. decembrī parakstīja ASV un PSRS. Līgums paredzēja abu pušu tuvā (500–1000 km) un vidējā darbības rādiusa (1000–5500 km) sauszemes ballistisko raķešu un spārnoto raķešu likvidēšanu. Tas bija būtisks solis Aukstā kara beigu procesā, jo samazināja kodolieroču eskalācijas draudus Eiropā. 2019. gadā ASV izstājās no līguma, apsūdzot Krieviju par līguma pārkāpumiem, kas noveda pie tā faktiskas izbeigšanas.

Visu līgumu *de facto* pārtraukšana ilustrē to starptautiskās vides gaisotni, kas sāka pastāvēt laikposmā pēc 2014. gada. Formāla izstāšanās vai dalības apturēšana konkrētajā līgumā no gada uz gadu kļuva paredzama, tomēr katra no tām radīja jaunus saspīlējumus. Šī drošības situācija ilustrēja to, kādā vidē darbojas aktori, caur kādu perspektīvu attiecīgi tiek rāmētas politikas. Vienīgā darbībā esošā vienošanās bruņojuma kontroles režīmā bija vienošanās par *START*. Lai arī formāli vienošanās par kodolgalviņu skaitu samazinājumu starp ASV un Krieviju tika panākta, konvencionālo vienošanos nepastāvēšana lielā mērā ietekmēja veidu, kā tas notika un attīstījās. Kodolieroči kļuva par daļu no plašākas bruņojuma kontroles negociācijām.

Atturēšana Baltijas valstu drošības politikā ir viens no centrālajiem pīlāriem.[209] Atturēšana ir sekmīga, ja pretinieks ir pārliecināts, ka tā zaudējumi, iesaistoties karadarbībā, ir lielāki nekā ieguvumi. Lai veicinātu atturēšanu, izmantojot dažādus stratēģiskās komunikācijas līdzekļus, ir meklēti piemērotākie vēstījumi potenciālajam agresoram par zaudējumiem, ko tas var gūt, iesaistoties jebkāda veida karadarbībā pret Baltijas valstīm. Tieši sabiedroto spēku militārā klātbūtne, Baltijas valstu skatījumā, tika uztverta par primāro un noteicošo, lai atturētu

[207] OSCE. 1992. Treaty on Open Skies. *OSCE*. https://www.osce.org/library/14127

[208] Arms Control Association. The Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty at a Glance. *Arms Control Association*. https://www.armscontrol.org/factsheets/INFtreaty

[209] Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Valsts aizsardzības koncepcija 2023. *Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija*. https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AM_VAK-2023_0.pdf

Krieviju no jebkāda veida karadarbības pēc tās uzsāktajām darbībām Ukrainā un arī Baltijas valstu pierobežā 2014. gadā. Baltijas valstu ārējās un drošības politikas aģentu skatījumā, tikai ar spēka izpausmi var veicināt situāciju, kad pastāvošā politiskā elite Krievijā atturas no plašākas konfrontācijas.[210] Šāds uzstādījums dominēja Baltijas pieejā,[211] domājot par NATO transformāciju pēc 2014. gada notikumiem. Pieejas pamatideja, ka spēka projicēšanas (rāmējuma) trūkums alianses un tās sabiedroto komunikācijā provocē Krievijas pastāvošo politisko režīmu mēģināt testēt alianses vienotību un solidaritāti. To vēl vairāk laikposmā pēc 2014. gada pastiprināja militārās aktivitātes Baltijas valstu pierobežā, kas bija necaurspīdīgas, konfliktējošas un apdraudošas pēc dabas (pieaugoša militārā infrastruktūra, attīstītas kaujas spējīgākās vienības, kiberuzbrukumi u. c. darbības).

Līdz ar to jau drīz pēc 2014. gada notikumiem, Baltijas valstu ārējās un drošības politikas aģentu skatījumā, pastāvīga sabiedroto militārā klātbūtne bija galvenais ārējās un drošības politikas mērķis. Galvenokārt caur šo perspektīvu tika meklēta atbilde uz pilnvērtīgu un uzticamu atturēšanu reģionā. Jau 2015. gada Latvijas ārlietu ministra ikgadējā ziņojumā par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos tika noteikts: "Iepriekšminētās tendences un notikumi nosaka, ka arī 2016. gadā Latvijas ārpolitikas galvenais mērķis būs gādāt par valsts drošību un valsts ekonomiskajām interesēm. Tāpēc Latvijas ārpolitika 2016. gadā koncentrēsies uz šādu uzdevumu īstenošanu: 1) stiprināt ārējo drošību, panākot ilgtermiņa NATO klātbūtni mūsu reģionā, un veicināt ES un NATO efektīvu cīņu pret terorismu [..]"[212] Arī Lietuvas un Igaunijas valsts aizsardzības koncepcijās šāds uzstādījums ir prevalējis un bijis starp prioritārajiem.[213]

Šajā kontekstā īpaši izceļams ir uzsvars attiecībā uz "pastāvīguma" atsauci. Sabiedroto spēku klātbūtne reģionā uz pastāvīguma bāzes netiek pilnvērtīgi akceptēta un īstenota arī pēc 2022. gada notikumiem. Pastāvīgums ir būtisks vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, tas ir skaidrs signāls, ka sabiedrotie apzinās, ka izaicinājums ar esošo agresorvalsts režīmu ir ilgtermiņā vērsts, otrkārt, tas ir būtisks, lai integrētu sabiedroto spēkus Baltijas valstu NBS struktūrās. Ar pastāvīgumu tiek nodrošināts, ka konkrētie spēki tiek pilnvērtīgi sasaistīti, kas nozīmē, ka

[210] Intervija ar Gintu Brūmani-Gromulu. [11.10.2022.]

[211] Valsts prezidenta kanceleja. 2023. Valsts prezidents: Kanādas lēmums nosūtīt savus spēkus uz Latviju stiprinās transatlantisko saiti. *Latvijas Valsts prezidenta kanceleja*. https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-kanadas-lemums-nosutit-savus-spekus-uz-latviju-stiprinas-transatlantisko-saiti

[212] Latvijas Republikas Ārlietu ministrija. 2015. Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums Saeimai par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos. *Latvijas Republikas Ārlietu ministrija*. https://www.mfa.gov.lv/lv/media/403/download

[213] ŚLIWA, Z., Kalinowski, R., and Petraitis, D. Toward Comprehensive Defense: The Case of the Baltic States since 2014. https://www.academia.edu/67181996/Toward_Comprehensive_Defense_The_Case_of_the_Baltic_States_since_2014

uzņemošā valsts var rēķināties gan spēju attīstības kontekstā, gan spēku ģenerēšanas kombinācijās.

Šīs debates kontekstā Varšavas samits 2016. gadā kļuva par nozīmīgāko Baltijas valstu drošības un aizsardzības stiprināšanā kopš valstu pievienošanās 2004. gadā. Samita darba kārtībā bija četri galvenie jautājumi:[214] 1) alianses kolektīvās aizsardzības un atturēšanas politikas stiprināšana; 2) alianses atbildes pasākumi izaicinājumiem austrumos, tostarp turpmākās attiecības ar Krieviju; 3) NATO iesaiste dienvidu izaicinājumu risināšanā; 4) NATO misija Afganistānā. Samitā galvenais uzsvars tika likts uz jautājumiem par Baltijas valstu un Polijas drošību un nepieciešamajiem pasākumiem, lai atturētu Krieviju no potenciālās agresijas. Latvijai būtiskākais samitā pieņemtais lēmums bija alianses klātbūtnes stiprināšana NATO dalībvalstīs tās austrumos. Samitā Varšavā tika paziņots,[215] ka vairāki sabiedrotie (Kanāda, ASV, Lielbritānija, Vācija) uzņemsies vadošās valsts pienākumus multinacionālām bataljona lieluma alianses kaujas grupām Baltijas valstīs un Polijā, kas Krievijas tālākas agresijas atturēšanas un kolektīvās aizsardzības stiprināšanās nolūkos tika izvietotas šajās valstīs 2017. gadā. Savukārt jau 2016. gada oktobra NATO aizsardzības ministru sanāksmē par plāniem savus bruņotos spēkus un ekipējumu iekļaut multinacionālajā bataljona lieluma alianses kaujas grupā paziņoja arī citas dalībvalstis.

NATO samitā Varšavā 2016. gadā pieņemot lēmumu par paplašinātās kaujas gatavības vienības izveidi (*enhanced Forward Presence – eFP*), zināmā mērā viens no svarīgākajiem ārējās un drošības politikas mērķiem tiek sasniegts. Lai gan nepilnvērtīgi, jo iztrūka pastāvīguma komponente. Kaut arī vēsturisks, tomēr, no Baltijas valstu perspektīvas, tas nebūt nenozīmēja "pabeigta biznesa" pozīcijas, bet gan drīzāk tika uztverts kā sākums plašākai un turpinošai adaptācijai. Šī ir būtiskā atšķirība, kas joprojām ir klātesoša starp Austruma flanga valstu redzējumu un pārējo Eiropas sabiedroto uzstādījumu. Austrumu flangs to uztvēra kā pirmo soli plašākā stāstā, kur "vecās" Eiropas politiskie līderi un drošības politikas aģenti to lūkoja caur "pabeigta biznesa" perspektīvu, norādot, ka tas jau tā ir pietiekami skaidrs signāls Krievijai, kas to attur no jebkāda veida darbībām. Vēl vairāk, dažu valstu skatījumā, šis bija pārāk eskalējošs solis, kas tobrīd, viņuprāt, varētu izraisīt vēl agresīvāku Krievijas rīcību, tādējādi radot ievērojamus drošības satricinājumus Eiropā.

Līdz ar lēmumu par sabiedroto spēku klātbūtnes nodrošināšanu Baltijas valstīs un Polijā tika novērota vienota nostāja un vērtējums no Baltijas valstu kopējās un nacionālās pārstāvju puses, kas lielā mērā ietekmēja ne tikai NATO, bet arī ASV pozicionējumu un rīcībpolitiku

[214] The White House. 2016. Fact Sheet: NATO Warsaw Summit. *The White House Archives*. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/07/08/fact-sheet-nato-warsaw-summit

[215] NATO. 2016. Warsaw Summit Communiqué. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

attiecībā uz Baltijas valstīm. Piemēram, gan aizsardzības resora (aizsardzības ministrs,[216] NBS komandieris), gan diplomātiskā korpusa pārstāvju, gan arī Valsts prezidenta[217] vērtējumā, sabiedroto spēku klātbūtne tika uztverta kā nozīmīgs sasniegums, kas, pirmkārt, "padara valsti drošāku", otrkārt, stiprina sadarbību ar sabiedroto spēkiem, treškārt, attur pretinieku no potenciālās agresijas. Līdz ar lēmuma pieņemšanu par spēku izvietošanu Latvijas informatīvajā telpā netika novērota krasa viedokļu sašķeltība par šī lēmuma pozitīvu vai, tieši pretēji, negatīvu ietekmi uz nacionālo drošību.

Ārējās un drošības politikas vēstījumi no politisko pārstāvju puses dažādos parlamenta flangos bija vienoti. Nedrošības izjūta, ko veicināja Krievijas agresija, kalpoja par katalizatoru kopējai nostājai. Kā būtiskākie vēstījumu rāmējumi, kas tiek izplatīti sabiedrībā līdz ar lēmuma pieņemšanu no Baltijas valstu valdību pārstāvju puses, ir "NATO – viens par visiem, visi par vienu", "Ziemeļatlantijas līguma 5. pants tiek apliecināts darbos", "Baltijas valstu un Polijas drošības bažas tiek izprastas un ņemtas vērā", "NATO ir gatava stāties pretim jebkāda veida izaicinājumiem" u. c. Starp vēstījumiem publiskajā vidē mazāk figurē, kā šis lēmums var ietekmēt attiecības ar Krieviju un kādas izmaiņas tas var radīt reģiona drošībai.

Līdz ar sabiedroto spēku izvietošanu, abstrahējoties no konkrētām valstīm un ģeogrāfiskā novietojuma, teorētiski var sasniegt vēlamajam efektam pretējo: no pretinieka atturēšanas uz lielāku eskalāciju un nedrošību reģionā. Pēc 2014. gadā uzsāktās transformācijas un 2016. gadā alianses samitā Varšavā NATO komunikācija attiecībā uz spēku izvietošanu Baltijas valstīs un Polijā tikusi balstīta argumentācijā, ka sabiedroto spēku klātbūtnei ir aizsardzības raksturs, tā ir proporcionāla un saistībā ar starptautisko regulējumu, nepārkāpjot NATO un Krievijas pamatakta vienošanos.[218]

Pretēji NATO uzstādījumam, ka plānotajai sabiedroto klātbūtnei ir aizsardzības raksturs un tā nepārkāpj noslēgtās saistības, Krievijas reakcija drīz pēc lēmuma par sabiedroto klātbūtni Baltijas valstīs un Polijā pieņemšanas veicināja un turpināja veicināt saspīlējumu reģionā. Krievijas stratēģiskajā komunikācijā šis solis tika izmantots, lai vēl vairāk konsolidētu sabiedrību, akcentējot uz "draudīgajiem rietumiem", radot plaisas sabiedrībās un tādējādi mēģinot pamatot vēl lielākus militāros izdevumus no kopējā valsts budžeta. Vairāki Krievijas

[216] Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Bergmanis gandarīts par pozitīvo lēmumu par bataljona līmeņa kaujas grupas izvietošanu. *Aizsardzības ministrija*. https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/bergmanis-gandarits-par-pozitivo-lemumu-par-bataljona-limena-kaujas-grupas-izvietosanu

[217] Valsts prezidenta kanceleja. Valsts prezidents: Kanādas lēmums nosūtīt savus spēkus uz Latviju stiprinās transatlantisko saiti. *Latvijas Valsts prezidenta kanceleja*, apskatīts 31. oktobrī, 2023, https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-kanadas-lemums-nosutit-savus-spekus-uz-latviju-stiprinas-transatlantisko-saiti

[218] NATO. 2023. Boosting NATO's Presence in the East and Ensuring Effective Deterrence and Defence. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_136388.htm

līderi, tai skaitā prezidents Vladimirs Putins, nāca klajā ar paziņojumiem,[219] kas ietver neapmierinātību un netieši norāda uz "atbildes soļiem" šādai politikai.

Publiskā komunikācija starp Krievijas un sabiedroto valstu vadītājiem pēc 2014. gada aizsāka pārmaiņas rāmējumā un vēstījumos no abām pusēm – tā bija drīzāk uz konfrontāciju, nevis komunikāciju, vērsta. Konfrontācija no publiskās/stratēģiskās komunikācijas tika transformēta arī praktiskā darbībā. Piemēram, saskaņā ar Krievijas oficiālo pārstāvju paziņojumiem, lai balansētu spēku līdzsvaru ar NATO līdz ar izveidotām četrām kaujas grupām Baltijas valstīs un Polijā (katrā apmēram 1000 karavīru), Krievija pieņēma vairākus militārus pasākumus, kas ietvēra jaunu divīziju organizāciju tieši Rietumu kara apgabalā, kas būtu "domātas" karadarbībā pret NATO.[220] Tāpat NATO ģenerālsekretārs Jenss Stoltenbergs 2016. gada 26. oktobra preses konferencē pauda bažas par Krievijas militārajām aktivitātēm alianses robežu tuvumā, tostarp mācībām "KAVKAZ 2016" un raķešu sistēmu "Iskander" izvietošanu Kaļiņingradā. Vienlaikus NATO spēku gatavības un klātbūtnes palielināšanu viņš raksturoja kā samērīgus aizsardzības pasākumus, kas atbilst alianses starptautiskajām saistībām. Šajā vēstījumā Krievijas militārās aktivitātes tiek rāmētas kā drošības izaicinājums, savukārt NATO klātbūtnes stiprināšana – kā aizsargājoša atbildes reakcija[221].

Militārā spēka demonstrācija ir viens no līdzekļiem drošības politikas stratēģiskajā komunikācijā. Mērķis spēka demonstrācijai galvenokārt ir vēstījuma radīšana otrai pusei, tādējādi mēģinot ietekmēt konkrētu pieeju, politiku vai lēmuma pieņemšanu. Krievijas stratēģiskajā komunikācijā militārā spēka izpausme ir ierasta parādība. Alianses sanāksmju laikā (it īpaši valstu un vadītāju saietos jeb samitos), kad plānots pieņemt Krievijai it kā nelabvēlīgus lēmumus, nereti reģionā tiek īstenotas plaša mēroga militārās aktivitātes, kam ir īpaša rāmējuma nozīme.

Tāpat nereti tiek "atbildēts" ar militāra spēka demonstrāciju uz dažāda veida politiskiem paziņojumiem vai notiekošiem procesiem. Neatkarīgi no Krievijas militāro aktivitāšu apjomiem Baltijas valstīs notiekošās militārās aktivitātes ar sabiedroto līdzdalību vai bez tās Kremlī tiek uztvertas kā eskalējošas. ASV iesaiste Baltijas reģiona militārajās mācībās papildināja NATO kolektīvās aizsardzības pasākumus. Piemēram, ASV vadītajās daudznacionālajās mācībās "Saber Strike 2018", kas norisinājās Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Polijā, piedalījās apmēram 18 000 karavīru no 19 NATO sabiedrotajām un partnervalstīm.

[219] Sputnik. 2016. Putins: Krievija ir spiesta reaģēt uz NATO agresīvo retoriku. *Sputnik*. http://sputnik-newslv.com/Russia/20160622/2077776.html

[220] CubaSí. 2024. Russia to Form 3 New Divisions to Counter NATO Buildup. *CubaSí.* https://cuba-si.cu/en/world/item/7683-russia-to-form-3-new-divisions-to-counter-nato-buildup

[221] NATO. 2016. Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the North Atlantic Council at the level of Defence Ministers. 26 October. https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2016/10/26/press-conference

Mācībās tika pilnveidota iesaistīto spēku savietojamība un sadarbība ar reģionā izvietotajām NATO kaujas grupām. Šādas aktivitātes ļauj identificēt militāro spēju un politiskās signalizācijas sasaisti: ASV iesaiste vienlaikus stiprina praktisko gatavību un demonstrē apņemšanos piedalīties reģiona aizsardzībā.[222] Līdz ar to var secināt, ka, no militāro aktivitāšu vēstījumu perspektīvas, pastāvēja plaisa, ko uz bilaterālo un četrpusējo militārās sadarbības formāta bāzes aizpildīja ASV, piemēram, iniciējot un piedaloties militārās mācībās ārpus NATO ietvara.[223]

Spēku apmēri bija (un joprojām ir) neproporcionāli. Lai arī 2014. gada uzsāktā NATO transformācija tika uzskatīta par pareizu virzienu, tā, baltiešu skatījumā, neatrisināja visus drošības izaicinājumus.[224] Vēl vairāk smagnējās diskusijas un grūtības pārliecināt Eiropas sabiedrotos nereti veicināja nedrošības izjūtu, ko Krievija izmantoja, lai testētu alianses noturību gan ar stratēģisku naratīvu paušanu publiskajā telpā, gan ar militāro aktivitāšu īstenošanu, tai skaitā lietojot dažādas hibrīdās karadarbības veidus.

3.1.2. Krievijas agresija 2022. g.: "modinātājzvans" Eiropai (?)

Krievijas īstenotā Krimas aneksija 2014. gadā var tikt uzskatīta par Baltijas "modinātājzvanu". Līdz tam arī Baltijas valstu ārējā un drošības politikā tika meklēti sadarbības formāti labu kaimiņattiecību veidošanā ar Krieviju. Izdevumi aizsardzībai bija ievērojami zem nepieciešamajiem 2 %, turklāt attīstot tādus kaujas spēkus, kas drīzāk domāti ārpus valsts operācijām un misijām, kas ilustrē drauda (ne)iespējamību un nopietnību ārējās un drošības politikas aģentu skatījumā. 2014. g., kā tas norādīts iepriekš, mainīja šo perspektīvu, Baltijas valstīm bieži vien izvirzoties līderībā un kā piemēriem pārējiem alianses sabiedrotajiem. Savukārt 2022. gada 24. februārī uzsāktā Krievijas pilna mēroga karadarbība Ukrainā var tikt pamatoti uzskatīta par Eiropas "modinātājzvanu". Vācijas *Zeitenwende*, Makrona doktrīnas un skatījuma maiņa kā ievērojami pagrieziena punkti rietumvalstu un Krievijas attiecībās aizsākās tieši kā atbilde uz Krievijas radītajiem apdraudējumiem.

"Mēs jums teicām" bieži lietots izteiciens, ko kopš 2022. gada piemērojuši baltiešu politiķi un ārpolitikas eksperti, piedaloties starptautiskajās diskusijās par to, kā palīdzēt Ukrainai un kādas turpmākās attiecības veidot ar Krieviju. Tomēr pārliecība, ka nostāja ir bijusi pareiza, nav atrisinājusi būtiskāko Baltijas valstu izaicinājumu – Krievijas pilnvērtīga atturēšana. 2022. gadā turpinātā, bet nu jau ar citu izpratni alianses adaptācija iezīmēja būtisku

[222] RFERL. 2015. Power Projection: Comparing NATO And Russian Military Exercises. *RFERL*. https://www.rferl.org/a/data-visualization-nato-russia-exercises/27212161.html

[223] NATO. 2018. 19 NATO Allies and partners wrap up exercise Saber Strike 2018. 15 June. https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2018/06/15/19-nato-allies-and-partners-wrap-up-exercise-saber-strike-2018

[224] Intervija Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu. Intervija sniegta anonīmi. [21.02.2022.]

tendenci Baltijas valstu un rietumu attiecībās: stratēģiskā līmenī vienota apziņa, ka ar šo politisko režīmu Krievijā ilgtermiņā nav iespējams veidot attiecības, kas balstās uz uzticēšanos, tajā pašā laikā taktika, kā to sasniegt, starp Baltijas valstīm un tās sabiedrotajiem rietumos atšķiras.

Kopš 2022. gada notikuši vairāki NATO samiti, kuros pieņemti būtiski lēmumi, tai skaitā Baltijas valstu un arī kodolpolitikas kontekstā. Arī no samitu lokācijas perspektīvas NATO iezīmēja prioritātes un vēstījumus potenciālajam agresoram. Piemēram, NATO Viļņas samits 2023. gadā bija otrā valstu un valdību sanāksmes vizīte šādā līmenī Baltijas valstīs (pirmo reizi 2006. gadā Latvijā, kad gan starptautiskā vide, gan arī darba kārtība ievērojami atšķīrās).

NATO samiti ir būtiski atskaites punkti, kuros visaugstākajā līmenī tiek dotas vadlīnijas operacionālās un aizsardzības spējas stiprināšanas kontekstā. Diskusijas pirms tiem norāda uz valstu pozicionējumu. Tieši publiskā retorika nereti tiek izmantota, lai pārstāvētu/stiprinātu pozīciju svaru. Piemēram, pirms NATO samita Madridē Igaunijas premjerministre (apzināti) uzsāka diskusiju par NATO gatavību reaģēt uz potenciālu iebrukumu Baltijas valstīs, norādot, ka būtu nepieciešams 180 dienu ilgs laiks, lai uzsāktu Baltijas valstu atgūšanas operāciju.[225] Laika nogrieznis, kas nav pieņemams arī no citu Baltijas valstu perspektīvas. Tieši izpratne par to, cik daudz laika būs alianses rīcībā, lai, pirmkārt, identificētu Krievijas plānotās militārās aktivitātes, kas tiktu vērstas pret Latviju, Lietuvu un Igauniju, otrkārt, ja atturēšana nav bijusi sekmīga, cik ilgā laikā sabiedrotie spētu iesaistīties un radīt prettriecienu agresijai, atgūstot uz to brīdi zaudētās teritorijas.

Pēc 2014. gada alianses adaptācija ir bijusi fokusēta sauszemes dimensijā, atstājot jūras un gaisa dimensijas neaizsargātas. Pēc 2022. gada 24. februāra šie izaicinājumi ir kļuvuši aktuālāki. Gan NATO samitā Viļņā,[226] gan Madridē[227] to komunikē akcentē šo problemātiku. Vienlaikus pretgaisa aizsardzības spēju stiprināšanā tika sperti konkrēti soļi: 2023. gada 11. septembrī Latvija un Igaunija parakstīja jumta līgumu par Vācijas uzņēmuma "Diehl Defence" ražotās IRIS-T vidējas darbības pretgaisa aizsardzības sistēmas iegādi. Šis piemērs parāda divpusējās sadarbības nozīmi reģiona aizsardzības spēju attīstībā, tomēr līguma parakstīšana pati par sevi vēl nenozīmē pilnībā ieviestu un operacionāli gatavu spēju[228].

[225] ERR News, 2022, Kallas: Estonia would be 'wiped from map' under existing NATO plans, https://news.err.ee/1608638245/kallas-estonia-would-be-wiped-from-map-under-existing-nato-plans

[226] NATO. 2023. Vilnius Summit Communiqué. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

[227] NATO. 2022. Madrid Summit Declaration. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm

[228] Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Latvija un Igaunija ar jumta līguma parakstīšanu sper soli tuvāk vēsturiski lielākajai investīcijai abu valstu pretgaisa aizsardzībā. 11. septembris. https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/latvija-un-igaunija-ar-jumta-liguma-parakstisanu-sper-soli-tuvak-vesturiski-lielakajai

Krievijai joprojām ir pārākums Baltijas jūras reģionā gan gaisa, gan jūras spēkos. Ņemot vērā abu divu dimensiju attīstības izmaksas, Baltijas valstis pašas nespēj sniegt pilnu atbildi uz šiem izaicinājumiem bez būtiska sabiedroto ieguldījuma. Tāpat viena no aktuālajām un kritiskajām jomām jau laikus ir bijusi kolektīvā vienošanās saistībā ar pretgaisa aizsardzību sistēmu izveidi un nodrošinājumu Baltijas valstīs. Kā to pierāda darbība Ukrainā, tad tieši gaisa dimensija spēj būt kritiskā. Sabiedroto apņemšanās un praktisks finanšu ieguldījums šajos projektos liecinātu par būtisku valstu domāšanas veidu un militāras doktrīnas uzstādījumu maiņu, kas tai skaitā norādītu, ka kopumā NATO ir vienota izpratne par to, kā atturēt Krieviju un, ja atturēšanas politika nenostrādā, kāda veida aizsardzība būtu piemērotākā un efektīvākā.

Lai arī publiskajā vidē NATO samiti Viļņā un Madridē raksturīgi tika pozicionēti kā izdevušies, diskusijas ar ārējās un drošības politikas veidotājiem civilierēdniecībā norāda uz zināmām pretrunām sabiedroto redzējumā. Kā to akcentē Aizsardzības ministrijas pārstāvis, tad Madrides un Viļņas samiti kopumā akcentējuši joprojām pastāvošās atšķirības, kas novērojamas starp NATO Austrumu flangu un pārējiem NATO Eiropas sabiedrotajiem, kuru piesardzība balstās pieņēmumā, ka ievērojami drošību veicinošie pasākumi reģionā var eskalēt situāciju un potenciālu Krievijas (ne)militāru darbību.[229] Diskusijas "aiz aizslēgtām durvīm" turpina iezīmēt Latvijas un rietumu sabiedroto pretrunības, kas nav stratēģijas, bet gan taktikas līmenī. Proti, Eiropā un arī Transatlantisko sabiedroto skatījumā[230] var novērot vienprātību, ka ar esošo politisko vadību Krievijā ilgtermiņā ir praktiski neiespējami izveidot jebkādus sadarbības formātus, jo uzticamība starp abām pusēm ir iedragāta. Grūti iedomāties situāciju, kurā Olafs Šolcs vai Emanuels Makrons sēž pie viena galda ar Krievijas prezidentu Vladimiru Putinu un vienojas par ilgtermiņa nākotnes drošības arhitektūru pēc tam, kad abi Eiropas līderi īsi pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gada 24. februārī, riskējot ar savu reputāciju un uzticamību, devās uz Maskavu, lai rastu risinājumus un kompromisus, kas to publiskajā komunikācijā šķita par reālistisku.

Šajā kontekstā īpaši akcentējama un izceļama ir Vācijas pieejas maiņa, kas aizsākās 2022. gada 27. februārī ar Olafa Šolca *Zeitenwende*[231] uzrunu, bet īpašu praktisko izpausmi sāka piedzīvot jau 2023. gadā. Eiropas attīstības un drošības kontekstā Vācija gadsimtiem ir bijusi viens no būtiskākajiem spēlētājiem. Tās uzstādījumi, redzējums par Eiropas nākotni un sadarbības meklējumi ar kaimiņiem un tuvākajiem sabiedrotajiem ir ietekmējis to, kādā Eiropā

[229] Intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi Latvijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.]

[230] 2024. gada vēlēšanas (administrāciju maiņa), ASV var mainīt uzstādījumu.

[231] Scholz, O. 2022. Policy Statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag. *Bundestag*. https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/policy-statement-by-olaf-scholz-2008378

mēs dzīvojam. Vācijas pozīcijas un politika ir noteikusi arī Baltijas valstu un kopējā reģiona drošību.

Katrs laikmets meklē savas atbildes. Tas attiecas arī uz Vāciju un jauno *Ostpolitik*,[232] kas tika pielāgota mainīgajām realitātēm un pārnesta jaunajā laikmetā, kļūstot par daļu no Vācijas kanclera Olafa Šolca pasludinātās *Zeitenwende* ("šķirtnes momenta").[233] Kā tas tika paziņots slavenajā 2022. gada 27. februāra uzrunā, Vācija ir gatava tērēt 2 % no IKP aizsardzībai, ieguldīt papildu 100 miljardus kritiskajiem militāro spēju iztrūkumiem, kā arī ieguldīties partneru atbalstīšanā. Šajā kontekstā Vācijas pieņemtais lēmums izvietot papildu brigādi Lietuvā uz pastāvīguma bāzes ir būtisks spēles mainītājs kopumā visam Baltijas reģionam. Tā ir praktiska izpausme, kas identificē to, ka minētās atšķirības taktiskā līmenī attiecību veidošanā ar Krieviju pamazām sinhronizējas ar Baltijas valstu perspektīvu.

Ne tikai Vācijas politikā vērojamas atšķirības tajā, kā valsts raugās uz ģeopolitisko situāciju un turpmāku attiecību veidošanu ar Krieviju. Arī Francijas pozicionējumā novērojamas izmaiņas. Emanuels Makrons, kurš, mainot piederību no "Putinu nedrīkst pazemot, tādējādi radot eskalācijas draudus" nometnes uz "Krievijai jāzaudē"[234] nometni, ieskicē gan personīgās, gan kopumā Francijas ārējās un drošības politikas domāšanas veida maiņu. Emanuels Makrons, kurš savas prezidentūras laikā ir turpinājis uzstāt un attīstīt Eiropas kā autonomas "vienības" turpmāku stiprināšanu. Francijas oficiālajā argumentācijā par stratēģiskās autonomijas nepieciešamību tiek akcentēti vairāki aspekti: pandēmija, terorisms, kā arī fundamentāli ilgtermiņa pārejas procesi un izaicinājumi, piemēram, klimata pārmaiņas, digitālā transformācija un dažādas valstu iekšējās un starpvalstu nevienlīdzības. Lai arī Makrona doktrīna ir vairāku elementu iekļaujoša, tomēr tās visaptverošais mērķis ir pašpietiekamākas un neatkarīgas savienības attīstība, kas spētu operēt starptautiskajā sistēmā autonomi. Kā vairākkārt norādījis Francijas prezidents, "mums [eiropiešiem] ir vajadzīgi divi stingri pamatprincipi: atgriezties uz pareizā ceļa ar noderīgu starptautisko sadarbību, kas novērš

[232] *Ostpolitik* (no vācu valodas "Austrumu politika") bija Rietumvācijas ārpolitikas stratēģija 20. gs. 60. un 70. gados, kuru ieviesa toreizējais kanclers Villems Brants (*Willy Brandt*). *Ostpolitik* mērķis bija uzlabot attiecības ar Austrumeiropas valstīm, īpaši ar Padomju Savienību un Austrumvāciju (Vācijas Demokrātisko Republiku). Šī politika veicināja dialogu, diplomātiskos sakarus un sadarbību, samazinot Aukstā kara spriedzi starp Austrumiem un Rietumiem. Svarīgs *Ostpolitik* elements bija oficiāla Vācijas dalīšanas atzīšana un centieni normalizēt attiecības ar Austrumvāciju, kā arī citām Varšavas pakta dalībvalstīm, lai veicinātu mieru un stabilitāti Eiropā.

[233] Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berlin, https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378

[234] Schofield, H. 2023. Germany's Ostpolitik under Fire amid Ukraine War. *BBC News*. https://www.bbc.com/news/world-europe-68575251

karu un risina mūsu pašreizējās problēmas; un veidot daudz spēcīgāku Eiropu, kuras balsij, stiprumam un principiem šajā reformētajā ietvarā var būt svars".[235]

Šim nolūkam Emanuels Makrons vairākkārt akcentējis un ierosinājis veidot "Parīzes konsensu", kas Francijas prezidenta uzstādījumā būtu "visas pasaules konsenss".[236] Aicinājums uz jaunu pasaules konsensu ļauj izdarīt secinājumus par divām lietām. Pirmkārt, pastāvošais "Vašingtonas konsenss", kurā transatlantiskām attiecībām ir bijusi vitāli svarīga loma ideju, vērtību un normu kopīgā projicēšanā, Francijas skatījumā, ir zaudējis ticamību. Otrkārt, tas iezīmē pieaugoši ambicioza spēlētāja rašanos starptautiskajā sistēmā. Ambiciozitātes (muskuļu) parādīšana ietekmē un arī turpmāk noteiks transatlantisko attiecību spēku un vienotību. Apstrīdot ASV kā līdera pozīcijas, tiek iedragāta gadu desmitiem ilga transatlantisko attiecību dinamika. Solidaritātes jautājums starp transatlantiskajiem aktoriem ir ticis pamatoti analizēts (lasi – apstrīdēts). Viens no būtiskākajiem solidaritātes un vienojošajiem elementiem ir kopīga izpratne par draudu līmeni un klasifikāciju. Šajā kontekstā Eiropas valstu iekšējās pretrunas spēlē būtisku lomu transatlantisko attiecību šķelšanā. Tieši Parīze ir bijusi skeptiska attiecībā uz ES paplašināšanos, uztraucoties, ka plašāka Eiropa traucēs dziļākas Eiropas integrācijai un ierobežos pirmām kārtām un galvenokārt Francijas ambīcijas padarīt ES neatkarīgāku/autonomāku no ASV. Pozīcija, kas ir bijusi pretrunā ar Baltijas valstu ilgstošo redzējumu – par paplašināšanos un ciešāku transatlantisko sadarbību.

Vienā no savām pēdējā laika būtiskākajām uzrunām, piedaloties GLOBSEC 2023. gada forumā, Emanuels Makrons, veicot atsauci uz Milanu Kunderu, akcentēja, ka rietumi vairs netiks "otro reizi nolaupīti", kā tas bijis iepriekšējās Krievijas okupācijas dēļ Centrāleiropā un Austrumeiropā. Ietekmes zonu princips, kas bija novedis Eiropu pie piekāpšanās Krievijas "drošības interesēm", Emanuela Makrona skatījumā, bija atstāts novārtā.[237] Šī ir būtiska izmaiņa domāšanas pieejā, kas saskan ar Baltijas valstu redzējumu. Proti, iepriekš pastāvošais uzstādījums, kas it īpaši bijis klātesošs Francijas politikā, ka ir iespējams veidot *win-win* jeb uz abpusēja izdevīguma bāzes attiecības, līdz ar Krievijas agresiju Ukrainā zaudē nozīmi.

Rāmējums, kam ir ietekme arī uz to, kā to aplūko gan sabiedrotie, gan Kremļa ārējās un drošības politikas aģenti.[238] Respektīvi, domāšanas veidnes maiņa ne tikai ietekmēja praktisko

---

[235] Stoicescu, K. 2020. Does France Seek Alone European 'Strategic Autonomy'? *ICDS*. https://icds.ee/en/does-france-seek-alone-european-strategic-autonomy/

[236] Groupe d'études géopolitiques. 2021. *The Macron Doctrine*. https://geopolitique.eu/en/2020/11/16/the-macron-doctrine/

[237] Elysee. 2023. Globsec Summit in Bratislava. https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2023/06/01/globsec-summit-in-bratislava

[238] Krievijas Federācijas Ārlietu ministrija. 2023. Statement on Foreign Policy Issues. *Krievijas Federācijas Ārlietu ministrij*a. https://mid.ru/1468923/?TSPD_101_R0=08765fb817ab2000390c8541d60ac95fe68e06c2b33942275f61582454fe33e6ad432a84c0beef7b0823d2da541430000edd2c0927fa1b1d5354f41c835566fbaf1103e5b876ff639a0ea1765936798691ba4b9fb8bbb75648fb7894b84dae04

drošības situāciju Baltijas valstīs, bet arī mainīja to, kā ASV raugās uz drošības izaicinājumiem reģionā. Intersubjektivitāte – sevis izzināšana caur citiem – šajā kontekstā nozīmēja to, ka, mainoties Eiropas lielvaru uzstādījumiem, kā rezultātā eiropieši vairāk paši apzinājās lomu drošības stiprināšanā, radīja ietekmi uz to, kā ASV drošības un ārējās politikas aģenti rāmē sadarbību un kāda ir to rīcībpolitika NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā.

Baltijas valstu ārējā un drošības politikā šī transformācija aizsākās jau 2014. gadā, kad kļuva skaidrs, ka attiecībās ar Krieviju dominē nulles iznākuma spēle. Tieši kategorijās "mans zaudējums ir pretinieka ieguvums" domā Krievijas pastāvošā politiskā elite. Un šajā kontekstā iepriekšējie Eiropas centieni rast kompromisus no Krievijas perspektīvas drīzāk tika uztverti kā vājuma izpausmes elementi. Iepriekš vairāku gadu desmitu pastāvošā pārliecība, ka, stiprinot savstarpējo atkarību ar Krieviju, tā tiktu pietuvināta politiski un līdz ar to no drošības perspektīvas, ir izrādījusies nepamatota ambīcija. Norādot uz šīs politikas dzīvotnespēju, nereti tieši Baltijas valstu ārējās un drošības politikas veidotāji ir tikuši klasificēti kā rusofobi.[239]

Kopsavelkot, NATO aizsardzības un atturēšanas stājas adaptācija Baltijas valstu drošības kontekstā aizsākās pēc Krievijas Krimas aneksijas 2014. gadā. Šie notikumi iezīmēja būtisku pavērsienu NATO stratēģijā, liekot atkal pievērsties kolektīvās aizsardzības jautājumiem, kas bija mazāk aktuāli pēdējos gados, kad alianse vairāk koncentrējās uz operācijām ārpus teritorijas. Krievijas agresīvā rīcība lika NATO pārskatīt savu pieeju, un Baltijas valstis kopā ar Poliju kļuva par galvenajiem sabiedrotajiem, kur alianse pastiprināja savu militāro klātbūtni. Šis lēmums tika formalizēts NATO samitos Velsā un Varšavā, kur tika pieņemts lēmums izvietot multinacionālas kaujas grupas Baltijā un Polijā, kur vadošo lomu uzņēmās sabiedrotie – Kanāda, ASV, Lielbritānija un Vācija.

Šīs adaptācijas kontekstā Baltijas valstis bija starp aktīvākajiem atbalstītājiem pārmaiņām, uzstājot uz to, ka NATO ir jāstiprina atturēšanas spēja un jāveido pastāvīga klātbūtne reģionā. Lai gan 2016. gadā Varšavas samitā tika pieņemti vēsturiski lēmumi par sabiedroto spēku izvietošanu, Baltijas valstu skatījumā, šie pasākumi bija tikai sākums nepieciešamajai adaptācijai, lai efektīvi atturētu Krieviju no turpmākas agresijas. Kaut arī multinacionālās kaujas grupas tika izveidotas, joprojām bija diskusijas par pastāvīgu sabiedroto spēku klātbūtni, kā arī par NATO reakcijas laika uzlabošanu reģiona drošības apdraudējumu gadījumā, kā arī izaicinājumiem gaisa un jūras dimensijās.

[239] LRT. 2022. Lavrov Claims 'Russophobic' Baltics and Poland Guiding NATO Policy. *LRT*. https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1594604/lavrov-claims-russophobic-baltics-and-poland-guiding-nato-policy

Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā 2022. gadā kļuva par vēl izteiktāku "modinātājzvanu"[240] ne tikai Baltijas valstīm, bet arī pārējai Eiropai, kas līdz tam nebija pilnībā apzinājusies draudu nopietnību. Baltijas valstis kopš 2014. gada jau bija palielinājušas savus aizsardzības budžetus un ievērojami attīstījušas nacionālos bruņotos spēkus, veicinot sadarbību ar NATO sabiedrotajiem. Neskatoties uz šo progresu, Baltijas valstis turpināja uzsvērt, ka Krievijas radītā draudu uztvere ir ilgtermiņa problēma, kas prasa vēl lielāku NATO klātbūtni un ātrāku reakciju. Krievijas militārās aktivitātes pie Baltijas valstu robežām un nepārredzama militārā darbība turpināja pastiprināt reģionālo spriedzi, padarot NATO atturēšanas spējas vēl nozīmīgākas.

Adaptācijas kontekstā, mainoties tādu valstu kā Vācijas un Francijas pieejai, tika ietekmēts arī spēku sadalījums starp būtiskākajiem sabiedrotajiem. Tika novērots, ka laika posmā no 2014. līdz 2022. gadam ievainojamība un to adresēšana tika vairāk identificēta no ASV puses, kas ietekmēja gan praktiskas darbības, gan vēstījumus, kas pausti potenciālajam agresoram. Savukārt ar 2022. g. vairākas Eiropas valstis ir mainījušas pieeju un uzstādījumus, ievērojami stiprinot nacionālos un līdz ar to arī sabiedroto spēkus un kapacitāti.

3.2. Kodolieroču loma NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijā

Pēc PSRS sabrukuma un Aukstā kara beigām diskusijas par kodolieroču ietekmi būtiski saruka, priekšplānā izvirzot krīzes menedžēšanas un mazāku konvencionālu karadarbību regulēšanu. Saspīlējums starp kodollielvarām mazinājās, kas ietekmēja arī, piemēram, NATO operacionālo un spēju attīstības plānošanu, lielāku uzsvaru liekot uz konvencionāliem aspektiem. Pēc 2014. gada Krievijas uzsāktās agresijas Ukrainā kodolieroču loma un nozīme ir aktualizējusies.

To veicinājusi ne tikai Krievijas agresija, bet arī pieaugošie saspīlējumi starp kodolvalstīm, tai skaitā pieaugošās Ķīnas ambīcijas. Krievijas kodolieroču izmantošana tās vēstījumos (ieroču pārsviešana uz Baltkrieviju, spēku gatavības celšana, agresīva retorika), kā arī citu starptautisko aktoru vēlme pēc kodolieroču izstrādes un iegūšanas rada jautājumu par to, kāda būs nākotnes starptautiskā drošības arhitektūra. Neatkarīgi no iznākumiem Ukrainā jau šobrīd nostiprinās pārliecība, ka kodolieroču loma starptautiskās drošības un tās izaicinājumu kontekstā tikai pastiprināsies.

Krievijas agresija Ukrainā 2014. g. ietekmēja ne tikai lielvaras, bet arī starptautiskās organizācijas, it īpaši NATO. Alianse ir stiprinājusi sadarbību ar citām valstīm un starptautiskām organizācijām, lai risinātu plašākus reģionālos un globālos izaicinājumus, kā arī

[240] Jamal A. Qaiser and Horst Walther, A Wake-Up Call for Europe. *Diplomatic Council*, accessed March 12, 2026, https://www.diplomatic-council.org/node/1061

atjauninājusi un pielāgojusi tās militāro doktrīnu, lai stātos pretim mainīgās drošības vides izaicinājumiem. Šīs adaptācijas un maiņas kontekstā alianse ir pārskatījusi un pastiprinājusi savu atturēšanas politiku, pievēršoties gan konvencionālajai, gan kodolatturēšanai. Kodoldraudi ir kā būtisks papildinošs un klātesošs elements alianses doktrīnā un vēstījumu sniegšanā potenciālajiem agresoriem. Tas izpaudies gan tajā, kā NATO rāmē kodolieročus tās atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā, gan arī kādas militārās aktivitātes (mācības, testi) tiek izmantotas, lai akcentētu kodolieroču lomu aliansē. NATO kodoldimensijas funkcionēšana praksē līdz ar to aktualizē jautājumu par to, kā šie mehānismi tiek interpretēti ASV drošības politikas diskursā, īpaši attiecībā uz atturēšanas ticamību un sabiedroto drošības garantijām. Tieši šī interpretatīvā dimensija veido pamatu turpmākajai analīzei.

3.2.1. Kodolieroču vēsturiskā nozīme NATO militārajā doktrīnā

Kā to norādīja bijušais Lielbritānijas aizsardzības ministrs Maikls Falons (*Michael Fallon*): "NATO vienmēr ir bijusi kodolieroču alianse."[241] Tomēr kodolieroču loma un vieta kopējā NATO militārā doktrīnā ne visos laikos ir bijusi vienlīdz nozīmīga. Pēc Aukstā kara beigām daudzi Rietumu stratēģi un drošības eksperti uzskatīja, ka kodolieroču loma globālajā drošības politikā un NATO stratēģijā pakāpeniski mazināsies. NATO, cenšoties veicināt starptautisko stabilitāti un mieru, pakāpeniski samazināja kodolieroču lomu savā aizsardzības stratēģijā, vairāk uzsverot konvencionālos bruņotos spēkus un politisko dialogu ar Krieviju un citām lielvarām. Kā tika aprakstīts iepriekš, lielāks uzsvars likts uz spēju attīstību, kas ļāva aliansei īstenot operācijas ārpus tās teritorijas. Kodolieroču sasaiste ar konvencionālajiem ieročiem un pieeju līdz ar to nebija izteikta.

Nepieciešamību pielāgoties veicināja pretinieku[242] pieeja to militārajā plānošanā, sasaistot kodolieročus kā neatņemamu un komplimentējošu daļu konvencionālajiem spēkiem un spējām. Līdz ar to var apgalvot, ka kodolieroču nozīme NATO drošības stratēģijā ir piedzīvojusi būtiskas pārmaiņas laika gaitā, izraisot gan to lomas mazināšanos, gan atjaunošanos, kas ir izteikta ar kodolieroču "renesansi"[243] pēc 2014. gada Krievijas agresijas pret Ukrainu. Šī atjaunotā uzmanība kodolatturēšanai atspoguļojas 2016. gada Varšavas samita komunikē, kurā NATO norāda uz Krievijas bezatbildīgo un agresīvo kodolretoriku, tās militāro un kodolspēju attīstību un doktrinālajiem uzstādījumiem. Šajā kontekstā alianse uzsver

[241] Fallon, M. 2017. Opinion: Corbyn's Nuclear Wand Waving Would Play Russian Roulette with Our Safety. *Sky News*. https://news.sky.com/story/opinion-corbyns-nuclear-wand-waving-would-play-russian-roulette-with-our-safety-11059316

[242] Galvenokārt Krievijas un Ķīnas.

[243] Edelman, E., and Miller, F. C. 2023. An Ongoing and Necessary Renaissance: NATO's Nuclear Posture. *Center for Strategic and Budgetary Assessments*. https://csbaonline.org/research/publications/an-ongoing-and-necessary-renaissance-natos-nuclear-posture/publication/1

nepieciešamību nodrošināt kodolatturēšanas spēju ticamību, efektivitāti un drošumu, tostarp ar plānošanu, mācībām un gatavības novērtēšanu[244].

Līdz 2014. gadam starp sabiedrotajiem bija novērojama tendence, kas identificēja kodolieroču lomas samazināšanos NATO stratēģijā pēc Aukstā kara perioda un pastāvošajā starptautiskajā drošības arhitektūrā. NATO kodolvalstis bija ieinteresētas un praktiski samazināja savu kodolieroču krājumus un kodolieroču nozīmi ikdienas militārajā plānošanā un stratēģijā. Piemēram, Lielbritānija samazināja savu kodolspēju līdz pieļaujamam minimumam, kas nepieciešams uzticamai atturēšanai, saglabājot četras zemūdenes kā vienīgās kodolieroču nesējplatformas. Francija, kaut arī uztur ierobežotu kodolbumbvedēju spēku, ir mīkstinājusi savu nostāju. ASV kodolarsenāls ir samazinājies līdz aptuveni 15 % no tā maksimālā apjoma Aukstā kara laikā, un tikai mazāk nekā 200 no aptuveni 7000 kodolgalviņām, kas kādreiz bija izvietotas Eiropā, joprojām ir dislocētas šajā pusē Atlantijas okeānam.[245] Tāpat, lai gan iespēja, ka ASV izmantotu kodolieročus sabiedroto operācijās, vienmēr pastāvēja, NATO sākotnējos stratēģiskajos dokumentos kodolieroči netika īpaši akcentēti, norādot uz to, ka NATO paliks par kodolaliansi tikmēr, kamēr citur pasaulē būs kodolieroči.[246]

Viena no starptautisko attiecību teorētiskajām diskusijām kontekstā ar kodolieročiem un aliansēm slēpjas argumentācijā, ka alianses zaudē savu nozīmi, jo valstīm ar spēcīgu kodolatturēšanu ir mazāka nepieciešamība pēc sabiedrotajiem. Respektīvi, valstis vairs nav ieinteresētas un "spiestas" meklēt sabiedrotos, lai atturētu potenciālo pretinieku. Taču šī pieeja ignorē svarīgu sociālo faktoru – atturēšanas uztverto leģitimitāti. Kodolatturēšana nepaļaujas tikai uz materiālo spēju izvietot ieročus, bet arī uz ilgtermiņa gatavību tos izmantot un investēt dārgos un morāli pretrunīgos masu iznīcināšanas ieročos. Respektīvi, valstīm, kas vēlas saglabāt kodolatturēšanu, ir jāspēj pārvarēt vai apiet pieaugošos humānos un pret-kodolieroču standartus, ja tie kļūst pietiekami spēcīgi, lai apšaubītu kodolieroču lietošanas leģitimitāti un līdz ar to arī praktiskumu. Līdz ar to aliansēm var būt nozīmīga loma, palīdzot kodolvalstīm, piedāvājot iespēju izkliedēt politisko vai morālo atbildību, samazināt individuālo saistību un veicināt alternatīvus standartus un pasaules uzskatus. Piemēram, NATO saistības kodolatturēšanas jomā sniedz ASV, Lielbritānijai un Francijai pārliecību, ka ievērojams skaits valstu balsos saskaņā ar viņu interesēm būtiskos jautājumos, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijā.

---

[244] NATO. 2016. Warsaw Summit Communiqué. 9 July, 53. un 54. punkts. https://nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2016/07/09/warsaw-summit-communique

[245] Woolf, A. F. 2017. Nonstrategic Nuclear Weapons. *United States Congressional Research Service*. Washington, DC. https://fas.org/sgp/crs/nuke/RL32572.pdf

[246] NATO. 2010. Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68828.htm. Para 30

Tāpat tas var būt stiprinošs un papildinošs elements, atbalstot konkrēto valsti tās potenciālajā kodolpielietošanā. Piemēram, NATO kontekstā sabiedroto ietekmē aliansē ir bijušas diskusijas par nepieciešamību būt "uzstājīgākiem" attiecībā uz kodolieroču sasaisti ar konvencionālajiem ieročiem.[247] Tā būtu arī Baltijas valstu interese.[248] Proti, ņemot vērā, ka Kremlis respektē tikai spēka pozīcijas un izpausmi, tad skaidrs signāls potenciālajam agresoram par to, ka alianses plānošanā tiek iekļauta arī kodolplānošana, būtiski atturētu pretinieku no jebkāda veida agresijas.[249]

Par centrālo premisu NATO atturēšanā kodolieroči kļuva 20. gs. 50.–60. gados. Tika pieņemti lēmumi, kas ļāva ne-kodolvalstu sabiedrotajiem piedalīties kodolkara plānošanā un sagatavošanā.[250] Proti, tika pieņemtas procedūras, kas nodrošināja to, ka sabiedrotajiem, kuriem arī nav kodolieroču, ir iespēja par tiem diskutēt, norādot uz kopējo pieeju un to izpratni plašākas alianses militārās doktrīnas kontekstā. 1950. gada 6. janvārī NATO galvenā politisko lēmumu pieņemšanas institūcija – Ziemeļatlantijas padome (*North Atlantic Council – NAC*) – pieņēma alianses pirmo "stratēģisko koncepciju", kas bija autoritatīvs politikas dokuments, kurā tika izklāstīta NATO vispārējā stratēģija. Saskaņā ar NATO pirmo stratēģisko koncepciju alianses galvenais princips bija kopīga rīcība aizsardzībā pret bruņotu uzbrukumu, izmantojot pašpalīdzību un savstarpēju atbalstu. Lai to īstenotu, katrs sabiedrotais sniegs "palīdzību tādā veidā, kas vislabāk atbilst tā situācijai, atbildībām un resursiem un ko no tā pamatoti var sagaidīt".[251]

Strukturālie faktori un ekonomiskie stimuli samazināt militāros izdevumus pēc Aukstā kara neapšaubāmi veicināja kodolieroču krājumu samazināšanu un agresīvās nostājas mazināšanu. Tomēr arī humānās un antikodolnormas, kas attīstījās Aukstā kara laikā un pēc tam, ir veicinājušas NATO pielāgošanos šiem principiem. Laika gaitā šī prakse attīstījās, aptverot visas ne-kodolvalstis, kas ieguva lomu kodolieroču plānošanā, uzsverot kodolieroču atturēšanu kā priekšnoteikumu alianses solidaritātei. Arvien nozīmīgāka kļuva NATO kodolplānošanas grupa (*NATO Nuclear Planning Group* – NPG[252]), kurā visas valstis, izņemot

---

[248] Intervija Nr. 4 ar Imantu Lieģi. Bijušai Latvijas vēstnieks, diplomāts, kā arī Latvijas aizsardzības ministrs. Intervija sniegta anonīmi. [12.12.2022.]

[249] Sargs.lv. 2022. Ģenerālis M. Milijs: ASV cieši uzmana kodolieroču statusu ne tikai Krievijā, bet arī citās valstīs. *Sargs.lv*. https://www.sargs.lv/lv/latvija/2022-03-05/generalis-m-milijs-asv-ciesi-uzmana-kodolieroču-statusu-ne-tikai-krievija-bet

[250] Egeland, K. 2020. NATO's Nuclear Dilemmas: How Europe Shields US Policy from UN Pressure. *Diplomacy & Statecraft* 31(1): 145. https://sciencespo.hal.science/hal-03455910/file/2020_egeland_nato-nuclear-alliance_diplomacy-and-statecraft_31-1.pdf

[251] *Ibid*., 151.

[252] NATO. 2023. NATO's Nuclear Deterrence Policy and Forces. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50069.htm

Franciju, šobrīd aktīvi iesaistās, meklējot sinerģijas un saskarsmes punktus, attīstot kopējo NATO atturēšanas un aizsardzības stāju 360 grādu pieejā.

Šī tendence kulminēja 2010. gadā, kad NATO pirmo reizi skaidri definēja sevi kā "kodolieroču aliansi"[253] savā stratēģiskajā koncepcijā. Uzturot viedokli, ka kodolatturēšana joprojām ir galvenais elements alianses stratēģijā, 2010. gada NATO Stratēģiskajā koncepcijā tika iekļauts arī Hilarijas Klintones apgalvojums, ka NATO ir "kodolieroču alianse" un tā "tāda paliks",[254] kamēr pasaulē pastāvēs kodolieroči. Tajā pašā laikā ASV ārējās un drošības politikas aģenti vienojās par Amerikas kodolarsenāla visaptverošu atjaunošanu, kas ietver visas kodoltriādes daļas: sauszemes raķetes, kodolzemūdenes un stratēģiskos lidaparātus, kas nes kodolbumbas un raķetes. Saskaņā ar Amerikas Ieroču kontroles asociācijas datiem ASV valdība šobrīd ir apņēmusies iztērēt 1,7 triljonus dolāru, ņemot vērā inflāciju, kodolieroču sistēmu uzturēšanai un modernizācijai nākamo trīs desmitgažu laikā.[255]

Viens no galvenajiem argumentiem, kas attaisno šos milzīgos izdevumus, bija Amerikas atbildība aizsargāt NATO un tās sabiedrotos. Modernizācijas atbalstītāji dedzīgi apgalvoja, ka NATO ir "kodolieroču alianse", tāpēc ASV ir spiestas ieguldīt līdzekļus, lai "pārliecinātu" savus sabiedrotos un pildītu savas "paplašinātās atturēšanas saistības". Kā 2009. gadā norādīja Kongresa komisija, alianses saistības liek Amerikai "saglabāt kodolspēju skaitu vai veidus, kurus tā neuzskatītu par nepieciešamiem, ja rūpētos tikai par savu aizsardzību".[256] Tādējādi milzīgos izdevumus kodolieročiem varēja attaisnot kā nepieciešamus, pārvarot iekšējo politisko kontroli. Tas nenozīmē, ka daudzi sabiedrotie nevēlas ASV kodoldrošības garantijas. Gluži pretēji, daudzi NATO dalībnieki joprojām uzskata kodolatturēšanu par noderīgu.

Kodolieroču uzturēšanas kolektīvā atbildība NATO iekšienē ir radījusi divas galvenās sekas. Pirmkārt, kodolieroču loma NATO organizatoriskajā identitātē ir devusi pro-kodolieročiem orientētajiem dalībniekiem (pie kuriem var pieskaitīt arī Baltijas valstis) iespēju pamatot dārgas kodolmodernizācijas programmas un pastāvīgu kodolieroču izvietošanu kā ieguldījumu alianses "solidaritātē". Otrkārt, šī kodolieroču loma ir mazinājusi iespēju pretestībai kodolpolitikai alianses iekšienē, jo spiediens uz kodolatbruņošanos varētu tikt uztverts kā "anti-NATO" pozīcija, kas var apdraudēt organizācijas vienotību. Kodollietussargs

[253] NATO. 2010. Lisbon Summit Declaration. *NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68828.htm

[254] NATO. Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. *Lisbon* (2010), § 26.

[255] Reif, K. 2018. US Nuclear Modernization Programs. *Arms Control Association*. https://www.armscontrol.org/factsheets/USNuclearModernization

[256] Creedon, M. R. 2013. Nuclear Weapons Modernization Programs. Hearing before the Committee on Armed Services, House of Representatives. https://www.hsdl.org/?view&did=755532., https://www.hsdl.org/?view&did=755532; Brian P. Mckeon, Statement to the US Congress, December 1, 2015, http:// docs.house.gov/meetings/FA/FA18/20151201/104226/HHRG-114-FA18 - Wstate-McKeonB-20151201.pdf; Robert Kehler, Statement to the US Congress, March 12, 2012, https://www.armed-services.senate.gov/imo/ media/doc/13-09%20-%203-12-13.pdf

ir arī bijis viens no būtiskākajiem elementiem, kāpēc valstis ārpus alianses ir ieinteresētas pievienoties NATO. Pieņemot, ka kodolatturēšana ir uzticamākais atturēšanas līdzeklis, tas kalpo par iemeslu, kāpēc valstis savā ārējā un drošības politikā izvēlas integrāciju NATO kā vienu no prioritāriem mērķiem.

Kodolieroči NATO kontekstā vienmēr bijuši stratēģisks pēdējais līdzeklis, kuru izmanto kā visaugstākā līmeņa atturēšanas mehānismu. Šo ieroču izmantošanas iespējamība ir zema, tomēr to esamība nodrošina spēka līdzsvaru un kalpo par galveno atturēšanas līdzekli, kas neļauj pretiniekam uzsākt masveida konvencionālu uzbrukumu vai lietot savus kodolieročus. Tomēr pēc Aukstā kara, ņemot vērā deeskalāciju starp Rietumiem un Krieviju, kodolieroču loma tika pakāpeniski mazināta, jo aliansē valdīja uzskats, ka kodolkarš kļūst mazāk ticams.

3.2.2. Kodolieroču renesanse NATO domāšanā un uzstādījumos

Līdzīgi kā kopējā NATO atturēšana, kas piedzīvoja transformāciju pēc Krievijas agresīvās rīcības, arī kodoldoktrinālie uzstādījumi NATO tika pēc ilgāka laika akcentēti, raisot diskusijas. Krievijas rīcība ne tikai apdraudēja Ukrainas suverenitāti, bet arī lika NATO valstīm pārvērtēt savas drošības garantijas, tai skaitā iekļaujot kodolieročus kā neatņemamu sastāvdaļu, it īpaši ņemot vērā, ka pretinieks savās darbībās un izteikumos arvien vairāk sāka izmantot kodolelementus.

ASV kodolpolitikas adaptāciju NATO stratēģijā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam var iedalīt vairākos posmos. Velsas samitā (2014) uzsvars tika likts uz konvencionālo klātbūtni, kodoldimensiju nemainot. Varšavas samitā (2016) aliansē atgriezās kodolatturēšanas valoda, ka "jebkura kodolieroču izmantošana pret NATO fundamentāli mainītu konflikta būtību". Laikā no 2018. līdz 2019. gadam sekoja ASV Kodolstāvokļa pārskats ar zemas jaudas iespējām un izstāšanās no INF līguma. 2022. gada Stratēģiskā koncepcija nostiprināja formulējumu, ka NATO kodolspēju "fundamentālais mērķis ir saglabāt mieru, novērst piespiešanu un atturēt agresiju".[257]

Viena no lielākajām bažām bija Krievijas kodolretorika un iespējamā kodolieroču lietošana reģionā, lai ātri izbeigtu potenciālus konfliktus pēc Krievijas doktrīnas "eskalēt, lai deeskalētu" principa. Šis princips paredz, ka Krievija varētu izmantot taktiskos kodolieročus agrīnā konflikta posmā, lai liktu NATO piekāpties vai atturētu sabiedrotos no papildspēku nosūtīšanas reģionā.

Krievijas kodolieroču retorika un draudi lika NATO pārvērtēt savu kodolatturēšanas stratēģiju, kas līdz tam bija samazinājusi uzsvaru uz kodolieroču lietošanu. Šī pārmaiņa, ko var

[257] NATO. 2022. NATO 2022 Strategic Concept. 29 June. Available: https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/ 2023/05/290622-strategic-concept.pdf

saukt par kodolieroču nozīmes renesansi alianses operacionālajā un spēju plānošanā, iezīmēja atgriešanos pie kodolieroču lomas kā būtiska atturēšanas elementa NATO stratēģijā. Šo renesansi noteica vairāki faktori:

- Krievijas agresīvā kodolretorika. Paustā Krievijas apņemšanās izmantot kodolieročus, ja rietumu sabiedrotie turpinātu iejaukties Ukrainas konfliktā vai stiprinātu NATO spēkus pie Krievijas robežām.[258] Šāda retorika tika uztverta kā nopietns drauds, jo tā apvienoja kodolieroču izmantošanu ar konvencionāliem konfliktiem un izraisīja bažas par to, vai NATO ir gatava reaģēt uz šādiem draudiem.
- Taktisko kodolieroču izmantošanas iespējamība. Krievija pēc Aukstā kara ir aktīvi attīstījusi taktisko kodolieroču arsenālu, kuru izmantošanas slieksnis ir ievērojami zemāks nekā stratēģisko kodolieroču lietošanai. Taktiskie kodolieroči ir kļuvuši par būtisku kalkulācijas elementu potenciālajā kodolpielietošanā. Šī pieeja, kas ir kļuvusi par daļu no Krievijas militārās doktrīnas, veicinājusi NATO kodolpolitikas pārorientēšanu, liekot alianses dalībvalstīm pastiprināt taktiskās kodolieroču izmantošanas gatavību. Tāpat tas ir licis sabiedrotajiem analizēt, kāda būtu potenciālā NATO reakcija, ja šāda tipa ieroči tiktu lietoti. Proti, vai šādā gadījumā sniegt konvencionālo atbildi, simetrisko (ar taktiskajiem ieročiem) vai stratēģisko kodolieroču pielietošanu, tādējādi radot pretēju "eskalēt, lai deeskalētu" situāciju. Taktisko kodolieroču parādīšanās ir iedragājusi arī iepriekš pastāvošo MAD sistēmu, jo to izmantošana norāda uz apņemšanos izmantot visus iespējamos līdzekļus, tajā pašā laikā vēl neradot tik lielus zaudējumus kā stratēģisko kodolieroču potenciāla lietošana, kam sekotu cita līmeņa atbildes reakcija no pretinieka puses.
- ASV kodolpolitikas domāšanas maiņa. ASV kā galvenā kodollielvara NATO spēlē centrālo lomu kodolieroču politikas noteikšanā. Kā tas tika argumentēts iepriekš, tad pēc Krievijas agresijas ASV pārskatīja savu kodolpolitiku, uzsverot nepieciešamību saglabāt un modernizēt kodolieroču arsenālu, lai nodrošinātu efektīvu atturēšanu. Tas iekļāva arī diskusijas par tā sauktajiem zemākas intensitātes kodolieročiem, kas būtu lietojami kā daļa no lokāliem konfliktiem. Šāda politika palielināja kodolieroču nozīmīgumu NATO stratēģijā.
- Kodolieroču izvietošanas un modernizācijas pasākumi Eiropā. Pēc Krievijas agresijas NATO sāka pārskatīt arī kodolieroču izvietošanu Eiropā.[259] Lai gan lēmumi

[258] Trudolyubov, M. 2023. Facing Stalemate, Putin Talks Nuclear Weapons Use and Supporting Foes of the West. *Wilson Center*. https://www.wilsoncenter.org/blog-post/facing-stalemate-putin-talks-nuclear-weapons-use-and-supporting-foes-west

[259] U.S. Department of Defense. Nuclear Posture Review. *U.S. Department of Defense*. https://dod.defense.gov/News/Special-Reports/NPR/

par jaunu kodolieroču izvietošanu tika pieņemti piesardzīgi, galvenokārt politisku apsvērumu dēļ, daudzas Eiropas valstis sāka diskusijas par to, kā nodrošināt savas drošības garantijas, īpaši Krievijas militārās aktivitātes Baltijas reģionā. NATO ir saglabājusi kodolpolitikas dalīšanās (*nuclear sharing*) politiku,[260] kas paredz kodolieroču izvietošanu dažās Eiropas valstīs (piemēram, Vācijā, Beļģijā, Itālijā), kas ir būtisks atturēšanas elements pret Krievijas agresiju.

- Sabiedroto militārās mācības un kodolatturēšanas treniņi. Lai demonstrētu kodolieroču atturēšanas spēju un sabiedroto gatavību reaģēt uz draudiem, NATO ir pastiprinājusi militārās mācības, kurās piedalās arī kodolieroču nesēji. Šīs mācības ir signāls ne tikai Krievijai, bet arī NATO sabiedrotajiem, ka alianse ir gatava izmantot visus nepieciešamos līdzekļus, lai nodrošinātu dalībvalstu drošību.
- Kodolieroču nozīme Baltijas reģionā. Baltijas valstis, kas atrodas tiešā Krievijas ietekmes zonā, īpaši jūt nepieciešamību pēc spēcīgām atturēšanas spējām, tostarp kodolieroču lomas uzturēšanas NATO stratēģijā. Krievijas militārās aktivitātes un biežie pārkāpumi Baltijas gaisa un jūras telpā palielina spriedzi reģionā, padarot kodolieroču klātbūtni par svarīgu atturēšanas faktoru.

Krievijas iebrukums Ukrainā gan 2014., gan 2022. gadā apliecināja, ka Krievija kļūst arvien agresīvāka, neprognozējamāka, kā arī identificēja to, cik nopietni un riskanti ir stratēģiskie aprēķini, ko var veikt Krievija, ja tā nesaskaras ar pilnvērtīgu un skaidri komunicētu atturēšanas pozīciju. Krievija (ne)pamatoti nepietiekami novērtēja Rietumu apņēmību, un joprojām ir atklāts jautājums, kādus secinājumus Krievija izdara ik dienu no kara Ukrainā, vērtējot sabiedroto palīdzību, Ukrainai saskaroties ar agresorvalsti, kā arī veicot pielāgošanās pasākumus alianses iekšienē. Lai kāda arī nebūtu kalkulācija un analīze par rietumu darbībām un nolūkiem, tā paplašina savus kodolspēkus un mēģina veikt kodolšantāžu, kā to apliecina tostarp paziņojums par kodolieroču izvietošanu Baltkrievijā.[261]

Krievijas agresija Ukrainā jau 2014. gadā radīja bažas aliansē par to, vai Krievija nākotnē varētu uzbrukt kādai no NATO dalībvalstīm, vienlaikus draudot vai izmantojot kodolieročus, lai atturētu sabiedrotos no savstarpējas palīdzības. Tomēr atšķirībā no Krievijas NATO valstis nav izvietojušas vai neplāno izvietot papildu kodolieroču piegādes sistēmas, kā arī nav paziņojušas par kodolieroču izvietošanu jaunās vietās Eiropā. Kā iepriekš tika norādīts, Polija ir izvirzījusi šādu ambīciju, tomēr tas nav sasniedzis dzirdīgas ausis ne ASV, ne NATO ietvaros. Pastāvošās pretrunas, kas ir klātesošas starp sabiedrotajiem, parādījās arī diskusijā par

[260] NATO. 2022. NATO Nuclear Sharing Arrangements. *NATO*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/2/pdf/220204-factsheet-nuclear-sharing-arrange.pdf

[261] Detsch, J., and Gramer, R. 2024. Russia's Nuclear Weapons in Belarus Are More than Just a Message. *Foreign Policy*. https://foreignpolicy.com/2024/03/14/russia-nuclear-weapons-belarus-putin/

ASV izstāšanos no INF līguma, kas ierobežo no zemes palaistas vidējā darbības rādiusa (500–5,500 km) raķetes. Lai gan Krievija slepeni izstrādāja un izvietoja šādas ar kodolieročiem aprīkotas raķetes un ASV nav paziņojušas par šādas klases kodolraķešu izstrādi, NATO iekšienē radās pretestība to hipotētiskajai izvietošanai Eiropā.[262]

ASV izstāšanās no INF līguma, kas stājās spēkā 2019. gada 2. augustā, ASV un NATO tika rāmēta kā nenovēršama atbilde uz Krievijas līguma pārkāpumiem. NATO vienprātīgi atzina, ka Krievija ar raķešu sistēmu 9M729 (SSC-8) līgumu pārkāpusi.[263] Vienlaikus izstāšanās radīja vairākas problēmas. Pirmkārt, tā likvidēja vienīgo juridiski saistošo ierobežojumu šīs klases raķetēm, ļaujot Krievijai tās izstrādāt un izvietot atklāti, tostarp Eiropas un Baltijas reģiona tiešā tuvumā. Otrkārt, aliansei nebija vienotas atbildes uz jautājumu par līdzvērtīgu sistēmu izvietošanu Eiropā, un sabiedroto viedokļu atšķirības Krievija izmantoja savā pretrāmējumā, piedāvājot "moratoriju" un atbildību par līguma sabrukšanu uzveļot ASV. Treškārt, INF līguma beigas iezīmēja plašāku bruņojuma kontroles arhitektūras eroziju, kas turpinājās ar New START termiņa beigām 2026. gadā (sk. 2.1. apakšnodaļu). Šo seku praktiskās izpausmes kļuva redzamas 2024. gadā. Jūlijā ASV un Vācija paziņoja par ASV tālās darbības konvencionālo ieroču epizodisku izvietošanu Vācijā no 2026. gada,[264] savukārt novembrī Krievija pret Dņipro izmantoja jaunu vidējās darbības ballistisko raķeti "Orešņik".[265] Tādējādi INF izstāšanās, lai gan ASV rāmējumā pamatota ar līguma ievērošanas principu, praksē paplašināja Krievijas rīcības brīvību un padarīja vidējās darbības raķešu jautājumu par tiešu Baltijas reģiona drošības faktoru.

Vairāk nekā ceturtdaļu gadsimta kopš Aukstā kara beigām starp sabiedrotajiem joprojām pastāv citāda izpratne par to, kāda veida apdraudējumu rada Krievija alianses drošībai. Un šajā kontekstā kodolieroču jautājums ir bijis ķīlnieka lomā. Kodolieroču skaits Eiropā tika samazināts, un vēl 2010. gadā dažas no NATO dalībvalstīm izrādīja interesi par pilnīgu ASV kodolieroču izvešanu.[266] Pāreja uz kodolatturēšanas stiprināšanu ir sasaistīta ar kodolieroču sensitīvo dabu, īpaši tāpēc, ka kodolieroču attīstīšanas un stiprināšanas stāsts tiek pretrunīgi

[262] Reuters. 2018. Germany Would Oppose New Nuclear Missiles in Europe: Foreign Minister. *Reuters*. https://www.reuters.com/article/world/germany-would-oppose-new-nuclear-missiles-in-europe-foreign-minister-idUSKCN1OQ0CF/

[263] NATO. 2019. Statement on Russia's failure to comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty. 1 February. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm

[264] The White House. 2024. Joint Statement from United States and Germany on Long-Range Fires Deployment in Germany. 10 July. Available: https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2024/07/10/joint-statement-from-united-states-and-germany-on-long-range-fires-deployment-in-germany

[265] Meduza. 2024. Putin says Russia struck Ukraine's Dnipro with new experimental ballistic missile. 21 November. Available: https://meduza.io/en/news/2024/11/21/putin-says-russia-struck-ukraine-s-dnipro-with-new-experimental-ballistic-missile

[266] Pifer, S. 2011. NATO, Nuclear Weapons and Arms Control. *Brookings Institution*. https://www.brookings.edu/research/nato-nuclear-weapons-and-arms-control/

vērtēts sabiedrībā. Tāpat pilnvērtīgu kodolatturēšanas stiprināšanu līdz 2014. gadam ietekmēja ne tikai citādā Krievijas izpratne, bet arī dažādie vērtējumi par to, kāda veida apdraudējumu un eskalācija varētu radīt kodolieroču stiprināšana. Respektīvi, kā Krievija to uztvertu un reaģētu. Turklāt ASV politika gan Baraka Obamas, gan Džo Baidena prezidentūras laikā bija vērsta uz kodolieroču lomas samazināšanu, daļēji ar mērķi mudināt citas valstis sadarboties kodoldraudu mazināšanā, tostarp novēršot kodolieroču izplatīšanos.[267]

Kopš 2014. gada sabiedrotie ieviesuši dažas izmaiņas to kodolpolitikā. Piemēram, 2018. gadā Trampa administrācija nolēma samazināt neliela skaita no zemūdenēm palaistu *Trident* ballistisko raķešu kaujas galviņu sprādziena jaudu, lai paplašinātu iespējas proporcionālai atbildei uz ierobežotu kodoluzbrukumu. Savukārt 2021. gadā Apvienotā Karaliste palielināja savu kodolieroču skaita limitu no 225 līdz 260 (iepriekš bija plānots to samazināt līdz 180). Jauns attīstības posms ir Lakenheitas bāzē Apvienotajā Karalistē uzlabotā B61 kodolieroču glabāšanas infrastruktūra.[268]

NATO jau pirms 2014. gada plānoja kodolspēku modernizāciju. Krievijas darbības 2014. gadā veicināja to sabiedroto piekrišanas iegūšanu, kas piedalās kodolieroču "koplietošanā", aizvietot divējādas lietošanas lidmašīnas ar jaunākām duālās lietojamības lidmašīnām. Šis jautājums īpaši pretrunīgi tika uztverts Vācijā, kas jauno iznīcinātāju iegādi apstiprināja tikai pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gadā.[269] Līdzīgi kā Beļģija, Nīderlande un Itālija, kā arī ASV, Vācija iegādājās amerikāņu ražotos daudzfunkcionālos F-35A iznīcinātājus, kuri piegādāti versijā, kas ir sertificēta, lai pārvadātu modernizētās B61-12 kodolbumbas no 2024. gada. Nākamo pāris gadu laikā B61-12 aizstās vecākās B61 bumbas Eiropā, un bāzes, kas tās uzglabā, tiek modernizētas. ASV "stratēģisko" kodolieroču piegādes sistēmu aizvietošana sāksies šīs desmitgades otrajā pusē, savukārt Francija un Apvienotā Karaliste plāno to sākt 21. gs. 30. gados.

Nestratēģisko (taktisko) kodolieroču stratēģiskā nozīme NATO adaptācijā izpaužas divās dimensijās. Pirmkārt, politiskajā: Eiropā izvietotās ASV B61 bumbas un sabiedroto divējādas lietošanas lidmašīnas sasaista Eiropas sabiedroto drošību ar ASV stratēģisko arsenālu un nodrošina kodolatturēšanas risku un atbildības dalīšanu aliansē. Tādējādi tās kalpo kā redzams paplašinātās atturēšanas apliecinājums, kura nozīme pieaug tieši Austrumu flanga valstu skatījumā. Otrkārt, militāri stratēģiskajā: Krievijai ir ievērojams nestratēģisko

[267] Intervija Nr. 10 ar *Lynn Rusten*. [19.04.2022.]

[268] Korda, M., and Kristensen, H. 2023. Increasing Evidence that the US Air Force's Nuclear Mission May Be Returning to UK Soil. *Federation of American Scientists*. https://fas.org

[269] Kacprzyk, A. 2017. NATO Nuclear Adaptation at a Crossroads. *Polish Institute of International Affairs*, 10. https://www.pism.pl/webroot/upload/files/Raport/PISM%20Report%20NATO%20Nuclear%20Adaptation.pdf

kodolgalviņu pārsvars (aptuveni 1500 kaujas galviņu),[270] un tās doktrinālā domāšana pieļauj ierobežotu kodolieroču lietojumu konflikta eskalācijas kontrolei. ASV 2018. gada Kodolstāvokļa pārskatā (Nuclear Posture Review) šī asimetrija tika rāmēta kā "plaisa" reģionālajā atturēšanā, ko paredzēts mazināt ar zemas jaudas kaujas galviņu W76-2 un jūrā bāzētu spārnoto raķeti ar kodolgalviņu (SLCM-N).[271] 2022. gada pārskatā Dž. Baidena administrācija W76-2 saglabāja, taču ierosināja SLCM-N programmu pārtraukt (Kongress to vēlāk turpināja finansēt).[272] Šīs pārmaiņas atklāj, ka nestratēģiskie kodolieroči ASV kodolpolitikas rāmējumā funkcionē ne tik daudz kā kaujas līdzeklis, bet kā signāls, ka aliansei ir pakāpenisku atbilžu iespējas un Krievija nevar cerēt uz eskalācijas priekšrocību. Baltijas valstīm tas ir būtiski, jo tieši ierobežota konflikta scenārijs reģionā ir tas, kurā šāda "eskalācijas plaisa" varētu tikt pārbaudīta.

Kopš 2016. gada Varšavas samita NATO dalībvalstu kopīgās deklarācijas un komunikē ir pievērsušas uzmanību Krievijas destabilizējošajām kodolaktivitātēm, kā arī veltījušas vairāk uzmanības alianses kodolatturēšanai. Tās atkal skaidri atzīst ASV kodolieroču lomu Eiropā un sabiedroto divējādas lietošanas lidaparātus kā daļu no atturēšanas stājas pēc tam, kad šādas atsauces NATO publiskajos dokumentos nebija no 2010. līdz 2014. gadam. Kopš 2016. gada kopīgajās deklarācijās iekļauts arī brīdinājums, ka "jebkura kodolieroču izmantošana pret NATO fundamentāli mainītu konflikta būtību" un ka "aliansei ir spējas un apņēmība uzlikt pretiniekam nepieņemamas izmaksas, kas ievērojami pārsniegtu jebkurus ieguvumus, ko pretinieks cerētu sasniegt".[273] Šī stiprinātā valoda NATO komunikē ir iekļauta tās jaunajā stratēģijā no 2020. gada un kalpojusi par pamatu biežākām publiskām piezīmēm par kodolieroču jautājumiem no ģenerālsekretāra un citiem NATO struktūru pārstāvjiem.

Alianse arī ir centusies skaidrāk demonstrēt savas kodolspējas. Kopš 2020. gada tā ir informējusi par ikgadējām kodolmisijas mācībām, kuras notika jau pirms 2014. gada, piedaloties divējādas lietošanas lidmašīnām un atbalsta vienībām.[274] 2021. gadā NATO atklāja mācību nosaukumu *Steadfast Noon* un kopš 2022. gada paziņo par tām iepriekš. Kopš 2016. gada NATO ir publiskojusi apmeklējumus, ko NATO dalībvalstu un starptautisko

[270] Kristensen, H. M., Korda, M., Johns, E., and Knight, M. 2024. Russian nuclear weapons, 2024. Bulletin of the Atomic Scientists 80(2). Available: https://doi.org/10.1080/00963402.2024.2329023

[271] U.S. Department of Defense. 2018. Nuclear Posture Review. Washington, DC: Office of the Secretary of Defense, February 2018.

[272] U.S. Department of Defense. 2022. Nuclear Posture Review. Washington, DC: Office of the Secretary of Defense, October 2022; Congressional Research Service. Nuclear-Armed Sea-Launched Cruise Missile (SLCM-N). IF12084. Available: https://www.everycrsreport.com/reports/IF12084.html

[273] NATO. 2016. Warsaw Summit Communiqué. *NATO Public Diplomacy Division*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

[274] NATO's nuclear deterrence policy and forces. *NATO*. www.nato.int/cps/en/natohq/ topics_50068.htm; Bomber task force, *U.S European Command*, www.eucom.mil/topic/bomber-task-force; USEUCOM commander visits sub; highlights multinational cooperation, integrated deterrence, *U.S European Command*, 18 July 2023, www.eucom.mil

struktūru pārstāvji veikuši uz britu un franču kodolspēku bāzēm. Kopš 2014. gada ASV ir regulāri sūtījušas savus bumbvedējus, no kuriem daži spēj nest kodolieročus, uz Eiropu, un tas notiek arvien biežāk.[275] ASV zemūdenes ar kodolraķetēm dažkārt parādās Eiropas ūdeņos.

Lai arī NATO dalībvalstis daudz biežāk un plašāk runā par ne-kodolatturēšanas un aizsardzības stiprināšanu, kā arī par bruņojuma kontroles, atbruņošanās un kodoleskalācijas riska samazināšanas nozīmi, jānorāda, ka kodolieroču tematika vairs nav tabu temats starp ne-kodolvalstīm NATO. Kodolatturēšana pieaugošās Krievijas retorikas kontekstā ir kļuvusi aktuālāka tematika, kas ir būtiski, lai uzlabotu un papildinātu kopīgo vēstījumu nodošanu Krievijai, kā arī lai sabiedrotajām valstīm skaidrotu kodolieroču lomu to sabiedrībai. Šādas tendences kļuva izplatītākas it īpaši pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gadā. NATO dalībvalstu izteikumi par atturēšanu galvenokārt attiecas uz sabiedroto spēku izvietojuma stiprināšanu un alianses konvencionālo spēku kopējo potenciālu, ar vispārīgākiem brīdinājumiem, kas aptver dažādu veidu uzbrukumus un atbildes reakcijas.[276] Piemēram, kā to deklarējis ASV prezidents Džo Baidens, ASV un to sabiedrotie aizstāvēs "katru collu" NATO teritorijas ar pilnu tās "kolektīvā spēka" jaudu.[277]

Lai arī ASV un sabiedrotie pirms Krievijas uzsāktās pilna mēroga karadarības Ukrainā brīdināja, ka uzbrukums pret Ukrainu izraisīs Krievijai "katastrofālas" sekas, sabiedroto paustajā rāmējumā kodolvēstījumi nav bijuši dominējoši. NATO kodolatturēšanas loma reti kad tiek pieminēta alianses dalībvalstu vadītāju vai ministru izteikumos. Daži no tiem bijuši atklātāki bažu par kodoleskalāciju dēļ, īpaši kara pirmajos mēnešos. Šādas bažas tika minētas kā pamatojums tam, lai tieši neiejauktos Ukrainas aizsardzībā un nenodrošinātu noteikta veida ieročus. Turklāt jānorāda, ka kodolieroču jautājumi no sabiedroto puses lielākoties tiek komunicēti reaktīvi neproaktīvi.[278] Respektīvi, tie parasti seko pēc tam, kad Krievija ir veikusi kādu ar kodolieročiem saistītu darbību (paaugstināta spēku gatavība, pieņemti jauni nosacījumi vai mainīta kodoldoktrīna, kā arī militārajās mācībās tiek izspēlēta kodolieroču pielietošana).[279]

Līdzās kodolspējām NATO adaptācijā savu vietu ieņem arī ASV ieguldījums alianses pretraķešu aizsardzībā – radars Kurečikā, Aegis iznīcinātāji Rotā un Aegis Ashore bāzes

---

[275] Kristensen, H. M., and Korda, M. 2021. Nuclear Notebook: United States Nuclear Weapons, 2021. *Bulletin of the Atomic Scientists* 77(1): 473.

[276] Kacprzyk, A. NATO Nuclear Adaptation at a Crossroads. *Polish Institute of International Affairs*, 2017, accessed December 2, 2023, 11, https://www.pism.pl/webroot/upload/files/Raport/PISM%20 Report%20NATO% 20Nuclear%20Adaptation.pdf

[277] White House. 2022. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. *Warszawa*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/

[278] Barigazzi, J. 2023. France Wants Europe to Have a Bigger Say on Nuclear Weapons. *Politico*. https://www.politico.eu/article/france-nuclear-weapons-sorbonne-emmanuel-macron-russia-ukraine-war-europe-security/

[279] BBC News. 2023. What Are NATO's Nuclear Weapons For? *BBC News*. https://www.bbc.com/news/articles/cp9580kgp09o

Deveselu un Redzikovo (sk. 2.1. apakšnodaļu). ASV un NATO šo sistēmu konsekventi rāmē kā vērstu pret draudiem ārpus eiroatlantiskās telpas, nevis pret Krievijas stratēģisko potenciālu. Tāpēc tās tiešā nozīme atturēšanā pret Krieviju ir ierobežota. Tomēr Krievijas diskursā tā ir viens no centrālajiem pretrāmējuma elementiem, ko izmanto, lai pamatotu savu raķešu izvietošanu Kaļiņingradas apgabalā un jauno stratēģisko sistēmu attīstību.

3.3. ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība NATO atturēšanas un aizsardzības stājas pret Krieviju kontekstā

ASV drošības politika NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā ir būtiska, jo ASV kā militāri spēcīgākais alianses sabiedrotais var radīt ievērojamu ieguldījumu kopējā NATO atturēšanas un aizsardzības stājas stiprināšanā. ASV kā galvenā NATO kodolspēku turētāja spēlē kritisku lomu NATO stratēģijā, jo tās paplašinātā atturēšana ir būtisks balsts, kas ir nodrošinājis alianses dalībvalstīm drošības garantijas. Paplašinātā atturēšana nozīmē, ka ASV ir apņēmušās aizsargāt ne tikai sevi, bet arī savus sabiedrotos, tostarp ar kodolieročiu izmantošanas draudiem. Pēc 2014. gada un 2022. gada Krievijas agresijas Ukrainā ASV paustais rāmējums ir piedzīvojusi būtiskas pārmaiņas, tai skaitā NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā.

Krievijas darbību rezultātā ASV sniedza ieguldījumu kolektīvās aizsardzības stiprināšanā, īpaši ieguldot NATO Austrumu flanga aizsardzības spējās. Pēc 2014. gada Krimas aneksijas ASV ieviesa virkni pasākumu, tostarp palielināja savu militāro klātbūtni Eiropā un izveidoja pastiprinātu rotāciju NATO Austrumu flangā. Tika paplašinātas arī militārās mācības un atbalsts sabiedrotajiem, īpaši Baltijas valstīm. Pēc 2022. gada pilna mēroga iebrukuma Ukrainā ASV turpināja palielināt resursus NATO kolektīvajai aizsardzībai, paplašinot gan konvencionālos, gan kodolatturēšanas spēkus. Darbības, kas tika pozitīvi vērtētas no Baltijas valstu perspektīvas, jo mazināja pastāvošos drošības izaicinājumus reģionā.

ASV uzsāka ievērojamus ieguldījumus savas kodoltriādes modernizācijā, vienlaikus palielinot kodolieročus izvietošanu un gatavību Eiropā. Tas ietvēra arī ciešāku sadarbību ar Eiropas partneriem kodolieroču dalīšanas politikas ietvaros, lai nodrošinātu, ka kodolatturēšana paliek efektīva kā atbildes līdzeklis Krievijas agresijai.[280] Papildus tam ASV ieviesušas stingrākas ekonomiskās sankcijas pret Krieviju un palielinājušas militāro palīdzību Ukrainai, iekļaujot augsto tehnoloģiju ieroču piegādes, lai palīdzētu Ukrainai pretoties Krievijas spēkiem. Politiskā un militārā uzmanība tiek vērsta uz to, lai nodrošinātu, ka Krievija neiegūst priekšrocības no savas agresīvās ārpolitikas, kam sekoja pastiprinoši rāmējumi no ASV kodolpolitikas aģentu puses.

[280] Smith, J. 2024. Changes in U.S. Security Policy after Russian Aggression in Ukraine. *Foreign Affairs*. https://www.foreignaffairs.com/russian-aggression-policy

Šajā laikā ASV drošības politika nav bijusi viendabīga. Kopš 2014. gada ir bijušas trīs ASV administrācijas – Obamas, Trampa, Baidena –, kuras īstenojušas citādu politiku, tai skaitā attiecībā uz drošības garantijām gan Eiropā kopumā, gan Baltijas valstīm atsevišķi. Šo administrāciju paustie rāmējumi līdz ar to arī bijuši citādi gan konvencionālajā, gan ar to saistītajā kodolpolitikā. Tāpat ir ievērojami atšķirusies ASV pozīcija, nodrošinot Ukrainu ar visu nepieciešamo militāro atbalstu, kas tai nepieciešams, lai pilnvērtīgi varētu stāties pretim Krievijas radītajiem drošības satricinājumiem. Šajā kontekstā ir pieņemti vairāki stratēģiski dokumenti un apstiprinātas vairākas drošības stratēģijas, kas ļauj identificēt, kā ASV drošības stratēģija ir transformējusies (pielāgojusies) jauniem starptautisko attiecību drošības izaicinājumiem, kā arī kāds ir ASV kodolpolitikas rāmējums iepriekš analizētās NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā.

3.3.1. ASV pieeja Krievijas Krimas aneksijas un pieaugošā saspīlējuma Baltijas reģionā kontekstā

2014. gadā ASV kari Afganistānā un Irākā šķita tuvojamies beigām. Tajā pašā laikā ASV aizsardzības plānotājiem kļuva skaidrs, ka pēdējo divdesmit gadu laikā, kamēr ASV militārie spēki bija koncentrēti uz Afganistānu un Irāku, Ķīna un Krievija būtiski palielināja savas kaujas spējas. Pēc Krievijas Krimas aneksijas 2014. gadā un pieaugošā saspīlējuma Baltijas reģionā ASV drošības politika piedzīvoja būtisku transformāciju. Krievijas rīcība lika ASV būtiski pārskatīt savas stratēģiskās prioritātes Eiropā, it īpaši NATO Austrumu flangā.[281]

Baltijas valstis (Latvija, Lietuva un Igaunija) tika īpaši uzskatītas par paaugstināta riska zonu Krievijas agresijas dēļ, ņemot vērā to ģeogrāfisko tuvumu un vēsturiskos draudus.[282] B. Obamas administrācijas laikā ASV bija vienas no pirmajām, kuras sniedza militāro un politisko atbalstu, kas, pirmkārt, radīja pārliecību par ASV potenciālo iesaisti reģionā, otrkārt, spēja mierināt gan sabiedrību, gan politikas lēmuma pieņēmējus, treškārt, raidīja būtisku signālu potenciālajam agresoram, ka ASV iesaistīsies, ja tāda nepieciešamība pieaugs.

ASV atbildes reakcija ietvēra vairākus būtiskus soļus. ASV reaģēja, izmantojot visaptverošu valdības pieeju, kurā paplašinātā atturēšana bija tikai viena no militārās atbildes sastāvdaļām. Tā ietvēra plašu spektru diplomātisku, ekonomisku un tradicionālo militāro pasākumu papildus paplašinātajai atturēšanai. Pirmkārt, tika ievērojami pastiprināta ASV militārā klātbūtne Eiropā, īpaši caur NATO eFP kaujas vienības klātbūtnes misijām. ASV nodrošināja papildu spēku rotācijas Baltijas valstīs, kā arī aktīvi piedalījās militārajās mācībās reģionā, lai demonstrētu alianses vienotību un gatavību reaģēt uz potenciālu agresiju. ASV

[281] Intervija Nr. 14. *Ben Hodges*. [1.03.2024.]

[282] Galeotti, M. 2020. The Baltic States as Targets and Levers: The Role of the Region in Russian Strategy. *George C. Marshall European Center for Security Studies*. https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/baltic-states-targets-and-levers-role-region-russian-strategy-0

stiprināja atturēšanas un aizsardzības stāju, uzņēmās līderību un rādīja piemēru pārējiem Eiropas sabiedrotajiem gan vārdos, gan darbos. 2014. gada sākumā 600 ASV karavīru no 173. Gaisa desanta brigādes tika dislocēti Polijā, Lietuvā, Igaunijā un Latvijā un ASV tanki pirmo reizi kopš Otrā pasaules kara atgriezās Latvijas teritorijā. Kopīgo militāro mācību apjoms un biežums būtiski palielinājās.[283] Lai arī NATO Velsas samitā vadītāji apsolīja palielināt finansējumu kiber un informācijas kara vienībām, vienlaikus paziņojot arī par ātrās reaģēšanas spēku izveidošanu, kas dažu dienu laikā varētu tikt izvietoti Baltijas valstīs, tieši ASV dažu dienu laikā, reaģējot uz Krievijas darbībām Krimā un austrumu pierobežā, nosūtīja gaisa karakuģus – gan iznīcinātājus, gan izlūklidmašīnas.

Pēc Otra pasaules kara Vācijas kancleram Konrādam Adenaueram (*Konrad Adenauer*) tika jautāts, cik daudz ASV karavīru ir nepieciešams, lai atturētu tā laika PSRS, viņa atbilde bija "vienu".[284] Proti, ASV spēku klātbūtne ir spēcīgākais signāls, ko var nosūtīt potenciālajam agresoram. Tieši tāda izpratne arī bijusi klātesoša starp Baltijas valstīm. Tieši tāpēc pirmās ASV darbības bija vērstas uz to, lai sniegtu skaidru signālu agresoram, ka ASV izprot apdraudējuma nopietnību un ka būs klātesošas krīzes apstākļos. Rāmējums, kam sekoja praktiskas militāras darbības.

Lai arī ASV karavīru klātbūtne tika sagaidīta, tās apmēri un nosacījumi joprojām palika par diskusijas objektiem. Baltijas valstu ārējās un drošības politikas aģentu skatījumā, kopš 2014. gada pastāvējis uzstādījums iegūt ASV spēkus šai pusē Suvalku koridoram un, vēlams, uz pastāvīguma bāzes.[285] Baltiešu skatījumā, agresoru būtu iespējams atturēt tikai tādā gadījumā, ja tiktu raidīti skaidri signāli par iespējamu visu sabiedroto potenciālo iesaisti kara apstākļos. Neprognozējamība, potenciālas ievainojamības ir tas, kas rada apetīti Kremlī mēģināt testēt alianses vienotību un solidaritāti. Tieši ar ASV pieaugošu un pastāvīgu klātbūtni to, Baltijas skatījumā, būtu iespējams panākt visefektīvāk.

ASV aktīvi stiprināja sadarbību ar Baltijas valstīm, piedāvājot papildu finansiālo un militāro palīdzību to aizsardzības spēju uzlabošanai. Šīs palīdzības ietvaros Baltijas valstis saņēma uzlabotus ieročus un militāro aprīkojumu, kā arī ASV sniedza tehnisko un taktisko apmācību šo valstu bruņotajiem spēkiem. Baltijas valstu drošība tika uzskatīta par kritisku elementu NATO kopējā aizsardzības stratēģijā, ņemot vērā to stratēģisko pozīciju attiecībā pret Krieviju. Baltijas valstis bijušas ieguvējas no ASV valdības programmām, piemēram, Eiropas

[283] Rhodan, M. 2014. Latvia Prepares for War Games as NATO Eyes Russia. *Time*. https://time.com/3490341/latvia-russia-nato-war-games/

[284] Time. 1995. Man of the Year: We Belong to the West. January 2. https://time.com/archive/6797669/man-of-the-year-we-belong-to-the-west/

[285] Diena. 2023. Nausėda aicina pastiprināt Suvalku koridora aizsardzību no abām pusēm. *Diena*. https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/nauseda-aicina-pastiprinat-suvalku-koridora-aizsardzibu-no-abam-pusem-14277804

Atturēšanas iniciatīva (*European Deterrence Initiative – EDI*), Baltijas drošības iniciatīva (*Baltic Security Initiative – BSI*) un Starptautiskās militārās izglītības un apmācības (*International Military and Education Training – IMET*) programma. EDI pirmo reizi tika ierosināts 2014. gadā, reaģējot uz Krievijas agresiju pret Ukrainu, un programma ir bijusi vērsta uz ASV sabiedroto "drošības un kapacitātes" stiprināšanu un uzlabošanu, NATO sabiedroto un reģionālo spēku gatavības paaugstināšanu, lai ātri reaģētu uz jebkuru agresiju Eiropā. EDI atbalsta piecas paralēlas iniciatīvas: palielināta klātbūtne, vingrinājumi un apmācība, uzlabota priekšpozīcija, uzlabota infrastruktūra un partnerības kapacitātes veidošana.[286] Visbeidzot BSI ir ASV valdības programma, kas atbalsta Baltijas valstu aizsardzības spējas.

Šo gadu laikā palīdzība tika papildināta ar ievērojamu finanšu palielinājumu – pašu Baltijas valstu ieguldījumi.[287]. Igaunija, Latvija un Lietuva jau kopš neatkarības atgūšanas ir saņēmušas ievērojamus naudas līdzekļus no ASV drošības un aizsardzības stiprināšanai. Piemēram, pēdējos gados ASV nodrošināja 169 miljonus USD 2021. gadā un 180 miljonus USD 2022. finanšu gadā. Finansiālais atbalsts ir daļa no Kongresā apstiprinātā un ieviestā Baltijas aizsardzības un atturēšanas likuma.[288] Lai arī kopš neatkarības atgūšanas dažādu administrāciju laikā ir bijuši citādi drošības izaicinājumi, atbalsts Baltijas valstīm militāro un aizsardzības spēku stiprināšanai ir bijis konsekvents.

Pēc 2014. gada notikumiem, ko izraisīja Krievijas agresīvās darbības, pastiprināta uzmanība tika veltīta kibertelpas stiprināšanai. Pirmkārt, ASV un NATO paplašināja kiberdrošības sadarbību ar Baltijas valstīm, ņemot vērā pieaugošos hibrīdkaru draudus, kurus īstenoja Krievija. Kiberuzbrukumi un informatīvās kampaņas, kuru mērķis bija destabilizēt Baltijas valstis, kļuva par svarīgu jautājumu ASV drošības politikā. Tādēļ ASV uzsāka vairākus kopīgus projektus kiberdrošības uzlabošanai un informācijas telpas aizsardzībai. Otrkārt, NATO līmenī tika pieņemts, ka kibervide kļūst par operacionālo dimensiju.[289]

Tas kopumā ieskicēja izmaiņas drošības vidē. Proti, ne tikai konvencionāli vai kodolapdraudējumi ietekmēja drošības stāvokli, bet arī citas jaunas dimensijas, it īpaši kibervidē un stratēģiskajā komunikācijā. Izprotot šos apdraudējumus, tika veikti ieguldījumi, tai skaitā ASV sniedzot finansiālo atbalstu katrā no šīm dimensijām. Jānorāda, ka nereti tieši pārāk liels akcents uz hibrīdo karadarbību mazināja konvencionālo un kodoldraudu iespējamību. Pastāvēja uzstādījums, ka tieši hibrīdā karadarbība ir iespējamāka un reālāka, kas,

[286] Rostoks, T. 2022. Latvia and the U.S.: Defence Cooperation. *National Defence Academy of Latvia*, 96. https://www.naa.mil.lv/sites/naa/files/document/Rostoks-Latvia-and-the-US-defence-cooperation-2022.pdf

[287] Hodges, B., Speranza, L., and Viksnins, K. 2022. Bolstering the Baltics: Accelerated Security Assistance. *CEPA*. https://cepa.org/article/bolstering-the-baltics-accelerated-security-assistance/

[288] Mix, D. E. 2022. Estonia, Latvia, and Lithuania: Background on U.S.–Baltic Relations. *Congressional Research Service*. https://sgp.fas.org/crs/row/R46139.pdf

[289] NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE). 2016. NATO Recognises Cyberspace as a Domain of Operations at Warsaw Summit. *CCDCOE*. https://ccdcoe.org/incyder-articles/nato-recognises-cyberspace-as-a-domain-of-operations-at-warsaw-summit/

Baltijas valstu skatījumā, nemazināja konvencionālo jautājumu izaicinājumus.[290] Šajā laikā lielāks uzsvars ne tikai no ASV, bet arī citiem NATO sabiedrotajiem diskusijās ar Baltijas valstīm bijis jautājums[291] par to, kā cīnīties hibrīdās karadarbības apstākļos. Šajā kontekstā arī jautājums par Baltijas valstīs pastāvošo krievu kopienu – tās potenciālo atbalstu – bijis aktuāls. Krievijas darbības Krimā radīja izjūtu, ka līdzīga taktika un stratēģija varētu tikt izmantota arī Baltijas valstīs. Proti, mēģināt ietekmēt krievu kopienu, destabilizēt situāciju, tādējādi radot labvēlīgus apstākļus militārai intervencei jau ar konvencionālajiem līdzekļiem.

Laikposmā no 2014. līdz 2022. g. 24. februārim ASV bija trīs administrācijas – B. Obamas, D. Trampa un Dž. Baidena. Jānorāda, ka signāli un pieeja, kas tika izvēlēti katrā administrācijā, atšķīrās. 2014. g. notikumi un sagaidāmā reakcija no ASV lielā mērā ietekmēja uzsākto B. Obamas kursu attiecību normalizēšanā ar Krieviju. Līdzīgi kā daudzi citi iepriekšējie ASV prezidenti, arī Baraks Obama nāca ar uzstādījumu par attiecību pārskatīšanu, kas tika simboliski restartēta un nodēvēta par *reset* politiku.[292] Politika, kuras viens no arhitektiem bija arī tā laika viceprezidents Dž. Baidens.

Šī B. Obamas pieeja jau tajā laikā tika pretrunīgi vērtēta un uzskatīta par stratēģisku kļūdu, ko vēl vairāk papildināja administrācijas vēlme pēc fokusa maiņas no Eiropas un Austrumāzijas izaicinājumiem. Tā, piemēram, viena no spilgtākajām šāda veida politikas maiņām izpaudās 2009. gadā, kad vairāki bijušie Austrumeiropas valstu vadītāji un augsta ranga politiķi nosūtīja "asu" vēstuli ASV prezidenta Baraka Obamas administrācijai, kurā aicināja Vašingtonu neaizmirst Centrāleiropu un Austrumeiropu. Tajā tika akcentēts, ka "divdesmit gadu pēc aukstā kara mēs redzam, ka Centrālās un Austrumeiropas valstis vairs nav Amerikas ārpolitikas centrā. Laikā, kad [ASV] administrācija definē ārpolitikas prioritātes, mūsu reģions kļuvis par pasaules daļu, par kuru amerikāņi lielākoties ir pārstājuši uztraukties. No tiesas dažkārt rodas iespaids, ka Savienoto Valstu politika [Centrālajā un Austrumeiropā] bijusi tik veiksmīga, ka daudzas ASV amatpersonas secinājušas, ka mūsu reģionā viss ir atrisināts uz visiem laikiem, [ar Centrālo un Austrumeiropu saistītos jautājumus] var iekļaut padarīto darbu sarakstā un pievērsties citiem stratēģiski steidzamākiem jautājumiem".[293] Starp vēstules parakstītājiem bija arī bijusī Latvijas prezidente V. Vīķe-Freiberga un bijusī ārlietu ministre Sandra Kalniete. Vēstule apliecina, ka jebkāda veida centieni mazināt ASV klātbūtni reģionā

[290] Intervija Nr. 15 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Lietuvas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.]

[291] Intervija Nr. 16 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi. [29.05.2022.]

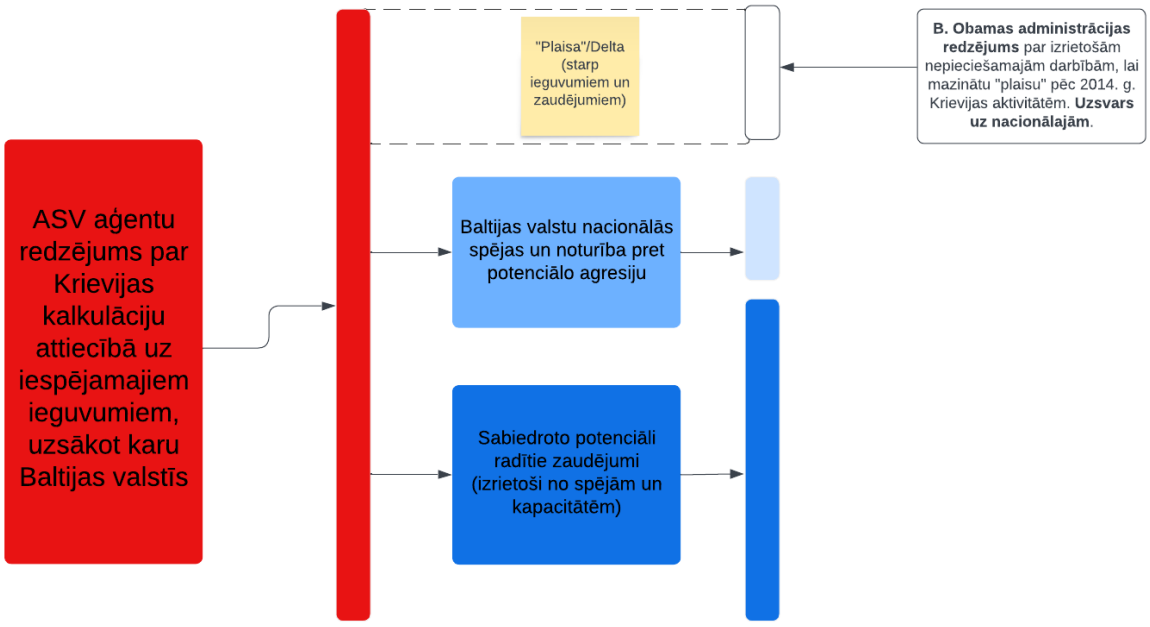
[292] The White House. U.S.-Russia Relations: 'Reset' Fact Sheet. *The White House Archives*. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet

[293] International Center for Defence and Security. 2009. An Open Letter to the Obama Administration from Central and Eastern Europe. *ICDS*. https://icds.ee/en/an-open-letter-to-the-obama-administration-from-central-and-eastern-europe/

tiek saistīti ar drošības apdraudējumu. ASV tiek uztverts kā būtiskākais drošības garants, kas netiek slēpts arī publiskajā komunikācijā.

Krievijas īstenotās aktivitātes 2014. g. līdz ar to lika pārskatīt Obamas administrācijai gan kopējo stratēģisko drošības izvērtējumu, gan attiecības ar Baltijas valstīm. Lai mazinātu bažas un veicinātu drošības stāvokli reģionā, B. Obama īsi pēc 2014. gada Krievijas aktivitātēm Krimā devās vizītē uz Igauniju, lai apliecinātu "nelokāmo ASV atbalstu Latvijai, Lietuvai un Igaunijai".[294] Tas bija būtisks solis, ne tikai lai radītu pārliecību sabiedroto vidū, bet arī lai sūtītu skaidru signālu potenciālajam agresoram.

Tieši ASV līderība lielā mērā aizpildīja eksistējošo plaisu starp sabiedroto spējām kopā ar nacionālo "varēšanu" un agresora vērtējumu (kalkulāciju) par tā iespēju logu gūt lielākus panākumus, nekā varētu būt potenciālie zaudējumi, ko iespējams atspoguļot grafiski (skat. 3.1. attēlu).

3.1. attēls. **Atturēšanas uztvere un ticamība B. Obamas administrācijas laikā**

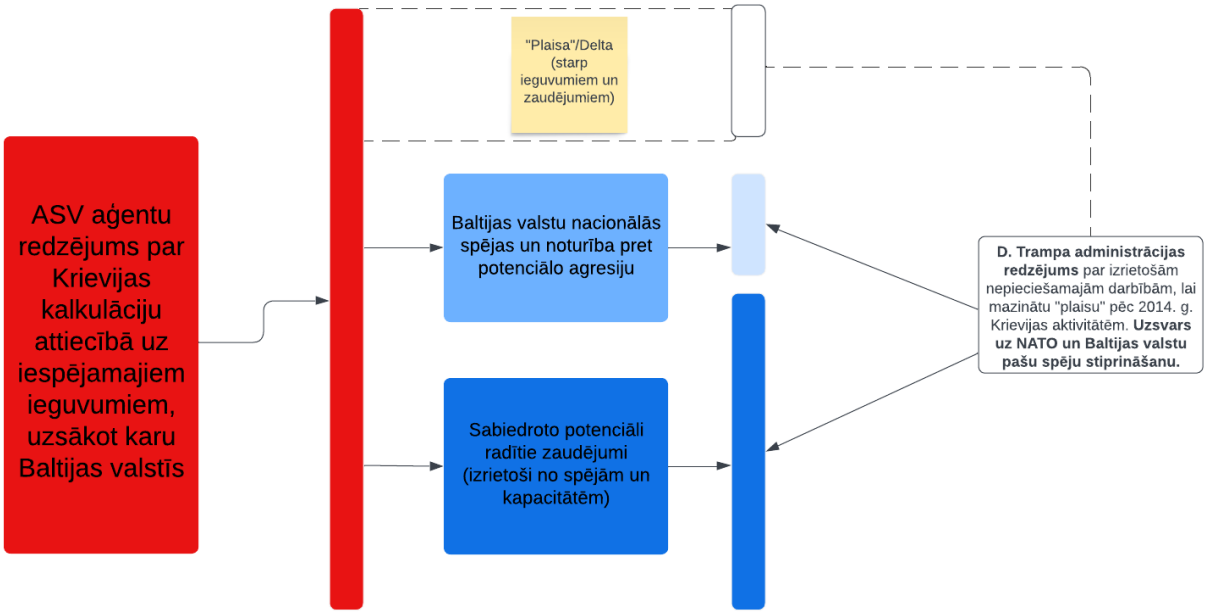
Avots: autora izveidots attēls

Paplašinātās atturēšanas kontekstā centrālais elements ir aktora izpratne par trūkstošajiem elementiem, kas ir nepietiekami, lai nodrošinātu pilnvērtīgu agresora atturēšanu. Tieši ASV bilaterālās un daudzpusējās palīdzības sniegšana (ASV + Baltijas valstis formātā) bija vērstas, lai raidītu signālus un rāmētu izpratni Krievijas pastāvošajam politiskajam režīmam, ka to potenciālie ieguvumi būs mazāki par zaudējumiem. ASV līdz ar to ir bijis būtisks trūkstošās plaisas aizpildītājs uzsāktās NATO atturēšanas un aizsardzības stājas

[294] NATO. 2023. NATO's Nuclear Deterrence Policy and Posture. *YouTube video*, 1:14:32. June 28. https://www.youtube.com/watch?v=bWAnzKtFPkE

adaptācijas kontekstā. Šajā kontekstā un darba teorētiskā ietvara izpratnē būtiska ir ASV konstruētā izpratne (spekulācija) par to, kāda ir Krievijas "ieguvumu/zaudējumu" attiecības kalkulācija. Šīs analīzes kontekstā nav svarīgi, vai ASV drošības aģenti uzskata, ka ar Baltijas valstu nacionālajām spējām kombinācijā ar NATO atturēšanas un aizsardzības stāju ir pietiekami, lai radītu Krievijai lielākus zaudējumus nekā ieguvumus. Šī darba teorētiskās bāzes un metodes kontekstā svarīgs ir ASV aģentu redzējums par Krievijas kalkulāciju, to identificējot, analizējot, kā tiek rāmēti vēstījumi.

Ja B. Obamas administrācija lielā mērā bija vērsta uz to, lai nekavējoties aizpildītu iztrūkstošu plaisu (deltu) starp zaudējumiem un ieguvumiem, tad D. Trampa administrācijas pieeja bija citāda. Tā pirmām kārtām un galvenokārt bija vērsta uz to, lai kopumā stiprinātu (mudinātu) pašus sabiedrotos ieguldīt vairāk līdzekļu, tādējādi mazinot plaisu un iztrūkstošās spējas[295] (skat 3.2. attēlu).

3.2. attēls. **Atturēšanas uztvere un ticamība D. Trampa administrācijas laikā**

Avots: autora izveidots attēls

Te gan jānorāda, ka D. Trampa personīgie uzstādījumi (paustie paziņojumi) ne vienmēr izpaudās sinerģijā ar ASV drošības politiku. Piemēram, tieši D. Trampa administrācijas laikā Baltijas valstīs tika piedzīvots vislielākais militārais un finansiālais atbalsts drošības stiprināšanai.[296] Tieši tāpēc var norādīt, ka tiešajā publiskajā komunikācijas rāmējumā tas bija

[295] BBC News. 2018. Why NATO Is Expanding East. *BBC News*. https://www.bbc.com/news/world-europe-44799027.

[296] The White House. 2018. President Donald J. Trump's Support for Estonia, Latvia, and Lithuania. *The White House Archives*. https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-support-estonia-latvia-lithuania/

vērsts pret Baltijas valstīm un NATO, savukārt praktiski to papildināja ASV darbības, nosūtot militāros spēkus mācības reģionā, kā arī ieguldot naudas līdzekļus militārās attīstības projektos. Zīmīgi, ka šāda politika, ieguldot papildu līdzekļus Baltijas valstīs, nebija vienota parādība visā Eiropā un pat Austrumu flangā, tādējādi arī norādot uz Baltijas valstu īpašo lomu un vietu kopējā ASV drošības politikā.

Īstenotais rāmējums D. Trampa administrācijas laikā iet roku rokā ar kopējo ideoloģisko bijušā ASV prezidenta uzstādījumu. Proti, "trampisma"[297] kā ideoloģijas pamatā ir vairāki būtiski elementi. Tas apzīmē politiskās ideoloģijas, sociālās emocijas, pārvaldības stilu, politisko kustību un mehānismu kopumu varas iegūšanai un saglabāšanai. Lai īstenotu "Amerika pirmajā vietā", tiek mēģināts gūt atbalstu sabiedrībā, radot (mākslīgu) diskusiju par nacionālo identitāti un interesēm. Tā rezultātā, piemēram, ir radušās pretnostatījumu kustības *Black Lives Matter versus All Lives Matter*, pastiprināta neuzticība noteiktām raidsabiedrībām un plašsaziņas līdzekļiem, tiek apstrīdētas iepriekš pieņemtas vērtības un normas. Rezultātā tas ietekmē ne tikai to, kā sabiedrībā tiek uztverti noteikti procesi un jautājumi, bet arī kā veidotas attiecības ar vēsturiski tuviem sabiedrotajiem, kuriem var pieskaitīt Baltijas valstis. Izejas punkts šādā filozofijā ir nacionālās intereses, kas tiek skaidrotas un rāmētas caur merkantilā reālisma perspektīvu – sadarbībai un ieguldījumiem jāsniedz finansiāli izdevīgi nosacījumi. Bilancei attiecīgi jābūt pozitīvai par labu ASV.

Tieši tāpēc Dž. Baidena pieejā, stājoties amatā 2021. gada sākumā, tika liktas pūles pirmajā darbības gadā, lai atjaunotu transatlantisko vienotību un solidaritāti, kas tika iedragāta viņa priekšgājēja laikā. Militārā jomā viens no pirmajiem lēmumiem, kas tika pieņemts, bija saistīts ar D. Trampa vēlmi izvākt ASV karaspēku no Eiropas.[298] Tas Dž. Baidena adminstrācijā nekavējoties tika atcelts, tādējādi raidot signālu, ka prezidents izprot transatlantisko saišu nozīmi gan plašākā Eiropas drošības, gan ASV nacionālo drošības jautājumu kontekstā.

3.3.2. ASV drošības politika pēc 2022. gada: globālā policista izaicināšana vairākos starptautiskajos reģionos vienlaicīgi

Kopumā Dž. Baidena ārējā un drošības politika tika balstīta uz vairākiem galvenajiem principiem, kas atspoguļo ASV stratēģisko interešu aizstāvību globālā mērogā, ciešu sadarbību ar sabiedrotajiem, demokrātisko vērtību stiprināšanu un ASV līderības atjaunošanu starptautiskajā arēnā. Lielā mērā Dž. Baidena administrācijas politika bija B. Obamas administrācijas turpinājums.

---

[297] Baron Public Affairs. 2023. Understanding Trumpism: Nationalism, Populism, and Industrialism. *Baron Public Affairs*. https://www.baronpa.com/library/understanding-trumpism-nationalism-populism-and-industrialism/

[298] Cooper, H., and Schmitt, E. 2021. Biden Halts Trump's Planned Withdrawal of U.S. Troops from Germany. *The New York Times*. https://www.nytimes.com/2021/02/04/us/politics/biden-germany-troops-trump.html

Pēc 2022. gada par "globālo policistu" dēvētās Amerikas Savienotās Valstis vienlaicīgi piedzīvoja vairākus satricinājumus gan ģeopolitisko, gan vērtību un normu kontekstā. Jāatzīmē, ka ASV atbildes uz šiem izaicinājumiem dažādos reģionos ir bijušas atšķirīgas. Neatkarīgi, Dž. Baidena darbības var iedalīt vairākos savstarpēji saistītos rāmētos vēstījumos:

- Starptautiskā sadarbība un diplomātija. Baidena administrācija aktīvi iesaistījās tajā, lai veicinātu starptautisko alianses stiprināšanu un diplomātisko attiecību atjaunošanu, īpaši ar NATO un Eiropas sabiedrotajiem, kuri jutās attālināti Trampa administrācijas laikā. Baidens ir akcentējis daudzpusējas sadarbības nozīmi tādās jomās kā klimata pārmaiņas, bruņojuma kontrole un cilvēktiesības.[299] Šīs administrācijas laikā ASV ir atgriezušās vairākos starptautiskos līgumos, piemēram, Parīzes klimata nolīgumā, un atjaunojušas līdzdalību Pasaules Veselības organizācijā.
- Stiprināta drošība Eiropā un atturēšana pret Krieviju. Reaģējot uz Krievijas agresiju pret Ukrainu, Baidens personīgi iestājās[300] par atbalstu Ukrainai, gan ar militāro un finansiālo palīdzību, gan diplomātiskām aktivitātēm, lai pretotos Krievijas ekspansijas centieniem. Kā to formulēja Dž. Baidens, "šis ir karš par vērtībām un normām".[301] Tā rezultātā Baidena administrācija ir stiprinājusi NATO atturēšanas politiku, izvietojot papildspēkus Austrumeiropā un vadot sankciju ieviešanu pret Krieviju.
- Fokuss uz Ķīnu kā stratēģisku konkurentu. Ķīna ir bijusi Baidena drošības politikas rāmējumā uzmanības centrā kā galvenais stratēģiskais konkurents.[302] Tā rezultātā Baidena administrācija turpināja ieviest stingras ekonomiskās un tehnoloģiskās sankcijas pret Ķīnu, īpaši saistībā ar tehnoloģijām un intelektuālā īpašuma zādzībām, vienlaikus uzturot dialogu par klimata pārmaiņu un globālās veselības jautājumiem. Baidens ir veicinājis Klusā okeāna stratēģiju,[303] stiprinot alianses ar reģionālajiem partneriem, piemēram, Japānu, Dienvidkoreju un Austrāliju, lai pretotos Ķīnas ietekmei.

[299] The White House. Climate and Environment. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/climate/

[300] U.S. Embassy in Ukraine. 2022. Statement from President Biden on Russia's Aerial Assault on Ukraine's Energy Grid. *U.S. Embassy in Ukraine*. https://ua.usembassy.gov/statement-from-president-biden-on-russias-aerial-assault-on-ukraines-energy-grid/

[301] The White House. 2024. Remarks by President Biden Before the 79th Session of the United Nations General Assembly – New York, NY. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/09/24/remarks-by-president-biden-before-the-79th-session-of-the-united-nations-general-assembly-new-york-ny/

[302] The Guardian. 2024. Biden Revises US Nuclear Strategy in Response to Growing China Threat. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/us-news/article/2024/aug/20/biden-nuclear-strategy-china-threat

[303] The White House. Indo-Pacific Strategy of the United States. *The White House*, February 2022, accessed October 7, 2024. https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf

- Demokrātisko vērtību veicināšana. Baidena administrācijas rāmējumā demokrātijas un cilvēktiesību nozīme ir īpaši akcentēta.[304] Šajā pieejā ir izteikts aicinājums uz demokrātisko režīmu atbalstu, kā arī tā pievērsusi uzmanību autoritārisma un populisma pieaugumam visā pasaulē. Baidena administrācija organizēja arī "Demokrātijas samitu",[305] kas ieskicē ārējās un drošības politikas prioritātes, kuru mērķis bija veicināt demokrātijas attīstību un stiprināt līdzīgi domājošo valstu sadarbību.
- Noteikumos balstīta starptautiskā kārtība. Baidena administrācijas laikā starptautiskajās tiesībās un nolīgumos balstītas pasaules kārtības rāmējums bijis aktuāls.[306] Šīs pieejas rezultātā tika pagarināts *START* līgums ar Krieviju, uzsākot prezidentūru 2021. gadā. Tajā pašā laikā administrācija aktīvi strādāja, lai novērstu Irānas kodolieroču izstrādi, cenšoties atjaunot Irānas kodolvienošanos (*The Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA*), no kuras ASV izstājās Donalda Trampa administrācijas laikā.
- Klimata pārmaiņu risināšana kā drošības jautājums. Baidens ir pirmais ASV prezidents, kurš klimata pārmaiņas izvirzījis kā nozīmīgu nacionālās drošības jautājumu.[307] Viņa administrācija ir atjaunojusi ASV apņemšanos samazināt oglekļa emisijas un veicināt globālo klimata pārmaiņu mazināšanu. Baidens ir iecēlis īpašu klimata sūtni Džonu Keriju, lai vadītu ASV centienus starptautiskajā arēnā šajā jautājumā.

Kā tika aplūkots iepriekš, transatlantiskās attiecības ir ietekmējuši ne tikai iekšējie kairinājumi, bet arī ārējie satricinājumi, kas ir veicinājuši it īpaši ASV fokusa maiņu uz citiem starptautiskajiem reģioniem. Stājoties Dž. Baidenam amatā, līdz 2022. gada 24. februārim, kad Krievija uzsāka pilna mēroga karu Ukrainā, viens no administrācijas fokusiem bija saistīts ar pieaugošo apdraudējumu no Ķīnas. Šis fokuss lielā mērā ietekmēja ne tikai ASV spēku izvietojumu Eiropā, bet lika pārskatīt arī Baltijas valstu politiku attiecībās ar Ķīnu. Latvija un Igaunija 2022. gada 11. augustā paziņoja par dalības pārtraukšanu Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu sadarbības formātā ar Ķīnu. Latvija šo lēmumu pamatoja ar pašreizējām

[304] The White House. Statement from President Joe Biden on International Day of Democracy. *The White House*, September 15, 2023. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/09/15/statement-from-president-joe-biden-on-international-day-of-democracy/

[305] U.S. Department of State. Summit for Democracy. *U.S. Department of State*, accessed October 7, 2024. https://www.state.gov/summit-for-democracy/

[306] The White House. 2023. Statement from President Joe Biden on International Day of Democracy. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/09/15/statement-from-president-joe-biden-on-international-day-of-democracy/

[307] The White House. Climate and Environment. *The White House*, accessed October 29, 2024. https://www.whitehouse.gov/climate/

ārpolitikas un tirdzniecības politikas prioritātēm.[308] Lielā mērā šo lēmumu var saistīt arī ar ASV politikas pieaugošāku un stingrāku politiku. Radot signālus, ka Baltijas valstis ir solidāras ar ASV, tādējādi aicinot izprast arī to apdraudējumu, ar ko Latvija, Lietuva un Igaunija saskaras reģionā.

Jānorāda, ka Dž. Baidena turpinātā ASV politika attiecībā uz radītajiem izaicinājumiem, ko veicina ĶTR, kopumā ietekmēja arī transatlantisko attiecību dinamiku. Tam ir divējāda ietekme: pirmkārt, tas atkārtoti palielina Baltijas valstu bažas par pastiprinātu ASV klātbūtni (fokusu) Baltijas reģionā, otrkārt, rada izaicinājumus vienotas transatlantiskās pozīcijas izstrādāšanā pret ĶTR. Pastāv uzstādījums, ka nepieciešami drošības adaptācijas pasākumi tiks īstenoti "uz Austrumeiropā īstenoto pasākumu bāzes". Proti, ņemot vērā ierobežotos aizsardzības resursus, aktivitātes Āzijas reģionā var tikt papildinātas ar tām kapacitātēm, kas tiek izmantotas Austrumeiropā. Šajā kontekstā kopējā Baltijas valstu ministru nostāja ilustrē bažas, kas pastāv ar ASV fokusa maiņu. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas kopējā pozīcija paredz, ka ASV un tās NATO sabiedrotajiem jābūt uzmanīgiem kā pret Maskavas, tā arī Pekinas mestajiem izaicinājumiem. Pretējā gadījumā viens novārtā atstāts drauds var izraisīt jaunu agresiju.[309]

Baidena administrācija raudzījās skeptiski uz izaicinājumiem, kas pieauga kodoldrošības kontekstā. Proti, pēc administrācijas aplēsēm,[310] Pekina plāno trīskāršot kodolgalviņu skaitu (kopumā 1000) līdz 2030. gadam, vienlaikus būvējot simtiem jaunu sistēmu, kas spējīgas izšaut tālās darbības ballistiskās raķetes, iespējams, vēršot tās pret ASV un to attālajiem kodolspēkiem. Lai arī ASV ir vairāk nekā 10 pret 1 priekšrocība pār Ķīnu attiecībā uz kodolgalviņu skaitu un ieročiem to piegādei, Pentagons uzskata, ka nepieciešams gatavoties nākamajām desmitgadēm. Ķīnas kodolieroču uzkrāšana ir bezprecedenta izaicinājums militārajai sfērai, kas kopš Otrā pasaules kara beigām ir koncentrējusies tikai uz viena tuvā spēka draudu novēršanu – agrāk Padomju Savienību, tagad Krieviju – no kodoluzbrukuma uzsākšanas.

ASV drošības un aizsardzības politikas transformāciju nevar skatīt atrauti no ASV izpratnes par starptautisko drošības situāciju, kur dominē ne tikai viens, bet pat divi starptautiskie aktori. ASV drošības politika NATO kontekstā ir cieši saistīta ar paplašinātās

---

[308] Latvijas Republikas Ārlietu ministrija. 2022. Latvija pārtrauc dalību Centrālās un Austrumeiropas valstu sadarbības formātā ar Ķīnu. 11. augusts. https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/latvija-partrauc-dalibu-centralas-un-austrumeiropas-valstu-sadarbibas-formata-ar-kinu Ministry of Foreign Affairs of Estonia. 2022. Estonia will no longer participate in the cooperation format of Central and Eastern Europe and China. 11 August. https://vm.ee/en/news/estonia-will-no-longer-participate-cooperation-format-central-and-eastern-europe-and-china

[309] Sargs.lv. 2021. Baltijas valstu ārlietu ministri aicina ASV Ķīnas izaicinājumu ēnā neatstāt Krievijas draudus. *Sargs.lv*. https://www.sargs.lv/lv/viedoklis/2021-10-20/baltijas-valstu-arlietu-ministri-aicina-asv-kinas-izaicinajumu-ena-neatstat

[310] *Time.com*. U.S. Unveils Strategy for Nuclear Threats from China and Russia. https://time.com/6225745/biden-nuclear-defense-strategy-china-russia/

atturēšanas saistībām. Šīs saistības izpaužas kā solījums aizsargāt Eiropas sabiedrotos ar visiem pieejamiem līdzekļiem, tostarp kodolieročiem, ja tas būs nepieciešams. Šāda pieeja rada pārliecību Eiropas valstīs, ka tās nav vienas, saskaroties ar draudiem. Tomēr ASV stratēģiskā uzmanība joprojām ir sadalīta starp Eiropu un Āzijas un Klusā okeāna reģionu, kur pieaug draudi no Ķīnas. Tas rada bažas, ka ASV resursi, tostarp kodolspēki, var tikt novirzīti no Eiropas, ja konflikts izceltos Āzijā. Tāpēc NATO un ASV ir jāturpina cieši sadarboties, lai nodrošinātu, ka Eiropas drošība nav apdraudēta pat pieaugošās spriedzes apstākļos citos pasaules reģionos. Ķīnas radītie izaicinājumi, kas tiek uztverti par ilgtermiņa apdraudējumu ASV, neļauj pilnvērtīgi "pievērsties" tiem izaicinājumiem, ar ko alianse saskaras tās austrumu robežā, ko veicina Krievijas agresīvās darbības.

Ne tikai Ķīnas pieaugošā retorika un darbības rada drošības izaicinājumus ASV, bet fokusu no Eiropas ir "atņēmuši" arī citi starptautiskie saspīlējumi citos reģionos (Tuvie Austrumi, Latīņamerika, Arktika u. c.). Šajā kontekstā jāmin, ka nereti šie saspīlējumi ASV sabiedrībā tiek augstāk vērtēti nekā Krievijas radītie. Proti, sabiedrības atbalsts un noskaņojums par notikumiem citos reģionos ir aktuālāks nekā tas, kas notiek, piemēram, Ukrainā. Arvien mazāk NATO izaicinājumi, ko rada galvenokārt Krievija, tiek tiešā veidā sasaistīti lielākajā daļā ASV sabiedrības ar tās nacionālajiem drošības apsvērumiem. Turklāt ASV sabiedrībā ir citāda izpratne par to, kā atrisināt konfliktu Ukrainā, lielākajai daļai uzskatot, ka ASV ir nepieciešams uzstāt Ukrainai pēc iespējas ātrāk sēsties pie sarunu galda.[311] Konceptuāli citāda izpratne, nekā tā ir klātesoša Baltijas valstīs. Negūstot ievērojamus panākumus kara laukā, sēsties pie sarunu galda ne no spēka pozīcijām nozīmētu zināmu piekāpšanos un kompromisa meklējumus ar Krieviju.

Šīs izvēles ir bijušas klātesošas viscaur Dž. Baidena pirmās administrācijas laikā. Lai arī uzstādījumos, kas nākuši no Baltā nama, ir novērojama ambīcija palīdzēt un ieguldīties gan Baltijas valstu stiprināšanā, gan Ukrainas cīņā pret Krieviju, tomēr gan citi ārpolitiskie izaicinājumi, gan sabiedrības sentiments un draudu izpratne ir radījusi apgrūtinājumu īstenot tādu politiku, kas, Dž. Baidena skatījumā, būtu piemērotākā. Ņemot vērā iekšējās pretrunas sabiedrībā, kas ir bijušas klātesošas jau ilgākā laika periodā, tas tiek izmantots, lai gūtu politisko atbalstu. Donalds Tramps, īstenojot un akcentējot "Amerika pirmajā vietā", šos jautājumus politizēja, tādējādi vēl vairāk saasinot attiecības starp pretēji noskaņotām kopienām ASV iekšienē, kas nepazuda viscaur Dž. Baidena administrācijas laikā un kalpoja par būtisku šķērsli atbalsta veicināšanai administrācijas ārpolitiskajām darbībām.

[311] Responsible Statecraft. Ukraine Peace Talks? Most Americans Support That, New Poll Finds. *Responsible Statecraft*. https://responsiblestatecraft.org/ukraine-peace-talks-poll/

ASV vidustermiņa vēlēšanās 2022. g., kurās republikāņi ieguva nelielu vairākumu Pārstāvju palātā, demokrātiem saglabājot pārākumu Senātā, jau tad ieskicēja, ka "trampisms" kā ideoloģija nav zudusi un būs neatņemama sastāvdaļa (apgrūtinājums), īstenojot drošības politiku un radot risinājumus karadarbībai Ukrainā. Vēl vairāk tās idejas, ko ir "nesis" un pārstāvējis Donalds Tramps, ir klātesošas un atbalstāmas sabiedrībā. To pastiprina arī fakts, ka vairāk nekā 100 republikāņu, kas noliedza ASV 2020. gada prezidenta vēlēšanu rezultātus, ASV vidustermiņa vēlēšanās bija guvuši uzvaras, izcīnot vietas Kongresā, kā arī amatus štatu līmenī visā valstī. Tas vēlāk būtiski atspēlējās ASV prezidenta spējā nodrošināt Ukrainu ar nepieciešamo militāro un finansiālo atbalstu.

3.3.3. Krievijas radīto izaicinājumu rāmējums ASV kodolpolitikā

Izmantojot rāmēšanas ierīci *Core AI*, tajā iekļaujot visas nacionālās drošības stratēģijas un ASV kodolstājas pārskatu, kas pieņemts B. Obamas, Dž. Baidena un D. Trampa administrāciju laikā, iespējams identificēt konkrētus rāmējumus, kas atspoguļoti 3.1. tabulā. Kopīgais – visu trīs administrāciju kontekstā Krievija tiek rāmēta ar vārdiem un frāzēm, kas uzsver tās agresīvo un destabilizējošo rīcību, kā arī tās izaicinājumus starptautiskajai kārtībai. Tiek pieminēta gan "Krievijas agresija" pret Ukrainu, gan tās "imperiālistiskā ārpolitika", kas cenšas iedragāt pastāvošo starptautisko drošības arhitektūru. Tiek uzsvērta Krievijas "neatbildīgā uzvedība" attiecībās un starptautisko normu ignorēšana.

3.1. tabula

Krievijas radīto izaicinājumu atspoguļojums ASV aģentu rāmējumā

Administrācijas	Prioritātes un starptautiskās arēnas rāmējums	Krievijas rāmējums plašākā drošības politikas diskursā	Krievijas rāmējums ASV kodolpolitikā
Baraka Obamas	**ASV līderības atjaunošana**. Obamas Nacionālās drošības stratēģija uzsver "stipras iekšējās bāzes veidošanas nozīmi", lai stiprinātu globālo līderību. Tā izceļ ASV ekonomikas saistību ar globālo ekonomiku un nepieciešamību veicināt demokrātiju un cilvēktiesības starptautiski (NSS2010, 10.–11. lpp.). **Noturīgas amerikāņu intereses**. Stratēģija identificē četras noturīgas intereses: "drošību, ekonomisko labklājību, universālās vērtības un uz noteikumiem balstītu starptautisko kārtību". Dokuments atzīst, ka šīs intereses ir savstarpēji saistītas un jāīsteno vienlaicīgi (NSS2010, 15.–16. lpp.). **Starptautiskā iesaiste**. Obamas pieeja koncentrējas uz sadarbību ar sabiedrotajiem un starptautiskajām institūcijām, lai risinātu globālos izaicinājumus, piemēram, terorismu, kodolieroču izplatīšanos un ekonomisko nestabilitāti. Stratēģija uzsver ASV apņemšanos ievērot daudzpusēju pieeju (NSS2010, 15.–18. lpp.).	Krievija tiek raksturota kā **"būtisks drauds"** starptautiskajai kārtībai. Dokumentā norādīts, ka Krievijas agresija, īpaši tās pārkāpumi pret Ukrainas suverenitāti, **"apdraud starptautiskās normas"**, kas izveidotas kopš Aukstā kara. ASV reakcija ietver drošības saistību stiprināšanu ar sabiedrotajiem, izmaksu uzlikšanu tiem, kas apdraud savus kaimiņus, un ASV darbību integrēšanu plašākās reģionālajās stratēģijās. Administrācija uzsver nepieciešamību pēc spēcīgas Amerikas līderības, lai atturētu Krievijas agresiju un uzturētu starptautiskās normas (NSS2015, 30.–31. lpp.).	Rāmēta nepieciešamība mazināt kodolarsenālus un izcelta uzmanības pārorientēšana no Aukstā kara mentalitātes. Atzīstot **Krieviju kā nozīmīgu kodolspēku**, kodolpolitikā attiecības formulētas tādā veidā, ka potenciāla konfrontācija bija ievērojami samazinājusies. Uzsvars likts uz stratēģisko stabilitāti un sadarbību kopīgu draudu, piemēram, kodolieroču izplatības un terorisma, novēršanai. Atzīts, ka **Krievija joprojām ir līdzvērtīga kodolspēju ziņā**, ļaujot veidot konstruktīvāku iesaisti ieroču kontroles jomā (US NPR10, 10., 11., 13. lpp.).

3.1. tabulas turpinājums

Administrācijas	Prioritātes un starptautiskās arēnas rāmējums	Krievijas rāmējums plašākā drošības politikas diskursā	Krievijas rāmējums ASV kodolpolitikā
Donalda Trampa	**"Amerika pirmajā vietā" politika**. Trampa Nacionālās drošības stratēģija uzsver tādu pieeju, kas prioritizē amerikāņu drošību, intereses un labklājību. Tā ietver vairāk nacionālistisku fokusu, koncentrējoties uz militāro spēku, robežu drošību un ekonomisko neatkarību (NSS2017, 3.–4. lpp.). **Drošība un labklājība**. Trampa Nacionālās drošības stratēģija akcentē tādu valsts aizsardzības plāna ieviešanu, kas atjaunotu/stiprinātu ekonomiku un uzturētu militāro pārākumu. Tā izsaka apņemšanos cīnīties pret draudiem no nepakļāvīgām valstīm, terorismu un pārrobežu noziedzīgajām organizācijām (NSS2017, 14.–17. lpp.). **Aliansu stiprināšana**. Lai gan Trampa administrācija atzīst aliansu nozīmi, tā arī uzsver taisnīgu sloga dalīšanu starp sabiedrotajiem, norādot uz vairāk transakcionālu pieeju starptautiskajās partnerībās (NSS2017, 3.–4. lpp.).	Trampa administrācija norāda, ka Krievijas mērķis ir **"vājināt ASV ietekmi globāli un šķelt ASV no tās sabiedrotajiem"**. Dokumentā minētas Krievijas agresīvās darbības, tostarp militārie ieguldījumi un gatavība pārkāpt kaimiņvalstu suverenitāti. Krievijas rīcība tiek raksturota kā **"būtisks izaicinājums"**, kas jārisina ar spēcīgu militāru spēku un vienotām partnerībām ar sabiedrotajiem. Administrācija pauž gatavību sadarboties ar Krieviju kopīgo interešu jomās, ja Krievija ievēro starptautiskās normas (NSS 2017, 35.–36., 61. lpp.).	**Krievija rāmēta kā galvenais pretinieks**. Tiek uzsvērts Krievijas kodolspēju modernizācijas process un izcelta tās agresīvā rīcība, piemēram, Krimas aneksija un draudi NATO sabiedrotajiem, kas iezīmē atgriešanos pie lielvalstu konkurences. Pārskatā tiek runāts par Krievijas atkarību no kodolspējām iebiedēšanas nolūkā un uzsvērta nepieciešamība ASV stiprināt savas kodolatturēšanas spējas, lai pretotos šiem draudiem. Tiek izklāstīta stratēģija, kas pielāgota **Krievijai**, **koncentrējoties uz ticamas atturēšanas saglabāšanu pret Krievijas iespējamo kodolieroču pirmo izmantošanu un iebiedēšanu** (US NPR18, 11., 54., 55. lpp.).

3.1. tabulas turpinājums

Administrācijas	Prioritātes un starptautiskās arēnas rāmējums	Krievijas rāmējums plašākā drošības politikas diskursā	Krievijas rāmējums ASV kodolpolitikā
Džo Baidena	**Līderība un vērtības**. Baidena Nacionālās drošības stratēģija apgalvo, ka ASV būs līderis ar savām vērtībām, uzsverot demokrātijas, cilvēktiesību un sadarbības ar sabiedrotajiem nozīmi, lai risinātu globālos izaicinājumus, piemēram, klimata pārmaiņas un pandēmijas (NSS2022, 2.–3. lpp.). **Stratēģiskā konkurence**. Dokuments izceļ stratēģisko konkurenci ar Ķīnu un nepieciešamību pēc spēcīgas atbildes uz autoritārismu. Tas uzsver ASV apņemšanos veidot brīvu, atvērtu un plaukstošu starptautisko kārtību (NSS2022, 5.–7. lpp.). **Iekšpolitikas un ārpolitikas saikne**. Baidena administrācija uzsver, ka iekšējais spēks ir būtisks starptautiskajai līderībai, aicinot veikt ieguldījumus infrastruktūrā, tehnoloģijās un darbaspēka attīstībā, lai stiprinātu nacionālo drošību (NSS2022, 16.–17. lpp.).	Krievija tiek uzskatīta **"par tūlītēju draudu brīvai un atvērtai starptautiskajai sistēmai"**, īpaši uzsverot tās iebrukumu Ukrainā. Administrācija uzsver vienotu atbildi uz šo agresiju, atbalstot Ukrainu ar drošības un humāno palīdzību, vienlaikus sadarbojoties ar sabiedrotajiem, lai ieviestu sankcijas un pretotos Krievijas destabilizējošām darbībām. Krievijas rīcība tiek raksturota **"kā suverenitātes un teritoriālās integritātes pamatprincipu pārkāpums",** un tiek izcelta kolektīvās aizsardzības nozīme caur NATO (NSS 2022, 25.–27., 39.–41. lpp.).	**Krievija rāmēta par nozīmīgu kodoldraudu**. Tiek apspriestas Krievijas militāro darbību sekas, īpaši pēc tās iebrukuma Ukrainā, un izcelti kodolsaasinājuma riski. Krievijas kodolpozīcija tiek raksturota kā agresīva un destabilizējoša, vienlaikus uzsverot stratēģiskās stabilitātes saglabāšanas nozīmi. Uzsvērta atturēšanas nepieciešamība, vienlaikus paužot apņemšanos īstenot ieroču kontroles un samazināšanas stratēģijas, atzīstot Krievijas pašreizējās trajektorijas radītos izaicinājumus (US NPR, 6., 8., 9. lpp.).

Analīze ļauj izdarīt vairākus secinājumus: pirmkārt, kā tas izpaužas D. Trampa drošības politikas un kodolpolitikas rāmējumos, Krievijas rāmēšana un klasificēšana atšķiras. Kodolpolitikas rāmējums identificē Krieviju kā galveno pretinieku, turpretī nacionālā drošības stratēģija nav tik precizējoša. Otrkārt, administrāciju intersubjektivitātei (sevis izprašana caur konstruēto starptautisko sistēmu) ir nozīme, kāda loma tiek piešķirta aktoriem ASV drošības politikas un kodolpolitikas rāmējumos. Gan B. Obamas, gan Dž. Baidena administrāciju rāmējums/redzējums par starptautiskajām attiecībām izriet no kopīgu starptautiskās kopienas vērtību un normu perspektīvas. Līdz ar to arī Krievijas rāmējums paredz, ka tās darbības rada apdraudējumu ne tikai ASV drošībai, bet arī starptautiskajai kārtībai un pastāvošajai drošības

arhitektūrai. Treškārt, starp administrācijām pastāv atšķirīgs redzējums, kas nosaka un veido ticamu kodolatturēšanu no Krievijas. Ja Baraka Obamas un Džo Baidena administrācijas kodoldraudu mazināšanu redz caur abpusēju apņemšanos mazināt kodolgalviņu skaitu, tad Donalda Trampa rāmējumā izteikta ir spēku pozīciju izpausme, tai skaitā dodot vēstījumus Krievijai, kas to atturētu no *first strike* opcijas. Ceturtkārt, atšķirībā no plašākas ASV drošības politikas stratēģijas kodolpolitikas rāmējumā dominē nevis "atturēšana ar sodīšanu", bet "atturēšana ar noliegumu" pieeja. Rāmējums tiek būvēts tā, lai raidītu signālu, ka ASV attīsta spējas, kas var potenciāli radīt lielus zaudējumus Krievijai.[312] Tajā mazāk figurē potenciālās sekas un praktiskās darbības apstākļos, ja "atturēšana ar noliegumu" nenostrādā.

***

ASV drošības politika NATO atturēšanas un aizsardzības pielāgošanās kontekstā ievērojami mainījās pēc Krievijas agresijas 2014. un vēlāk 2022. gadā, kad Krievija sāka pilna mēroga iebrukumu Ukrainā. Pēc Krimas aneksijas ASV koncentrējās uz NATO Austrumu flanga stiprināšanu, palielinot savu militāro klātbūtni Baltijas valstīs un Polijā. Šajā periodā NATO ieviesa eFP (*Enhanced Forward Presence*), kas ar rotācijas spēku palīdzību nostiprināja reģionālo aizsardzību pret iespējamu Krievijas agresiju. Papildinot šo politiku, ASV kodolatturēšanas spējas kļuva par galveno līdzekli, lai atturētu Krieviju no uzbrukumiem. ASV dažādas administrācijas izmantoja atšķirīgas pieejas atturēšanas plaisas mazināšanai.

Baraka Obamas administrācija pēc 2014. gada izstrādāja ātras un efektīvas reakcijas politiku uz Krievijas agresiju. Tika akcentēta NATO kolektīvās drošības garantēšana, biežāk organizētas militārās mācības un stiprināta Eiropas aizsardzības infrastruktūra. Tika arī palīdzēts Eiropas sabiedrotajiem stiprināt savas aizsardzības spējas, lai gan to draudu izpratne līdz 2022. gadam neatbilda Baltijas valstu un ASV līmenim. Savukārt Donalda Trampa administrācija uzsvēra sabiedroto nepieciešamību palielināt aizsardzības izdevumus, akcentējot, ka Eiropas valstīm, tostarp Baltijas valstīm, jābūt spējīgām pašām stiprināt savas aizsardzības spējas, tādējādi nostiprinot kopējo atturēšanas sistēmu. Tramps bieži kritizēja Eiropas sabiedrotos par nepietiekamiem ieguldījumiem kolektīvajā aizsardzībā un aicināja uz līdzvērtīgu sadarbību.

Kaut arī tika akcentēts sabiedroto nacionālais ieguldījums, kodolatturēšanas politika netika atstāta novārtā – kodolspēku modernizācija palika aktuāla. Džo Baidena administrācija, reaģējot uz 2022. gada pilna mēroga Krievijas iebrukumu Ukrainā, lielu uzmanību pievērsa transatlantiskās sadarbības atjaunošanai un spēju stiprināšanai pret vairākiem globāliem

[312] Flanagan, S. J., and Radin, A. 2021. *Managing Hazardous Chemical Waste: Mitigating Risks in Europe and the United States*. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA454-1.html

draudiem. Tika sniegta palīdzība Ukrainai militārās aizsardzības jomā, lai tā spētu stāties pretī Krievijas agresijai. Baidena politika atbalstīja arī Izraēlas centienus aizsargāties pret teroristiskajiem grupējumiem un risināja drošības izaicinājumus, ko rada Ķīna. ASV palielināja investīcijas kodolspēku modernizācijā un paplašināja kodolspēku klātbūtni Eiropā, lai nodrošinātu, ka ASV kodolieroči saglabā uzticamību gan kā atturēšanas līdzeklis pret Krieviju, gan citiem potenciāliem draudiem, piemēram, Ķīnu. Kodolieroči, kuru nozīme pēc Aukstā kara samazinājās, atguva centrālo lomu kā būtisks atturēšanas instruments pret Krievijas radītajiem draudiem. NATO arvien vairāk apzinājās, ka Krievija, izstrādājot savas militārās stratēģijas, sasaista konvencionālos ieročus ar kodolieročiem, kas lika aliansei un kodolvalstīm pārvērtēt kodolieroču lomu NATO militārajā doktrīnā.

Šī "kodolieroču renesanse" NATO stratēģijā nozīmēja pievēršanos kodolieročiem ne tikai kā pēdējam aizsardzības līdzeklim, bet arī kā spēcīgam atturošam faktoram, lai novērstu iespējamu Krievijas uzbrukumu. Krievijas agresīvā kodolretorika un taktisko kodolieroču izmantošanas draudi pamudināja NATO un ASV stiprināt kodolieroču dalīšanas politiku, kas ļauj ne-kodolvalstīm piedalīties kodolieroču plānošanā un operatīvajā vadībā. Tika uzlaboti arī kodolieroču sarunu formāti, un kodolieroču tēma kļuva par nozīmīgu elementu kara scenāriju izspēlēs, sūtot signālu potenciālajam agresoram.

ASV investīcijas kodoltriādē – sauszemes raķešu, kodolzemūdeņu un stratēģisko bumbvedēju modernizēšanā – kļuva par būtisku faktoru ASV kodolspēka uzturēšanai un NATO kolektīvās drošības stiprināšanai. Kodolieroču dalīšanas prakse, kas ļauj Eiropas sabiedrotajiem iesaistīties kodolieroču operatīvajā vadībā, saglabājās kā veids, kā nodrošināt sabiedroto uzticību atturēšanas politikai un garantēt drošību īpaši Baltijas un Austrumeiropas reģionos. Tā kā Krievija izvietoja taktiskos kodolieročus Baltkrievijā, NATO atzina nepieciešamību saglabāt spēcīgas kodolatturēšanas spējas. ASV politika kļuva par kodolu NATO adaptācijai pret Krievijas draudiem, lai atturētu Krieviju no kalkulētas agresijas un saglabātu reģionālo drošību. Tomēr, neskatoties uz NATO kodolieroču rāmējuma izteiktību, tās vēstījumi galvenokārt bija uz deeskalāciju vērsti un reaģējoši.

Rāmēšanas analīze atklāj, ka katras administrācijas pieeja atšķiras, atspoguļojot gan stratēģiskās konkurences, gan kodolatturēšanas un ieroču kontroles prasības. Piemēram, Obamas un Baidena administrācijas pievērsās kodolgalviņu samazināšanai, kamēr Trampa administrācija uzsvēra militārās pozīcijas stiprināšanu, atbildot uz iespējamu pirmā uzbrukuma draudu. Visās trijās administrācijās Krievija tiek pozicionēta kā agresīvs un destabilizējošs spēks, kas apdraud ASV intereses un globālo drošību. Obamas administrācijas laikā Krievija tika raksturota kā būtisks drauds starptautiskajai kārtībai, uzsverot nepieciešamību pēc spēcīgas Amerikas līderības, kā arī kodolieroču izplatības novēršanu un stratēģisko stabilitāti. Trampa

administrācija pievērsās nacionālistiskai pieejai, izceļot Krievijas vēlmi vājināt ASV ietekmi un šķelt tās sabiedrotos, un rāmēja Krieviju kā galveno pretinieku ar militāru spēku un kodolspējām. Baidena administrācija uzsvēra Krieviju kā tiešu draudu brīvai un atvērtai starptautiskajai sistēmai, īpaši pēc tās iebrukuma Ukrainā, izceļot NATO kolektīvās aizsardzības lomu un sabiedroto sadarbību, lai novērstu apdraudējumu, ko rada Krievijas darbības starptautiskās drošības sistēmā.

4. ASV kodolpolitikas aģentu rāmēto Baltijas valstu drošības izaicinājumu dinamika prezidentu administrāciju nogriežņos (2014–2024)

Pēdējā ASV Nacionālā drošības stratēģija[313] velk ciešākas paralēles starp kodolieročiem un konvencionālo ieroču sinerģiju. Stratēģija iezīmē būtisku ASV kodolieroču arsenāla pārskatīšanu, iekļaujot gan mūsdienīgu tehnoloģisko attīstību, gan taktiskos kodolieročus, lai nodrošinātu efektīvu un dinamisku atturēšanu, kas spētu reaģēt uz dažādiem draudiem. Šādai politikas transformācijai ir vairāki iemesli:[314] a) pieaugošā agresīvā Krievijas retorika (līdz ar to izpratnes maiņa ASV kodolpolitikas aģentu skatījumā), b) sabiedroto (īpaši Baltijas valstu) pozicionējums par iztrūkstošajām spējām un Kremļa domāšanas veidu, c) robežas mazināšana starp kodolieročiem un konvencionālajiem ieročiem pretinieku darbībās (primāri Krievijas militārajā doktrīnā[315]). Respektīvi, drošības izaicinājumi, kas ir pastāvoši Baltijas reģionā jau kopš 2014. gada, izpaužas arī ASV kodolpolitikas aģentu rāmējumā. Izprotot pastāvošos trūkumus, kā arī sūtot skaidru signālu un vēstījumus gan Baltijas valstīm, gan pretiniekam, tiek veikts noteikts rāmējums. Analizējot laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam, to var iedalīt un attiecināt uz katru no administrācijām. Administrācijas iedalījums veidojas, jo rāmēšanas analīzē būtisks ir noteiktu aģentu paustais publiski, kā arī to apstiprinātā oficiālā rāmējuma pozīcija, kas izpaužas pieņemtajos stratēģiskajos dokumentos.

4.1. Baltijas valstu rāmējums trīs administrāciju laikā

Lai arī pēc 2022. gada 24. februāra Krievijas uzsāktās pilna mēroga karadarbības Ukrainā ir novērojama ASV domāšanas paradigmas maiņa, tā nav bijusi vienota un monolīta pēdējo trīs administrāciju laikā (Baraka Obamas, Donalda Trampa un Džo Baidena). Lai arī ASV, kā tas aprakstīts šī darba 3.2. nodaļā spēlēja lielu lomu, lai mazinātu plaisu starp agresora potenciālajiem ieguvumiem un zaudējumiem, stratēģisko vēstījumu rāmējumos nav novērojama konsekventa pieeja, kas nereti tieši no Baltijas valstu perspektīvas ir tikusi uzskatīta kā drošību neveicinoša un pat apdraudoša. Proti, kā to norādījis bijušais ASV prezidents Ronalds Reigans (*Ronald Reigan*), tad "ne ASV spēks, bet gan tās vājums ir provokatīvs".[316] Tas ir it īpaši būtiski Baltijas valstu potenciālajā "scenārijā". Scenārijs, kam Vašingtonā ir dažāda izpratne un līdz ar to rāmējums.[317]

[313] U.S. Department of State, 2022 National Defense Strategy, https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.PDF
[314] Intervija Nr. 1 ar *Brad Roberts*. [8.10.2024.]
[315] Russian Federation, *Military Doctrine of the Russian Federation*, approved on December 25, 2014, accessed October 7, 2024, https://rusemb.org.uk/press/2029
[316] Reagan, Ronald. An American Life. New York: Simon & Schuster, 1990. 24.
[317] Intervija Nr. 9. ar ASV Valsts departamenta pārstāvi. Atbild par ASV pozīciju NATO adaptācijas kontekstā, it īpaši par spēku izvietošanu Eiropā. [18.04.2024.]

4.1.1. Baltijas valstu rāmējums B. Obamas administrācijas laikā

Kā tas tika atspoguļots iepriekšējā nodaļā, tad izteikti pēc 2001. gada 11. septembra terorisma uzbrukumiem ASV to fokuss galvenokārt bija vērsts uz ārpolitiku. Gan ASV prezidentu debatēs, gan sabiedrības noskaņojumā valdīja uzskats, ka ASV drošība neaprobežojas tikai ar teritoriju. Turklāt pasaule mainās un mainās arī apdraudējuma veids un izcelsmes avoti. Tā nav vairs tikai klasiska konvencionāla diskusija, kurā apdraudējums primāri tiek aplūkots caur valstu kā noteicošo aktoru perspektīvas.

Līdz ar to pastāvēja uzstādījums, ko stiprināja Baraka Obamas administrācija, ka ir jāiesaistās ārpus ASV robežām citos pasaules reģionos, lai veicinātu drošību pašmājās, lai pirmām kārtām un galvenokārt apkarotu terorismu. Kaut arī zināmas korekcijas uzsvaru maiņā no ārpolitikas uz iekšpolitiku ienesa 2008. gada finanšu krīze, kas mainīja fokusu uz ekonomiskajiem izaicinājumiem, tomēr B. Obamas redzējums par ASV lomu, it īpaši mainot fokusu no Eiropas uz Āziju, palika par vienu no būtiskām prioritātēm. Šāda politika izsauca lielas bažas Austrumeiropas līderu vidū.[318] Neskatoties uz šīm bažām, uzņemtais administrācijas kurss turpinājās, kas izpaudās arī praktiskā ASV finansiālā atbalstā un spēku pārdislocēšanā, lielāku akcentu liekot uz sadarbības stiprināšanu ar partneriem Austrumāzijas reģionā.

Tajā pašā laikā vēl pirms 2014. gada notikumiem, kad Krievija anektēja Krimu un stiprināja militārās pozīcijas Baltijas reģionā, jau 2010. gada Krievijas militārajā doktrīnā tika izmantota stingra valoda attiecībā uz NATO (definējot kā galveno valsts apdraudējumu), kā arī noteikts, ka Krievija var preventīvi izmantot tās kodolieročus, ja tās suverenitāte un drošība ir apdraudēta.[319] Pēc šīs doktrīnas apstiprināšanas radās plašas debates, kas tiek izprasts ar Krievijas "suverenitāti" un "drošību", ko vēl vairāk veicināja Krievijas vēstījumi, ka tās suverenitāte nebeidzas tikai ar oficiālajām valsts robežām, bet iekļauj arī tās ietekmes zonā esošās valstis, kas ir spekulatīvs un dažādi interpretējams apzīmējums. 2010. gada apstiprinātā militārā doktrīna norādīja, lai iegūtu pārākumu un nodrošinātu sev izdevīgākas pozīcijas, Krievija ir gatava eskalēt, tais skaitā izmantojot kodolvēstījumus. Lai atturētu rietumus no jebkāda veida atbalsta un iesaistes Ukrainā, arvien vairāk tika sūtīti kodolvēstījumi – spēka izrādīšana, kas drīzāk aplūkojama kā vājuma izpausme.[320]

Šīs pieaugošās Krievijas retorikas kontekstā, kurā kodoldimensijas loma arvien vairāk pieauga, no Baltijas valstu perspektīvas[321] attiecībās ar ASV tika sagaidīts, ka tā būs aktīvāka

---

[318] *An Open Letter to the Obama Administration from Central and Eastern Europe*. https://icds.ee/en/an-open-letter-to-the-obama-administration-from-central-and-eastern-europe/

[319] *Carnegie Endowment. Russian Military Doctrine*. https://carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf

[320] Intervija Nr. 12. *Ernest J. Moniz*. [22.04.2022.]

[321] Intervija Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu. Intervija sniegta anonīmi. [21.02.2022.]

un zināmā mērā arī agresīvāka savos vēstījumos un publiskajā komunikācijā. 2014. g. notikumi šo stimulē, bet ne pietiekamā apjomā.

Laika posmā no 2014. līdz 2016. gadam, vēl Baraka Obamas administrācijas laikā, Baltijas valstu un ASV sadarbība intensificējās. Notika vairākas interakcijas (tikšanās, dokumentu parakstīšana, viedokļu paušana), kurā izkristalizējas Baltijas valstu rāmējums. Izmantojot B. Obamas prezidentūras arhīva tiešsaistes meklēšanas rīku[322] pēc atslēgas vārdiem *Baltic*, *Baltic States*, *Lithuania*, *Latvia*, *Estonia*, redzams, ka bijušā ASV prezidenta administrācijas laikā par Baltijas valstīm ir "runāts" (paziņojumu, runu un pieņemto dokumentu veidā) 141 dažādā interakcijā. Kombinējot šos dokumentus vienotā, kā arī izmantojot tekstu analīzes ierīci, iespējams noteikt Baltijas valstu rāmējumu (skat. 4.1. tabulu).

4.1. tabula

Baltijas valstu "rāmji" B. Obamas administrācijas laikā

Rāmējums	Apraksts
Drošībiskošana	Saistības pret Baltijas valstu drošību ir "neapstrīdamas". Baltijas valstu drošība ir sasaistīta ar ASV drošību.
Demokrātijas veicināšana	Baltijas valstis tiek novērtētas par centieniem veicināt demokrātiju ne tikai savās valstīs, bet arī visā pasaulē, atzīstot to lomu pilsoniskās sabiedrības stiprināšanā.
Kopīgās vērtības	Baltijas valstis tiek raksturotas kā ar ASV ļoti cieši saistītas, ko veicina kopīgas vērtības, piemēram, demokrātija, cilvēktiesības un tiesiskums, kā arī starptautiskajā kārtībā balstītas pieejas stiprināšana.
Ekonomiskās un tirdzniecības attiecības	Akcentēts transatlantiskās tirdzniecības un investīciju partnerības nozīmīgums, norādot, ka šī partnerība veicina savstarpējo sadarbību un stiprina ekonomisko drošību.
Sadarbība globālo izaicinājumu risināšanā	Starp ASV un Baltijas valstīm pastāv kopīgi centieni atbalstīt valstis, kas pāriet no autoritāras uz demokrātisku pārvaldi, norādot uz to iesaisti reģionos, piemēram, Ukrainā, Moldovā, Gruzijā.

Avots: autora izstrādāta tabula.

Pretēji Donalda Trampa administrācijai Baraka Obamas administrācijas paustajos rāmējumos no dažādiem ASV drošības politikas aģentiem pastāvējusi izteikta vienotība. Gan valsts sekretārs Džons Kerijs (*John Kerry*), gan aizsardzības sekretārs Ešs Kārters (*Ash Carter*) līdzīgi rāmējuši Baltijas valstis. Jānorāda arī, ka abu sekretāru paustajos paziņojumos Baltijas valstis nav bijušas dominējošas, ko apliecina to kvantitatīvais pieminējumu skaits abu sekretāru oficiālajās arhīva vietnēs – attiecīgi 41 un 33.

[322] ObamaWhiteHouse.Archives.gov – https://search.archives.gov/search?affiliate=obamawhitehouse&op=Search&page=1&query=Baltic

Kā norādīts iepriekš, tieši Baraka Obamas administrācijas laikā ASV uzsāka Baltijas valstu drošības stiprināšanas pasākumus, kas sākotnēji bija ārpus kopējā NATO ietvara.[323] Militārās drošības stiprinošo pasākumu kontekstā Baltijas valstis tiek ierāmētas kā būtiski NATO sabiedrotie, kuru drošība ir tieši apdraudēta Krievijas agresīvās retorikas un militāro aktivitāšu kontekstā. Aizsardzības sekretārs Ešs Kārters uzsver ASV militārās klātbūtnes stratēģisko un simbolisko nozīmi Baltijas jūras reģionā, apliecinot ASV un NATO apņemšanos atturēt potenciālos draudus šo valstu suverenitātei. Viņa izteikumi[324] uzsver, ka Baltijas valstu aizsardzība ir būtiska visas Eiropas drošības nodrošināšanai. Baltijas valstis tiek prezentētas kā NATO priekšējās līnijas teritorijas, kurās ASV apņēmība aizsargāt un atturēt potenciālos pretiniekus ir redzama un nepārprotama, kalpojot par signālu gan Eiropas sabiedrotajiem, gan Krievijai par alianses kolektīvo apņēmību. Šis ierāmējums skaidri norāda, ka jebkurš apdraudējums Baltijas valstīm tiek uzskatīts par draudu visai NATO, uzsverot NATO vienotību pret ārējiem draudiem, īpaši no Krievijas puses.

Ārpus sekretāru rāmējuma par Baltijas valstīm kā uzticamiem partneriem un nepieciešamību atturēt Krieviju tieši prezidenta Baraka Obamas komunikācijā var novērot īpašu akcentu attiecībā uz kopīgo ASV un Baltijas valstu vērtību izpratni. Baltijas valstu un ASV sadarbība tiek pamatota caur kopīgu vērtību prizmu, kas ietver demokrātiju, cilvēktiesības, tiesiskumu un brīvību. Šīs vērtības tiek izceltas kā abu pušu pamats, kas vieno un stiprina ilgstošās attiecības, sevišķi ģeopolitisko izaicinājumu kontekstā, ko rada Krievijas agresija Ukrainā un reģionālie drošības riski. Baltijas valstu līderi un prezidents Obama uzsver[325] šīs vērtības kā būtiskas ne tikai Baltijas reģionā, bet arī Eiropas un transatlantiskajā drošībā kopumā. Baltijas valstu drošības nodrošināšana un atturēšanas spēju stiprināšana NATO ietvaros tiek uztverta kā būtisks elements, lai aizsargātu šīs vērtības pret ārējiem draudiem. Kopīgie izaicinājumi, piemēram, Krievijas militārā agresija un informācijas karš, pastiprina nepieciešamību pēc solidaritātes un stiprākas transatlantiskās saites. ASV apņemšanās[326] attiecībā uz Baltijas valstu aizsardzību un kolektīvās aizsardzības saistībām, īpaši ņemot vērā NATO 5. pantu, tiek uztverta kā neapstrīdams solījums aizsargāt šīs vērtības un stabilitāti reģionā. Papildus tam tiek izceltas arī kopīgās intereses kiberdrošībā, enerģētikas drošībā un ekonomiskajā sadarbībā, kas turpmāk stiprina partnerību un atspoguļo ASV un Baltijas valstu gatavību aizstāvēt savu identitāti un vērtības.

---

323 U.S. Department of Defense. 2015. Dempsey: Russia Presents Greatest Threat to National Security. *U.S. Department of Defense*, July 9. https://www.defense.gov/News/Article/604881/

324 *Ibid*.

325 Obama, B. 2014. Remarks by President Obama and the Leaders of the Baltic States in Multilateral Meeting. *The White House Archives*, September 3. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/03/remarks-president-obama-and-leaders-baltic-states-multilateral-meeting

326 *Ibid*.

4.1.2. Baltijas valstu rāmējums D. Trampa administrācijas laikā

Donalda Trampa administrācijas laikā ASV ārpolitika piedzīvoja, iespējams, lielāko transformāciju kopš Aukstā kara. Iekšpolitiskie satricinājumi atstāja ievērojamus nospiedumus uz to, kāda ir ASV iesaiste citos pasaules reģionos, kāda drošības politika tiek rāmēta gan attiecībā ar pretiniekiem, gan tuvākajiem sabiedrotajiem.

Ārpolitikā tas nozīmēja pimām kārtām un galvenokārt ieguldīties un sadarboties tikai ar tiem sabiedrotajiem, kas ir gatavi "maksāt savu nodevu". Izteikti tas ir izpaudies ASV iesaistē NATO. Sākotnējais Donalda Trampa administrācijas laiks radīja ievērojamas bažas par Baltijas valstu drošību. ASV bijušā prezidenta paziņojumi par to, ka "NATO ir novecojusi",[327] bija ievērojams satricinājums NATO vienotībai un solidaritātei. Turklāt šie D. Trampa vēstījumi no Baltijas valstu prespektīvas veicināja vēl izteiktāku plaisu paplašinātās atturēšanas kontekstā Baltijas reģionā, jo Kremlī tie varēja tikt uzskatīti par "iespēju logu" Baltijas scenārija īstenošanā.

Jānorāda, ka D. Trampa visas administrācijas laikā Baltijas valstis nebija starp centrālajiem fokusa jautājumiem viņa ārējās drošības politikas darba kārtībā. Tā drīzāk bija kopējā ASV prezidenta politika, kas izpaudās pret NATO Eiropas sabiedrotajiem. Baltijas valstu lomu, Donalda Trampa skatījumā, norāda arī fakts, ka nevienā no nozīmīgākajām runām, kas definē ASV drošības politiku, ASV prezidents atsevišķi nebija izcēlis Baltijas valstis. Nevienā no trim *State of Union Address* (janvāris, 2018;[328] februāris, 2018;[329] februāris, 2020[330]), ko Donalds Tramps uzrunāja, ne katra Baltijas valsts atsevišķi, ne kopā netika pieminētas.

Jāatzīst, ka kopumā transatlantisko attiecību konteksts un problemātika tiek maz akcentēta, uzsvaru liekot uz citiem pasaules reģioniem. Vēl vairāk arī ASV Nacionālajā drošības stratēģijā, kas tika apstiprināta D. Trampa administrācijas laikā, Baltijas valstis netiek atsevišķi izceltas un pieminētas. Vienīgā netiešā atsauce parādās sadaļā pie NATO, kur norādīts: "NATO Austrumu flangā mēs turpināsim stiprināt atturēšanu un aizsardzību, kā arī veicināsim frontes līnijas sabiedroto un partneru centienus labāk aizstāvēt sevi."[331] Oficiālajos dokumentos tiek lietots līdzīgi izteikumi, norādot, ka tiks "stiprināti" centieni un pilnveidots esošais kurss. Tomēr tajā iztrūkst Baltijas valstu "īpašās" lomas definējuma tās pastāvošo izaicinājumu vai vēsturiskās sadarbības kontekstā.

---

[327] *The Hill*. Trump Tells German Paper: NATO Is 'Obsolete'. https://thehill.com/homenews/administration/314432-trump-nato-is-obsolete/

[328] CNN.com. 2018. State of the Union 2018: Read the Full Transcript. *CNN.com*. https://edition.cnn.com/2018/01/30/politics/2018-state-of-the-union-transcript/index.html

[329] FT.com. 2019. Trump's State of the Union Address 2019 Transcript Annotated. *FT.com*. https://ig.ft.com/us-sotu-2019/

[330] Trump, D. 2020. Remarks by President Trump in State of the Union Address. *The White House Archives*, February 4. https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-state-union-address-3/

[331] U.S. National Security Strategy. 2017. *U.S. National Security Strategy*. https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf

Viens no būtiskākajiem notikumiem Baltijas valstu un ASV attiecību kontekstā Donalda Trampa administrācijas laikā bija ASV prezidenta tikšanās ar Baltijas valstu prezidentiem. Tā bija nozīmīga tikšanās, jo līdz tam laikam Donalds Tramps publiskajā vidē vairākkārt bija apstrīdējis NATO nepieciešamību kopējās politikas "Amerika pirmajā vietā" kontekstā. Skepse galvenokārt tika pamatota ar Eiropas nepietiekamo iesaisti un ieguldījumu aizsardzības nozarei. Krasie un pretrunīgie izteikumi noveda pie transatlantiskās saites apstrīdēšanas. Šāda diskursa maiņa ietekmēja arī kopējo Baltijas valstu drošību, jo tās vēsturiski nozīmīgākais drošības garants sāka apstrīdēt iepriekš neapstrīdamas matērijas. Līdz ar to katram izvēlētajam vārdam un jēdzienam tika pievērsta īpaša nozīme.

Sanāksmes publiski pieejamajā sadaļā Donalds Tramps turpināja izteikumus, kuri paredzēja viņa panākumu slavināšanu un iepriekšējās oponentes Hilarijas Klintones nomelnošanu. Tika akcentēts, ka, pateicoties Donaldam Trampam, vairāki sabiedrotie ir spējuši ieguldīt ievērojami vairāk finanšu resursu aizsardzībai. Tāpat, lai sniegtu drošības izjūtu Baltijas kolēģiem, Donalds Tramps, definējot attiecības ar Krieviju, izvēlējās frāzi: "Neviens nav bijis stingrāks pret Krieviju kā es."[332] Tādējādi radot izjūtu Baltijas valstu prezidentiem, ka apzinās, kāds ir viņu galvenais drošības izaicinājums.

Preses konferencē pēc tikšanās Donalda Trampa izteikumi ļauj izdarīt papildu secinājumus par Baltijas valstu rāmējumu Donalda Trampa skatījumā. Pirmkārt, tā ir atsauce uz vēsturisko attiecību nozīmi un dinamiku. Tiek norādīts, ka jau vairāk nekā gadsimtu ASV ir izpratušas un atbalstījušas Baltijas valstu neatkarības un suverenitātes nodrošināšanu. Zīmīgi, prezidents norāda, ka arī "Gadu desmitiem ilgās brutālās Padomju okupācijas laikā ASV nekad nepārtrauca atzīt Baltijas valstu suverenitāti".[333] Norādot uz 1940. gadā parakstīto *Welles Declaration*,[334] kā arī 1998. gadā parakstīto *US – Baltic Charter*, prezidents apliecina, ka jau vēsturiski starp valstīm ir pastāvējusi vienota izpratne un sadarbība, akcentējot, ka "ASV ir kopā ar jums".

Tomēr lielākais uzsvars prezidenta akcentētajā runā ir par Baltijas valstu ieguldījumu valsts aizsardzībā un iesaisti ASV vadīto operāciju īstenošanā. Ņemot vērā, ka trīs Baltijas valstis uz to brīdi iegulda nepieciešamos 2 % aizsardzībai, tas tiek pozitīvi novērtēts no Donalda Trampa perspektīvas. Tāpat Donalds Tramps sev raksturīgi raugās uz attiecībām no "biznesa" perspektīvas, lietojot frāzi: "Baltijas valstis joprojām ir nozīmīgs tirgus ASV lidaparātiem, automašīnām, tehnikai un medicīnas aprīkojumam." Noslēgumā Donalds Tramps Baltijas valstis klasificē kā "spēcīgas, lepnas un lojālas sabiedrotās un draugus".[335]

---

[332] Trump, Donald J. 2018. Remarks by President Trump and the Baltic Heads of State in Joint Press Conference. The White House, April 3, 2018. https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-baltic-heads-state-joint-press-conference/

[333] *Ibid*.

[334] U.S. Department of State. The Welles Declaration. *Office of the Historian*. https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1933-39v01/d394

[335] TheWhiteHouse. 2018. President Trump Hosts a Joint Press Conference with the Baltic States Heads of Government. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=qi1N026zanA&t=4409s (skat. 13.06.2021.)

Kopumā šī tikšanās norāda, ka Baltijas valstis tieši Donalda Trampa rāmējumā nebūt nav starp prioritārajām. Tās tiek skatītas no biznesa, ieguvuma un zaudējumu perspektīvas. Lai arī tiek bieži norādīts vēsturiskais konteksts suverenitātes un neatkarības nodrošināšanā, tomēr Donalda Trampa izteikumos iztrūkst tādu definējumu kā *greatest*, *closest*, ko savas prezidentūras laikā veltīja daudziem citiem starptautiskajiem aktoriem un sabiedrotajiem. Attiecīgi Baltijas valstis netiek prioritizētas pār citiem aktoriem, piešķirot tām īpašāku lomu. Tās drīzāk tiek izceltas un pozitīvi novērtētas tādēļ, ka iegulda nepieciešamos 2 % aizsardzībai. Izvēlētais Baltijas valstu rāmējums Donalda Trampa valodā neliecina par īpašu šo valstu vietu kopējā ASV izpratnē par valsts drošību.

Līdzīgu nostāju un Baltijas valstu rāmējumu var novērot tajā, kā ASV viceprezidents Maiks Penss (*Mike Pence*) identificēja Latviju, Lietuvu un Igauniju. 2017. gada 18. februāra vizītes Tallinā, Igaunijā, konferences laikā tika stiprināta Donalda Trampa pozīcija, norādot: "Mēs esam ar jums. Mēs esam kopā ar Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautām un valstīm. Un mēs vienmēr būsim."[336] Līdzīgi kā Donalds Tramps, arī Maiks Penss lielu uzsvaru diskusijās par Baltijas valstīm norāda šo valstu sekmīgo pieeju aizsardzības finansējuma nodrošināšanā. Tiek akcentēts, ka "Baltijas valstis rāda piemēru". Šādi izteikumi tiek sasaistīti ne tikai ar finansējuma pieaugumu, bet arī ar Baltijas valstu iesaisti ASV vadītajās militārajās operācijās un misijās. Jānorāda, ka arī Maiks Penss savās uzrunās Baltijas valstīm nepiešķir pārāku lomu, identificējot to vietu kopējā ASV drošības politikā. Lai gan tiek pozitīvi vērtēti valstu centieni dažādās jomās (drošība, enerģētika), līdzīgi kā Donalds Tramps viceprezidents Maiks Penss nelieto papildu apzīmējumu, kas Baltijas valstis klasificētu vai īpaši izceltu.

Maika Pensa rāmējums ir saistīts ar Baltijas valstīm kā neatņemamu NATO sastāvdaļu. Vizītes Baltijas valstīs laikā Maiks Penss norādīja: "Prezidenta Donalda Trampa vadībā Amerikas Savienotās Valstis stingri ievēro mūsu NATO 5. panta solījumu par savstarpējo aizsardzību." [337] Baltijas valstis, Maika Pensa skatījumā, tiek skatītas caur NATO prizmu. Tiek uzsvērta transatlantiskās saites nozīme un akcentēts, ka aliansei ir kopējās vērtības, izaicinājumi un intereses. Šajā gadījumā var identificēt Baltijas valstu kā daļu no NATO rāmējumu, neizceļot to uz citu sabiedroto fona.

Arī citu ASV aģentu Reksa Tilersona (*Rex Tillerson*) un Maikla Pompeo (*Michael Pompeo*) darba kārtībā Baltijas valstis nav bijušas starp aktuālajiem jautājumiem. Pretrunīgi vērtētais valsts sekretārs Rekss Tilersons tikai vienā no savām uzrunām ir minējis un akcentējis Baltijas reģiona lomu. Piedaloties Vilsona centra organizētā pasākumā 2017. gada

[336] C-span. 2017. Vice President Pence Meeting with Baltic Leaders. *C-span*. https://www.c-span.org/video/?431982-1/ vice-president-reassures-baltic-leaders

[337] *Ibid*.

28. novembrī, ASV valsts sekretārs norādīja: "Ņemot vērā Krievijas militārās mācības *Zapad*, kas notika pie Baltijas valstu robežām septembrī, mūsu spēja reaģēt uz uzbrukumu kopā ar sabiedrotajiem ir svarīgāka nekā jebkad agrāk."[338] Lai gan ārējai auditorijai šādi vēstījumi, kas raksturo drošības izaicinājumu izpratni, ir svarīgi no Baltijas drošības perspektīvas, jāatzīst, ka tā ir vienīgā šāda veida uzruna, kurā Rekss Tilersons ir akcentējis Baltijas valstis, tās pieminot.

Līdzīga situācija ir arī attiecībā uz Maiklu Pompeo, kurš tikai savā 2020. gada 15. februāra Minhenes Drošības konferences runas laikā norāda uz Baltijas reģionu, akcentējot, ka "ASV ir sadarbojusies ar Baltijas valstīm kiberdrošības jomā, lai aizstāvētos pret Maskavas atkārtotajiem kiberuzbrukumiem".[339] Abos gadījumos Baltijas valstu pieminēšana tiek sasaistīta ar apdraudējuma identificēšanu, akcentējot, ka ASV izprot šos apdraudējumus un ir gatavas radīt nepieciešamo palīdzību.

No visiem aplūkotajiem ASV drošības politikas aģentiem bijušais ASV aizsardzības sekretārs Džims Matiss bija viens no izteiktākajiem Baltijas valstu problemātikas lietpratējiem. Savos izteikumos pretēji citiem ir bijis aktīvs Baltijas pozīciju atbalstošs spēlētājs kopējā ASV drošības politikā. 2017. gada 10. maijā, tiekoties ar Baltijas valstu aizsardzības ministriem, viņš norādīja, ka "Jūsu atzinība par apdraudējumu un mūsu līguma saistībām saskaņā ar NATO 3. pantu, kas paredz uzturēt mūsu individuālās un kolektīvās spējas pretoties bruņotam uzbrukumam, iedrošina Amerikas tautu un jūs pamatoti esat piemērs visiem NATO sabiedrotajiem".[340] Līdzīgi vēstījumi tika pausti arī citu tikšanos laikā. Piemēram, uzņemot Lietuvas aizsardzības ministru 2018. gada novembrī, Džims Matiss Baltijas valstu un ASV attiecības skatīja no kopējo vērtību, apdraudējumu un ciešo saišu perspektīvas. Viņš argumentēja: "Mūsu tautu kopējā apņemšanās ievērot demokrātiskās vērtības un transatlantisko vienotību ir izveidojusi ciešu saikni starp mūsu valstīm un mūsu bruņotajiem spēkiem."[341] Kopējā Donalda Trampa administrācijas kontekstā šāda pieeja un rāmējums starp citiem drošības politikas diskursa aģentiem netika novērots.

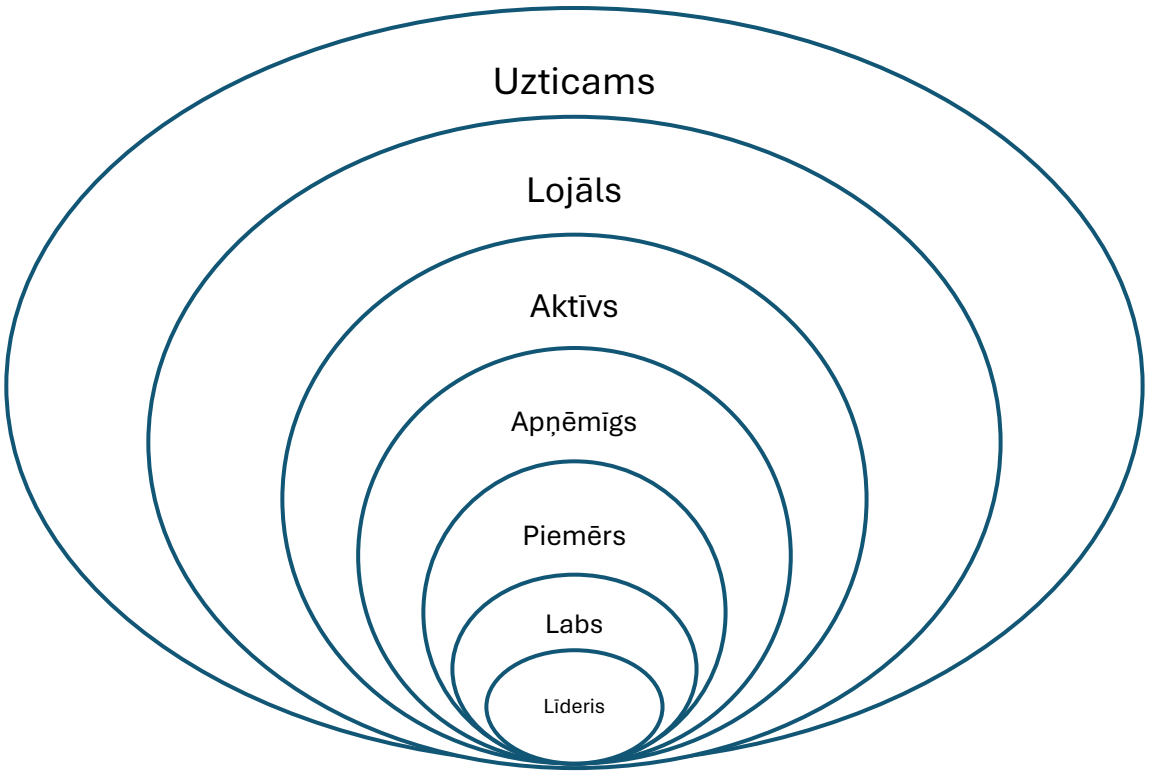
---

[338] U.S. Department of Defense. 2017. Remarks by Secretary Mattis at an Enhanced Honor Cordon and Meeting Welcoming Lithuania Minister of National Defence Karoblis to the Pentagon. *U.S. Department of Defense*. https://www.defense.gov/Newsroom/Transcripts/Transcript/Article/1701008/remarks-by-secretary-mattis-at-an-enhanced-honor-cordon-and-meeting-welcoming-l/

[339] The Baltic Course. 2020. Latvia to Increase Defense Budget to 2.5% of GDP by 2030. The Baltic Course, April 9. https://www.baltic-course.com/eng/markets_and_companies/?doc=154354

[340] U.S. Department of Defense. 2017. Mattis Meets With Lithuanian President, Baltic Defense Ministers. *U.S. Department of Defense*. https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/1178728/mattis-meets-with-lithuanian-president-baltic-defense-ministers/

[341] U.S. Department of Defense. 2017. Remarks by Secretary Mattis at an Enhanced Honor Cordon and Meeting Welcoming Lithuania Minister of National Defence Karoblis to the Pentagon. *U.S. Department of Defense*. https://www.defense.gov/Newsroom/Transcripts/Transcript/Article/1701008/remarks-by-secretary-mattis-at-an-enhanced-honor-cordon-and-meeting-welcoming-l/

4.1. attēls. **Baltijas valstu apzīmējumi (rāmējums) Donalda Trampa administrācijā**

Avots: autora veidots attēls

Kopīgojot minētos dokumentus un analizējot to ar tekstu analīzes ierīci, Baltijas valstīm visbiežāk izmantotie apzīmējumi redzami 4.1. attēlā. Kombinējot tekstus, kas atrodami oficiālo aģentu meklēšanas vietnēs pēc norādītiem atslēgas vārdiem, biežāk klasificētie Baltijas valstu apzīmējumi: uzticams (31), lojāls (28), aktīvs (21), apņēmīgs (19), apņēmīgs (12), piemērs (8), labs (6), līderis (4).

4.1.3. Baltijas valstu rāmējums Dž. Baidena administrācijas laikā (2021–2024)

Džo. Baidena administrācijas laikā Baltijas valstis tika aplūkotas caur ciešas partnerības un kopējo demokrātisko vērtību prizmu, kas izteikti nostiprināja ASV saistības attiecībā uz šo reģionu. Baltijas valstis tika rāmētas kā uzticami un proaktīvi NATO sabiedrotie, kas ne tikai paļaujas uz ASV un NATO garantijām, bet arī aktīvi veicina drošību reģionā un ārpus tā.[342] Šīs administrācijas politikas rāmējums izcēla ne tikai kopīgo militāro sadarbību, bet arī kopīgās vērtības un mērķus, piemēram, demokrātijas stiprināšanu un aizsardzību pret hibrīdajiem apdraudējumiem. Dž. Baidena administrācija Baltijas valstis aplūkoja kā būtiskus partnerus, kuru drošība un stabilitāte ir neatņemama transatlantiskās drošības un demokrātisko vērtību aizstāvības sastāvdaļa.[343] Baltijas valstu pozīcija ASV ārpolitikā nostiprinājās gan kopējās

[342] Kuus, M. 2011. *Geopolitics and Expertise: Knowledge and Authority in European Diplomacy*. Wiley-Blackwell.
[343] Biden, J. R. 2021. Remarks at the NATO Summit. Brussels, Belgium. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/06/14/remarks-by-president-biden-in-press-conference-3/

aizsardzības un atturēšanas politikas, gan kopējo vērtību aizstāvības ietvaros, akcentējot administrācijas skaidro un nepārprotamo atbalstu šim reģionam.[344]

Džo Baidena administrācijā tika novērota salīdzinoši augsta vienotība ar pārējiem ASV aģentiem, it īpaši valsts un aizsardzības sekretāriem. Kombinējot aģentu pausto vienotā tekstā un izmantojot teksta analīzes ierīci *Core AI*, iespējams identificēt četrus galvenos ASV rāmējumus attiecībā pret Baltijas valstīm Dž. Baidena administrācijas laikā (skat. 4.2. tabulu).

4.2. tabula

Baltijas valstu "rāmji" Dž. Baidena administrācijas laikā

Rāmējums	Izpausme
Drošības dimensija un NATO piektā panta saistības	Dž. Baidena administrācijas laikā īpaši tika uzsvērta Baltijas valstu kā NATO Austrumu flanga nozīmība un to drošība tika uzskatīta par neatņemamu ASV un NATO kolektīvās aizsardzības pamatu. Administrācija pastiprināja ASV militāro klātbūtni reģionā,[345] tostarp rotējošo karaspēka vienību un modernizēto aprīkojumu izvietošanu. NATO 5. pants tika bieži piesaukts kā nepārprotams signāls Baltijas valstu aizsardzībai pret jebkuru ārēju apdraudējumu.[346]
Demokrātiskās vērtības un kopīgie mērķi	Papildus drošības jautājumiem Baidena administrācija skaidri izcēla Baltijas valstu lomu globālās demokrātijas veicināšanā,[347] it īpaši attiecībās ar Austrumeiropas valstīm un Austrumu partnerības reģionu.[348] Baltijas valstis tika slavētas par aktīvu atbalstu Ukrainas suverenitātei un citiem partneriem,[349] kā arī par kiberdrošības spēju stiprināšanu kā būtisku daļu no mūsdienu drošības izaicinājumiem.[350]

[344] Biden, Joseph R. 2022. Statement by President Joe Biden on the 100th Anniversary of U.S.–Baltic Diplomatic Relations. *The White House*, July 28, 2022. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/28/statement-by-president-joe-biden-on-the-100th-anniversary-of-u-s-baltic-diplomatic-relations/

[345] Biden, J. R. 2023. Remarks by President Biden and NATO Secretary General Jens Stoltenberg. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/07/11/remarks-by-president-biden-and-nato-secretary-general-jens-stoltenberg-in-official-greeting/

[346] Biden, Joseph R. 2022. Statement by President Joe Biden on the 100th Anniversary of U.S.–Baltic Diplomatic Relations. *The White House*, July 28, 2022. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/28/statement-by-president-joe-biden-on-the-100th-anniversary-of-u-s-baltic-diplomatic-relations/

[347] Biden, J. R. 2021. Remarks by President Biden in Press Conference at NATO Summit. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/06/14/remarks-by-president-biden-in-press-conference-3/

[348] Biden, Joseph R. 2022. Statement by President Joe Biden on the 100th Anniversary of U.S.–Baltic Diplomatic Relations. *The White House*, July 28, 2022. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/28/statement-by-president-joe-biden-on-the-100th-anniversary-of-u-s-baltic-diplomatic-relations/

[349] Latvijas Republikas Saeima. 2023. Baltijas valstu un Polijas spīkeri: Ukrainas uzvara ir vienīgais ceļš uz miera atjaunošanu Eiropā. https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/31993-baltijas-valstu-un-polijas-spikeri-ukrainas-uzvara-ir-vienigais-cels-uz-miera-atjaunosanu-eiropa

[350] Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2024. Latvija un Ukraina paraksta saprašanās memorandu kiberdrošības jomā. 24. augusts. https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/latvija-un-ukraina-paraksta-saprasanas-memorandu-kiberdrosibas-joma

4.2. tabulas turpinājums

Rāmējums	Izpausme
Hibrīdie apdraudējumi un informācijas telpas aizsardzība	Dž. Baidena administrācija īpaši pievērsās Baltijas valstu lomai cīņā pret Krievijas hibrīdo apdraudējumu, ieskaitot dezinformāciju un kiberdraudus.[351] Šie vēstījumi var tikt klasificēti kā atsevišķs rāmējums, jo Baltijas valstis tika ierāmētas kā "frontes līnijas aizstāvji" šajā cīņā un tika akcentēta to kapacitāte un piemērs citiem NATO sabiedrotajiem informācijas un kiberdrošības stiprināšanā.
Ekonomiskā sadarbība un enerģētiskā neatkarība	Administrācija veicināja sadarbību ar Baltijas valstīm enerģētiskās drošības jomā, īpaši akcentējot nepieciešamību mazināt atkarību no Krievijas energoresursiem.[352] Šī sadarbība tika pamatota ar kopīgiem mērķiem un vērtībām transatlantiskās ekonomiskās drošības stiprināšanā, kā arī ar kopējo cīņu pret ekonomiskajiem ieročiem, ko Krievija izmantoja, lai ietekmētu reģionu.[353]

4.1.4. Kodoldimensija trīs administrāciju rāmējumā: kopsavilkums

Iepriekš analizētie rāmējumi (4.1. un 4.2. tabula) raksturo ASV vispārējo politiku pret Baltijas valstīm, kurā kodoldimensija parādās tikai netieši. Lai sasaistītu šos rāmējumus ar darba centrālo jautājumu, 4.3. tabulā apkopots, kā katra administrācija rīkojās tieši kodolpolitikas un paplašinātās atturēšanas jomā un kā šīs izvēles tika sasaistītas ar Baltijas valstīm. B. Obamas administrācijas 2010. gada Kodolstāvokļa pārskats bija vērsts uz kodolieroču lomas mazināšanu ASV drošības politikā,[354] un pēc 2014. gada Baltijas valstu drošība tika rāmēta galvenokārt caur NATO 5. panta un konvencionālās klātbūtnes valodu – prezidents Tallinā uzsvēra, ka Tallinas, Rīgas un Viļņas aizsardzība ir tikpat svarīga kā Berlīnes, Parīzes un Londonas aizsardzība.[355] D. Trampa administrācijas 2018. gada pārskatā tika paplašinātas zemas jaudas kodolspējas, taču Baltijas valstis tajā netika nosauktas, un kodolvēstījums bija vērsts uz Krieviju kopumā.[356] Dž. Baidena administrācijas laikā ASV

[351] BBiden, J. R. 2022. Statement from President Biden Commemorating 100 Years of U.S. Diplomatic Relations with our Baltic Allies. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/28/statement-from-president-biden-commemorating-100-years-of-u-s-diplomatic-relations-with-our-baltic-allies/

[352] The White House. 2023. Joint Statement by President Biden and President von der Leyen. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/03/10/joint-statement-by-president-biden-and-president-von-der-leyen-2/

[353] The American Presidency Project. Fact Sheet: United States and European Commission Announce Task Force to Reduce Europe's Dependency on Russian Energy. *The American Presidency Project*. https://www.presidency.ucsb.edu/documents/fact-sheet-united-states-and-european-commission-announce-task-force-reduce-europes

[354] Obama, B. 2010. Nuclear Posture Review Report. U.S. Department of Defense, April. Available: https://dod.defense.gov/portals/1/features/defensereviews/npr/2010_nuclear_posture_review_report.pdf

[355] The White House. 2014. President Obama Addresses the People of Estonia. September 3, 2014. https://obamawhitehouse.archives.gov/photos-and-video/video/2014/09/03/president-obama-addresses-people-estonia

[356] U.S. Department of Defense. 2018. Nuclear Posture Review. Washington, DC: Office of the Secretary of Defense, February 2018.

vēstījums tika tiešāk sasaistīts ar alianses teritoriju – prezidents 2022. gadā Varšavā brīdināja Krieviju pat nedomāt par virzīšanos uz "vienu vienīgu NATO teritorijas collu".[357]

4.3. tabula

Kodoldimensija ASV administrāciju rāmējumā attiecībā uz Baltijas valstīm (2014–2024)

Administrācija	Kodolpolitikas lēmumi un vēstījumi	Sasaiste ar Baltijas valstīm
B. Obama (2014–2016)	2010. gada Kodolstāvokļa pārskats: kodolieroču lomas mazināšana, Krievija netiek uzskatīta par ienaidnieku. Varšavas samits (2016): kodolatturēšanas valodas atgriešanās NATO dokumentos.	Netieša: drošība rāmēta caur NATO 5. pantu, Eiropas pārliecības iniciatīvu un rotācijas klātbūtni; kodolvaloda attiecībā uz Baltijas valstīm netiek lietota.
D. Tramps (2017–2020)	2018. gada Kodolstāvokļa pārskats: zemas jaudas kaujas galviņa W76-2 un SLCM-N programma; izstāšanās no INF līguma (2019).	Netieša: Baltijas valstis ASV kodoldokumentos netiek nosauktas; ticamību vājina retorika par NATO un slogu dalīšanu, vienlaikus turpinās konvencionālās klātbūtnes stiprināšana.
Dž. Baidens (2021–2024)	2022. gada Kodolstāvokļa pārskats: W76-2 saglabāta, SLCM-N pārtraukšana; brīdinājumi par "katastrofālām sekām" kodolieroču lietošanas gadījumā; Viļņas samits (2023): reģionālie aizsardzības plāni.	Daļēji tieša: kodolvēstījums sasaistīts ar "katru NATO teritorijas collu", taču Baltijas valstis tiek nosauktas caur NATO Austrumu flanga ietvaru, nevis atsevišķi.

Avots: autora veidota tabula.

Salīdzinājums parāda, ka visu trīs administrāciju laikā ASV kodolpolitikas lēmumi un Baltijas valstu drošības rāmējums attīstījās paralēli, bet reti tika tieši sasaistīti. Kodolpolitika tika formulēta globālā līmenī – attiecībās ar Krieviju un Ķīnu –, savukārt Baltijas valstu drošība – alianses un konvencionālās klātbūtnes līmenī. Saikni starp abiem līmeņiem nodrošināja NATO 5. panta saistības un sabiedroto klātbūtne reģionā, nevis tieši kodolvēstījumi. Tas atbilst 1.2.3. apakšnodaļā formulētajam rāmējuma enkura pieņēmumam un skaidro, kāpēc Baltijas valstu atkarība no ASV kodolgarantijas (sk. 4.2.1. apakšnodaļu) ir liela, lai gan ASV kodoldiskursā tās tiek nosauktas reti.

4.2. ASV kodolpolitikas rāmējums Baltijas valstu drošības izaicinājumu kontekstā

Šīs nodaļas mērķis ir analizēt, kā ASV kodolpolitika tiek interpretēta un uztverta Baltijas valstu drošības kontekstā, īpaši attiecībā uz paplašinātās atturēšanas ticamību un iespējamo kodoldimensijas attīstību reģionā. Atšķirībā no iepriekšējām nodaļām, kurās analizēts ASV

[357] The White House. 2022. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. March 26, 2022. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/

kodolpolitikas rāmējums plašākā starptautisko attiecību kontekstā, šī nodaļa koncentrējas uz Baltijas valstu perspektīvu kā empīrisko gadījumu. Nodaļas analīze balstās kvalitatīvā kontentanalīzē, padziļinātās intervijās ar identificētajām ietekmes pusēm, kas tika papildinātas ar strukturētām anketām interviju laikā vai pēc tām. Šāda pieeja lietota, lai sistemātiski izvērtētu ASV kodolpolitikas interpretāciju Baltijas drošības diskursā. ASV kodolpolitikas aģentiem, definējot apdraudējumu, ko rada Krievija tieši Baltijas valstīs, tiek rāmēti arī atbildes soļi un reakcijas. Arī šīs analīzes kontekstā ir novērojamas atšķirības starp visām trim administrācijām.

4.2.1. Baltijas valstu atkarība no ASV paplašinātās atturēšanas

Lai izprastu, kāpēc ASV kodolpolitikas rāmējumam ir tik būtiska nozīme Baltijas valstu drošībā, lai gan tās šajā rāmējumā reti tiek nosauktas tieši, nepieciešams izvērtēt Baltijas valstu atkarību no ASV paplašinātās atturēšanas. Šo atkarību nosaka vairāki strukturāli faktori, kas kopā padara ASV kodolgarantiju par neaizvietojamu Baltijas valstu drošības arhitektūras elementu.

Pirmkārt, ģeogrāfiskais novietojums un konvencionālo spēku samērs. Baltijas valstis robežojas ar Krieviju un Baltkrieviju, bet sauszemes savienojumu ar pārējo aliansi nodrošina tikai šaurais Suvalku koridors starp Kaļiņingradas apgabalu un Baltkrieviju. RAND korporācijas 2016. gadā veikto kara spēļu rezultāti liecināja, ka pie toreizējā spēku izvietojuma Krievijas spēki varētu sasniegt Tallinu un Rīgu 36 - 60 stundu laikā.[358] Lai gan pēc 2016. gada sabiedroto klātbūtne reģionā ievērojami pieauga, konvencionālo spēku samērs reģionā joprojām ir nelabvēlīgs, un Baltijas valstu aizsardzība lielā mērā ir atkarīga no sabiedroto spēku spējas ātri ierasties reģionā.

Otrkārt, Krievijas nestratēģisko kodolspēju klātbūtne reģiona tiešā tuvumā. Krievija 2018. gadā apstiprināja kodolieroču nesējraķešu "Iskander" pastāvīgu izvietošanu Kaļiņingradas apgabalā,[359] 2023. gadā tā sāka izvietot taktiskos kodolieročus Baltkrievijā,[360] savukārt 2024. gada novembrī Krievija pazemināja kodolieroču lietošanas slieksni, nosakot, ka nekodolvalsts agresija ar kodolvalsts atbalstu tiek uzskatīta par kopīgu uzbrukumu Krievijai.[361] Šādos apstākļos Baltijas valstis atrodas tiešā Krievijas kodolpiespiešanas rādiusā, bet tām pašām nav līdzvērtīgu instrumentu, ar kuriem uz to atbildēt.

---

[358] Shlapak, D. A., and Johnson, M. 2016. *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics*. Santa Monica: RAND Corporation. Available: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1253.html

[359] LSM. 2018. Russia permanently stationing Iskander missiles in Kaliningrad. February 5, 2018. Available: https://eng.lsm.lv/article/society/defense/russia-permanently-stationing-iskander-missiles-in-kaliningrad.a266783/

[360] TASS. 2023. First Russian nuclear warheads delivered to Belarus — Putin. June 16, 2023. Available: https://tass.com/politics/1634139

[361] RFE/RL. 2024. Putin Signs New Doctrine Widening Rules On Nuclear Weapons Use. November 19, 2024. Available: https://www.rferl.org/a/putin-nuclear-doctrine-update/33207832.html

Treškārt, Baltijas valstīm nav ne savu kodolieroču, ne ASV kodolieroču izvietojuma savā teritorijā. Tās piedalās NATO Kodolplānošanas grupā, kurā tiek apspriesta alianses kodolpolitika, taču lēmumi par kodolieroču izmantošanu paliek kodolvalstu ziņā.[362] Apvienotās Karalistes un Francijas kodolspēki saskaņā ar NATO dokumentiem sniedz ieguldījumu alianses drošībā, tomēr tie ir neatkarīgi, un Francija Kodolplānošanas grupā nepiedalās. Lai gan E. Makrons 2020. gadā norādīja, ka Francijas vitālajām interesēm ir Eiropas dimensija,[363] šāds formulējums neparedz konkrētas saistības pret Baltijas valstīm.

Šo faktoru kopums nozīmē, ka ASV paplašinātā atturēšana ir spēcīgākais kodolatturēšanas avots Baltijas valstīm. Tieši tāpēc Baltijas valstis ir atkarīgas no ASV kodolpolitikas un tās rāmējuma, lai gan ASV kodolpolitikas dokumentos tās tiek nosauktas reti. Šī atkarība skaidro arī Baltijas valstu amatpersonu konsekvento uzmanību ASV politiskajiem vēstījumiem un sabiedroto klātbūtnei reģionā: tieši tie kalpo kā redzamākais ASV kodolgarantijas apliecinājums. Turpmākajās apakšnodaļās analizēts, kā šo atkarību ir rāmējuši ASV kodolpolitikas aģenti (4.2.2. apakšnodaļa) un kā to interpretē paši iesaistītie drošības politikas aģenti (4.2.3. apakšnodaļa).

4.2.2. ASV kodolpolitikas interpretācija Baltijas drošības perspektīvā

Kodoldimensijas loma šajā kontekstā ir saistīta ar globālo un reģionālo drošību, ņemot vērā jaunās drošības realitātes Eiropā un nepieciešamību nodrošināt aizsardzību pret potenciāliem kodoldraudiem. Padziļināti analizējot B. Obamas laikā apstiprinātos kodolpolitikas dokumenus (īpaši *NPR*[364]), iespējams identificēt vairākus rāmējumus attiecībā uz Krievijas radītajiem izaicinājumiem. Lai arī 2010. g. kodoldoktrīnas pārskatā Krievija tiek definēta kā būtiskākais konkurents kodolieroču jomā, tomēr, "salīdzinot ar Aukstā kara laikiem, ASV un Krievijas stratēģiskā un politiskā attiecība ir kardināli mainījusies. [..] Krievija vairs nav uzskatāma par ienaidnieku, un tās attiecības ar ASV ir kļuvušas vairāk sadarbības nekā pretstatā".[365] Kā tas izskanēja vairākkārt no B. Obamas, tad ASV un Krievija ir palielinājušas sadarbību kopīgās interesēs, piemēram, kodolproliferācijas un terorisma novēršanā, un militāro konfliktu iespējamība ir ievērojami samazinājusies.

Padziļināti analizējot sinerģiju starp kodolvēstījumiem un pastāvošajiem izaicinājumiem Baltijas valstīs, jātzīst, ka B. Obamas rāmējums jāklasificē kā zināmā mērā

[362] NATO. 2020. NATO Nuclear Deterrence. Factsheet, February 2020. Available: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/2/pdf/200224-factsheet-nuclear-en.pdf

[363] The Irish Times. 2020. Macron says France's nuclear weapons vital for Europe's security. February 7, 2020. Available: https://www.irishtimes.com/news/world/europe/macron-says-france-s-nuclear-weapons-vital-for-europe-s-security-1.4165749

[364] Obama, B. 2010. *Nuclear Posture Review Report*. U.S. Department of Defense, April. https://dod.defense.gov/portals/1/features/defensereviews/npr/2010_nuclear_posture_review_report.pdf

[365] *Ibid*., 10.

piesardzīgs. Prezidenta un viņa administrācijas ietekmes pušu teiktajā un pieņemtajā galvenokārt ir runāts par nepieciešamību saglabāt starptautiskās normas, kas attiecas uz masveida iznīcināšanas ieroču, tostarp kodolieroču, neizplatīšanu un lietošanu, kā arī par nepieciešamību novērst agresiju un nodrošināt drošību NATO dalībvalstīs, tostarp Baltijas valstīs. Nereti tiek likta atsauce uz to, ka kodolieroču un to neizplatīšanas jautājums ir saistīts ar globālo drošību un stabilitāti, un tas ir īpaši svarīgi, ņemot vērā reģionālās spriedzes un potenciālās agresijas draudus.[366]

Lielā mērā tieši šīs izejas punkti ietekmēja to, ka Baraka Obamas administrācija izvairīgi izmantojusi kodolpolitikas rāmējumu kontekstā ar izaicinājumiem, kas ir pastāvoši Baltijas valstīs. Lai arī netiek mazināta kodolieroču loma, tai skaitā drošības attiecību kontekstā starp ASV un Baltijas valstīm, rāmējums ir "reti" sastopams sinerģijā ar izaicinājumiem Baltijā. Turklāt rāmējumā novērojams, ka izvēlētā valoda ir piesardzīga, nemēģinot eskalēt vai kā citādi radīt stratēģisku saspīlējumu (pretēji gan Krievijas darbībām Ukrainā, gan arī 2010. gadā apstiprinātajai militārajai doktrīnai).

Tāpat šajā kontekstā jānorāda, ka izpratne par pieaugošajiem drošības apdraudējumiem Austrumāzijā (Ķīna) un Tuvojos Austrumos (galvenokārt Irāna) lielā mērā noteica to, kādu rāmējumu B. Obamas administrācija piešķira Krievijai. Respektīvi, nenostādot vienlaicīgi Krieviju un Ķīnu pret sevi, kā arī meklējot kopsaucēju, lai stātotos pretim terorismam, izvēlētais kodolrāmējums attiecībās ar Krieviju nav bijis uz konfrontāciju vērsts.[367]

Pretēji B. Obamas paustajiem vēstījumiem, kas arī pēc 2014. gada Krievijas aktivitātēm nepiedzīvoja būtiskas izmaiņas, tai skaitā kodolpolitikas rāmējumā, Donalda Trampa personīgie izteikumi ir raidījuši dažādus signālus. It īpaši administrācijas sākumā Donalds Tramps neaplūkoja Krieviju kā potenciālu apdraudējumu, līdz ar to arī kodolpolitikas rāmējums drošības radīto izaicinājumu kontekstā izpalika. Agrīnajā Trampa prezidentūras posmā viņš bieži vien mazināja Krievijas apdraudējuma nozīmi ASV drošībai. 2017. gadā Tramps vairākkārt noraidīja ASV izlūkdienestu secinājumus par Krievijas iejaukšanos 2016. gada vēlēšanās, apgalvojot, ka šī informācija ir "izdomāta stāsta" sastāvdaļa, ko izplatīja politiskie oponenti.[368] Tramps arī izvairījās no stingras kritikas par Krievijas darbībām, tostarp viņa izvairīgā pozīcija par NATO bija saistīta ar nostāju, ka Krievija nav tiešs militārs drauds, īpaši

[366] Īpaši izpaudās ASV prezidentam tiekoties ar Baltijas valstu līderiem. Obama, Barack. *Remarks by President Obama and the Presidents of Estonia, Lithuania, and Latvia*. 2:22 P.M. EDT. Accessed October 7, 2024. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/08/30/remarks-president-obama-and-presidents-estonia-lithuania-and-latvia

[367] Intervija Nr. 2. *William Alberque*. [3.10.2024.]

[368] PolitiFact. 2017 Lie of the Year: Russian Election Interference Is a 'Made-Up Story'. Pēdējo reizi atjaunināts 2017. gada 12. decembrī. Piekļūts 2024. gada 31. oktobrī. https://www.politifact.com/factchecks/2017/dec/12/donald-trump/lie-of-the-year-russian-election-interference-made/

ASV iekšzemē.[369] Papildus, viņa 2018. gada ierosinājums atjaunot Krievijas dalību G7, kas tika pārtraukta pēc Krimas aneksijas 2014. gadā, ilustrēja viņa mēģinājumu veicināt sadarbību ar Maskavu un mazināt spriedzi.[370]

Tajā pašā laikā Donalds Tramps ir arī izmantojis provokatīvu un agresīvu valodu, lai formulētu ASV kodolpolitikas nostāju pret Krieviju. Tas izpaudies gan izteikumos, gan darbībās. Atbildot uz jautājumiem, kā būtu jāreaģē uz Krievijas radītajiem izaicinājumiem starptautiskajai drošībai, viņa rāmējuma pozīcija paredz stingru vēstījumu, "ja Krievija draudētu ar kodolieročiem, un iesaka "spēka demonstrāciju" ar ASV kodolzemūdenēm gar Krievijas krastiem".[371] Tramps uzsver ASV kodolpārākumu, izceļot amerikāņu kodolieroču un zemūdens flotes jaudu, un norāda, ka ASV būtu jāizmanto kodolspēku pārsvars, lai nepieļautu turpmākus cilvēku zaudējumus, draudot Krievijai ar spēcīgu atbildi. Turklāt Tramps ir ierosinājis, piemēram, pārkrāsot ASV iznīcinātājus Ķīnas karoga krāsās, lai provocētu konfliktu starp Krieviju un Ķīnu, kas parāda viņa neparasto un konfrontējošo pieeju.[372]

Trampa nostāja attiecībā uz kodolieročiem izpaužas arī viņa prezidentūras laikā pieņemtajos lēmumos. 2018. gadā viņš paziņoja par ASV izstāšanos no Aukstā kara laika INF līguma ar Krieviju, kas ierobežoja kodolieroču izvietošanu Eiropā, būtiski mainot kodolarsenāla izkārtojumu reģionā. Tieši diskusijā par ASV pozīciju INF līguma kontekstā ir novērojama korelācija starp kodolpolitikas rāmējumu un Krievijas radītajiem izaicinājumiem Baltijas valstīs. Līgums par vidējas un tuvas darbības kodolieročiem, kam var būt duāls pielietojums, ietekmē potenciālo karadarību Baltijas reģionā. INF līgumā noteiktās sistēmas – tuvā un vidējā rādiusā – potenciāli tiktu izmantotas Baltijas reģionā. Pirmkārt, izstāšanās paziņojums, otrkārt, tā rāmējums ir vēstījums Krievijai. Donalda Trampa administrācijas rāmējums šajā kontekstā ir bijis nepārprotams. Tramps rāmē[373] šo draudu kā tiešu apdraudējumu ASV un to sabiedrotajiem, kas ir "nevienlīdzīgā" situācijā attiecībā pret Krievijas arsenālu. Viņš norāda, ka ASV vairāk nekā 30 gadus ir ievērojušas INF līgumu, bet Krievijas darbības to padara "bojātu".

---

369 PolitiFact. Is Donald Trump's NATO Talk a Warning or a Negotiating Tactic? Here's What He Has Said. Pēdējo reizi atjaunināts 2023. gada 19. februārī. Piekļūts 2024. gada 31. oktobrī. https://www.politifact.com/factchecks/2017/dec/12/donald-trump/trumps-nato-talk-warning-or-negotiating-tactic/

370 RFE/RL. Trump's Convention Speech Underscores 'Different Framing' of Russia's War on Ukraine, Expert Says. Radio Free Europe/Radio Liberty, 2024. Piekļūts 2024. gada 31. oktobrī. https://www.rferl.org/a/trump-ukraine-russia-war-invasion-republican-convention-/33042669.html

371 *The Guardian*. Donald Trump Says U.S. Should Put Nuclear Submarines on Alert Amid Russia Threat. *The Guardian*, March 23, 2022, accessed October 7, 2024. https://www.theguardian.com/us-news/2022/mar/23/donald-trump-nuclear-weapons-russia

372 *Ibid*.

373 The White House. President Donald J. Trump to Withdraw the United States from the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty. *The White House Archives*, October 20, 2018, accessed October 7, 2024. https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-withdraw-united-states-intermediate-range-nuclear-forces-inf-treaty/

Lai gan viņš ir kritizējis Putina rīcību Ukrainā, viņa retorikā bieži ietverta Putina gudrības slavēšana, izvairoties no viņa nosodīšanas kā "ļauna". Šī piesardzīgā nostāja ir veicinājusi spekulācijas par Trampa attiecībām ar Putinu, īpaši ņemot vērā viņu privātās sarunas, piemēram, Helsinku samitā 2018. gadā.

Dž. Baidena rāmējums attiecībā uz izaicinājumiem, ko rada Krievija, jebkāda veida Krievijas agresīvas rīcības, saskarsies ar noteiktu pretreakciju no sabiedroto puses, un šobrīd NATO ir jāturpina stiprināt tās aizsardzības un atturēšanas politiku.[374] Tieši Dž. Baidena rāmējumā vairāk nekā Baraka Obamas un Donalda Trampa administrācijās parādās apziņa par Krievijas eskalāciju un agresiju arī ārpus Ukrainas, tai skaitā testējot NATO vienotību un solidaritāti. Kā tas norādīts šī darba trešajā nodaļā, to lielā mērā noteica Krievijas uzsāktais pilna mēroga karš Ukrainā, kas bijis modinātājzvans arī ASV izpratnē.

Atbildot uz šiem izaicinājumiem, Dž. Baidena administrācija ir pielāgojusi rāmējumu, kas sastāv gan no publiski paustajiem vēstījumiem, gan arī militārām aktivitātēm un politikām, tai skaitā iekļaujot kodoldimensiju. Šajā kontekstā 2021. gadā notiekošās plaša mēroga transatlantiskās militārās mācības *Defender Europe 2021*[375] raidīja skaidru signālu Krievijai un stiprināja pastāvošo publisko rāmējumu. Mācības, kuru mērķis Baltijas scenārija gadījumā bija, pirmkārt, testēt spēku pārsviešanu no vienas Ziemeļamerikas uz Eiropu, otrkārt, testēt militārās mobilitātes infrastruktūru, norādīja uz Džo Baidena administrācijas domāšanas veidni. Paralēli militārajām darbībām praksē klasificēti notika kara simulācija, kurā ASV pozīcija[376] ietvēra nekavējošus atbildes soļus, skaidri sūtot signālu, ka kodolretorika no pretinieka puses netiktu tolerēta, tādējādi nosūtot gan militārās vienības reģionā, gan, ja nepieciešams, paaugstinātu kodolspēku gatavību, raidot spēcīgu atturēšanas signālu.

Šāda pieeja ir bijusi klātesoša arī administrācijas publiskajos izteikumos, kur ir redzama kopējā ASV kodolrāmējuma evolūcija. Krievijai draudot ar potenciālu kodolieroču izmantošanu vai arī to izvietošanu Baltijas valstu tuvumā (Baltkrievijā), Džo Baidena rāmējumā ir stiprinājies viens kopējs vēstījums: "kodolieroču izmantošanai sekas būs katastrofālas".[377] Zīmīgi, ka izmaiņas ir ne tikai oficiālajos rāmējumos. Tas parādās arī veidā, kādi kodolieroči tiek attīstīti "Baltijas scenāriju" tipa karadarbībā. Lai atturētu un nepieciešamības gadījumā arī

[374] The White House. 2021. Remarks by President Biden in Press Conference. *The White House*. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/06/16/remarks-by-president-biden-in-press-conference-4/

[375] U.S. Army Europe and Africa, *DEFENDER-Europe 21 Fact Sheet*, accessed October 7, 2024. https://www.europeafrica.army.mil/Portals/19/documents/DEFENDEREurope/DE21%20Factsheet.pdf?ver=Lfkvd8zMhx3xuJhiNk-l8Q%3D%3D

[376] Intervija Nr. 17. *Robert M. Soofer*. [8.10.2024.]

[377] *Associated Press*. Russia Suspends Last Nuclear Arms Pact with the U.S. *AP News*, February 21, 2023, accessed October 7, 2024. https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-putin-biden-nuclear-weapons-90cb3bb3499a5e211095b3f93173a575

stātos pretim Krievijas īstenotajiem taktiskajiem kodolieročiem, kas var būt daļa no A2/AD scenārija[378] Baltijas valstīs. Tiek attīstīti īpaši taktiskie kodolieroči, lai radītu prettriecienu, ja tie tiek izmantoti kā daļa no Kremļa "pārsteiguma scenārija", bloķējot Baltijas valstis gaisa, jūras un sauszemes dimensijā.

4.2.3. ASV kodolpolitikas interpretācijas Baltijas drošības kontekstā: empīriskā analīze

Lai pilnvērtīgi izvērtētu, kā Baltijas valstu drošības izaicinājumi tiek rāmēti konstruētās ASV kodolpolitikas kontekstā, nepietiek ar oficiālo politikas dokumentu analīzi vien. Lai gan nacionālās drošības stratēģijas, kodolpolitikas pārskati un publiskie politikas vēstījumi ļauj identificēt dominējošos rāmējumus, tie ne vienmēr pilnībā atspoguļo politikas veidotāju, militāro plānotāju un sabiedroto uztveri par konkrētiem drošības scenārijiem. Līdz ar to, lai atbildētu uz trešo (centrālo) pētniecisko jautājumu par rāmēto Baltijas drošības izaicinājumu dinamiku ASV kodolpolitikas kontekstā laika posmā no 2014. līdz 2024. gadam, nepieciešams papildināt dokumentu analīzi ar empīriskiem datiem, kas iegūti no tieši iesaistītajiem drošības politikas aģentiem.

Šāda pieeja ir īpaši nozīmīga konstruktīvisma un rāmēšanas analīzes kontekstā, jo abi teorētiskie ietvari uzsver, ka drošības politika veidojas ne tikai institucionālajos dokumentos, bet arī diskursīvā mijiedarbībā starp dažādiem aģentiem. Rāmējumi tiek konstruēti, reproducēti un transformēti caur politikas veidotāju interpretācijām, profesionālo praksi un stratēģisko komunikāciju. Līdz ar to intervijas ar drošības politikas veidotājiem un ekspertiem ļauj identificēt ne tikai oficiālos rāmējumus, bet arī to praktisko interpretāciju, implicētos pieņēmumus un iespējamās atšķirības starp ASV un Baltijas valstu skatījumiem.

Empīriskās datu ieguves nepieciešamību šajā darbā pastiprina arī tas, ka Baltijas valstu vieta ASV kodolpolitikas diskursā bieži tiek rāmēta netieši – caur atturēšanas ticamības, NATO solidaritātes un Krievijas atturēšanas naratīviem. Tādēļ veikto interviju analīze ļauj precīzāk identificēt, kā ASV drošības politikas ietekmes puses un aģenti interpretē Baltijas drošības

[378] A2/AD (*Anti-Access/Area Denial*) scenārijs ir militārās stratēģijas koncepts, kas vērsts uz tādu aizsardzības sistēmu izveidi un izmantošanu, lai liegtu pretiniekam pieeju konkrētam ģeogrāfiskajam reģionam un ierobežotu viņa spējas manevrēt un darboties šajā zonā. A2/AD stratēģija balstās uz tādu ieroču sistēmu izvietošanu un izmantošanu, kas spēj aizsargāt noteiktu teritoriju, piemēram, izmantojot pretkuģu raķetes, pretgaisa aizsardzību un elektronisko karu, lai atturētu potenciālos pretiniekus un veiktu uzbrukuma novēršanu. Taktiskie kodolieroči tiktu izvietoti uz tuvākiem mērķiem un ir paredzēti izmantošanai kaujas laukā, piemēram, pret ienaidnieka kuģiem, tankiem vai militārajām instalācijām, lai ierobežotu un apturētu pretinieka progresu. Taktiskie kodolieroči A2/AD scenārijā varētu būt ļoti efektīvi kā papildinājums pretgaisa un pretkuģu aizsardzības sistēmām, īpaši jūras vai piekrastes aizsardzībā. Savukārt stratēģiskie kodolieroči A2/AD scenārijā nodrošina valsts spēju atturēt lielvaras vai citas valstis no uzbrukuma, jo kodolieroču izmantošanas draudi varētu atturēt pretinieku no jebkādām agresīvām darbībām, kas varētu radīt lielu kaitējumu un izraisīt savstarpēju iznīcināšanu. ASV un NATO kontekstā, Baltijas un Austrumeiropas reģionā A2/AD stratēģija, kurā ir integrēti kodolieroči, kalpo kā atbilde Krievijas spēju palielināšanai, kas ietver savas A2/AD zonas izveidi Kaļiņingradā un Baltijas jūrā, liedzot NATO spēkiem manevrēt reģionā un palielinot aizsardzības izaicinājumus.

izaicinājumus praksē, kā tie uztver kodoldimensijas nozīmi reģionā un kā šīs interpretācijas ir mainījušās laika gaitā kopš 2014. gada.

Metodoloģijas apraksts

Šīs apakšnodaļas empīriskā analīze balstās kvalitatīvā pētniecības dizainā, apvienojot padziļinātās pusstrukturētās intervijas ar strukturētas anketas izmantošanu. Šāda pieeja izvēlēta ar mērķi sistemātiski analizēt, kā dažādu līmeņu drošības politikas veidotāji un eksperti interpretē Baltijas valstu drošības izaicinājumus ASV kodolpolitikas kontekstā, kā arī identificēt dominējošos rāmējumus un to transformāciju laika gaitā no 2014. līdz 2024. gadam. Metodoloģiski šī pieeja balstās rāmēšanas analīzes principos, kas paredz identificēt ne tikai dominējošos diskursīvos akcentus, bet arī to, kas tiek marginalizēts vai paliek ārpus rāmējuma.

Empīriskā materiāla pamatā ir intervijas ar ASV, NATO un Baltijas valstu drošības politikas aģentiem un ekspertiem (pielikumā), kuri tieši iesaistīti kodolpolitikas, atturēšanas plānošanas un reģionālās drošības jautājumos. Respondentu atlase tika veikta mērķtiecīgi (*purposive sampling*), balstoties uz viņu profesionālo pieredzi un iesaisti politikas veidošanas vai īstenošanas procesos. Intervētās ietekmes puses ietver bijušos un esošos ASV administrācijas pārstāvjus, NATO institucionālos ekspertus, Baltijas valstu diplomātus un aizsardzības politikas amatpersonas, kā arī pētniekus, kas specializējas kodolatturēšanas un drošības jautājumos. Šāda respondentu daudzveidība ļauj analizēt rāmējumu veidošanos starp dažādiem institucionālajiem līmeņiem un identificēt iespējamas uztveres atšķirības. Vienlaikus jāuzsver, ka šī empīriskā pieeja nepretendē uz viennozīmīgas vai absolūtas realitātes rekonstrukciju, kas arī nav nepieciešams šī darba teorētiskā ietvara kontekstā. Konstruktīvisma pieeja pieņem, ka drošības politika tiek veidota caur interpretācijām un sociāli konstruētiem priekšstatiem,[379] līdz ar to padziļinātās intervijas un strukturētā anketēšana šajā darbā kalpo nevis kā objektīvās "patiesības" identificēšanas instruments, bet kā veids, kā validēt 4.2.2. apakšnodaļā izdarītos secinājumus, analizējot galveno kodoldrošības rāmējuma aģentu pozicionējumu attiecībā uz Baltijas valstīm.

Interviju mērķi Baltijas valstu kontekstā tika noteikti pirms interviju veikšanas, un tematiskie jautājumu bloki (sk. 4.4. tabulu) tika izstrādāti iepriekš, atvasinot tos no darba trešā pētnieciskā jautājuma un 1. nodaļā analizētajiem paplašinātās atturēšanas un "trīs aktoru spēles" teorētiskajiem uzstādījumiem. Intervijām tika izvirzīti trīs mērķi: pirmkārt, noskaidrot, kā ASV, NATO un Baltijas valstu drošības politikas aģenti interpretē ASV paplašinātās atturēšanas ticamību tieši Baltijas reģionā; otrkārt, identificēt, vai un kā kodoldimensija tiek sasaistīta ar

[379] Kathy Charmaz, *Constructing Grounded Theory*, 2nd ed. (London: Sage, 2014), 13–15; David Silverman, *Interpreting Qualitative Data*, 5th ed. (London: Sage, 2015), 26–30.

konkrētiem Baltijas drošības scenārijiem; treškārt, salīdzināt ASV un Baltijas valstu aģentu interpretācijas, lai identificētu iespējamās atšķirības to uztverē. Interviju rezultāti tika salīdzināti (triangulēti) ar 4.1. un 4.2.2. apakšnodaļā analizētajiem politikas dokumentiem un publiskajiem vēstījumiem, tādējādi mazinot risku, ka secinājumi balstās tikai uz respondentu subjektīvo vērtējumu.

Lai nodrošinātu datu salīdzināmību, interviju gaitā tika izmantota strukturēta anketa ar vienotu jautājumu kopumu, kas aptvēra vairākas tematiskās dimensijas:

- Baltijas valstu drošības izaicinājumu uztvere ASV kodolpolitikas kontekstā;
- paplašinātās atturēšanas ticamība un tās interpretācija;
- kodoldimensijas loma reģionālajos atturēšanas scenārijos;
- iespējamās ASV politikas attīstības trajektorijas attiecībā uz Baltijas reģionu;
- NATO kodolpolitikas mehānismu nozīme Baltijas drošībā.

Šāda strukturēta pieeja ļāva vienlaikus saglabāt interviju analītisko elastību un nodrošināt datu sistemātisku analīzi (skat. 4.4. tabulu).

4.4. tabula

Padziļināto interviju un strukturētās anketas tematiskās dimensijas un jautājumu fokuss

Tematiskā dimensija	Analītiskais fokuss	Jautājumu piemēri
Baltijas drošības izaicinājumu uztvere	Kā respondenti definē galvenos draudus reģionā	Kādi ir galvenie drošības izaicinājumi Baltijas valstīm ASV kodolpolitikas kontekstā?
Paplašinātās atturēšanas ticamība	ASV kodollietussarga uztvere un ticamība	Vai ASV kodolatturēšana Baltijas reģionā ir pietiekami ticama?
Kodoldimensijas loma reģionālajos scenārijos	Kodolieroču vieta Baltijas konflikta scenārijos	Kādu lomu kodolieroči varētu spēlēt Baltijas drošības scenārijos?
NATO kodolpolitikas mehānismi	NATO struktūru un procedūru nozīme	Kā vērtējat NATO kodolplānošanas grupas un dalīšanās mehānismu nozīmi?
Politikas attīstības perspektīvas	Nākotnes iespējas un izaicinājumi	Kā varētu attīstīties ASV kodolpolitika attiecībā uz Baltijas valstīm?

Avots: autora izstrādāta anketa un jautājumu bloki.

Iegūtie dati tika analizēti, izmantojot kvalitatīvās kontentanalīzes un rāmēšanas analīzes kombināciju. Interviju materiāls tika kodēts tematiskajās kategorijās, identificējot dominējošos rāmējumus, atkārtojošos naratīvus un interpretatīvos modeļus. Analīzē īpaša uzmanība tika pievērsta tam, kā respondenti definē draudus, kādus risinājumus uzsver un kādus aspektus ignorē, kā arī tam, kā šie rāmējumi mainās atkarībā no laika posma, institucionālās piederības un profesionālās pieredzes. Vienlaikus jāatzīmē, ka empīriskajai pieejai piemīt noteikti ierobežojumi. Daļa interviju tika sniegtas anonīmi, un atsevišķos gadījumos respondenti

ierobežoja detalizācijas līmeni sensitīvu jautājumu dēļ. Turklāt pētījums balstās uz ekspertu uztverēm, kas ne vienmēr pilnībā atspoguļo institucionālo politiku. Kā to norāda teorētiskajā un metodoloģiskajā nodaļā aplūkotā Lēne Hansene, tad, no otras puses, šie ierobežojumi vienlaikus veido arī pētījuma stipro pusi, jo ļauj identificēt diskursīvos pieņēmumus un interpretācijas, kas bieži neparādās oficiālajos dokumentos.[380]

Empīrisko datu analīze

Interviju kopa ļauj secināt, ka pētījums aptver ne tikai Baltijas valstu skatījumu uz ASV kodolpolitiku, bet arī pašu šīs politikas veidošanas, institucionalizācijas un interpretācijas ķēdi. Tajā ir pārstāvēti vismaz četri savstarpēji saistīti līmeņi: ASV kodolpolitikas veidotāji un īstenotāji, NATO institucionālie starpnieki, Baltijas valstu drošības politikas amatpersonas un transatlantiskās ekspertu kopienas pārstāvji. Šāda kompozīcija ir metodoloģiski nozīmīga, jo tā ļauj analizēt, kā viens un tas pats rāmējums pārvietojas no Vašingtonas politikas dokumentiem uz NATO atturēšanas arhitektūru un tālāk uz Baltijas valstu drošības uztveri. Citiem vārdiem, intervijas šeit nefunkcionē tikai kā ilustratīvs papildinājums dokumentu analīzei, bet kā instruments, ar kura palīdzību iespējams rekonstruēt rāmējuma cirkulāciju starp dažādiem drošības politikas līmeņiem.[381]

Pirmā un konceptuāli svarīgākā grupa ir bijušie un esošie ASV kodolpolitikas veidotāji. *Brad Roberts* publiskajos profilos skaidri identificēts kā viens no centrālajiem Obama administrācijas kodolpolitikas arhitektiem, kurš tieši iesaistīts 2010. gada *Nuclear Posture Review* izstrādē un īstenošanā. Līdzīgi arī *Robert Soofer, Steven Andreasen* un *Rose Gottemoeller* pārstāv to profesionālo vidi, kurā veidojas ASV kodolpolitikas stratēģiskā domāšana un tiek definēti tās konceptuālie rāmji.[382] Šo respondentu pozicionējums ļauj secināt, ka ASV kodolpolitikas rāmējums attiecībā uz Baltijas valstīm lielākoties veidojas netieši – caur plašāku atturēšanas un stratēģiskās stabilitātes diskursu, kurā Baltijas reģions tiek skatīts kā daļa no NATO atturēšanas sistēmas, nevis kā autonoms kodolpolitikas fokuss.[383] Šis novērojums sakrīt arī ar dokumentu analīzē konstatēto tendenci, ka Baltijas valstis ASV kodolpolitikas diskursā biežāk parādās caur Krievijas atturēšanas prizmu, nevis kā patstāvīgs drošības objekts.

---

[380] Lene Hansen, *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War* (London: Routledge, 2006), 5–7; Iver B. Neumann, *Uses of the Other: "The East" in European Identity Formation* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999), 34–38.

[381] Balstīts autora intervijās ar ASV, NATO un Baltijas valstu drošības politikas aģentiem un ekspertiem: intervijas Nr. 1–17 (2022–2024).

[382] Intervijas un anketas Nr. 1, 17, 7, 12.

[383] *Ibid*.; sk. arī interviju Nr. 14 ar *Ben Hodges*, kur Baltijas drošība konsekventi aplūkota NATO atturēšanas ietvarā.

Otrā grupa – NATO institucionālie eksperti un ar alianses kodolpolitiku saistītās amatpersonas – ļauj identificēt, kā ASV formulētie rāmējumi tiek institucionalizēti kolektīvās drošības praksē. *William Alberque* un *Rose Gottemoeller* profesionālais profils parāda, ka viņu skatījums veidojies vidē, kur kodolatturēšana tiek aplūkota kā kolektīvs, nevis nacionāls, instruments.[384] Interviju materiāls ļauj secināt, ka NATO līmenī Baltijas valstis tiek uztvertas kā nozīmīgs atturēšanas ticamības tests, īpaši Austrumu flanga kontekstā, tomēr arī šajā līmenī kodoldimensija reti tiek artikulēta kā autonoms Baltijas drošības instruments.[385] Drīzāk tā funkcionē kā daļa no plašākas atturēšanas arhitektūras, kurā centrālā nozīme joprojām tiek piešķirta konvencionālajiem spēkiem, bet kodolieroči kalpo kā stratēģiskais *backstop*.

Trešā grupa – Baltijas valstu diplomāti, aizsardzības politikas amatpersonas un militārie eksperti – ļauj identificēt atšķirīgu uztveres dimensiju, kas bieži vien paliek ārpus ASV dokumentu diskursa. Intervijas ar Latvijas, Lietuvas un Igaunijas pārstāvjiem rāda konsekventu uzsvaru uz paplašinātās atturēšanas ticamību kā centrālo drošības garantiju, vienlaikus norādot uz zināmu spriedzi starp oficiālo ASV rāmējumu un Baltijas valstu praktiskajām bažām. Proti, Baltijas amatpersonu skatījumā, kodoldimensija biežāk tiek interpretēta kā simbolisks un politisks signāls par ASV apņemšanos, nevis kā reāli operacionāls instruments konkrētā konflikta scenārijā.[386] Šis secinājums īpaši nozīmīgs, jo izgaismo uztveres plaisu starp stratēģiskā līmeņa rāmējumu un reģionālās drošības praktiskajām interpretācijām.

Ceturtā grupa – domnīcu un akadēmiskās vides eksperti – ļauj identificēt rāmējuma reflektīvo dimensiju. *Mark Melamed*, *Lynn Rusten*, *Ernest Moniz* un citi pārstāv transatlantisko ekspertu vidi, kurā tiek analizēta, kritizēta un konceptualizēta ASV kodolpolitika.[387] Interviju analīze liecina, ka šajā vidē Baltijas valstis biežāk tiek skatītas kā indikators plašākām atturēšanas dinamikām, īpaši saistībā ar Krievijas taktisko kodolieroču attīstību un NATO atturēšanas adaptāciju pēc 2014. un 2022. gada. Tajā pašā laikā ekspertu diskursā novērojama lielāka gatavība konceptualizēt iespējamos nākotnes scenārijus, tostarp diskusijas par NATO kodoldalīšanās mehānismu paplašināšanu vai alternatīviem atturēšanas instrumentiem.

Papildu nozīmīgu analītisko dimensiju veido klasificētās intervijas un strukturētās anketas, kas veiktas ar ASV Valsts departamenta un Kara departamenta[388] (Pentagona)

---

[384] Intervija Nr. 2 ar *William Alberque* [3.10.2024.].

[385] *Ibid*.; sk. arī interviju Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [17.04.2024.] un interviju Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [18.04.2024.].

[386] Intervija Nr. 4 ar Imantu Lieģi [12.12.2022.]; intervija Nr. 5 ar Gintu Brūmani-Gromulu [11.10.2023.]; intervija Nr. 15 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi (anonīmi) [23.05.2022.]; intervija Nr. 16 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi (anonīmi) [29.05.2022.]; intervija Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu [21.02.2022.].

[387] Intervija Nr. 3 ar *Mark Melamed* [22.05.2024.]; intervija Nr. 10 ar *Lynn Rusten* [19.04.2022.]; intervija Nr. 12 ar *Ernest J. Moniz* [22.04.2022.].

[388] Mainīts nosaukums 2025. gada nogalē.

pārstāvjiem, kuri profesionāli iesaistīti NATO atturēšanas plānošanā, reģionālajā aizsardzībā un kodolpolitikas praktiskajā īstenošanā.[389] Atšķirībā no iepriekš analizētajām grupām, kuru pozicionējums lielā mērā veidojies publiskajā vai akadēmiskajā diskursā, šie respondenti reprezentē institucionālo līmeni, kurā rāmējumi tiek nevis formulēti vai interpretēti, bet operacionāli īstenoti. Tieši šī iemesla dēļ klasificētās[390] intervijas šajā pētījumā ieņem īpašu vietu, jo ļauj identificēt to diskursīvo un praktisko slāni, kas parasti neparādās publiskajos dokumentos vai ekspertu debatēs.

Analīze rāda, ka, šīs grupas pārstāvju skatījumā, Baltijas valstu drošības izaicinājumi konsekventi tiek rāmēti plašākā NATO atturēšanas arhitektūras kontekstā, kur kodoldimensija funkcionē galvenokārt kā stratēģiska garantija, nevis kā primārais operacionālais instruments.[391] Respondentu pozicionējums norāda uz izteikti pragmatisku pieeju, kurā kodolatturēšana tiek skatīta kā daļa no daudzslāņainas atturēšanas struktūras, kur centrālā loma Baltijas reģionā joprojām tiek piešķirta konvencionālajiem spēkiem, militārajai mobilitātei un sabiedroto klātbūtnei.[392] Vienlaikus klasificētās intervijas izgaismo arī to, ka ASV drošības politikas praktiskajā līmenī Baltijas reģions arvien biežāk tiek uztverts kā potenciāls atturēšanas ticamības tests, īpaši ņemot vērā Krievijas taktisko kodolspēju attīstību un pieaugošo uzmanību eskalācijas pārvaldības scenārijiem.[393] No metodoloģiskā skatpunkta, šī respondentu grupa būtiski stiprina pētījuma empīrisko pamatu, jo ļauj validēt citās interviju grupās un aizpildītos identificētos rāmējumus un vienlaikus atklāj to operacionālo dimensiju. Citiem vārdiem, klasificētās intervijas ļauj ne tikai pārbaudīt, kā kodolpolitikas rāmējums tiek formulēts vai uztverts, bet arī identificēt, kā tas funkcionē praksē, īpaši NATO kolektīvās aizsardzības un krīzes scenāriju kontekstā.

Empīrisko datu analīze ļauj identificēt vairākus savstarpēji saistītus rāmējumus, kas strukturē Baltijas valstu drošības izaicinājumu interpretāciju ASV kodolpolitikas kontekstā laika posmā no 2014. līdz 2024. gadam. Atšķirībā no dokumentu analīzes, kas atklāj dominējošos oficiālos naratīvus, intervijas izgaismo to praktisko interpretāciju, institucionālās variācijas un implicītos pieņēmumus, kas veido kodolatturēšanas diskursu transatlantiskajā

[389] Intervija Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [17.04.2024.]; intervija Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [18.04.2024.]; intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi [23.05.2022.].

[390] Vienošanās, ka tās netiks publiskotas, kā arī intervējamo vārdi, uzvārdi un konkrēta pozīcija netiks izpausta.

[391] Intervija Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [17.04.2024.]; intervija Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [18.04.2024.]; intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi [23.05.2022.].

[392] Intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi [23.05.2022.]; sk. arī interviju Nr. 2 ar *William Alberque* [3.10.2024.]; interviju Nr. 14 ar *Ben Hodges* [1.03.2024.].

[393] Intervija Nr. 8; intervija Nr. 9; sk. arī interviju Nr. 1 ar *Brad Roberts* [8.10.2024.].

telpā.[394] Analīze rāda, ka, respondentu skatījumā, Baltijas drošības jautājumi visbiežāk tiek rāmēti četrās savstarpēji pārklājošās dimensijās:

1) paplašinātās atturēšanas ticamības rāmējumā,
2) kodoldimensijas kā politiskā signāla rāmējumā,
3) konvencionālās atturēšanas prioritātes rāmējumā,
4) eskalācijas pārvaldības rāmējumā.[395]

Paplašinātās atturēšanas ticamības rāmējums. Dominējošais rāmējums intervijās attiecas uz paplašinātās atturēšanas ticamību kā centrālo Baltijas drošības garantiju. Gandrīz visās respondentu grupās novērojams konsenss, ka ASV kodollietussargs joprojām tiek uztverts kā būtisks NATO kolektīvās aizsardzības elements, īpaši Austrumu flanga kontekstā.[396] Tomēr interviju materiāls rāda, ka šis rāmējums tiek interpretēts atšķirīgi atkarībā no institucionālā līmeņa. ASV politikas veidotāju un NATO amatpersonu skatījumā,[397] ticamība primāri izriet no politiskās gribas, stratēģiskās komunikācijas un alianses institucionālās solidaritātes, savukārt, Baltijas valstu amatpersonu skatījumā, ticamība biežāk tiek vērtēta caur praktiskiem indikatoriem – sabiedroto klātbūtni, militārajām mācībām un reģionālajiem aizsardzības plāniem.[398]

Intervijas arī norāda uz nozīmīgu dinamiku laikā: ja pēc 2014. gada, respondentu skatījumā, galvenais jautājums bija atturēšanas ticamības demonstrēšana, tad pēc 2022. gada arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta tās praktiskajai īstenošanai, īpaši ņemot vērā Krievijas kodolretoriku un taktisko kodolieroču izmantošanas scenāriju iespējamību.[399] Šī dinamika saskan ar plašāku transatlantiskā diskursa evolūciju, kurā atturēšana arvien biežāk tiek rāmēta nevis kā abstrakts princips, bet kā konkrēts operacionāls uzdevums.

Kodoldimensija kā politiskais signāls. Otra dominējošā dimensija intervijās ir kodolieroču rāmēšana kā politiska un simboliska signāla instruments. Lielākā daļa respondentu, īpaši no Baltijas un NATO institucionālās vides, uzsver, ka kodolatturēšanas nozīme Baltijas kontekstā lielā mērā ir komunikatīva – tā kalpo kā stratēģisks vēstījums par ASV apņemšanos aizstāvēt sabiedrotos.[400] Šajā rāmējumā kodolieroči tiek uztverti mazāk kā praktisks militārs

[394] Balstīts autora interviju kopumā ar ASV, NATO un Baltijas valstu drošības politikas aģentiem un ekspertiem: Intervijas Nr. 1–17 (2022–2024).
[395] *Ibid*.; īpaši sk. interviju un anketas Nr. 4, 5, 3, 10.
[396] Intervija Nr. 1 ar *Brad Roberts* [8.10.2024.]; intervija Nr. 2 ar *William Alberque* [3.10.2024.]; intervija Nr. 17 ar *Robert M. Soofer* [8.10.2024.]; intervija Nr. 4 ar Imantu Lieģi [12.12.2022.]; intervija Nr. 15 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi (anonīmi) [23.05.2022.].
[397] Intervijas un anktetas Nr. 1, 2, 17; sk. arī interviju Nr. 14.
[398] Intervija Nr. 16 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi [11.10.2023.]; intervija Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu [21.02.2022.]; intervija Nr. 16 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi (anonīmi) [29.05.2022.].
[399] Intervija Nr. 1; intervija Nr. 3 ar *Mark Melamed* [22.05.2024.]; intervija Nr. 10 ar *Lynn Rusten* [19.04.2022.]; intervija Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [17.04.2024.].
[400] Intervijas un anketas Nr. 2, 4, 15, 16.

instruments konkrētā konflikta scenārijā un vairāk kā politiskās ticamības garantija. Vienlaikus intervijas atklāj zināmu spriedzi šajā jautājumā. Daļa respondentu norāda, ka pārmērīga paļaušanās uz simbolisko dimensiju var radīt risku atturēšanas uztveres vājināšanai, īpaši, ja pretinieks interpretē signālus kā nepietiekami konkrētus vai ticamus.[401] Šī diskusija īpaši aktualizējas respondentiem ar pieredzi operacionālajā plānošanā, kuri biežāk uzsver nepieciešamību sasaistīt politisko rāmējumu ar konkrētiem militāriem instrumentiem.[402]

Konvencionālās atturēšanas prioritātes rāmējums. Trešā dominējošā dimensija interviju materiālā ir konsekventa Baltijas drošības rāmēšana primāri caur konvencionālās atturēšanas prizmu, kur kodoldimensija tiek skatīta kā sekundārs, bet nepieciešams elements. Gandrīz visās respondentu grupās novērojams kopīgs pieņēmums, ka Baltijas valstu drošības praktiskā nodrošināšana pirmām kārtām balstās sabiedroto militārajā klātbūtnē, reģionālajos aizsardzības plānos un militārās mobilitātes attīstībā.[403] Šis rāmējums īpaši izteikti parādās klasificētajās intervijās ar ASV Valsts departamenta un Pentagona pārstāvjiem, kuri konsekventi uzsver, ka Baltijas scenārijā atturēšanas ticamība lielā mērā tiek balstīta uz konvencionālajām spējām un ātras reakcijas mehānismiem.[404]

Vienlaikus intervijas rāda, ka šī prioritāte netiek uztverta kā alternatīva kodolatturēšanai, bet gan kā tās praktisks papildinājums. Respondentu skatījumā, tieši konvencionālās atturēšanas stiprināšana ļauj samazināt eskalācijas risku un vienlaikus saglabāt kodolatturēšanas ticamību kā pēdējās instances garantiju.[405] Šāda interpretācija liecina par plašāku transformāciju NATO atturēšanas diskursā pēc 2014. gada, kur kodoldimensija tiek arvien ciešāk saistīta ar konvencionālās atturēšanas instrumentiem, nevis skatīta izolēti.

Eskalācijas pārvaldības rāmējums. Ceturtā būtiskā dimensija intervijās ir Baltijas drošības izaicinājumu rāmēšana caur eskalācijas pārvaldības prizmu. Respondentu skatījumā, Baltijas reģions arvien biežāk tiek uztverts kā potenciāls eskalācijas scenāriju tests, īpaši ņemot vērā Krievijas taktisko kodolspēju attīstību un tās retoriku kopš 2022. gada.[406] Interviju materiāls rāda, ka ASV un NATO politikas veidotāju vidū pieaug uzmanība jautājumiem par eskalācijas sliekšņiem, atturēšanas signāliem un krīzes komunikāciju.[407]

---

401 Intervija un anketas Nr. 3, 10, 12.

402 Intervija Nr. 8; intervija Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi [18.04.2024.]; intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi [23.05.2022.].

403 Intervija un anketa Nr. 2 ar *William Alberque*; intervija un anketa Nr. 14 ar *Ben Hodges*; intervija un anketa Nr. 4 ar Imantu Lieģi; intervija un anketa Nr. 15 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi (anonīmi).

404 Intervija un anketa Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi; intervija un anketa Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi; intervija un anketa Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi.

405 Intervija un anketa Nr. 1 ar *Brad Roberts*; intervija un anketa Nr. 3 ar *Mark Melamed*; intervija un anketa Nr. 10 ar *Lynn Rusten*.

406 Intervija un anketa Nr. 1; intervija un anketa Nr. 3; sk. arī interviju un anketu Nr. 12.

407 Intervija un anketa Nr. 2; intervija un anekta Nr. 8; intervija Nr. 9.

Šajā rāmējumā kodolieroči tiek interpretēti galvenokārt kā instruments eskalācijas kontrolei, nevis eskalācijas veicināšanai. Respondenti uzsver, ka atturēšanas efektivitāte Baltijas kontekstā lielā mērā ir atkarīga no spējas skaidri signalizēt par eskalācijas sekām, vienlaikus saglabājot elastību politiskajā un militārajā reakcijā.[408] Interviju analīze arī liecina, ka pēc 2022. gada arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta scenāriju plānošanai, kas ietver ne tikai konvencionālo konfliktu, bet arī iespējamas kodolretorikas vai ierobežotas eskalācijas epizodes.[409]

4.5. tabula

Dominējošie naratīvi empīriskās analīzes materiālos

Naratīvs	Saturs / interpretācija	Dominējošās respondentu grupas	Funkcija rāmējumā
Paplašinātās atturēšanas ticamība	ASV kodollietussargs kā centrālais drošības garants Baltijas reģionā	ASV politikas veidotāji, NATO amatpersonas, Baltijas diplomāti	Strukturējošais naratīvs
Kodoldimensija kā politiskais signāls	Kodolieroči kā komunikatīvs instruments atturēšanas ticamības demonstrēšanai	NATO un Baltijas amatpersonas	Leģitimējošais naratīvs
Konvencionālās atturēšanas prioritāte	Praktiskā drošība balstās militārajā klātbūtnē un mobilitātē	Pentagons, NATO, eksperti	Operacionālais naratīvs
Eskalācijas pārvaldība	Baltija kā potenciāls eskalācijas scenāriju tests	ASV, NATO, eksperti	Stabilizējošais naratīvs
Stratēģiskās solidaritātes naratīvs	NATO vienotība kā atturēšanas pamats	Visas grupas	Integrējošais naratīvs

Avots: autora veidota, balstoties intervijās un anketās.

Kopumā interviju analīze ļauj secināt, ka Baltijas valstu drošības izaicinājumu rāmējums ASV kodolpolitikas kontekstā veidojas kā daudzslāņaina un dinamiska struktūra, kurā paplašinātās atturēšanas ticamība kalpo kā centrālais organizējošais princips, savukārt kodoldimensija funkcionē galvenokārt kā politiskais signāls un eskalācijas kontroles instruments.[410] Vienlaikus interviju materiāls apstiprina, ka Baltijas drošības praktiskā nodrošināšana joprojām tiek rāmēta primāri caur konvencionālās atturēšanas prizmu.[411] Tieši šī daudzslāņainība ir viens no galvenajiem empīriskajiem secinājumiem, kas papildina

[408] Intervija un anketa Nr. 8; intervija un anketa Nr. 9; intervija un anketa Nr. 17.
[409] Intervija un anketa Nr. 3; intervija un anketa Nr. 10; arī intervija un anketa Nr. 14.
[410] Balstīts autora interviju kopumā ar ASV, NATO un Baltijas valstu drošības politikas aģentiem un ekspertiem: Intervijas Nr. 1–17 (2022–2024).
[411] Intervija un anketa Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi; intervija un anketa Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi; intervija un anketa Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi; intervija un anketa Nr. 2 ar *William Alberque*.

4.2.2. nodaļas dokumentu analīzi un ļauj padziļināt izpratni par to, kā Baltijas drošības izaicinājumi tiek rāmēti ASV kodolpolitikas kontekstā.

Tāpat būtiski norādīt, ka materiāla analīze ļauj identificēt būtiskas uztveres atšķirības starp ASV drošības politikas veidotājiem un Baltijas valstu amatpersonām attiecībā uz kodoldimensijas nozīmi reģionālajā drošībā. Lai gan abās pusēs pastāv konsenss par paplašinātās atturēšanas fundamentālo nozīmi, atšķirības parādās tajā, kā šī atturēšana tiek konceptualizēta praksē. ASV politikas veidotāju skatījumā,[412] Baltijas drošība tiek konsekventi rāmēta plašākā NATO atturēšanas struktūrā, kur kodolatturēšana funkcionē kā sistēmisks elements, savukārt, Baltijas amatpersonu skatījumā, tā biežāk tiek interpretēta kā konkrēta politiskā garantija ar tiešu nozīmi reģionālajā drošības vidē.[413]

Šī uztveres atšķirība īpaši izpaužas attiecībā uz kodoldimensijas operacionālo nozīmi. Intervijas rāda, ka ASV respondenti[414] konsekventi uzsver konvencionālās atturēšanas prioritāti Baltijas scenārijā, savukārt Baltijas amatpersonas biežāk akcentē nepieciešamību pēc skaidrākiem kodolsignalizēšanas mehānismiem,[415] kas stiprinātu atturēšanas psiholoģisko efektu. Šāda atšķirība ne vienmēr nozīmē stratēģisku nesaskaņu, bet gan atspoguļo dažādas drošības uztveres pozīcijas starp globālu un reģionālu perspektīvu.

***

ASV drošības politikā Krievijas rāmējums ir bijis mainīgs un atšķirīgs. Katra prezidenta administrācija citādi rāmējusi gan apdraudējumus, gan Baltijas valstu izaicinājumus, gan arī to sasaisti ar ASV kodolpolitiku. Piemēram, B. Obamas administrācija arī kodolpolitikas rāmējumā koncentrējās uz diplomātiskām vērtībām un sadarbību ar NATO, esot piesardzīgāka attiecībā uz kodolpolitikas eskalāciju. D. Trampa laikā ASV kodolpolitikas rāmējums līdzīgi kā plašāks drošības politikas konstrukts visas adminsitrācijas laikā bija mainīgs. Šis rāmējums nebija viennozīmīgs, un tajā ietilpa signāli ar pretējām konotācijām un sentimentu gan attiecībā uz sabiedrotajiem, gan attiecībā uz pretinieku. Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Džo Baidena administrācija izteikti rāmēja Krieviju kā tūlītēju apdraudējumu brīvai un atvērtai starptautiskajai sistēmai, aicinot uz kolektīvu atbildi un atbalstu Ukrainai.

Spēka demonstrācija, kas var izpausties gan lielos militāros manevros, gan pastāvīgā sabiedroto spēku klātbūtnē, ir spēcīgs signāls agresoram par nopietnu aizsardzības plānošanu. Savukārt, ja pozīcijas tiek vājinātas vai samazinātas, Krievija to uztver kā vājuma izpausmi,

---

412 *Brad Roberts*, *Robert M. Soofer*, *William Alberque*.

413 Imants Lieģis, Ginta Brūmane-Gromula, intervija un anketa Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu; intervija un anketa Nr. 16 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi (anonīmi).

414 Intervija un anketa Nr. 8; intervija un anketa Nr. 9; sk. arī interviju un anketu Nr. 14 ar *Ben Hodges*.

415 Intervija Nr. 4; intervija Nr. 5; intervija Nr. 15 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi (anonīmi) [23.05.2022.].

kuru izmantot savās interesēs. Izteikti Džo Baidena administrācijas rāmējumā ir parādījušies skaidri signāli iespējamai situācijai, kurā Krievija pielietotu kodolieročus. Rāmējums ietver gan militārās mācības, gan taktisko kodolieroču attīstību, kā arī pozīciju, ka kodolieroču izmantošana, tostarp ierobežotos konfliktos kā Baltijas valstīs, radītu nopietnas un katastrofālas sekas.

Kopumā it īpaši 4.2. apakšnodaļas analīze ļauj secināt, ka Baltijas valstu drošības izaicinājumu rāmējums ASV kodolpolitikas kontekstā veidojas kā daudzslāņaina un nevienmērīga diskursīva struktūra, kurā savstarpēji pārklājas oficiālie politikas dokumenti, institucionālā prakse un drošības politikas aģentu interpretācijas. Apvienojot politikas dokumentu analīzi ar interviju materiālu, iespējams secināt, ka Baltijas valstis ASV kodolpolitikas diskursā lielākoties netiek rāmētas kā autonoms drošības objekts, bet gan kā daļa no plašākas NATO atturēšanas arhitektūras, kuras centrālais fokuss joprojām ir Krievijas atturēšana.

Vienlaikus empīriskā analīze rāda, ka šāds rāmējums praksē tiek interpretēts atšķirīgi dažādos institucionālajos līmeņos. ASV politikas veidotāju un NATO institucionālo aktoru skatījumā, kodoldimensija Baltijas kontekstā galvenokārt funkcionē kā stratēģiska garantija un politiskās ticamības instruments, savukārt, Baltijas valstu amatpersonu skatījumā, tā biežāk tiek interpretēta kā konkrēta drošības apņemšanās, kuras ticamība tiek vērtēta caur praktiskiem indikatoriem. Šīs uztveres atšķirības ne vienmēr nozīmē konceptuālu nesaskaņu, bet gan atspoguļo dažādas drošības uztveres pozīcijas starp globālo un reģionālo perspektīvu.

Analīze arī ļauj secināt, ka dominējošais rāmējums intervijās strukturējas ap paplašinātās atturēšanas ticamību kā centrālo organizējošo principu. Tomēr šis rāmējums praksē funkcionē caur vairākiem savstarpēji saistītiem naratīviem, kuros kodoldimensija tiek interpretēta kā politiskais signāls, konvencionālā atturēšana kā primārais operacionālais instruments, bet eskalācijas pārvaldība kā galvenais stratēģiskais izaicinājums Baltijas scenārijā. Šāda daudzslāņaina rāmējuma struktūra liecina, ka ASV kodolpolitikas interpretācija Baltijas reģionā nav reducējama uz vienu dominējošu naratīvu, bet veidojas caur dažādu diskursīvu slāņu mijiedarbību.

No teorētiskā skatpunkta, šie secinājumi apstiprina konstruktīvisma pieņēmumu, ka drošības politika veidojas caur interpretācijām un sociāli konstruētiem priekšstatiem, nevis tikai ar materiālu spēju līdzsvaru. Interviju analīze parāda, ka Baltijas drošības izaicinājumu rāmējums ASV kodolpolitikas kontekstā nav statisks, bet tiek nepārtraukti rāmēts caur politikas veidotāju, institucionālo aktoru un ekspertu diskursīvo mijiedarbību. Šajā nozīmē empīriskā analīze ne tikai papildina dokumentu analīzē identificētos rāmējumus, bet arī ļauj izprast to praktisko funkcionēšanu.

Visbeidzot, apakšnodaļas analīze ļauj secināt, lai gan ASV kodolpolitikas diskursā Baltijas valstis reti parādās kā centrāls objekts, praksē tās arvien biežāk tiek uztvertas kā atturēšanas ticamības tests un potenciāls eskalācijas scenāriju atskaites punkts. Tieši šī transformācija starp netiešu diskursīvu rāmējumu un praktisku drošības nozīmi veido vienu no būtiskākajiem empīriskajiem secinājumiem šajā darbā un vienlaikus ļauj precīzāk izprast ASV kodolpolitikas lomu Baltijas drošības arhitektūrā.

Šie atradumi sasaucas ar 1.2.3. apakšnodaļā piedāvāto rāmētās ticamības modeli. Atšķirības starp ASV un Baltijas valstu amatpersonu interpretācijām ilustrē interpretācijas plaisas pieņēmumu, bet konvencionālās klātbūtnes nozīme saiknē starp vispārīgo kodolgarantiju un Baltijas reģionu – rāmējuma enkura pieņēmumu. Tādējādi empīriskā analīze ne tikai raksturo ASV kodolpolitikas rāmējumu, bet arī pārbauda modeļa pieņēmumus konkrētā gadījumā.

Secinājumi

Šī promocijas darba rezultāti ļauj izprast, kā veidojas ASV kodolpolitikas rāmējums un kāda ir Baltijas valstu vieta tajā. Darba galvenais teorētiskais pienesums ir konstruktīvisma un atturēšanas koncepta apvienošana vienotā analītiskā ietvarā. Tas ļauj kodolpolitiku analizēt ne tikai no militāro spēju un atturēšanas viedokļa, bet arī vērtēt, kā draudi, sabiedrotie un kodolieroču loma tiek interpretēta un skaidrota ārējos un drošības politikas vēstījumos. Metodoloģiski darbā izmantota rāmēšanas analīze, analizējot ASV politikas dokumentus un drošības politikas aģentu publiskos vēstījumus, kā arī padziļinātās intervijas un strukturēta ekspertu anketēšana. Tas ļāva identificēt galvenos ASV kodolpolitikas rāmējumus, to pārmaiņas dažādu administrāciju laikā un to nozīmi Baltijas valstu drošības kontekstā.

Promocijas darbā tika izstrādāts konstruktīvisma, atturēšanas koncepta un rāmēšanas analīzes modelis, kas tika izmantots, lai pētītu ASV kodolpolitikas rāmējumu NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā. Gadījuma analīzē tika īpaši uzmanība veltīta Baltijas valstu analīzei, šķetinot sinerģiju starp ASV kodolpolitikas aģentu rāmējumu attiecībā uz pastāvošajiem draudiem un potenciālām atbildes reakcijām, tai skaitā kodoldimensijā.

Promocijas darba **mērķis** bija analizēt ASV kodolpolitikas rāmējumu mainīgās NATO atturēšanas un aizsardzības stājas kontekstā, akcentējot Baltijas valstu gadījumu laika posmā no 2014. līdz 2024. gadam. Darba mērķis tika sasniegts – pirmkārt, identificējot ASV kodolpolitikas rāmējumu, otrkārt, šī rāmējuma korelāciju ar NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju.

Darba teorētiskā analīze parāda, ka konstruktīvisma un atturēšanas koncepta integrācija ļauj paplašināt atturēšanas teorijas interpretāciju, īpaši attiecībā uz kodolpolitikas diskursīvo dimensiju. Darba ietvaros izstrādātais teorētiskais modelis pierāda, ka atturēšanas ticamība veidojas ne tikai caur materiālajām spējām, bet arī caur rāmējumiem, kas strukturē draudu uztveri, politiskos lēmumus un sabiedroto savstarpējo uzticēšanos. Šādā perspektīvā kodolatturēšana Baltijas reģionā funkcionē ne tikai kā militārs instruments, bet arī kā diskursīva konstrukcija, kas tiek nepārtraukti rekonstruēta politikas dokumentos, institucionālajā praksē un drošības politikas aģentu interpretācijās.

Darba ieguldījums atturēšanas teorijā ir rāmētās ticamības modelis, un empīriskā analīze apstiprina tā pieņēmumus. Pirmkārt, Baltijas drošības kontekstā atturēšanas ticamību stiprina ASV kodolvēstījumu sasaiste ar sabiedroto militāro klātbūtni un mācībām, savukārt neatbilstība starp politiskajiem vēstījumiem un to praktisko militāro nodrošinājumu ticamību vājina. Otrkārt, analīze atklāj atšķirības ASV un Baltijas valstu amatpersonu interpretācijās par drošības garantiju ticamību, kas apliecina ticamības plaisas esamību un izskaidro Baltijas valstu konsekvento prasību pēc pastāvīgas sabiedroto klātbūtnes. Treškārt, lai arī ASV kodolpolitikas

diskursā Baltijas valstis reti parādās kā centrāls objekts, praksē tās tiek uztvertas kā atturēšanas ticamības tests, un saikni starp vispārīgo kodolgarantiju un reģionu nodrošina konvencionālā klātbūtne un NATO institucionālās saistības. Modelis ir attiecināms arī uz citiem paplašinātās atturēšanas gadījumiem, piemēram, ASV drošības garantijām Japānai un / vai Dienvidkorejai, kas iezīmē turpmāko pētījumu virzienu.

Konstruktīvisms šajā darbā ir teorētiskā bāze, jo tā pieeja starptautisko attiecību pētniecībā vērš uzmanību uz jautājumiem, ko citas teorētiskās skolas nenosedz. Konstruktīvisma ontoloģiskā pieeja nosaka to, ka lietas nepastāv ārpus cilvēku izpratnes par tiem, nav dabiska (pirmatnēja) stāvokļa, kas piešķir aktoriem, tai skaitā valstīm, noteiktas īpašības, nacionālas intereses, pēc kurām tās ikdienā *a priori* vadās. Veids, kā politiskie līderi identificē citas valstis, nosaka to, kā šī valsts reaģēs vai sadarbosies ar konkrēto starptautisko aktoru.

Šis konstruktīvisma pieņēmums ir pamatā teorijas izvēlei promocijas darbā. Konstruktīvisma skatījumā, valstu rīcību ietekmē ne tikai materiālie faktori, bet arī tas, kā tās uztver un interpretē citus starptautiskās sistēmas aktorus. Tādēļ darbā tiek analizēts, kā ASV drošības politikas aģenti uztver Baltijas valstis un kādu lomu tām piešķir ASV drošības un kodolpolitikas diskursā, īpaši pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu sākuma 2014. gadā. Ar sociālo konstruēšanu šajā darbā netiek saprasts, ka pašas Baltijas valstis ir sociāli konstruētas, bet gan tas, ka ASV drošības politikas aģentu priekšstati par Baltijas valstu lomu, nozīmi un drošību veidojas interpretācijas procesā. Šie priekšstati savukārt ietekmē to, kā tiek formulēti politiskie vēstījumi un rāmēta ASV kodolpolitika, NATO atturēšana un aizsardzība. Reālisms un liberālisms šajā darbā netiek noraidīti, tomēr konstruktīvisms ļauj papildus analizēt, kā veidojas priekšstati par draudiem, sabiedrotajiem un kodolieročiem lomu. Tādējādi kodolieroču nozīmi nosaka ne tikai to materiālās spējas, bet arī tas, kā politikas veidotāji interpretē to lomu attiecībās ar pretiniekiem un sabiedrotajiem.

Konstruktīvismā pastāv vairāki teorētiskie virzieni, kas atšķirīgi skaidro ideju, normu, identitāšu un sociālās mijiedarbības nozīmi starptautiskajās attiecībās. Šajā darbā par galveno teorētisko atskaites punktu tiek izmantota Aleksandra Venta konstruktīvisma pieeja, kas uzsver sociālās realitātes un intersubjektīvo priekšstatu nozīmi valstu rīcībā. Venta skatījumā, valstu intereses un identitātes neveidojas atrauti no starptautiskās vides, bet attīstās valstu savstarpējās mijiedarbības rezultātā. Tādēļ arī starptautiskās sistēmas anarhija pati par sevi nenosaka, kā valstis uztvers viena otru – būtiski ir tas, kā valstis interpretē citus aktorus, to rīcību un nodomus.

Venta pieeja ir piemērota šim pētījumam, jo tā ļauj analizēt, kā ASV drošības politikas aģenti interpretē draudus, pretiniekus un sabiedrotos un kā šīs interpretācijas ietekmē ASV

kodolpolitikas rāmējumu. Tas ir īpaši nozīmīgi, analizējot Krievijas radītā drauda uztveres pārmaiņas pēc 2014. gada, kā arī ASV priekšstatus par NATO un Baltijas valstu lomu atturēšanas un aizsardzības kontekstā. Tādējādi Venta konstruktīvisms darbā tiek izmantots, lai skaidrotu nevis to, ka pati drošības vide vai tajā esošie aktori ir sociāli konstruēti, bet gan to, kā politikas veidotāju priekšstati par draudiem, sabiedrotajiem un to lomām veidojas sociālās mijiedarbības un interpretācijas procesā.

Atturēšanas koncepts ir nozīmīga stratēģiska pieeja starptautiskajās attiecībās, kuras mērķis ir novērst potenciālo agresiju, balstoties uz draudu ticamību un iespējamām sekām. Šajā nodaļā tika apskatīta atturēšanas attīstība, tās sasaiste ar kodolpolitiku. Kā to norāda starptautisko attiecību teorētiķu uzskaitījums un to diskusija par atturēšanu, atturēšana starptautiskās drošības apstākļos ne vienmēr ir balstīta uz racionāliem lēmumiem, bet var tikt ietekmēta arī no iracionālām izvēlēm un nenoteiktības. Pēc šī darba analīzes, lai gan kodolieroču atturēšanas stratēģijas var šķist racionālas, to efektivitāte bieži vien ir pakļauta draudiem un situācijām, kas rada visaptverošu nenoteiktību. Šī konteksta dēļ atturēšana var kļūt sarežģīta un lēmumu pieņēmēji var nonākt pie lēmumiem, kas ir pretrunā ar racionālu loģiku.

Šajā kontekstā kā atskaites punkts gan pētniecībā, gan praktiskajā militārajā kalkulācijā ir rāmēto vēstījumu analīze, kas potenciāli dod izpratni, tai skaitā par agresora nodomiem. Līdz ar to svarīgi ir izprast, kā dalībnieki uztver draudus un kā šie uztveres faktori ietekmē stratēģiskos lēmumus. Izmantotā rāmēšanas analīze ļauj identificēt, kā katras valsts lēmumu pieņēmēji redz potenciālos draudus un kā tās rīcības tiek veidotas, ņemot vērā sociālās un identitātes aspektus.

Lai arī atturēšanas koncepts ir plaši pētīts, šī darba kontekstā tieši "trīs aktoru modelēšana" – ASV, NATO un Baltijas valstis – sniedz jaunas iespējas un dziļāku izpratni par atturēšanas koncepta lietojumu paplašinātās atturēšanas kontekstā. Šis holistiskais skatījums uz drošības izaicinājumiem un atturēšanas koncepciju ļauj izstrādāt efektīvākas analīzes modeļus, kas ņem vairākus mainīgos un tādējādi nodrošina leģitīmāku pētniecību mūsdienu sarežģītajā starptautiskajā vidē, ņemot par pamatu atturēšanu, it īpaši kodoldimensijas kontekstā.

Rāmēšanas analīze šajā darbā tiek izmantota, lai pētītu, kā politikas veidotāji interpretē un skaidro drošības jautājumus, draudus un iesaistīto aktoru lomas. Tā ļauj analizēt, kuri konkrētā jautājuma aspekti politiskajos vēstījumos tiek izcelti, kāda nozīme tiem tiek piešķirta un kādi iespējamie politikas risinājumi tiek piedāvāti. Vienlaikus rāmēšanas analīze ļauj identificēt arī tos jautājuma aspektus, kuri politiskajā komunikācijā tiek mazāk uzsvērti vai netiek iekļauti. Šāda pieeja papildina konstruktīvismu, jo ļauj empīriski analizēt, kā politikas veidotāju priekšstati par draudiem, sabiedrotajiem un drošības vidi izpaužas konkrētos politikas dokumentos un publiskajos vēstījumos. Šajā darbā tas ļauj pētīt, kā ASV drošības politikas

aģenti dažādos laika periodos ir interpretējuši Krievijas radīto draudu, kodolieroču lomu, NATO atturēšanu un Baltijas valstu vietu ASV drošības politikā. Tādējādi rāmēšanas analīze nodrošina saikni starp darbā izmantoto konstruktīvisma teorētisko pieeju un ASV kodolpolitikas empīrisko analīzi.

Kopš Krievijas veiktās Krimas aneksijas 2014. gadā un vēlākās agresijas pret Ukrainu 2022. gadā ASV kodolpolitikas diskurss ir piedzīvojis būtiskas izmaiņas, kur NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācija ir kļuvusi par nozīmīgu ASV drošības stratēģijas daļu. Sinerģija starp teorētisko ietvaru un rāmēšanas analīzi līdz ar to palīdz izskaidrot, kā šīs pārmaiņas ir balstītas, proti, ne tikai uz objektīviem militāriem draudiem, bet arī uz to, kā ASV un NATO sabiedrotie uztver Krievijas draudus un kā tie veidojas idejiskajā un politiskajā diskursā. Rāmēšanas analīze ļauj identificēt, kā konkrēti drošības jautājumi tiek pasniegti dažādās starptautiskajās auditorijās – piemēram, kā ASV kodolatturēšanas politika tiek uztverta Baltijas valstīs un vai tā tiek interpretēta kā pietiekams līdzeklis reģionālās drošības nodrošināšanai.

Līdz ar to konstruktīvisma un rāmēšanas analīzes sintēze šī darba kontekstā norāda, ka šāda pieeja sniedz teorētisku un metodoloģisku ietvaru, kas palīdz izprast ne tikai valstu ārpolitikas formulēšanas procesu, bet arī to, kā politiskie līderi veido un uztur sabiedrisko atbalstu savām drošības politikām. Šis kombinētais analīzes modelis ir īpaši noderīgs, pētot valstu kodolpolitiku un drošības stratēģijas, jo tas atklāj, kā valstu līderi konstruē savu lomu starptautiskajā sistēmā un kā viņu veidotie rāmējumi ietekmē lēmumu pieņemšanas procesus un starptautisko attiecību dinamiku.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, promocijas darba gaitā tika izstrādāti un analizēti trīs pētnieciskie jautājumi, uz kuriem tika rastas atbildes.

1. Kādi ir dominējošie rāmējumi ASV kodolpolitikas veidošanā?

Kopumā var iedalīt piecus dažādus dominējošos rāmējumus ASV kodolpolitikā vēsturiskā attīstības dinamikā: 1. atturēšana pret lielvaru draudiem; 2. paplašinātā atturēšana; 3. atbilde uz jauniem draudiem; 4. abpusējais izdevīgums; 5. konvencionālās dimensijas stiprināšana.

ASV nacionālās drošības stratēģijas rāmējumi ir attīstījušies laika gaitā, iekļaujot kodolpolitiku kā neatņemamu daļu no kopējās drošības stratēģijas. Kopš 20. gs. 80. gadiem līdz Aukstā kara beigām nacionālajā drošības stratēģijā dominēja PSRS, bet 2000. gadu sākumā aktuāli kļuva izaicinājumi Irākā un Afganistānā. Donalda Trampa administrācijas laikā līdz 2022. gadam izvirzījās Ķīnas un Krievijas radītie izaicinājumi, un pēc Krievijas iebrukuma

Ukrainā 2022. gada februārī Krievija atkal kļuva par būtisku apdraudējumu, liekot ASV koncentrēties uz Eiropas drošību. Pētot ASV drošības politikas diskursu, ir redzams, ka temati un uzstādījumi ir ievērojami mainījušies. Aukstā kara laikā dominēja atturēšana, savukārt 21. gs. sākumā terorisms kļuva par galveno drošības izaicinājumu. 2010. gadā pamazām atkal izvirzījās atturēšana un lielvaru cīņas, ko ietekmēja Krievijas un Ķīnas ambīcijas. Savukārt Krievijas agresīvās rīcības 2014. un 2022. gadā bija būtisks katalizators, pēc kura ASV plašāks drošības politikas rāmējums, konkrēti, kodolrāmējums, piedzīvoja izmaiņas (ASV aģentu paustajos uzstādījumos un vēstījumos).

ASV kodolpolitika ir sarežģīts un dinamiskas sistēmas rezultāts, kas atspoguļo vēsturiskos naratīvus un mūsdienu drošības izaicinājumus. Kodolieroču loma ir izšķiroša attiecībā uz ASV stratēģisko interešu nodrošināšanu, sabiedroto aizsardzību un stabilitātes uzturēšanu globālajā vidē. Izaicinājumi, ar kuriem ASV saskaras, prasa pastāvīgu pielāgošanos un stratēģisku domāšanu, lai saglabātu kodolieroču lomu kā drošības garantiju. ASV kodolpolitikas rāmējums balstās uz vairākiem galvenajiem principiem, tostarp atturēšanu pret lielvaru draudiem, kur kodolieroču esamība tiek pamatota ar izaicinājumiem no Krievijas un Ķīnas puses. Stratēģiskā triāde, kas ietver sauszemes raķetes, kodolzemūdenes un stratēģiskos bumbvedējus, kalpo, lai nodrošinātu ASV spēju reaģēt uz potenciāliem uzbrukumiem un saglabāt stabilitāti. Paplašinātā atturēšana ir būtiska, jo tā nodrošina ASV aizsardzību ne tikai savā teritorijā, bet arī sabiedrotajiem, īpaši NATO valstīm, tādējādi stiprinot alianses un drošības garantijas.

Vēsturiskie naratīvi, kā Aukstā kara mantojums un pēckara kodolatbruņošanās centieni, ir veidojuši ASV kodolpolitikas rāmējumu. Aukstā kara laikā attiecības tika veidotas ap MAD doktrīnu, kas kalpoja, lai novērstu tiešu militāru konfliktu starp lielvarām. Pēckara kodolatbruņošanās rāmēšana balstījās idejā, ka kodolieroču samazināšana var veicināt starptautisko drošību un uzticību, kas bija redzama līgumos, piemēram, *START* un *New START*. Tomēr Krievijas agresija Ukrainā kopš 2014. gada ir mainījusi drošības arhitektūru, radot jaunas neskaidrības un stratēģiskos izaicinājumus. Līdz ar to atgriežot ASV kodolpolitikas rāmējumā paplašināto kodolatturēšanu alianses drošības stiprināšanas kontekstā, kā arī konvencionālās un kodolpolitikas sinerģijas akcentēšanā.

Apkopojot analīzi, secināms, ka dominējošie rāmējumi ASV kodolpolitikas veidošanā raksturojami kā savstarpēji pārklājoša un evolutīva struktūra, kurā atturēšana pret lielvaru draudiem un paplašinātā atturēšana veido centrālo organizējošo asi, savukārt pārējie rāmējumi funkcionē kā kontekstuāli papildinoši slāņi. Rāmēšanas analīze rāda, ka šie rāmējumi nav statiski, bet tiek nepārtraukti rekonstruēti atkarībā no starptautiskās drošības vides izmaiņām,

īpaši reaģējot uz Krievijas un Ķīnas stratēģiskajām ambīcijām, kā arī uz jauniem drošības izaicinājumiem, tostarp kodolproliferāciju un reģionālajām krīzēm.

Empīriskā analīze, kas balstīta intervijās un anketēšanā ar drošības politikas aģentiem, papildus parāda, ka praksē dominējošie rāmējumi funkcionē caur vairākiem diskursīviem naratīviem. Paplašinātā atturēšana konsekventi tiek interpretēta kā centrālais ticamības mehānisms sabiedroto drošības nodrošināšanā, kodoldimensija bieži funkcionē kā politiskās signalizācijas instruments, savukārt konvencionālās spējas tiek uztvertas kā primārais operacionālais atturēšanas elements. Vienlaikus interviju analīze izgaismo arī pieaugošo eskalācijas pārvaldības nozīmi kā vienu no centrālajiem rāmējuma elementiem mūsdienu drošības vidē.

No teorētiskā skatpunkta, šie secinājumi apstiprina, ka ASV kodolpolitikas veidošanā dominējošie rāmējumi nav reducējami uz materiālo spēju līdzsvaru vien, bet atspoguļo konstruktīvistisku drošības politikas loģiku, kurā atturēšana tiek veidota caur interpretācijām, naratīviem un institucionālajām praksēm. Līdz ar to atbilde uz jautājumu par dominējošajiem rāmējumiem ASV kodolpolitikas veidošanā norāda uz kompleksu un daudzslāņainu diskursīvu sistēmu, kurā atturēšanas loģika funkcionē kā strukturējošais princips, savukārt pārējie rāmējumi nodrošina tās pielāgošanos mainīgajai starptautiskajai drošības videi.

2. Kāda ir ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam?

ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā ir bijusi mainīga gan no dinamikas, uzstādījumu, gan vēstījumu perspektīvas. Rāmējuma izmaiņas meklējamas vairākos aspektos: eiropiešu spēja nodrošināt ticamu atturēšanas un aizsardzības stāju, ASV administrāciju dažādā izpratne draudiem aliansei, pieejamie resursi, uztvere par Krievijas (mis)kalkulāciju attiecībā uz NATO ievainojamībām, tai skaitā Baltijas valstīs.

NATO aizsardzības un atturēšanas stājas adaptācija Baltijas valstu drošības kontekstā aizsākās pēc Krievijas Krimas aneksijas 2014. gadā. Šie notikumi iezīmēja būtisku pavērsienu NATO stratēģijā, "liekot atkal pievērsties" kolektīvās aizsardzības jautājumiem, kas bija mazāk aktuāli pēdējos gados, kad alianse vairāk koncentrējās uz operācijām ārpus teritorijas. Krievijas agresīvā rīcība lika NATO pārskatīt savu pieeju, un Baltijas valstis kopā ar Poliju kļuva par galvenajiem sabiedrotajiem, kur alianse pastiprināja savu militāro klātbūtni. Šis lēmums tika formalizēts NATO samitos Velsā un Varšavā, kur tika pieņemts lēmums izvietot multinacionālas

kaujas grupas Baltijā un Polijā un vadošo lomu uzņēmās sabiedrotie – Kanāda, ASV, Lielbritānija un Vācija.

Šīs adaptācijas kontekstā Baltijas valstis bija starp aktīvākajiem atbalstītājiem pārmaiņām, uzstājot uz to, ka NATO ir jāstiprina atturēšanas spēja un jāveido pastāvīga klātbūtne reģionā. Lai gan 2016. gadā Varšavas samitā tika pieņemti vēsturiski lēmumi par sabiedroto spēku izvietošanu, Baltijas valstu skatījumā, šie pasākumi bija tikai sākums nepieciešamajai adaptācijai, lai efektīvi atturētu Krieviju no turpmākas agresijas. Kaut arī multinacionālās kaujas grupas tika izveidotas, joprojām bija diskusijas par pastāvīgu sabiedroto spēku klātbūtni, kā arī par NATO reakcijas laika uzlabošanu reģiona drošības apdraudējumu gadījumā, kā arī izaicinājumiem gaisa un jūras dimensijās.

Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā 2022. gadā kļuva par vēl izteiktāku "modinātājzvanu" ne tikai Baltijas valstīm, bet arī pārējai Eiropai, kas līdz tam nebija pilnībā apzinājusies draudu nopietnību. Baltijas valstis kopš 2014. gada jau bija palielinājušas savus aizsardzības budžetus un ievērojami attīstījušas nacionālos bruņotos spēkus, veicinot sadarbību ar NATO sabiedrotajiem. Neskatoties uz šo progresu, Baltijas valstis turpināja uzsvērt, ka Krievijas radītā draudu uztvere ir ilgtermiņa problēma, kas prasa vēl lielāku NATO klātbūtni un ātrāku reakciju. Krievijas militārās aktivitātes pie Baltijas valstu robežām un nepārredzama militārā darbība turpināja pastiprināt reģionālo spriedzi, padarot NATO atturēšanas spējas vēl nozīmīgākas.

Adaptācijas kontekstā, mainoties tādu valstu kā Vācijas un Francijas pieejai, tika ietekmēts arī spēku sadalījums starp būtiskākajiem sabiedrotajiem. Tika novērots, ka laika posmā no 2014. līdz 2022. gadam ievainojamība un to adresēšana tika vairāk identificēta no ASV puses, kas ietekmēja gan praktiskas darbības, gan vēstījumus, kuri pausti potenciālajam agresoram. Savukārt ar 2022. g. vairākas Eiropas valstis ir mainījušas pieeju un uzstādījumus, ievērojami stiprinot nacionālos un līdz ar to arī sabiedroto spēkus un kapacitāti.

Pēc Krievijas Krimas aneksijas 2014. gadā un pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā NATO un ASV kodolpolitika piedzīvoja būtiskas pārmaiņas, kas tieši ietekmēja NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptāciju. Kodolieroči, kuriem pēc Aukstā kara loma samazinājās, atguva savu centrālo nozīmi kā svarīgs atturēšanas instruments pret Krievijas draudiem. Transformācija, kas aizsākās 2014. gadā un piedzīvoja vēl lielāku akcentu pēc pilna mēroga karadarbības uzsākšanās 2022. gadā. Ņemot vērā, ka NATO pieauga apziņa, ka tās pretinieks, izstrādājot un plānojot militārās stratēģijas, sasaista konvencionālos ar kodolieročiem, tas lika aliansei kopumā un kodollielvarām nacionāli mainīt uzstādījumu par kodolieroču lomu kopējā NATO militārajā doktrīnā.

Kodolieroču renesanse NATO stratēģijā atspoguļo atjaunotu uzmanību šo ieroču nozīmei ne tikai kā pēdējam līdzeklim aizsardzībā, bet arī kā spēcīgam atturošam faktoram, kas ir nepieciešams, lai novērstu potenciālus Krievijas uzbrukumus. Krievijas arvien agresīvākā kodolretorika un taktisko kodolieroču izmantošanas draudi piespieda NATO un ASV stiprināt kodolieroču dalīšanas politiku, kas ļauj ne-kodolvalstīm piedalīties kodolieroču plānošanā un to operatīvajā vadībā. Tika stiprināti kodolieroču negociāciju formāti, kā arī kodolieroču dimensija arvien vairāk parādījās dažādās kara izspēlēs, kas kalpoja par signālu potenciālajam agresoram.

ASV investīcijas kodoltriādē – sauszemes raķešu, kodolzemūdeņu un stratēģisko bumbvedēju atjaunošanā – kļuva par kritisku faktoru, lai saglabātu ASV kā galveno kodolspēku un atbalstītu NATO kolektīvo drošību. Kodolieroču dalīšanas prakse, kas ļauj Eiropas sabiedrotajiem piedalīties kodolieroču operatīvajā vadībā, tika uzturēta kā veids, lai nodrošinātu sabiedroto uzticību atturēšanas politikai un garantētu drošību, īpaši Baltijas un Austrumeiropas reģionos. Krievijas taktisko kodolieroču izvietošanas iespējamība, piemēram, Baltkrievijā, pastiprināja NATO vajadzību uzturēt kodolatturēšanas spējas. Tādējādi ASV politika kļuva par kodolu NATO adaptācijai pret Krievijas radītajiem draudiem, lai novērstu jebkādu Krievijas kalkulētu agresiju un saglabātu reģionālo drošību. Tomēr, lai arī NATO doktrīnā kodolieroču rāmējums kļuva izteiktāks, vēstījumi, kas dominēja, bija uz deeskalāciju vērsti un reaģējoši.

ASV drošības politika NATO atturēšanas un aizsardzības stājas adaptācijas kontekstā ievērojami mainījās pēc Krievijas agresijas 2014. gadā un vēlāk 2022. gadā, kad Krievija veica pilna mēroga iebrukumu Ukrainā. Pēc Krimas aneksijas 2014. gadā ASV koncentrējās uz NATO Austrumu flanga stiprināšanu, īpaši palielinot savu militāro klātbūtni Baltijas valstīs un Polijā. Šajā laikā NATO ieviesa eFP, kuras mērķis bija atvairīt iespējamu Krievijas agresiju, izmantojot rotācijas spēkus reģionā. Pastiprinot šo politiku, ASV nacionālie centieni, kā arī kodolatturēšanas spējas kļuva par galveno atturošo līdzekli pret Krievijas uzbrukumu draudiem. ASV dažādo administrāciju laikā izmantoja citādu politiku, lai mazinātu pastāvošo atturēšanas plaisu.

B. Obamas administrācijas laikā pēc 2014. gada tika pieņemta politika, kas balstījās uz ātru un efektīvu atbildes reakciju uz Krievijas agresiju. ASV uzsvars tika likts uz NATO kolektīvās drošības garantēšanu, palielinot nekavējoties militārās mācības un stiprinot aizsardzības infrastruktūru Eiropā. Vienlaikus notika arī aktīva iesaiste, lai palīdzētu Eiropas sabiedrotajiem uzlabot savas aizsardzības spējas, kuru izpratne par draudiem līdz 2022. gadam nebija tādā līmenī, kas atbilstu tai, kāda pastāvēja gan Baltijas valstīs, gan ASV.

Tajā pašā laikā D. Trampa administrācijas laikā uzsvars transformējās uz sabiedroto nepieciešamību palielināt aizsardzības izdevumus. Proti, akcentējot, ka sabiedrotajiem Eiropā,

tai skaitā arī Baltijas valstīs, ir jāspēj pašiem stiprināt savu atturēšanas un aizsardzības stāju, tādējādi stiprinot kopējās atturēšanas pozīcijas. Tramps vairākkārt kritizēja Eiropas sabiedrotos par nepietiekamiem ieguldījumiem kolektīvajā aizsardzībā un uzsvēra nepieciešamību pēc līdzvērtīgas dalības sloga sadalē. Lai gan tika turpināts uzsvērt sabiedroto nacionālos centienus, tas neietekmēja kodolatturēšanas politiku – kodolspēku modernizācija joprojām palika uzmanības centrā. Turpretī Dž. Baidena administrācija, saskaroties ar 2022. gada pilna mēroga Krievijas iebrukumu Ukrainā, lielu akcentu veltīja tam, lai atjaunotu transatlantisko sadarbību un spētu stāties pretim izaicinājumiem vairākos starptautiskos reģionos vienlaikus. Politika paredzēja palīdzību Ukrainai militārās aizsardzības veicināšanā, lai atbalstītu tās spējas pretoties Krievijas agresijai, Izraēlas centienus aizsargāties pret teroristiskajiem grupējumiem, kā arī rast risinājumus stratēģiskajiem drošības izaicinājumiem, ko rada Ķīna. Tāpat Dž. Baidena administrācija veltīja vēl lielākas investīcijas kodolspēku modernizācijā, kā arī paplašinātu ASV kodolspēku klātbūtni Eiropā. Liela uzmanība tika pievērsta tam, lai nodrošinātu, ka ASV kodolieroči saglabā uzticamību kā atturēšanas instruments gan pret Krieviju, gan citiem potenciāliem draudiem, piemēram, Ķīnu.

Kopumā ASV kodolpolitikas rāmējuma attīstība no 2014. līdz 2024. gadam parāda pakāpenisku pāreju no piesardzīgas atturēšanas un sadarbības rāmējuma uz izteiktāku draudu, paplašinātās atturēšanas un atturēšanas ticamības rāmējumu. B. Obamas administrācijas laikā dominēja atturēšanas un sabiedroto drošināšanas rāmējums, vienlaikus saglabājot uzsvaru uz stratēģisko stabilitāti, bruņojuma kontroli un izvairīšanos no kodoleskalācijas. D. Trampa administrācijas laikā rāmējums kļuva nevienmērīgāks: līdzās Krievijas radītā drauda un kodolatturēšanas nozīmes pieaugumam parādījās izteiktāks uzsvars uz sabiedroto atbildību, militāro spēju stiprināšanu un kodolspēju izmantojamības ticamību. Savukārt Dž. Baidena administrācijas laikā Krievijas drauda, NATO kolektīvās aizsardzības un paplašinātās atturēšanas rāmējumi kļuva savstarpēji ciešāk saistīti, īpaši pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā. Darba analīze rāda arī Baidena administrācijas lielāku uzsvaru uz kodolspēku modernizāciju un to ticamības saglabāšanu kā atturēšanas instrumentam.

Empīriskā analīze šo rāmējuma attīstību papildina ar būtisku secinājumu par tā iekšējo struktūru. Neatkarīgi no administrāciju atšķirībām paplašinātās atturēšanas ticamība pakāpeniski nostiprinās kā centrālais ASV kodolpolitikas rāmējuma organizējošais princips NATO kontekstā. Kodolieroči šajā rāmējumā galvenokārt funkcionē kā stratēģiskās garantijas un politiskās signalizācijas instruments, kamēr konvencionālās spējas saglabā primārā operacionālā atturēšanas instrumenta lomu. Vienlaikus, pieaugot Krievijas radītā apdraudējuma uztverei, arvien lielāku nozīmi iegūst eskalācijas pārvaldības rāmējums. Tādējādi empīriskie dati rāda, ka ASV kodolpolitikas rāmējuma transformācija nav vienkārši kodolieroču nozīmes

palielināšanās, bet gan paplašinātās atturēšanas, politiskās signalizācijas, konvencionālās aizsardzības un eskalācijas pārvaldības savstarpējās attiecības pārveide.

Baltijas valstu gadījums šajā kontekstā kalpo nevis kā patstāvīgs rāmējuma centrs, bet kā empīrisks tests ASV paplašinātās atturēšanas rāmējuma ticamībai. Analīze rāda, ka ASV kodolpolitikas diskursā Baltijas valstis lielākoties netiek rāmētas kā autonoms drošības objekts, bet tiek iekļautas plašākā NATO atturēšanas arhitektūrā, kuras centrā ir Krievijas atturēšana. Tādēļ Baltijas dimensijas nozīme otrā pētījuma jautājuma kontekstā izriet galvenokārt no tā, ko tā atklāj par ASV rāmējuma saturu, konsekvenci un transformāciju, nevis no Baltijas valstu pozīcijas kā tādas.

3. Kāda ir rāmēto Baltijas valstu drošības apdraudējumu dinamika rāmētās ASV kodolpolitikas kontekstā laikposmā no 2014. līdz 2024. gadam?

Darba analīze rāda, ka rāmēto Baltijas valstu drošības izaicinājumu dinamika ASV kodolpolitikas kontekstā nav lineāra, bet veidojas kā daudzslāņains un transformējošs diskursīvs process, kurā savstarpēji pārklājas administrāciju stratēģiskās prioritātes, NATO institucionālā atturēšanas loģika un drošības politikas aģentu interpretācijas. Katra prezidenta administrācija ir piekopusi atšķirīgu pieeju Baltijas reģiona drošības rāmējumam, tomēr šīs atšķirības nav reducējamas uz vienkāršu politisko kursu maiņu, bet atspoguļo plašāku naratīvu evolūciju ASV kodolpolitikas diskursā.

Katra prezidenta administrācija ir piekopusi atšķirīgu pieeju Baltijas reģiona drošības rāmējumam. Piemēram, Obamas administrācija fokusējās uz diplomātiskām vērtībām un sadarbību ar NATO, bet bija piesardzīgāka attiecībā uz kodolpolitikas eskalāciju. Trampa laikā ASV pieeja bija mainīgāka un vairāk vērsta uz sabiedroto finansiālo ieguldījumu aizsardzībā, kas Baltijas valstu līderiem radīja bažas. Tieši Donalda Trampa laikā rāmējums nav bijis monolīts, iekļaujot arī uz eskalāciju vērstus vēstījumus.

Spēka demonstrēšana, kas var izpausties gan vērienīgās mācībās, gan pastāvīgo sabiedroto spēku izvietošanā, ir labākais signāls agresoram, ka katras valsts un līdz ar to arī visas alianses aizsardzība tiek nopietni plānota. Pozīciju mīkstināšana un samazināšana tiks uztverta kā vājuma punkts, ko Krievija izmanto savās interesēs. Līdz ar to Baidena administrācijas rāmējumā parādās jau konkrēti signāli situācijā (kas netiek izslēgta), kurā Krievija ir pielietojusi kodolieročus. Rāmējums ietver gan militārās mācības, taktisko kodolieroču attīstību, gan pozīciju, ka kodolieroču izmantošana (tai skaitā limitētās karadarbībās kā Baltijas valstīs) saskarsies ar nopietnām – katastrofālām – sekām.

Pielietojot rāmēšanas analīzi, iespējams izdarīt secinājumus, ka administrāciju pieejas atšķiras, atspoguļojot gan stratēģisko konkurenci, gan nepieciešamību pēc kodolatturēšanas un ieroču kontroles. Piemēram, Obamas un Baidena administrācijas koncentrējas uz kodolgalviņu samazināšanu, kamēr Trampa administrācija izceļ spēku pozīcijas, tai skaitā meklējot atbildes uz *first strike* iespējamību.

Visās trijās administrācijās Krievija tiek uzsvērta kā agresīvs un destabilizējošs faktors starptautiskajā kārtībā, kas apdraud ASV intereses un globālo drošību. Baraka Obamas administrācijā Krievija tiek raksturota kā "būtisks drauds" starptautiskajai kārtībai un tiek uzsvērta nepieciešamība pēc spēcīgas Amerikas līderības. Tiek izcelta arī stratēģiskā stabilitāte un sadarbība kodolieroču izplatības novēršanas nepieciešamībā. Turpretī Donalda Trampa administrācija uzsver nacionālistisku pieeju, norādot, ka Krievija vēlas vājināt ASV ietekmi un šķelt tās sabiedrotos. Krievija tiek rāmēta kā galvenais pretinieks ar uzsvaru uz tās militāro spēku un kodolspējām. Džo Baidena administrācija uzsver Krieviju kā tūlītēju draudu brīvai un atvērtai starptautiskajai sistēmai, īpaši ņemot vērā tās iebrukumu Ukrainā. Tiek izcelta kolektīvā aizsardzība caur NATO un uzsvērta nepieciešamība pēc sadarbības ar sabiedrotajiem, lai kopīgi mazinātu to apdraudējumu, ko rada staptautiskajai drošības arhitektūrai Krievijas darbības.

Krievijas rāmējums ASV drošības politikā ir bijis dinamisks un neviendabīgs. Baraka Obamas administrācija uzsvēra nepieciešamību nostiprināt NATO un sadarboties ar sabiedrotajiem, kamēr Donalda Trampa administrācija piedāvāja transakcionālu pieeju, atzīstot Krievijas agresīvo raksturu, bet mēģinot veidot pozitīvas attiecības. Džo Baidena administrācija pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā uzsvēra Krieviju kā tūlītēju draudu brīvai un atvērtai starptautiskajai sistēmai, aicinot uz kolektīvu atbildi un atbalstot Ukrainu. Kopumā visās trijās administrācijās Krievija tiek rāmēta kā destabilizējošs spēks, tomēr tā ietekme uz ASV darbībām, pozīcijām un drošības drauda līmeni ir atšķīrusies no administrācijas uz administrāciju.

Papildus administrāciju pieeju salīdzinājumam empīriskā analīze ļauj identificēt arī stabilus dominējošos naratīvus, kas saglabājas visā analizētajā periodā. Intervijas rāda, ka Baltijas drošības rāmējums konsekventi strukturējas ap paplašinātās atturēšanas ticamību kā centrālo organizējošo principu. Vienlaikus šis rāmējums praksē funkcionē caur vairākiem savstarpēji pārklājošiem diskursīviem slāņiem: kodoldimensija tiek interpretēta kā politiskais signāls un stratēģiskās ticamības instruments, konvencionālā atturēšana kā primārais operacionālais mehānisms, bet eskalācijas pārvaldība kā centrālais stratēģiskais izaicinājums Baltijas scenārijā.

Interviju un anketēšanas analīze papildus izgaismo arī uztveres atšķirības starp dažādu līmeņu drošības politikas aģentiem. ASV politikas veidotāju un NATO institucionālo aktoru skatījumā, Baltijas drošība konsekventi tiek rāmēta plašākā atturēšanas arhitektūrā, savukārt, Baltijas amatpersonu skatījumā, tā biežāk tiek interpretēta caur tiešas drošības garantijas prizmu. Šī uztveres asimetrija atspoguļo dažādas drošības uztveres pozīcijas starp globālo un reģionālo perspektīvu, vienlaikus nepārkāpjot kopējo atturēšanas konsensu.

Kopumā, analizējot ASV kodolpolitikas rāmējuma interpretāciju Baltijas drošības diskursā, empīriskā analīze rāda, ka Baltijas valstis ASV kodolpolitikas diskursā reti tiek rāmētas kā autonoms drošības objekts, tomēr praksē tās arvien biežāk tiek uztvertas kā atturēšanas ticamības tests un potenciāls eskalācijas scenāriju atskaites punkts. Interviju materiāls ļauj identificēt daudzslāņainu rāmējuma struktūru, kurā paplašinātās atturēšanas ticamība kalpo kā centrālais organizējošais princips, savukārt kodoldimensija funkcionē galvenokārt kā politiskais signāls un eskalācijas kontroles instruments. Vienlaikus analīze izgaismo uztveres atšķirības starp ASV politikas veidotājiem un Baltijas amatpersonām, kas atspoguļo dažādas drošības uztveres pozīcijas starp globālo un reģionālo perspektīvu.

Publikāciju, ziņojumu un patentu saraksts par promocijas darba tēmu[416]

Publikācijas:

1. Vargulis, M. Forthcoming in 2026. The Evolution of the U.S. Security and Nuclear Deterrence Narratives Towards Baltic States (2010–2020). Security Dimensions.
2. Vargulis, M. 2025. Framing nuclear deterrence and international law: U.S. National Security Strategy and the construction of Russia as a threat (1987–2022), Socrates. Rīga Stradiņš University Faculty of Law Electronic Scientific Journal of Law. Volume 2025 (2025): Issue 3–33 (December 2025), https://reference-global.com/article/10.25143/socr.33.2025.3.82-89?tab=article
3. Vargulis, M. 2022. Framing the Baltic States in the US Security Policy Discourse During Donald Trump Administration. Security Dimensions. 40(2022): 80–96. doi: 10.5604/01.3001.0015.8155. https://securitydimensions.publisherspanel.com/article/158155/en
4. Vargulis, M. 2021. Digital Civic Engagement in the EU: Analysing Examples. Studia Europejskie – Studies in European Affairs. 4(2021): 84. https://journalse.com/digital-civic-engagement-in-the-eu-analysing-examples-tools-and-sentiment-in-latvia-and-estonia/

Ziņojumi un tēzes:

1. Vargulis, M. 2025. Participation in the International Scientific and Applied Research Conference "Modern Security Challenges and Strategies for Their Prevention – Towards a Secure Society". Rīga Stradiņš University, Riga, Latvia, 19 September 2025.
2. Vargulis, M. 2021. Framing the Baltic States in the US Security Policy Discourse during Donald Trump Jr. Administration. Oral presentation at the 2nd International Interdisciplinary Conference "PLACES". Rīga Stradiņš University, Riga, Latvia, 25 March 2021.
3. Vargulis, M. 2025. Speaker in the panel discussion "The Framing of U.S. Nuclear Policy and NATO's Deterrence Posture in the Baltic Context: The Perspective of Artificial Intelligence Application". Kharkiv International Legal Forum, Kharkiv, Ukraine (hybrid format), 25 September 2025.
4. Vargulis, M. 2021. Participation with presentation "Digital Democracy in the EU: The Case Study of Latvia". IAI Virtual Academic Conference, International Academic Institute, 16 June 2021.

[416] Promocijas darba rezultātu aprobācija notikusi ne tikai zinātnisko publikāciju un konferenču ietvaros, bet arī starptautiskā profesionālā un ekspertu vidē. Būtiska pētījuma daļas aprobācija veikta, autoram nepilnu gadu uzturoties un strādājot *Nuclear Threat Initiative* (*NTI*) Vašingtonā, ASV, kur pētījuma problemātika un secinājumi tika apspriesti ar vadošiem kodolpolitikas, kodolatturēšanas un starptautiskās drošības ekspertiem. Šī pieredze sniedza iespēju promocijas darbā izstrādātos teorētiskos un empīriskos secinājumus konfrontēt ar ASV kodolpolitikas ekspertu profesionālo skatījumu un precizēt pētījumā izmantotās interpretācijas.

Literatūras un avotu saraksts

Avoti:

1. Adler, E. 1997. Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations* 3, no. 3: 319–363.
2. Arms Control Association. The Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty at a Glance. *Arms Control Association*. Available: https://www.armscontrol.org/factsheets/INFtreaty
3. Biden, J. R. 2021. Remarks at the NATO Summit. Brussels, Belgium. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/06/14/remarks-by-president-biden-in-press-conference-3/
4. Biden, J. R. 2021. Remarks by President Biden in Press Conference at NATO Summit. *The White House*. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/06/14/remarks-by-president-biden-in-press-conference-3/
5. Biden, J. R. 2022. Statement from President Biden Commemorating 100 Years of U.S. Diplomatic Relations with our Baltic Allies. *The White House*. Available: https://www.white-house.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/28/statement-from-president-biden-commemorating-100-years-of-u-s-diplomatic-relations-with-our-baltic-allies/
6. Biden, J. R. 2023. Remarks by President Biden and NATO Secretary General Jens Stoltenberg. *The White House*. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/07/11/remarks-by-president-biden-and-nato-secretary-general-jens-stoltenberg-in-official-greeting/
7. Biden, J. R. 2022. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. March 26, 2022. https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/
8. Biden, J. R. 2022. Statement by President Joe Biden on the 100th Anniversary of U.S.–Baltic Diplomatic Relations. *The White House*. July 28, 2022. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/28/statement-by-president-joe-biden-on-the-100th-anniversary-of-u-s-baltic-diplomatic-relations/
9. Checkel, J. T. 1999. Norms, Institutions, and National Identity in Contemporary Europe. *International Studies Quarterly* 43, no. 1.
10. Checkel, J. T. 1998. The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics* 50, no. 2.
11. Congressional Research Service. Nuclear-Armed Sea-Launched Cruise Missile (SLCM-N). IF12084. Available: https://www.everycrsreport.com/reports/IF12084.html
12. Guzzini, S. 2011. *Constructivism in International Relations*. In International Encyclopedia of Political Science.
13. Kuus, M. 2011. *Geopolitics and Expertise: Knowledge and Authority in European Diplomacy*. Wiley-Blackwell.
14. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Latvija un Igaunija ar jumta līguma parakstīšanu sper soli tuvāk vēsturiski lielākajai investīcijai abu valstu pretgaisa aizsardzībā. 11. septembris. https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/latvija-un-igaunija-ar-jumta-liguma-parakstisanu-sper-soli-tuvak-vesturiski-lielakajai
15. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Valsts aizsardzības koncepcija 2023. *Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija*. Available: https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AM_VAK-2023_0.pdf
16. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2024. Latvija un Ukraina paraksta saprašanās memorandu kiberdrošības jomā. 24. augusts. https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/latvija-un-ukraina-paraksta-saprasanas-memorandu-kiberdrosibas-joma

17. Latvijas Republikas Saeima. 2023. Baltijas valstu un Polijas spīkeri: Ukrainas uzvara ir vienīgais ceļš uz miera atjaunošanu Eiropā. https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/31993-baltijas-valstu-un-polijas-spikeri-ukrainas-uzvara-ir-vienigais-cels-uz-miera-atjaunosanu-eiropa

18. Latvijas Republikas Ārlietu ministrija. 2022. Latvija pārtrauc dalību Centrālās un Austrumeiropas valstu sadarbības formātā ar Ķīnu. 11. augusts. https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/latvija-partrauc-dalibu-centralas-un-austrumeiropas-valstu-sadarbibas-formata-ar-kinu

19. LSM. 2018. Russia permanently stationing Iskander missiles in Kaliningrad. February 5, 2018. Available: https://eng.lsm.lv/article/society/defense/russia-permanently-stationing-iskander-missiles-in-kaliningrad.a266783/

20. Mammadov, Z. 2025The Cuban Missile Crisis. Journal of Advance Research in Social Science and Humanities 11, no. 1.

21. Meduza. 2024. Putin says Russia struck Ukraine's Dnipro with new experimental ballistic missile. November 21, 2024. Available: https://meduza.io/en/news/2024/11/21/putin-says-russia-struck-ukraine-s-dnipro-with-new-experimental-ballistic-missile

22. Ministry of Foreign Affairs of Estonia. 2022. Estonia will no longer participate in the cooperation format of Central and Eastern Europe and China. 11 August. https://vm.ee/en/news/estonia-will-no-longer-participate-cooperation-format-central-and-eastern-europe-and-china

23. National Archives and Records Administration. 2017. *Letter of Notification of Vice Presidential Records Release (Gore).* June 8, 2017. https://www.archives.gov/files/foia/pra-notifications/pdf/gore/rn-lmgvp-2017-090.pdf

24. National Archives and Records Administration. 2023. *George W. Bush Classified Records FOIA Log 2014–2022.* April 21, 2023. https://www.archives.gov/files/foia/pdf/lp-gwb-ndc-foia-log-2014-2022-redacted.pdf

25. National Archives and Records Administration. 2023. *RF 2019 FOIA Log.* April 27, 2023. https://www.archives.gov/files/foia/pdf/rf-2019-foia-log.pdf

26. NATO. 2010. Lisbon Summit Declaration. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68828.htm

27. NATO. 2010. Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68828.htm. Para 30

28. NATO. 2014. Wales Summit Declaration. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

29. NATO. 2016. Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the North Atlantic Council at the level of Defence Ministers. 26 October. https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2016/10/26/press-conference

30. NATO. 2016. Warsaw Summit Communiqué. *NATO Public Diplomacy Division*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

31. NATO. 2016. Warsaw Summit Communiqué. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

32. NATO. 2016. Key missile defence site declared operational. May 12, 2016. Available: https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2016/05/12/key-missile-defence-site-declared-operational

33. NATO. 2018. 19 NATO Allies and partners wrap up exercise Saber Strike 2018. 15 June. https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2018/06/15/19-nato-allies-and-partners-wrap-up-exercise-saber-strike-2018

34. NATO. 2018. NATO Readiness Initiative. *NATO*. Available: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_06/20180608_1806-NATO-Readiness-Initiative_en.pdf

35. NATO. 2019. Statement on Russia's failure to comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty. February 1, 2019. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm

36. NATO. 2020. NATO Nuclear Deterrence. Factsheet, February 2020. Available: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/2/pdf/200224-factsheet-nuclear-en.pdf

37. NATO. 2022. Madrid Summit Declaration. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm

38. NATO. 2022. NATO 2022 Strategic Concept. June 29, 2022. Available: https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/05/290622-strategic-concept.pdf

39. NATO. 2023. Vilnius Summit Communiqué. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

40. NATO Allied Air Command. 2024. NATO missile defence base in Poland now mission ready. July 11, 2024. Available: https://ac.nato.int/archive/2024/AegisAshore_POL_ready

41. Obama, B. 2010. *Nuclear Posture Review Report*. U.S. Department of Defense, April. Available: https://dod.defense.gov/portals/1/features/defensereviews/npr/2010_nuclear_posture_review_report.pdf

42. Obama, B. Remarks by President Obama and the Presidents of Estonia, Lithuania, and Latvia. 2:22 P.M. EDT. Available: https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/08/30/remarks-president-obama-and-presidents-estonia-lithuania-and-latvia

43. OSCE. 1992. Treaty on Open Skies. *OSCE*. Available: https://www.osce.org/library/14127

44. OSCE. 1992. Vienna Document 1992 of the Negotiations on Confidence- and Security-Building Measures. *OSCE*. Available: https://www.osce.org/fsc/86597

45. President of Russia. 2018. Presidential Address to the Federal Assembly. March 1, 2018. Available: https://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/russia/2018/russia-180301-kremlin01.htm

46. Reagan, R. 1983. Address to the Nation on Defense and National Security. March 23, 1983. The American Presidency Project. Available: https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-nation-defense-and-national-security

47. Reagan, R. 1990. *An American Life*. New York: Simon & Schuster.

48. RFE/RL. 2024. Putin Signs New Doctrine Widening Rules On Nuclear Weapons Use. November 19, 2024. Available: https://www.rferl.org/a/putin-nuclear-doctrine-update/33207832.html

49. RIA Novosti. 2008. Russia to deploy Iskander missiles near Polish border – Medvedev. November 5, 2008. Available: https://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/russia/2008/russia-081105-rianovosti06.htm

50. Ronald Reagan Presidential Library. 2023. *40 654 TR 123 01 001 012 2023.* July 4, 2023. https://www.reaganlibrary.gov/public/2023-07/40-654-TR123-01-001-012-2023.pdf

51. Russian Federation. 2014. *Military Doctrine of the Russian Federation*, approved on December 25, 2014. Available: https://rusemb.org.uk/press/2029

52. Schake, K. 2017. America vs the West: Can the Liberal World Order Be Preserved? Foreign Affairs 96, no. 3.

53. Sultonovich, K. J. et al. 2025.The History of the Creation of Nuclear Weapons… *IJIERT* 12, no. 6.

54. TASS. 2023. First Russian nuclear warheads delivered to Belarus — Putin. June 16, 2023. Available: https://tass.com/politics/1634139

55. The Irish Times. 2020. Macron says France's nuclear weapons vital for Europe's security. February 7, 2020. Available: https://www.irishtimes.com/news/world/europe/macron-says-france-s-nuclear-weapons-vital-for-europe-s-security-1.4165749

56. *The White House*, President Donald J. Trump to Withdraw the United States from the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty, *The White House Archives*, October 20, 2018. Available: https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-withdraw-united-states-intermediate-range-nuclear-forces-inf-treaty/

57. The White House. Climate and Environment. *The White House*. Available: https://www.whitehouse.gov/climate/

58. The White House. Indo-Pacific Strategy of the United States. *The White House*, 2022. Available: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf

59. The White House. U.S.-Russia Relations: 'Reset' Fact Sheet. *The White House Archives*. Available: https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet

60. The White House. 2001. President Discusses National Missile Defense. December 13, 2001. Available: https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/12/20011213-4.html

61. The White House. 2010. *Report to Congress: Assistance for Eastern Europe and the Baltic States with Assistance for the Independent States.* June 25, 2010. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/omb/assets/legislative_reports/

62. The White House. 2011. Fact Sheet: The Open Government Partnership. September 20, 2011. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/09/20/fact-sheet-open-government-partnership

63. The White House. 2013. Joint Statement by Kingdom of Denmark, Republic of Finland, Republic of Iceland, Kingdom of Norway, Kingdom of Sweden, and the United States of America. September 4, 2013. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/04/joint-statement-kingdom-denmark-republic-finland-republic-iceland-kingdom

64. The White House. 2013. President Obama Meets with Baltic Leaders. August 30, 2013. https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2013/08/30/president-obama-meets-baltic-leaders

65. The White House. 2013. Statement on Additional Countries in Support of September 6 Joint Statement on Syria. September 9, 2013. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/09/statement-additional-countries-support-september-6-joint-statement-syria

66. The White House. 2013. West Wing Week: 09/06/13 or 'Stronger Together.' September 6, 2013. https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2013/09/06/west-wing-week-090613-or-stronger-together

67. The White House. 2013. *2013 U.S. IPEC Joint Strategic Plan.* June 19, 2013. https://obama-whitehouse.archives.gov/sites/default/files/omb/IPEC/2013-us-ipec-joint-strategic-plan.pdf

68. The White House. 2013. *Administration Strategy on Mitigating the Theft of U.S. Trade Secrets.* February 20, 2013. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/omb/IPEC/admin_strategy_on_mitigating_theft_of_u_s_trade_secrets.pdf

69. The White House. 2014. President Obama Addresses the People of Estonia. September 3, 2014. https://obamawhitehouse.archives.gov/photos-and-video/video/2014/09/03/president-obama-addresses-people-estonia

70. The White House. 2014. Presidents of the U.S., Estonia, Latvia, and Lithuania Deliver Remarks. September 3, 2014. https://obamawhitehouse.archives.gov/photos-and-video/video/2014/09/03/presidents-us-estonia-latvia-and-lithuania-deliver-remarks

71. The White House. 2014. The President's Trip to Estonia and the United Kingdom. September 2014. https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/estonia-uk-trip

72. The White House. 2015. A Cup of Tea with the President. April 3, 2015. https://obama-whitehouse.archives.gov/blog/2015/04/03/cup-tea-president-trade-oregon

73. The White House. 2015. *National Security Strategy.* February 2015. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf

74. The White House. 2016. Address by President Obama to the 71st Session of the United Nations General Assembly. September 20, 2016. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/09/20/address-president-obama-71st-session-united-nations-general-assembly

75. The White House. 2016. ASSISTANCE FOR EASTERN EUROPE AND THE BALTIC STATES Program and Financing. January 30, 2016. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/omb/budget/fy2017/assets/sta.pdf

76. The White House. 2016. Exit Memo: Department of Defense.

77. The White House. 2016. Fact Sheet: NATO Warsaw Summit. *The White House Archives*. Available: https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/07/08/fact-sheet-nato-warsaw-summit

78. The White House. 2016. FACT SHEET: U.S. Assurance and Deterrence Efforts in Support of NATO Allies. July 8, 2016. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/07/08/fact-sheet-us-assurance-and-deterrence-efforts-support-nato-allies

79. The White House. 2016. Presidential Determination – Refugee Admissions for Fiscal Year 2017. September 28, 2016. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/09/28/presidential-determination-refugee-admissions-fiscal-year-2017

80. The White House. 2016. Remarks by President Obama at Strasbourg Town Hall.

81. The White House. 2016. U.S.-Nordic Leaders' Summit Joint Statement. May 13, 2016. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/05/13/us-nordic-leaders-summit-joint-statement

82. The White House. 2017. Press Briefing by Press Secretary Josh Earnest, 1/12/2017. January 13, 2017. https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2017/01/13/press-briefing-press-secretary-josh-earnest-1122017

83. The White House. 2017. Readout of the Vice President's Meeting with the Presidents of Lithuania, Latvia, and Estonia. February 18.

84. The White House. 2017. Remarks by the Vice President at the Munich Security Conference. February 18.

85. The White House. 2017. Remarks by the Vice President with Baltic Leaders in a JPA.

86. The White House. 2018. President Donald J. Trump's Support for Estonia, Latvia, and Lithuania. *The White House Archives*. Available: https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-support-estonia-latvia-lithuania/

87. The White House. 2018. Presidential Memorandum for the Secretary of State. October 4.

88. The White House. 2018. Remarks by LTG H.R. McMaster at Atlantic Council Baltic Summit Dinner. April 3.

89. The White House. 2018. Remarks by President Trump and President Duda of the Republic of Poland in Joint Press Conference. September 18.

90. The White House. 2018. Remarks by President Trump at Press Conference After NATO Summit. July 12.

91. The White House. 2018. Remarks by President Trump Before a Working Lunch with Heads of the Baltic States. April 3.

92. The White House. 2018. Remarks by President Trump to the 73rd Session of the United Nations General Assembly. September 25.

93. The White House. 2018. Remarks by Vice President Pence at 'Tax Cuts to Put America First' Event. July 19.

94. The White House. 2018. Statement from the Press Secretary on the United States–Baltic Summit. February 23.

95. The White House. 2019. President Donald J. Trump Announces Intent to Nominate and Appoint Personnel to Key Administration Posts. July 22.

96. The White House. 2019. President Donald J. Trump is Celebrating 100 Years of Successful Diplomatic Relations with Finland. October 2.

97. The White House. 2019. Presidential Determination on Refugee Admissions for Fiscal Year 2020. November 1.

98. The White House. 2019. Remarks by President Trump and Chancellor Merkel Before Bilateral Meeting. December 4.

99. The White House. 2019. Remarks by President Trump and President Duda of the Republic of Poland in Joint Press Conference. June 12.

100. The White House. 2019. Remarks by Vice President Pence and President Jóhannesson of Iceland in a Meeting. September 4.

101. The White House. 2019. Remarks by Vice President Pence at NATO Engages: The Alliance at 70. April 3.

102. The White House. 2020. Joint Statement by President Donald J. Trump and President Andrzej Duda. June 24.

103. The White House. 2020. Presidential Determination on Refugee Admissions for Fiscal Year 2021. October 28.

104. The White House. 2020. Remarks by President Trump and President Duda of the Republic of Poland in Joint Press Conference. June 24.

105. The White House. 2021. Remarks by President Biden in Press Conference. *The White House*. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/06/16/remarks-by-president-biden-in-press-conference-4/

106. The White House. 2022. Fact Sheet: United States Defense Contributions to Europe. June 29, 2022. https://www.whitehouse.gov/

107. The White House. 2022. Remarks by President Biden on Russia's Actions Toward Ukraine. February 22, 2022. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/22/remarks-by-president-biden-on-russias-actions-toward-ukraine/

108. The White House. 2022. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. *The White House*. Available: https://www.white-house.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/

109. The White House. 2023. Joint Statement by President Biden and President von der Leyen. *The White House*. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/03/10/joint-statement-by-president-biden-and-president-von-der-leyen-2/

110. The White House. 2023. Remarks by President Biden at Vilnius Summit. July 11, 2023. https://www.whitehouse.gov/

111. The White House. 2023. Statement from President Joe Biden on International Day of Democracy. *The White House*. Available: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/09/15/statement-from-president-joe-biden-on-international-day-of-democracy/

112. The White House. 2024. Joint Statement by the United States and the Baltic States. 2024. https://www.whitehouse.gov/

113. The White House. 2024. Joint Statement from United States and Germany on Long-Range Fires Deployment in Germany. July 10, 2024. Available: https://bidenwhite-house.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2024/07/10/joint-statement-from-united-states-and-germany-on-long-range-fires-deployment-in-germany

114. The White House. 2024. Remarks by President Biden Before the 79th Session of the United Nations General Assembly – New York, NY. *The White House*. Available: https://www.white-house.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/09/24/remarks-by-president-biden-before-the-79th-session-of-the-united-nations-general-assembly-new-york-ny/

115. TheWhiteHouse. 2018. President Trump Hosts a Joint Press Conference with the Baltic States Heads of Government. Available: https://www.youtube.com/watch?v=qi1N026zanA&t=4409s

116. Trump, Donald J. 2018. Remarks by President Trump and the Baltic Heads of State in Joint Press Conference. *The White House*. April 3, 2018. https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-baltic-heads-state-joint-press-conference/

117. U.S. Department of Defense. 2015. Dempsey: Russia Presents Greatest Threat to National Security. U.S. Department of Defense, July 9. Available: https://www.defense.gov/News/Article/604881/

118. U.S. Department of Defense. 2017. Remarks by Secretary Mattis at an Enhanced Honor Cordon and Meeting Welcoming Lithuania Minister of National Defence Karoblis to the Pentagon. U.S. Department of Defense. Available: https://www.defense.gov/Newsroom/Transcripts/Transcript/Article/1701008/remarks-by-secretary-mattis-at-an-enhanced-honor-cordon-and-meeting-welcoming-l/

119. U.S. Department of Defense. 2018. Nuclear Posture Review. Washington, DC: Office of the Secretary of Defense.

120. U.S. Department of Defense. 2022. Nuclear Posture Review. Washington, DC: Office of the Secretary of Defense.

121. U.S. Department of State. The Welles Declaration. *Office of the Historian*. Available: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1933-39v01/d394

122. U.S. Department of State. 2022. *National Defense Strategy*. Available: https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.PDF

123. U.S. National Security Strategy. 2017. *U.S. National Security Strategy*. Available: https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf

124. Wæver, O. 1995. Securitization and Desecuritization. In *On Security*.

125. Woolf, A. F. 2022. The New START Treaty: Central Limits and Key Provisions. CRS.

Literatūra:

126. *An Open Letter to the Obama Administration from Central and Eastern Europe*. Available: https://icds.ee/en/an-open-letter-to-the-obama-administration-from-central-and-eastern-europe/

127. Biscop, S. 2019. *European Strategic Autonomy: Bringing the Member States Back In*. NATO Defense College Policy Brief, no. 31.

128. Carnegie Endowment. *Russian Military Doctrine*. Available: https://carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf

129. Charmaz, K. 2014. *Constructing Grounded Theory.* 2nd ed. London: Sage.

130. Cohen, A. 1998. *Israel and the Bomb.* New York: Columbia University Press.

131. Davenport, K. 2023. *The Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) at a Glance*. Arms Control Association.

132. Finnemore, M. 1996. *National Interests in International Society.* Ithaca: Cornell University Press.

133. Fitzpatrick, M. 2008. *Iran's Nuclear Crisis: Avoiding Worst-Case Outcomes.* London: Routledge.

134. Gaddis, J. L. 1986. The Long Peace: Elements of Stability in the Postwar International System. *International Security* 10(4).

135. George, A. L., and Smoke, R. 1974. *Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice*. New York: Columbia University Press.

136. Hoffman, B. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press, 120. 7. Morgan, P. M. 1977. *Deterrence: A Conceptual Analysis*. (SAGE Library of Social Research).

https://www.pism.pl/webroot/upload/files/Raport/PISM%20Report%20NATO%20Nuclear%20Adaptation.pdf

137. Jervis, R. 1976. *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press, 58–70.

138. Jones, M. 2010. *After Hiroshima: The United States, Race, and Nuclear Weapons in Asia, 1945–1965.* Cambridge: Cambridge University Press.

139. Kacprzyk, A. 2017. NATO Nuclear Adaptation at a Crossroads. *Polish Institute of International Affairs*, 10. Available:

140. Katzenstein, P. J. 1996. ed. *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics.* New York: Columbia University Press.

141. Korda, M., and Kristensen, H. 2023. Increasing Evidence that the US Air Force's Nuclear Mission May Be Returning to UK Soil. *Federation of American Scientists*. Available: https://fas.org.

142. Kratochwil, F. 1989. *Rules, Norms, and Decisions: On the Conditions of Practical and Legal Reasoning in International Relations and Domestic Affairs.* Cambridge: Cambridge University Press.

143. Kulesa, Ł. 2022. *Poland and Nuclear Sharing: Opportunities and Risks*. European Leadership Network.

144. Lodgaard, S. 2011. *Nuclear Disarmament and Non-Proliferation: Towards a Nuclear-Weapon-Free World?* London: Routledge.

145. Maurer, J. H. 1995. *The Outbreak of the First World War: Strategic Planning, Crisis Decision Making, and Deterrence Failure*. Westport, CT: Praeger.

146. Milevskis, L. 2019. *Rietumu Austrumi: mūsdienu Baltijas aizsardzība no stratēģiskā viedokļa*. Rīga: Apgāds Jumava.

147. Moegling, K. 2026. *End of the New START Treaty: Major Powers Evade Control over Their Nuclear Weapons*. ResearchGate, February 2026.

148. Morgan, P. M. 1977. *Deterrence: A Conceptual Analysis*. (SAGE Library of Social Research).

149. National Research Council. 2012. *The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty: Technical Issues for the United States.*Washington, DC: National Academies Press.

150. Obama, B. 2014. Remarks by President Obama and the Leaders of the Baltic States in Multilateral Meeting. *The White House Archives*, September 3, Available: https://obamawhite-house.archives.gov/the-press-office/2014/09/03/remarks-president-obama-and-leaders-baltic-states-multilateral-meeting.

151. Onuf, N. 1989. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations.* Columbia: University of South Carolina Press.

152. Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge.

153. Pifer, S. 2011. *NATO, Nuclear Weapons and Arms Control*. *Brookings Institution*. Available: https://www.brookings.edu/research/nato-nuclear-weapons-and-arms-control/

154. Pifer, S. 2017. *The Eagle and the Trident: U.S.–Ukraine Relations in Turbulent Times.* Washington, DC: Brookings Institution Press.

155. Potter, W. C. 2017. *The Nuclear Suppliers Group and the Future of Nuclear Nonproliferation.* London: Routledge.

156. Qaiser, J. A., and Horst W. *A Wake-Up Call for Europe. Diplomatic Council*. Accessed March 12, 2026. https://www.diplomatic-council.org/node/1061.

157. Rhodes, R. 1995. *Dark Sun: The Making of the Hydrogen Bomb.* New York: Simon & Schuster.

158. Roberts, B. 2016. *The Case for U.S. Nuclear Weapons in the 21st Century.* Stanford: Stanford University Press.

159. Rynning, S. 2024. *NATO: From Cold War to Ukraine, a History of the World's Most Powerful Alliance.* New Haven: Yale University Press.

160. Shaker, M. I. 1980. *The Nuclear Non-Proliferation Treaty: Origin and Implementation, 1959–1979.* London: Oceana Publications.

161. Shlapak, D. A., and Johnson, M. 2016. *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics*. Santa Monica: RAND Corporation.

162. Silverman, D. 2015. *Interpreting Qualitative Data.* 5th ed. London: Sage.

163. Smit, C. R., and Snidal, D. 2008. The Constructivist Turn in International Relations Theory. In *The Oxford Handbook of International Relations*, edited by C. Reus-Smit and D. Snidal, 300. Oxford: Oxford University Press. Accessed October 7, 2024. https://faculty.wcas.northwestern.edu/ihu355/Home_files/17-Smit-Snidal-c17.pdf

164. Snyder, G. H. 1959. Deterrence by Denial and Punishment. Princeton: Princeton University Centre of International Studies.

165. Zehfuss, M. 2001. Constructivisms in International Relations: Wendt, Onuf, and Kratochwil. In *Constructing International Relations: The Next Generation*, edited by K. M. Fierke and K. E. Jørgensen. Armonk, NY: M.E. Sharpe Publications.

Periodiskie izdevumi:

166. Adler, Emanuel. Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations* 3, no. 3 (1997): 319–363.

167. Al Jazeera. 2024. How Much Does Each NATO Country Spend in 2024? *Al Jazeera News*. Available: https://www.aljazeera.com/news/2024/7/11/how-much-does-each-nato-country-spend-in-2024#:~=In%202014%2C%20NATO%20allies%20in,their%20collective%20-GDP%2C%20to%20defence

168. Associated Press. 2023. Russia Suspends Last Nuclear Arms Pact with the U.S., *AP News*, February 21, 2023. Available: https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-putin-biden-nuclear-weapons-90cb3bb3499a5e211095b3f93173a575

169. Barigazzi, J. 2023. France Wants Europe to Have a Bigger Say on Nuclear Weapons. *Politico*. Available: https://www.politico.eu/article/france-nuclear-weapons-sorbonne-emmanuel-macron-russia-ukraine-war-europe-security/

170. Baron Public Affairs. 2023. Understanding Trumpism: Nationalism, Populism, and Industrialism. *Baron Public Affairs*. Available: https://www.baronpa.com/library/understanding-trumpism-nationalism-populism-and-industrialism/

171. BBC News. 2018. Why NATO Is Expanding East. *BBC News*. Available: https://www.bbc.com/news/world-europe-44799027

172. BBC News. 2023. What Are NATO's Nuclear Weapons For? *BBC News*. Available: https://www.bbc.com/news/articles/cp9580kgp09o

173. Betts, R. K. 1987. The New Threat: The Politics of Military Strategy. *Foreign Affairs* 66(6).

174. Campbell, D. 1998. *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Rev. ed. Minneapolis: University of Minnesota Press.

175. Checkel, Jeffrey T. Norms, Institutions, and National Identity in Contemporary Europe. *International Studies Quarterly*43, no. 1 (1999): 83–114.

176. Checkel, Jeffrey T. The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics* 50, no. 2 (1998): 324–348.

177. CNN.com. 2018. State of the Union 2018: Read the Full Transcript. CNN.com. Available: https://edition.cnn.com/2018/01/30/politics/2018-state-of-the-union-transcript/index.html

178. Cooper, H., and Schmitt, E. 2021. Biden Halts Trump's Planned Withdrawal of U.S. Troops from Germany. *The New York Times*. Available: https://www.nytimes.com/2021/02/04/us/politics/biden-germany-troops-trump.html

179. Creedon, M. R. 2013. Nuclear Weapons Modernization Programs. *Hearing before the Committee on Armed Services, House of Representatives*. Available: https://www.hsdl.org/?view-&did=755532

180. C-span. 2017. Vice President Pence Meeting with Baltic Leaders. C-span. Available: https://www.c-span.org/video/?431982-1/vice-president-reassures-baltic-leaders

181. CubaSí. 2024. Russia to Form 3 New Divisions to Counter NATO Buildup. *CubaSí*. Available: https://cubasi.cu/en/world/item/7683-russia-to-form-3-new-divisions-to-counter-nato-buildup

182. Daddow, O. 2010. *International Relations Theory*. Los Angeles, London, New Delhi, etc.: SAGE.

183. Detsch, J., and Gramer, R. 2024. Russia's Nuclear Weapons in Belarus Are More than Just a Message. *Foreign Policy*. Available: https://foreignpolicy.com/2024/03/14/russia-nuclear-weapons-belarus-putin/

184. Diena. 2023. Nausėda aicina pastiprināt Suvalku koridora aizsardzību no abām pusēm. *Diena*. Available: https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/nauseda-aicina-pastiprinat-suvalku-koridora-aizsardzibu-no-abam-pusem-14277804

185. Edelman, E., and Miller, F. C. 2023. An Ongoing and Necessary Renaissance: NATO's Nuclear Posture. *Center for Strategic and Budgetary Assessments*. Available: https://csba-online.org/research/publications/an-ongoing-and-necessary-renaissance-natos-nuclear-posture/publication/1

186. Egeland, K. 2020. NATO's Nuclear Dilemmas: How Europe Shields US Policy from UN Pressure. *Diplomacy & Statecraft* 31(1): 145. Available: https://sciencespo.hal.science/hal-03455910/file/2020_egeland_nato-nuclear-alliance_diplomacy-and-statecraft_31-1.pdf

187. Elysee. 2023. Globsec Summit in Bratislava. *Elysee*. Available: https://www.elysee.fr/en/em-manuel-macron/2023/06/01/globsec-summit-in-bratislava

188. Entman, R. M. 2003. Framing Effects in International Relations. *Journal of Communication*52(4).

189. Entman, Robert M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Journal of Communication 43, no. 4 (1993): 51–58. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

190. ERR News. 2022. Kallas: Estonia would be 'wiped from map' under existing NATO plans. *ERR News*. Available: https://news.err.ee/1608638245/kallas-estonia-would-be-wiped-from-map-under-existing-nato-plans

191. Fallon, M. 2017. Opinion: Corbyn's Nuclear Wand Waving Would Play Russian Roulette with Our Safety. *Sky News*. Available: https://news.sky.com/story/opinion-corbyns-nuclear-wand-waving-would-play-russian-roulette-with-our-safety-11059316

192. Finnemore, M. and Wendt, A. 2024. When 'Old' Constructivism Was New: Reflections on Classical Constructivism. *Perspectives on Politics* 22, no. 4: 1248–1261.

193. Flanagan, S. J., and Radin, A. 2021. *Managing Hazardous Chemical Waste: Mitigating Risks in Europe and the United States*. RAND Corporation. Available: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA454-1.html

194. Frisch, D. 1993. Reasons for Framing Effects. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*.

195. FT.com. 2019. Trump's State of the Union Address 2019 Transcript Annotated. FT.com. Available: https://ig.ft.com/us-sotu-2019/

196. Gaddis, J. L. 1986. The Long Peace: Elements of Stability in the Postwar International System. *International Security* 10(4).

197. Galeotti, M. 2020. The Baltic States as Targets and Levers: The Role of the Region in Russian Strategy. *George C. Marshall European Center for Security Studies*. Available: https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/baltic-states-targets-and-levers-role-region-russian-strategy-0

198. Gamson, W. A., and Modigliani, A. 1989. Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology* 95(1).

199. Gera, V. 2022. Poland Says It's in Talks with US about Hosting Nuclear Weapons under NATO Program. *AP News*. Available: https://apnews.com/article/poland-nuclear-weapons-nato-russia-ukraine-d92c508d6ff53683a25f1bc62d256f86

200. Groupe d'études géopolitiques. 2021. The Macron Doctrine. *Groupe d'études géopolitiques*. Available: https://geopolitique.eu/en/2020/11/16/the-macron-doctrine/

201. Hodges, B., Speranza, L., and Viksnins, K. 2022. Bolstering the Baltics: Accelerated Security Assistance. *CEPA*. Available: https://cepa.org/article/bolstering-the-baltics-accelerated-security-assistance/

202. Hoffman, B. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

203. Hopf, T. 1998. The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security* 23, no. 1: 171–200.

204. International Center for Defence and Security. 2009. An Open Letter to the Obama Administration from Central and Eastern Europe. *ICDS*. Available: https://icds.ee/en/an-open-letter-to-the-obama-administration-from-central-and-eastern-europe/

205. Intervija Nr. 4. ar Imantu Lieģi. Bijušais Latvijas vēstnieks, diplomāts, kā arī Latvijas aizsardzības ministrs. Intervija sniegta anonīmi. [12.12.2022.]

206. Jackson, R., and Sorensen, G. 2003. *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press.

207. Jervis, R. 1976. *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press.

208. Jervis, R. 1979. Deterrence Theory Revisited. *World Politics* 31(2): 289–324.

209. Kacprzyk, A. 2017. NATO Nuclear Adaptation at a Crossroads. *Polish Institute of International Affairs*, Piekļūts: December 2, 2023, p. 11. Available: https://www.pism.pl/webroot/upload/files/Raport/PISM%20Report%20NATO%20Nuclear%20Adaptation.pdf

210. Kehler, R. 2012. Statement to the US Congress. 12. marts. Available: https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/13-09%20-%203-12-13.pdf

211. Knopf, J. W. 2010. The Fourth Wave in Deterrence Research. *Contemporary Security Policy* 31(1): 1–33.

212. Krievijas Federācijas Ārlietu ministrija. 2023. Statement on Foreign Policy Issues. *Krievijas Federācijas Ārlietu ministrija*. Available: https://mid.ru/1468923/?TSPD_101_R0=08765fb817ab2000390c8541d60ac95fe68e06c2b33942275f61582454fe33e6ad432a84c0beef7b0823d2da541430000edd2c0927fa1b1d5354f41c835566fbaf1103e5b876ff639a0ea1765936798691ba4b9fb8bbb75648fb7894b84dae04

213. Kristensen, H. M., and Korda, M. 2021. Nuclear Notebook: United States Nuclear Weapons, 2021. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 77(1): 473.

214. Kristensen, H. M., Korda, M., Johns, E., and Knight, M. 2024. Russian nuclear weapons, 2024. Bulletin of the Atomic Scientists 80(2). Available: https://doi.org/10.1080/00963402.2024.2329023

215. LaGrone, S. 2018. Mattis Says NATO's Four Thirties Force Structure Shows Political Strength. *USNI News*. Available: https://news.usni.org/2018/08/30/mattis-says-natos-four-thirties-force-structure-shows-political-strength

216. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2023. Veikta iedzīvotāju aptauja par aktuāliem aizsardzības jautājumiem. *Aizsardzības ministrija*. Available: https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/veikta-iedzivotaju-aptauja-par-aktualiem-aizsardzibas-jautajumiem

217. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2024. Budžeta Infografika (2024). *Aizsardzības ministrija*. Available: https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/Budžeta%20infografika%20%282024%29.jpg

218. Latvijas Republikas Ārlietu ministrija. 2015. Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums Saeimai par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos. *Latvijas Republikas Ārlietu ministrija*. Available: https://www.mfa.gov.lv/lv/media/403/download

219. Lebow, R. N. 1982. Misconceptions in American Strategic Assessment. *Political Science Quarterly*.

220. Lebow, R. N., and Stein, J. G. 1989. Rational Deterrence Theory: I Think, Therefore I Deter. *World Politics* 41(2): 208–224.

221. Lupovici, A. 2010. The Emerging Fourth Wave of Deterrence Theory – Toward a New Research Agenda. *International Studies Quarterly* 54(3): 705–732.

222. Levite, A. E. 2002/03. Never Say Never Again: Nuclear Reversal Revisited. *International Security* 27, no. 3: 59–88.

223. LRT. 2022. Lavrov Claims 'Russophobic' Baltics and Poland Guiding NATO Policy. *LRT*. Available: https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1594604/lavrov-claims-russophobic-baltics-and-poland-guiding-nato-policy

224. Major, C. and Mölling C. NATO's Strategic Adaptation after Russia's War against Ukraine. *Survival* 64, no. 4 (2022): 7–28.

225. Mckeon, B. P. 2015. Statement to the US Congress. 1. decembris. Available: http://docs.house.gov/meetings/FA/FA18/20151201/104226/HHRG-114-FA18-Wstate-McKeonB-20151201.pdf

226. Mintz, A., and Redd, S. B. 2003. Framing Effects in International Relations. *Synthese* 135(2): 199.

227. Mix, D. E. 2022. Estonia, Latvia, and Lithuania: Background on U.S.–Baltic Relations. *Congressional Research Service*. Available: https://sgp.fas.org/crs/row/R46139.pdf

228. Morgan, P. M. 1977. *Deterrence: A Conceptual Analysis*. (SAGE Library of Social Research).

229. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE). 2016. NATO Recognises Cyberspace as a Domain of Operations at Warsaw Summit. *CCDCOE*. Available: https://ccdcoe.org/incyder-articles/nato-recognises-cyberspace-as-a-domain-of-operations-at-warsaw-summit/

230. NATO. 2010. Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. Lisbon, § 17.

231. NATO. 2010. Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. Lisbon, § 26.

232. NATO. 2022. Collective Defence – Article 5. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm

233. NATO. 2022. NATO Nuclear Sharing Arrangements. *NATO*. Available: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/2/pdf/220204-factsheet-nuclear-sharing-arrange.pdf

234. NATO. 2023. Boosting NATO's Presence in the East and Ensuring Effective Deterrence and Defence. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_136388.htm

235. NATO. 2023. NATO's Nuclear Deterrence Policy and Forces. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50069.htm

236. NATO. 2023. NATO's Nuclear Deterrence Policy and Posture. *YouTube* video, 1:14:32. 28. jūnijs. Available: https://www.youtube.com/watch?v=bWAnzKtFPkE

237. NATO. NATO's Nuclear Deterrence Policy and Forces. *NATO*. Available: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm

238. Onuf, N. G. 2013. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Routledge.

239. Quackenbush, S. L. 2006. Not Only Whether but Whom: Three-Party Extended Deterrence. *Journal of Conflict Resolution* 50(4): 562–583.

240. Reif, K. 2018. US Nuclear Modernization Programs. *Arms Control Association*. Available: https://www.armscontrol.org/factsheets/USNuclearModernization

241. Reiter, D., and Poast, P. 2021. *The Truth About Tripwires: Why Small Force Deployments Do Not Deter Aggression*. Iegūts no: http://dx.doi.org/10.26153/tsw/13989

242. Responsible Statecraft. Ukraine Peace Talks? Most Americans Support That, New Poll Finds. *Responsible Statecraft*. Available: https://responsiblestatecraft.org/ukraine-peace-talks-poll/

243. Reuters. 2018. Germany Would Oppose New Nuclear Missiles in Europe: Foreign Minister. *Reuters*. Available: https://www.reuters.com/article/world/germany-would-oppose-new-nuclear-missiles-in-europe-foreign-minister-idUSKCN1OQ0CF/

244. RFERL. 2015. Power Projection: Comparing NATO And Russian Military Exercises. *RFERL*. Available: https://www.rferl.org/a/data-visualization-nato-russia-exercises/27212161.html

245. Rhodan, M. 2014. Latvia Prepares for War Games as NATO Eyes Russia. *Time*. Available: https://time.com/3490341/latvia-russia-nato-war-games/

246. Rostoks, T. 2022. Latvia and the U.S.: Defence Cooperation. *National Defence Academy of Latvia*, 96. Available: https://www.naa.mil.lv/sites/naa/files/document/Rostoks-Latvia-and-the-US-defence-cooperation-2022.pdf

247. Sagan, S. D. The Causes of Nuclear Weapons Proliferation. *Annual Review of Political Science* 14 (2011): 225–244.

248. Sargs.lv. 2021. Baltijas valstu ārlietu ministri aicina ASV Ķīnas izaicinājumu ēnā neatstāt Krievijas draudus. *Sargs.lv*. Available: https://www.sargs.lv/lv/viedoklis/2021-10-20/baltijas-valstu-arlietu-ministri-aicina-asv-kinas-izaicinajumu-ena-neatstat

249. Sargs.lv. 2022. Ģenerālis M. Milijs: ASV cieši uzmana kodolieroču statusu ne tikai Krievijā, bet arī citās valstīs. *Sargs.lv*. Available: https://www.sargs.lv/lv/latvija/2022-03-05/generalis-m-milijs-asv-ciesi-uzmana-kodolieroču-statusu-ne-tikai-krievija-bet

250. Schofield, H. 2023. Germany's Ostpolitik under Fire amid Ukraine War. *BBC News*. Available: https://www.bbc.com/news/world-europe-68575251

251. Scholz, O. 2022. Policy Statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag. *Bundestag*. Available: https://www.bundes-regierung.de/breg-en/news/policy-statement-by-olaf-scholz-2008378

252. Śliwa, Z., Kalinowski, R., and Petraitis, D. Toward Comprehensive Defense: The Case of the Baltic States since 2014. *Academia*. Available: https://www.academia.edu/67181996/Toward_Comprehensive_Defense_The_Case_of_the_Baltic_States_since_2014

253. Smith, J. 2024. Changes in U.S. Security Policy after Russian Aggression in Ukraine. *Foreign Affairs*. Available: https://www.foreignaffairs.com/russian-aggression-policy

254. Snow, David A., and Robert D. Benford. Master Frames and Cycles of Protest. In *Frontiers in Social Movement Theory*, edited by Aldon D. Morris and Carol McClurg Mueller, 133–155. New Haven: Yale University Press, 1992.

255. Snyder, G. H. 1981. Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security. *The Journal of Conflict Resolution*, 25, nr. 4.

256. Sputnik. 2016. Putins: Krievija ir spiesta reaģēt uz NATO agresīvo retoriku. *Sputnik*. Available: http://sputniknewslv.com/Russia/20160622/2077776.html

257. Stoicescu, K. 2020. Does France Seek Alone European 'Strategic Autonomy'? *ICDS*. Available: https://icds.ee/en/does-france-seek-alone-european-strategic-autonomy/

258. Tannenwald, N. 1999. The Nuclear Taboo: The United States and the Normative Basis of Nuclear Non-Use. *International Organization* 53(3): 433–468.

259. Tertrais, Bruno. France's Nuclear Deterrence Strategy and European Security. *Survival* 63, no. 4 (2021): 7–22.

260. Thatcher, M. 1983. Nuclear Weapons and the Future of World Security. *The New York Times*, November 18.

261. The American Presidency Project. Fact Sheet: United States and European Commission Announce Task Force to Reduce Europe's Dependency on Russian Energy. *The American Presidency Project*. Available: https://www.presidency.ucsb.edu/documents/fact-sheet-united-states-and-european-commission-announce-task-force-reduce-europes

262. The Baltic Course. 2020. Latvia to Increase Defense Budget to 2.5% of GDP by 2030. *The Baltic Course*, April 9. Available: https://www.baltic-course.com/eng/markets_and_companies/?doc=154354

263. The Guardian. Donald Trump Says U.S. Should Put Nuclear Submarines on Alert Amid Russia Threat. *The Guardian*, March 23, 2022. Available: https://www.theguardian.com/us-news/2022/mar/23/donald-trump-nuclear-weapons-russia

264. The Guardian. 2024. Biden Revises US Nuclear Strategy in Response to Growing China Threat. *The Guardian*. Available: https://www.theguardian.com/us-news/article/2024/aug/20/biden-nuclear-strategy-china-threat

265. The Hill. Trump Tells German Paper: NATO Is 'Obsolete'. Available: https://thehill.com/homenews/administration/314432-trump-nato-is-obsolete/

266. Time. 1995. Man of the Year: We Belong to the West. *Time*. Available: https://time.com/archive/6797669/man-of-the-year-we-belong-to-the-west/

267. Time. U.S. Unveils Strategy for Nuclear Threats from China and Russia. *Time*. Available: https://time.com/6225745/biden-nuclear-defense-strategy-china-russia/

268. Trudolyubov, M. 2023. Facing Stalemate, Putin Talks Nuclear Weapons Use and Supporting Foes of the West. *Wilson Center*. Available: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/facing-stalemate-putin-talks-nuclear-weapons-use-and-supporting-foes-west

269. Tversky, A., and Kahneman, D. 1986. Rational Choice and the Framing of Decisions. *Journal of Business* 59.

270. U.S. Army Europe and Africa. *DEFENDER-Europe 21 Fact Sheet*. Available: https://www.europe-africa.army.mil/Portals/19/documents/DEFENDEREurope/DE21%20Factsheet.pdf?ver=Lfkvd8zMhx3xuJhiNk-l8Q%3D%3D

271. U.S. Department of Defense. *Nuclear Posture Review*. Available: https://dod.defense.gov/News/Special-Reports/NPR/

272. U.S. Embassy in Ukraine. 2022. Statement from President Biden on Russia's Aerial Assault on Ukraine's Energy Grid. *U.S. Embassy in Ukraine*. Available: https://ua.usembassy.gov/statement-from-president-biden-on-russias-aerial-assault-on-ukraines-energy-grid/

273. U.S. European Command. Bomber Task Force. *U.S. European Command*. Available: https://www.eucom.mil/topic/bomber-task-force

274. U.S. European Command. USEUCOM Commander Visits Sub; Highlights Multinational Cooperation, Integrated Deterrence. *U.S. European Command*, 18 July 2023. Available: https://www.eucom.mil

275. Valsts prezidenta kanceleja. 2023. Valsts prezidents: Kanādas lēmums nosūtīt savus spēkus uz Latviju stiprinās transatlantisko saiti. *Latvijas Valsts prezidenta kanceleja*. Available: https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-kanadas-lemums-nosutit-savus-spekus-uz-latviju-stiprinas-transatlantisko-saiti

276. Wendt, A. 1992. Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization* 46, no. 2: 391–425.

277. Wendt, A. 1994. Collective Identity Formation and the International State. *American Political Science Review* 88(2).

278. Wendt, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

279. Werner, S. 2000. The Effect of Domestic Politics on the Credibility of Deterrent Threats. *Journal of Conflict Resolution* 44(5): 721.

280. Woolf, A. F. 2017. Nonstrategic Nuclear Weapons. *United States Congressional Research Service*. Washington, DC. Available: https://fas.org/sgp/crs/nuke/RL32572.pdf

281. Zagare, F. C., and Kilgour, D. M. 1993. The Optimal Strategy for Deterring War: An Analysis of the Deterrent Value of Threats. *International Security* 18(3).

Citi avoti:

282. Intervija Nr. 1 ar *Brad Roberts*. Aizsardzības sekretāra vietnieka palīgs kodolpolitikas un pretraķešu aizsardzības politikā (2009–2013). Šajā amatā viņš bija Obama administrācijas Kodolpolitikas pārskata un Ballistisko raķešu aizsardzības pārskata politikas direktors un bija atbildīgs par to īstenošanu. [8.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 18.07.2025.

283. Intervija Nr. 2 ar *William Alberque*. Darbojās kā NATO Ieroču kontroles, atbruņošanās un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas centra (ACDC) direktors ar vairāk nekā 25 gadu pieredzi ieroču kontroles, atbruņošanās un neizplatīšanas jomā. [3.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 22.07.2025.

284. Intervija Nr. 3 ar *Mark Melamed*. Strādāja ar ieroču kontroles un drošības jautājumiem dažādos amatos ASV valdībās (B. Obamas un D. Trampa). Iepriekš bijis direktora vietnieks ASV Valsts departamenta Daudzpusējo un kodoljautājumu birojā, kur koncentrējās uz ASV kodolpolitikas izstrādi un īstenošanu dažādos Apvienoto Nāciju Organizācijas forumos, Atbruņošanās konferencē Ženēvā un Kodolieroču neizplatīšanas līguma pārskatīšanas procesā. [22.05.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 09.06.2025.

285. Intervija Nr. 4 ar Imantu Lieģi. Bijušais Latvijas vēstnieks, diplomats, kā arī Latvijas aizsardzības ministrs. Intervija sniegta anonīmi. [12.12.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 05.06.2025.

286. Intervija Nr. 5 ar Gintu Brūmani-Gromulu. Aizsardzības ministrijas padomniece ASV. Pirms tam Aizsardzības politikas departamenta direktore, kuras pārziņā arī jautājumi, kas skar Latvijas pozicionējuma definēšanu kodolpolitikā un tēžu gatavošanā, ministriem piedaloties NATO kodolplānošanas grupā. [11.10.2023.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 12.06.2025.

287. Intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi Latvijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 17.06.2025.

288. Intervija Nr. 7 ar *Steven Andreasen*. Bija aizsardzības politikas un ieroču kontroles direktors ASV Nacionālās drošības padomē Baltajā namā no 1993. gada februāra līdz 2001. gada janvārim. Viņš bija galvenais padomnieks stratēģiskās politikas, kodolieroču kontroles un pretraķešu aizsardzības jautājumos nacionālās drošības padomniekam un prezidentam. [18.04.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 28.08.2025.

289. Intervija Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi. Atbild par NATO un kodolpolitikas jautājumiem. [17.04.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 03.09.2025.

290. Intervija Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi. Atbild par ASV pozīciju NATO adaptācijas kontekstā, it īpaši par spēku izvietošanu Eiropā. [18.04.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 15.09.2025.

291. Intervija Nr. 10 ar *Lynn Rusten*. Bija vecākā direktore ieroču kontroles un neizplatīšanas jautājumos Baltā nama Nacionālās drošības padomes personālā un ieņēma vairākus amatus ASV Valsts departamentā, tostarp Starptautiskās drošības un neizplatīšanas biroja štāba vadītājas un vecākās padomnieces amatus Ieroču kontroles, verifikācijas un atbilstības birojā (AVC), kur viņa vadīja starpaģentūru atbalsta procesu *Jaunā START* līguma sarunām un ratifikācijai. [19.04.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 11.06.2025.

292. Intervija Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu. Intervija sniegta anonīmi. [21.02.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 07.06.2025.

293. Intervija Nr. 12 ar *Ernest J. Moniz*. ASV enerģētikas sekretārs Ernests Dž. Monizs tika iecelts par līdzpriekšsēdētāju un galveno izpilddirektoru Nukleāro draudu iniciatīvās (NTI) organizācijas direktoru padomes lēmumā. Viņš sāka pildīt šos pienākumus 2017. gada jūnijā. [22.04.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 10.06.2025.

294. Intervija Nr. 13 ar ASV Aizsardzības departamenta (Pentagona) pārstāvi. Bijis atbildīgs gan par Baltijas valstu, gan kodolpolitikas jautājumiem. [21.02.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 19.08.2025.

295. Intervija Nr. 14 ar *Maximilian Hoell*. Pētnieks Globālās drošības pētījumu centrā (*Center for Global Security Research*) Lorensa Livermora Nacionālajā laboratorijā. [29.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 21.07.2025.

296. Intervija Nr. 15 ar *Ben Hodges*. Amerikas Savienoto Valstu armijas virsnieks, kurš kalpoja kā ASV armijas Eiropas komandieris. [1.03.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 25.07.2025.

297. Intervija Nr. 16 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Lietuvas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 13.06.2025.

298. Intervija Nr. 17 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi. [29.05.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 16.06.2025.

299. Intervija Nr. 18 ar *Robert M. Soofer*. Viņš bija aizsardzības sekretāra vietnieks kodolpolitikas un pretraķešu aizsardzības jautājumos no 2017. gada aprīļa līdz 2021. gada janvārim. Šajā amatā bija līdzdirektors Kodolpolitikas pārskatā un Pretraķešu aizsardzības pārskatā un vadīja to īstenošanu. [8.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 30.07.2025.

300. Intervija Nr. 19 ar *Rose Gottemoeller*. Amerikāņu diplomāte, kura no 2016. gada oktobra līdz 2019. gada oktobrim bija NATO ģenerālsekretāra vietniece ģenerālsekretāra Jensa Stoltenberga vadībā. Pirms tam viņa bija ASV Valsts departamenta valsts sekretāra vietniece ieroču kontroles un starptautiskās drošības jautājumos. [9.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 05.08.2025.

301. Intervija Nr. 20 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Lietuvas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [14.12.2025.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 08.01.2026.

302. Intervija Nr. 21 ar Igaunijas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Igaunijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā. Intervija sniegta anonīmi. [14.12.2025.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 12.01.2026.

303. Intervija Nr. 22 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi. Intervija sniegta anonīmi. [03.03.2025.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 18.06.2025.

304. Intervija Nr. 23 ar ASV Kara departamenta pārstāvi. Pārstāvis atbild par Baltijas valstīm, tai skaitā bijis NATO, kad diskutēts par reģionālajiem aizsardzības plāniem. [17.01.2026.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 10.02.2026.

Pielikumi

1. pielikums

Top 5 valstu uzskaitījumi Nacionālās drošības stratēģijās

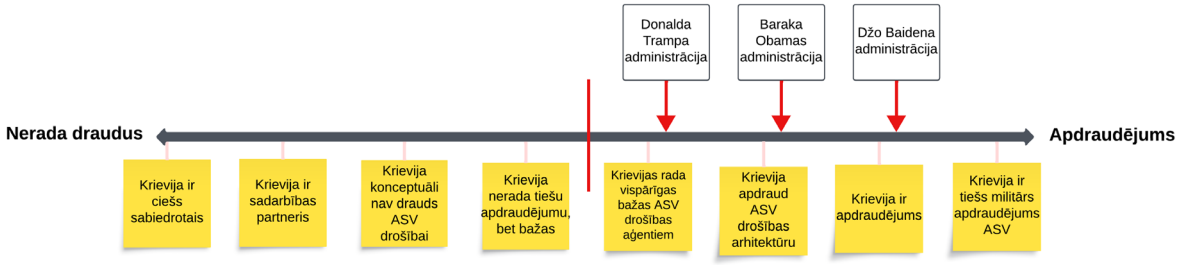
Gads	#1	#2	#3	#4	#5
1977	PSRS (25)	Dienvidkoreja (3)	ĶTR (1)	Indija (1)	N/A
1981	PSRS (10)	Japāna (5)	ĶTR (2)	Kuba (2)	Irāna (2)
1982	PSRS (34)	Japāna (2)	Dienvidkoreja (1)	N/A	N/A
1986	PSRS (81)	ĶTR (4)	Japāna (2)	Kanāda, Koreja, Lībija, Meksika, Nikaragvu, Pakistāna, Dienvidāfrika, Saūdi Arābija, Turcija, Vjetnama (1)	
1987	PSRS (272)	Japāna (16)	Izraēla (8)	Dienvidkoreja (7)	Kambodža, Irāna (7)
1988	PSRS (214)	Japāna (20)	Nikaragvu (14)	Irāna (14)	Afganistāna, Pakistāna (10)
1990	PSRS (93)	Japāna (10)	ĶTR (6)	Vācija (6)	Afganistāna (6)
1991	PSRS (97)	Irāka (19)	Japāna (12)	ĶTR (7)	Kuveita (7)
1993	PSRS (31)	Japāna (9)	Ķīna (5)	Kuba (3)	Ziemeļkoreja, Angola, Irāka, Haiti, Kuveita, Dienvidāfrika, Vjetnama (2)
1994	Krievija (32)	Japāna (13)	ĶTR (10)	Irāka (10)	Bosnija (10)
1995	Krievija (48)	Ukraina (17)	ĶTR (16)	Japāna (13)	Bosnija (11)
1996	Krievija (59)	Bosnija (25)	ĶTR (24)	Ukraina (21)	Ziemeļkoreja (17)
1997	Krievija (35)	ĶTR (18)	Irāka (12)	Japāna (11)	Irāna (10)
1998	ĶTR (54)	Krievija (42)	Japāna (26)	Irāka (24)	Irāna (22)
1999	Krievija (56)	ĶTR (38)	Japāna (28)	Irāka (24)	Ziemeļkoreja (17)
2000	Krievija (68)	ĶTR(58)	Japāna (37)	Kosova (29)	Bosnija (26)
2002	Krievija (23)	China (19)	India (16)	Israel (9)	Japan (6)
2006	Irāka (57)	ĶTR (30)	Afganistāna (18)	Krievija (17)	Irāna (16)
2010	Irāka (33)	Afganistāna (24)	Izraēla (21)	Krievija (15)	Irāna, Pakistāna (14)
2015	Krievija (14)	Afganistāna (13)	Irāka (12)	ĶTR (10)	Irāna (9)
2017	ĶTR (36)	Krievija (25)	Ziemeļkoreja (17)	Irāna (16)	Indija (8)
2021	ĶTR (17)	Krievija (6)	Irāna (4)	Afganistāna, Japāna, Dienvidkoreja, Ziemeļkoreja (2)	
2022	Krievija (72)	ĶTR (60)	Ukraina (31)	Irāna (8)	Taivāna, Indija (7)

Avots: autora pielāgota, balstoties uz *John J. Chin*, *Kiron Skinner*, *Clay Yoo* (2023).

2. pielikums

Krievijas rāmējums ASV drošības politikas apdraudējumā

Ņemot vērā ASV administrāciju īstenoto Krievijas rāmējumu, to ir iespējams "novietot" uz ASV apdraudējuma ass, kas attēlota zemāk veidotā attēlā.

Krievijas rāmējums/novietojums uz ASV drošības politikas apdraudējuma ass

Avots: autora izstrādāts attēls

Iegūto datu pamatojums:

a) B. Obamas administrācija:[417] nepieciešamība nostiprināt NATO un sadarboties ar sabiedrotajiem, lai ierobežotu Krievijas ietekmi. Krievija raksturota kā stratēģisks konkurents un apdraudējums;

b) D. Trampa administrācija:[418] Krievija tika raksturota kā izaicinājums, taču ar administrācijas sadarbību dažādās jomās. Kaut arī tika atzīts Krievijas agresīvais raksturs, bija mēģinājumi veidot pozitīvas attiecības, kas tomēr nesasniedza gaidītos rezultātus;

c) Dž. Baidena administrācija:[419] Krievija tiek atzīta par "nekavējošu un pastāvīgu draudu" ASV un to sabiedrotajiem, īpaši pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā. Administrācija ir uzsvērusi nepieciešamību apkarot Krievijas agresiju un stiprināt transatlantiskās attiecības, lai aizsargātu demokrātiskās vērtības un starptautisko kārtību.

[417] The White House. 2015. *National Security Strategy of the United States of America*. The White House. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf

[418] The White House. 2017. *National Security Strategy of the United States of America*. The White House. https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf

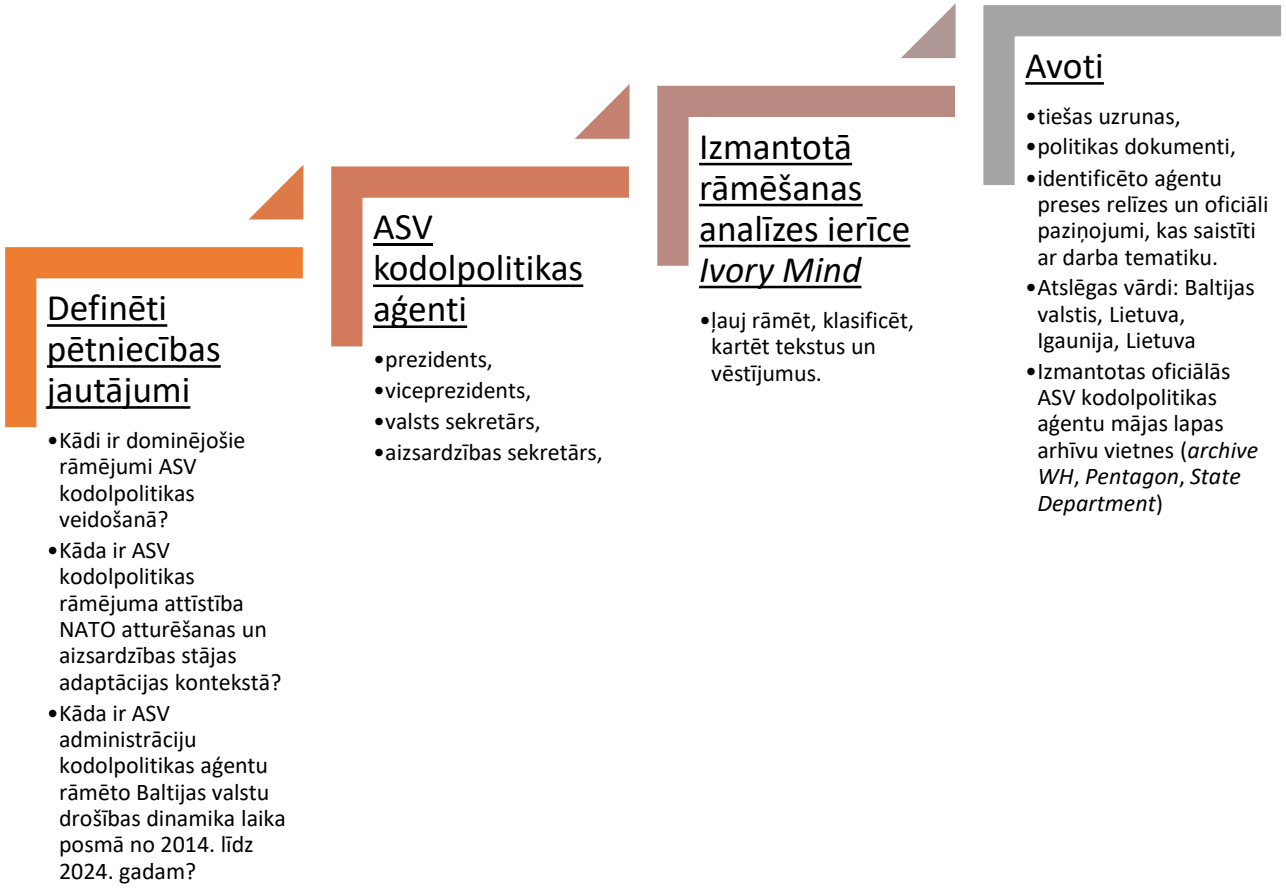
[419] The White House. 2022. *National Security Strategy of the United States of America*. The White House. https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf

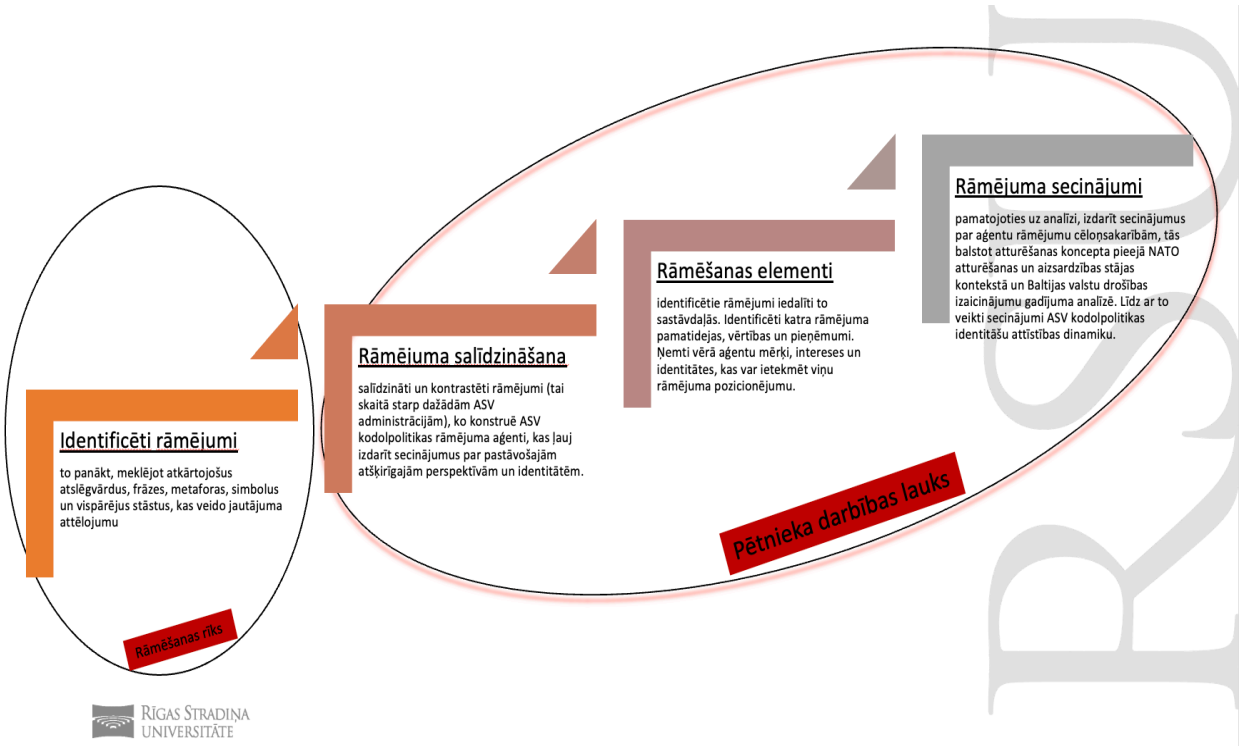
Padziļināto interviju uzskaitījums

- **Intervija Nr. 1 ar *Brad Roberts***. Aizsardzības sekretāra vietnieka palīgs kodolpolitikas un pretraķešu aizsardzības politikā (2009–2013). Šajā amatā viņš bija Obama administrācijas Kodolpolitikas pārskata un Ballistisko raķešu aizsardzības pārskata politikas direktors un bija atbildīgs par to īstenošanu. [8.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 18.07.2025.
- **Intervija Nr. 2 ar *William Alberque***. Darbojās kā NATO Ieroču kontroles, atbruņošanās un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas centra (ACDC) direktors ar vairāk nekā 25 gadu pieredzi ieroču kontroles, atbruņošanās un neizplatīšanas jomā. [3.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 22.07.2025.
- **Intervija Nr. 3 ar *Mark Melamed***. Strādāja ar ieroču kontroles un drošības jautājumiem dažādos amatos ASV valdībās (B. Obamas un D. Trampa). Iepriekš bijis direktora vietnieks ASV Valsts departamenta Daudzpusējo un kodoljautājumu birojā, kur koncentrējās uz ASV kodolpolitikas izstrādi un īstenošanu dažādos Apvienoto Nāciju Organizācijas forumos, Atbruņošanās konferencē Ženēvā un Kodolieroču neizplatīšanas līguma pārskatīšanas procesā. [22.05.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 09.06.2025.
- **Intervija Nr. 4 ar Imantu Lieģi**. Bijušais Latvijas vēstnieks, diplomāts, kā arī Latvijas aizsardzības ministrs. Intervija sniegta anonīmi. [12.12.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 05.06.2025.
- **Intervija Nr. 5 ar Gintu Brūmani-Gromulu**. Aizsardzības ministrijas padomniece ASV. Pirms tam Aizsardzības politikas departamenta direktore, kuras pārziņā arī jautājumi, kas skar Latvijas pozicionējuma definēšanu kodolpolitikā un tēžu gatavošanā, ministriem piedaloties NATO kodolplānošanas grupā. [11.10.2023.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 12.06.2025.
- **Intervija Nr. 6 ar Aizsardzības ministrijas pārstāvi Latvijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā**. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 17.06.2025.
- **Intervija Nr. 7 ar *Steven Andreasen***. Bija aizsardzības politikas un ieroču kontroles direktors ASV Nacionālās drošības padomē Baltajā namā no 1993. gada februāra līdz 2001. gada janvārim. Viņš bija galvenais padomnieks stratēģiskās politikas, kodolieroču kontroles un pretraķešu aizsardzības jautājumos nacionālās drošības padomniekam un prezidentam. [18.04.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 28.08.2025.
- **Intervija Nr. 8 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi**. Atbild par NATO un kodolpolitikas jautājumiem. [17.04.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 03.09.2025.
- **Intervija Nr. 9 ar ASV Valsts departamenta pārstāvi**. Atbild par ASV pozīciju NATO adaptācijas kontekstā, it īpaši par spēku izvietošanu Eiropā. [18.04.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 15.09.2025.
- **Intervija Nr. 10 ar *Lynn Rusten***. Bija vecākā direktore ieroču kontroles un neizplatīšanas jautājumos Baltā nama Nacionālās drošības padomes personālā un ieņēma vairākus amatus ASV Valsts departamentā, tostarp Starptautiskās drošības un neizplatīšanas biroja štāba vadītājas un vecākās padomnieces amatus Ieroču kontroles, verifikācijas un atbilstības birojā (AVC), kur viņa vadīja starpaģentūru atbalsta procesu *Jaunā START* līguma sarunām un ratifikācijai. [19.04.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 11.06.2025.
- **Intervija Nr. 11 ar Latvijas Ārlietu ministrijas amatpersonu**. Intervija sniegta anonīmi. [21.02.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 07.06.2025.
- **Intervija Nr. 12 ar *Ernest J. Moniz***. ASV enerģētikas sekretārs Ernests Dž. Monizs tika iecelts par līdzpriekšsēdētāju un galveno izpilddirektoru Nukleāro draudu iniciatīvās (NTI) organizācijas direktoru padomes lēmumā. Viņš sāka pildīt šos pienākumus 2017. gada jūnijā. [22.04.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 10.06.2025.
- **Intervija Nr. 13 ar ASV Aizsardzības departamenta (Pentagona) pārstāvi**. Bijis atbildīgs gan par Baltijas valstu, gan kodolpolitikas jautājumiem. [21.02.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 19.08.2025.
- **Intervija Nr. 14 ar *Maximilian Hoell***. Pētnieks Globālās drošības pētījumu centrā (*Center for Global Security Research*) Lorensa Livermora Nacionālajā laboratorijā. [29.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 21.07.2025.

- **Intervija Nr. 15 ar *Ben Hodges***. Amerikas Savienoto Valstu armijas virsnieks, kurš kalpoja kā ASV armijas Eiropas komandieris. [1.03.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 25.07.2025.
- **Intervija Nr. 16 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Lietuvas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā**. Intervija sniegta anonīmi. [23.05.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 13.06.2025.
- **Intervija Nr. 17 ar Igaunijas Ārlietu ministrijas pārstāvi**. [29.05.2022.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 16.06.2025.
- **Intervija Nr. 18 ar *Robert M. Soofer***. Viņš bija aizsardzības sekretāra vietnieks kodolpolitikas un pretraķešu aizsardzības jautājumos no 2017. gada aprīļa līdz 2021. gada janvārim. Šajā amatā bija līdzdirektors Kodolpolitikas pārskatā un Pretraķešu aizsardzības pārskatā un vadīja to īstenošanu. [8.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 30.07.2025.
- **Intervija Nr. 19 ar *Rose Gottemoeller***. Amerikāņu diplomāte, kura no 2016. gada oktobra līdz 2019. gada oktobrim bija NATO ģenerālsekretāra vietniece ģenerālsekretāra Jensa Stoltenberga vadībā. Pirms tam viņa bija ASV Valsts departamenta valsts sekretāra vietniece ieroču kontroles un starptautiskās drošības jautājumos. [9.10.2024.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 05.08.2025.
- **Intervija Nr. 20 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Lietuvas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā**. Intervija sniegta anonīmi. [14.12.2025.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 08.01.2026.
- **Intervija Nr. 21 ar Igaunijas Aizsardzības ministrijas pārstāvi Igaunijas pastāvīgajā pārstāvniecībā NATO un Eiropas Savienībā.** Intervija sniegta anonīmi. [14.12.2025.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 12.01.2026.
- **Intervija Nr. 22 ar Lietuvas Aizsardzības ministrijas pārstāvi**. Intervija sniegta anonīmi. [03.03.2025.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 18.06.2025.
- **Intervija Nr. 23 ar ASV Kara departamenta pārstāvi**. Pārstāvis atbild par Baltijas valstīm, tai skaitā bijis NATO, kad diskutēts par reģionālajiem aizsardzības plāniem. [17.01.2026.], anketa izsūtīta 25.05.2025. – atbilde saņemta 10.02.2026.

Rāmēšanas analīzes izmantošana darbā

RSU
RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTE